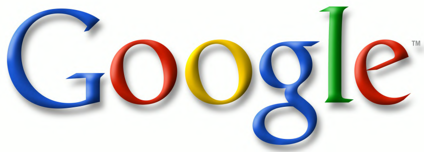

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

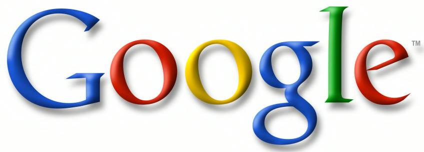
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i margen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibiliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

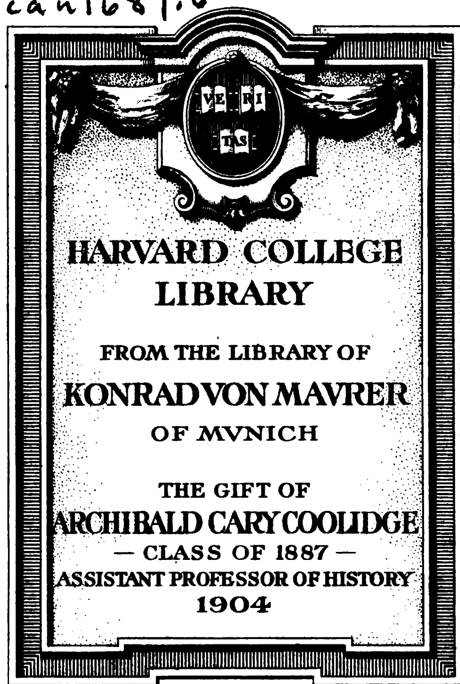
- Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål
  Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- Ikke bruk automatiske søk
  Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- Behold henvisning
  Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- Hold deg innenfor loven
  Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på `http://books.google.com/`

WIDENER
HN N723 W

Scan 1687.6

VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

Norge i 1814.

En Nydannelses Historie

af

Aage Skavlan.

Kristiania.
Forlagt af M. Askeland.
1882.

Scan 1687.6.

Harvard College Library
Von Maurer Collection
Gift of A. C. Coolidge
Jan. 13, 1904

vM1099

Trykt i Centraltrykkeriet.

Forord.

Den Indledning til Norges Nytids Historie, som min Bog „Historiske Billeder" i 1878 bragte, er her ført videre til selve Grundlæggelsen i 1814, og til Fuldførelsen heraf har jeg i det sidste Aar havt en særskilt Statsbevilgning. Kilderne er ved Siden af de alt trykte søgt sammen fra Arkiver og Bibliotheker i Kristiania, Trondhjem, Bergen, Kjøbenhavn og Lund foruden enkeltvis private Meddelelser, og i Teksten selv er de væsentligste Angivelser for Hjemmelen betegnet med tilstrækkelig Tydelighed for en sagkyndig Kontrol, der ikke behøver Pagina og Pakke opgivet. Det ordrette Uddrag af Bevisstederne, der er lagt an paa, vil for Resten i sig selv bære Vidnesbyrdet for, hvor vidt Fremstillingen i det Hele taget staar til troende.

I en Tid, der paa Handlingens Skueplads selv viser en saa bitter Strid om Forstaaelsen af, hvad der dengang skede og endog fik Forfatnings Form, vil Indvendinger sagtens være at vente mod den følgende Fremstilling fra forskjelligt Hold. Ja Modstanden mod Bevilgningen til Verkets Udførelse har paa Forhaand betegnet, hvad der vilde komme, som „uvidenskabeligt". Men naar man heri har støttet sig til det danske historiske Tidsskrifts Kritik af Kristian den Fjerdes Biografi i min før nævnte Bog, da er det kun et Skin af Videnskabelighed, Støttepunktet har. Hin Historieopfatnings Afvisning af det populære som uvidenskabeligt var ligesaa forældet som nogle Uvæsentligheders Rettelse som Bevis derfor i dette Tilfælde ved Siden af de sterkeste Bebreidelsers latterlige Misforstaaelse som en Fordømmelse geografisk paa Grundlag af den kjøbenhavnske Fortolkning af „Sundet" mellem Jylland og Fyen som Øresund og Trykfeilen i en anden Afhandling Ringsted for Rungsted o. l.! Ellers ogsaa fra Danmark ligesom gjennemgaaende fra andre Lande

har Dommen lydt, mig bekjendt, overveiende anerkjendende undtagen i et Par Bemærkninger fra en Anbefaler af mit sidste Arbeide forøvrigt med Tillæg, at han „ikke besidder nogen Sagkyndighed" i, hvad jeg før havde offentliggjort. Naar „Videnskabelighedens" Kritik, tildels tagen for god, saadan alt har mødt mig, og Partiudtalelser paa Forhaand har frakjendt dette Arbeide Upartiskhed, vil intet forundre mig heller herefter, og lige uforstyrret skal jeg modtage Kritiken nu efter Omstændighederne med en Tak, et Smil eller et Tilsvar.

1. Nytidens Revolutionsbevægelse i Europa indtil 1814.

Frihed, Lighed og Broderskab! det var den store franske Revolutions Slagord, og endnu høres de som Nytidens Løsen. Handlingens Mænd vilde virkeliggjøre dem, som Tænkningens Mænd havde fortolket dem, og en ny Tid fulgte dem. Men var de saa ny og havde man ikke hørt disse Ord før? Var det ikke meget mer gamle Tanker, men som nu skiftede Form eller fornydes i udvidet Retning! De droges fra Himlen til Jorden, fra det religiøse til det verdslige, fra Længselen til Virkeliggjørelsen i Livet, og deres ny aandelige Grundlag var væsentlig den verdslige Fornuftigheds fremfor den tidligere religiøse Overleverings.

Disse Revolutionsideernes Udtryk, Frihed, Lighed og Broderskab, var jo ikke egentlig ny, men i aandelig Forstand alt Kristendommens Krav: Frihed efter hvers Samvittighed i Ansvar alene for Gud, Lighed i selvfornægtende Samstræben, Broderskab som en eneste Slægt! Men Tiden havde rigtignok set en herskende Geistlighed umyndiggjøre den enkeltes aandelige Frihed og sætte i Ban eller lyse af Land hver anderledes tænkende, ligesom en herskende Verdslighed af kongeligt eller adeligt „Blod" med

Hævds Hellighed spottede Ligheden og Broderskabet her og knapt nok anerkjendte dem hisset.

Det var Tidens verdslige Filosofi, der reiste sig herimod, da Kirkestats og Statskirkes Styrere afviste alle Afvigelser, der ledede til det bestaaende Herredømmes Fordærvelse. Under Oplysningstiden blev Verdsligheden det gjennemgaaende Træk baade i Lære og Liv, og for dens Fornuftighed maatte alt staa Prøve. De revolutionære Menneskerettigheders Fordring blev en ny Filosofis almindelige Opfatning, der i Modsætning til Kristendommen med sit hinsidige Maal var rettet paa det dennesidige. Den vilde gjøre Friheden, Ligheden og Broderskabet praktiske til almindelig Lyksalighed for alle her paa Jorden; Lidelse var i og for sig ikke længer nogens Fortjeneste, men Lykken i denne Verden enhvers, der bragte den. Det var denne Forandring af Synspunkt, der førte Forandringen af Tilværelsen med sig i Tidens demokratiske Stræben efter Almenvellet.

Den ny Filosofi sluttede Forbund med alle verdslige Videnskaber og undergrov de gamle Auktoriteter. Naturstudiet bragte den ny Opfatning i Aandens Verden, efter hvis almindelige Love ogsaa alt i Menneskets Tilværelse skulde rette sig. Den gamle Tro var Overtro, den gamle Orden Uretfærdighed, naar den ikke stemte med de ny Systemer. Fornuften alene var enevældig og alle andre Interesser end Almenhedens for Fremtiden uberettigede. Alle hævdvundne Hensyn var intet for den ny Filosofi.

Derfor var den saa radikal og blev saa revolutionær, efterhvert som den vandt Indgang. Den naade de oplystes aristokratiske Kreds først og bevirkede Revolutionerne fraoven. Den oplyste Despotisme fik travelt med Re-

former, og enkelte Ministre eller Fyrster foretog dem med en Voldsomhed som de folkelige Revolutioners, der fulgte efter. De foregik i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede i Portugal og Spanien i Vest som i Østerrige og Rusland i Øst. Paa Sydens italienske Halvø i Neapel og Toskana er de virksomme til samme Tid som i det skandinaviske Norden i Danmark og Norge. Revolutionsfilosofien triumferede under almindelig Tilslutning, og da Struensee her faar den ubegrænsede Skrivefrihed indført, ønsker Voltaire Kristian den Syvende til Lykke under Folkenes Jubel. Lighed for Loven mod Adelens Forrettigheder, Udmærkelse efter Dygtighed i Stedet for efter Hofgunst, Løsnen af Næringsveienes hemmende Begrænsning — det er Forslag og Virkninger som følger Bevægelsen, men som, pludselig indførte, forvirrer og foruretter. Virkningen er hurtig Beklagelser og Misnøie, og Tilbageslaget følger med en forskrækket Reaktion. Paaskud findes altid for Forkastelsen, om og Principerne ikke kan bestrides. Hofrevolutionen mod Struensee lovpriste sig som den nationale Befrielse for Tyskeriet i Fællesstaten, skjønt det just var Struenseeperioden, der saa Klopstoch forsvinde og tændte Nationalfølelsernes Frihedsytringer i administrativ Upartiskhed ganske anderledes end Guldberg med sin „danske Stat“, hvori heller ikke nogen Nordmand skulde være til.

Kulturhistorisk fortsætter imidlertid den aandelige Revolutionsbevægelse sin Vei trods de delvise Reaktioner, og tiltagende behersker den alle Grene af Literaturen trods al Censur. Fra Videnskabsmændenes Skrifter gaar den over i de populære og skaber indflydelsesrige Tidsskrifter fra de første Forfattere og samarbeidende Foreninger. Det er Oplysningstidsalderen, der i flere og fleres Tilslutning

ivrer for sine Ideers Udbredelse og i Revolutionsfilosofiens Aand gjennemfyrer den hele oplyste Almenhed. De revolutionære Forfattere fraterniserer med Fyrsterne som over hele Europa den nævnte Voltaire med al sin Hofkorrespondance, og den etikettetrætte Adel priser den ny Frihed. Det Tone-angivende Hof i Versaille spiller Beaumarchais Revolutionskomedier, og det ellegante Selskab sværmer for Rousseaus Natursystem og almindelige Borgerrettigheder. Alle vil være liberale i sine Ord, om ikke for Alvor i sine Handlinger, medens der dog alt her og der er dem, som er færdige til at frasige sig sine Forrettigheder i Borgerlighedens Interesse.

Til denne Revolutionstilbøilighed i Tiden gav stedfindende Bevægelser under de politiske Tilstande Fart. Den nordamerikanske Frihedskamp foregik, og i Paris indfandt sig hin ny Stats Sendebud, om hvem det udmerkende sagdes, at han havde revet Lynilden fra Himmelen og Scepteret fra Tyrannerne. Det franske „Kongedømme af Guds Naade" tog de amerikanske „Oprøreres" Parti, og den nordamerikanske Fristat fuldbyrdedes i modern forfatningsmæssig Forening af det klassiske Roms Senatsrepublik og det liberale Englands Repræsentationsregel for Folkestyrelsen. Det var fra Fantasien til Livet en Virkeliggjørelse af Revolutionsfilosofiens Folkesouverænitet, der hidtil hovedsagelig var opkonstrueret efter Aarhundredets engelske Statsskik, der dog her som Frugt af det 17de Aarhundredes Revolutioner i det 18de alt lod Fyrsten uden Veto udøve Repræsentationens Vilje alene i begyndende Parlamentarisme.

Pludselig og dog saa længe forberedt indtraadte den store franske Revolution. De undertrykte Massers Hevn rørte sig, og det gamle Herredømme vaklede. Den ind-

kaldte Repræsentations borgerlige Del beslutter og Revolutionens Nationalgarde truer det frem. Myndighederne fra før er forsvundne, og Revolutionsfilosofiens Program arrangeres til Prøve i det indskrænkede Kongedømmes ny Forfatning af 1791 paa Folkesouverænitetens Grund. Ved den er alle Forrettigheder blevne afskaffede, og Lighed for Loven gjælder blandt det fri Folk. Ved en Forsamling af den almindelige Stemmerets Repræsentanter skal Styrelsen reguleres af Borgerne, hvis øverste den arvelige Konge er; han har suspensivt Veto til Forhaling af tvilsomme Repræsentationsbeslutninger, men ikke Myndighed over Krig og Fred eller de særlig betingede Grundlovsforandringers store Afgjørelser. Embedsmændene er i det hovedsagelige folkevalgte, ligesom den dømmende Magt ved Jury er Almenhedens.

Men Bevægelsen gik hurtig videre, da den saaledes afskaffede Adel og indskrænkede Konge søgte fremmed Hjælp mod den ny Frihed, og Førerne skifter som Faren vokser. Da Kongens hemmelige Flugt mislykkedes, og hans Tilbagekaldelse af den besvorne Forfatning opdagedes, besluttede under Agitatorernes Tryk i Paris den ny lovgivende Folkeforsamling hans Afsættelse. Ja, den dømte ham endog med et knebent Flertal til Døden, da alle det gamles Venner og selv maadeholdne Frihedsmænd for at stanse Strømmen forenede sig om hans Person med Udlandets Magthavere mod det republikansk repræsenterede Fædreland. Det blev en erklæret almindelig Frihedskrig, fra det ny mod det gamle og omvendt, idet Fyrstepartiet opfordrede Kongedømmets Venner til fælles Krig mod Frankrigs Frihedsmænd, og Republikanerne her til Gjengjæld opfordrede Frihedens Venner i alle Lande til Forbund med dem mod Despoterne. Det var en international Bevæ-

gelse, der ogsaa gik Nordens Nationer gjennem Sindene og Norges, som senere skal vises, ja blandede sig afgjørende i Begivenhederne i vort Naboland, hvor Gustav den Tredie forberedte en æventyrlig Optræden for Monarkismen i Spidsen for de Frankrig omgivende Stater, men faldt for sine misfornøiede Adelsmænds Sammensværgelse, skudt ved en Maskerade paa Stockholms Slot.

Da saa Frihedsmændene i Frankrig rykkede seirende ind i Nederlandene, Italien og Tyskland, oprettede de her Republiker i Forbund med sin egen. Men den Militærmagt, som saaledes udfoldedes og fra Selvforsvar gik til Erobring, forvandlede Friheden i Republiken til et Militærdespoti, hvori Førernes Voldsomheder overbød hverandre. Nationalgarden i Paris var Forskolen for Forbrydelser, der ingen Repræsentation respekterede over Dagens tilfældige Fordring. Hvad hjalp et Tokammersystems Form med Exekutivkomite eller Konsularregjering mod en væbnet Masses Vilkaarlighed? Kun en Skrækregjering kunde herske, og den mægtigste Militærhøvding bringe alt til at lystre sig, Venner og Fiender. Hvad hjalp den kunstigste Forfatning af Verden i forrige Aarhundredes sidste Aar? Republikens seirsæle Eneherskér var i det ny Aarhundrede uimodstaalig Napoleon.

Men herunder forspiltes Europas Sympathi for Frihedsbevægelsen fra Frankrig af blandt Folkene. Det ny Aarhundrede saa endnu blot en enkelt Gang den engelske Opposition til Fordel for Frankrig gjøre sig gjældende med den veltalende Fox mod den altid mægtigere Pitt, Koalitionens Hoved og Ledestjerne selv efter sin Død. Forgjæves vandt Frankrig Soldaterseire og fæstede Herredømmet over Europa til Napoleons Keiserthrone, medens hans Brødre blev Konger i de tidligere Republiker; den

ny Glans vandt ikke Hjærterne, og det kosmopolitiske Herredømme, der undertrykte den nationale Frihed, endte med at forbitre Folkene og trods det twungne Fastlands-system forraade Frankrig, der havde forraadt Frihedens Sag.

Partierne havde skiftet Program, og det var nu i sin Trængsel Koalitionen, som mod Frankrig og Napoleonismen løftede den folkelige Friheds Fane. Det beseirede Preussen fra 1807, det besatte Spanien fra 1808 blev Arnesteder for Friheden. Preussens Byer fik kommunale Rettigheder, og Landet lovedes det samme, idet Ministeren von Stein gik i Spidsen for den nationale Frihedsreisning i Tysklands hemmelige Tugendbund. Og i Spanien sluttede de nationale Frihedsvenner sig om det afsatte Kongehus, der gjenindsattes med Englands Understøttelse over Portugal, idet Forfatningen af 1812 fornyde Revolutionens første Forfatning af 1791, der med Friheden var bleven landsflygtig i Frankrig. Ogsaa Nordens Folk droges derunder ind i Kampen, men for det første til en ny indbyrdes Fyrstekrig, som i Sverige endte med Kongens Afsættelse ved Folkets Revolution og i Tillid til en lignende Bevægelse i Norge Valget af dette Naboriges Fører til vordende Tronfølger. Han døde altfor brat; men hans franske Efterfølger fastholdt Foreningsplanen i Forbund med Fienderne af sit eget Fødelands og Europas Voldshersker.

I 1813 efter Napoleons uhyre Nederlag i Rusland forenede yderligere Folk og Fyrster sig i Koalitionens Befrielseskamp mod ham som „Tyrannen“. Keiser Alexander med Stein til Raadgiver blev „Befrieren“, der kom Karl Johan fra Sveriges Revolutionsregjering i Forkjøbet til at spille denne taknemmelige Rolle i Tysklands Reisning. Frihedsvennerne gjaldt det, som Stein skrev om Fyrsterne

i den fælles Folkereisning: „Mig er Dynastierne i dette de store Udviklingers Øieblik fuldkommen ligegyldige; de er blot Værktøi.“ Hvor jublede ikke Folkene og lovede ikke Fyrsterne godt for Friheden, ikke alene national Uafhængighed, men ogsaa repræsentative Forfatninger! Tyskerne skulde faa sine overalt videregaaende, om ikke nationalt under et, saa snart Seiren var vunden, ligesom Spanierne alt havde faat sin, og Frihedens gamle Vogter, England, stod Fadder ved Festen. Selv paa det modsatte Parti var Sympatien der i Danmark, og Minister Schimmelmann optoges af Medfølelse for denne Reisning ikke af Fyrster alene, men Europas Folk i en formelig Korstogsbegeistring paany, som han skriver. Og selve Enevoldsregenten Fredrik den Sjette, der forgjæves gjorde Forsøg paa at komme med i Forbundet, truede pludselig med at ville bruge samme Universalmiddel for Rigernes Redning som Modstanderne med sine Frihedsløfter og i sin Nød reise Folkene om en fri Forfatning. Ja, endnu i Slutningen af hint merkværdige Aar, da det ikke rigtig syntes at ville gaa for Karl Johan at vinde Norge i Danmark, havde han færdig en Plan til at proklamere et frit „Skandia“ i Norden, der skulde overvinde alt. Halvt officielt fra Stockholm udtaltes alt i en „Beretning om Danmarks Krigsforhold til Sverige“ aabent Planen om hint gamle Medbeilerriges revolutionerende Erobring og ikke blot Afstaaelsen af Norge. Timeo Danos et dona ferentes indledede Frygten for en halv Indrømmelse, og Slutningen gjentog: „Danmarks Opløsning maa være vore Krigeres Stridsraab, og Velsignelse over de Sveriges Skjæbne styrende Genier, som nu har ført os saa nær til Opfyldelsen af dette af hver fædrelandsk Sjæl længe nærede Ønske!“

Det var da endnu ikke saa underligt i 1814 Aars Begyndelse, at Kristian Fredrik i Norge efter Omstændighederne nærede lignende Planer under det norske Folks Reisning for Frihed og Uafhængighed. Havde ikke „Befrieren" Alexander villet indrømme endog det overvundne Frankrig Retten til at vælge sin ny Styrer i Napoleons Sted? Efter Metternichs Memoirer var det ham, der dog fik overtalt Keiseren til heller at følge Legitimitetens Gjenindsættelse af den gamle Kongeslægt end Repræsentationsregelen for Valg af en ny i Frankrig, ligesom da Seiren var vunden, Reaktionen overalt kom til Magten. Men Forpligtelserne fra før var dog endnu paa Wienerkongressen saa sterke, at Artiklen om Stænderrepræsentationers almindelige Indførelse i det mindste optoges af de forbundne trods al deres Reaktion.

Det var følgelig af største Vigtighed for Norges Frihedskamp, at den fandt Sted i aandeligt Forbund med Europas nationale Frihedsbevægelse, just da den var paa sit Høidepunkt i anerkjendt Udbredelse. Det styrkede Stillingen hjemme og ude for Norges Selvstændighed med en Understøttelse, bedre end alle Traktaters. Det var støttet til den, at Nationen reiste sig saa samstemmig sterk og ubøielig heltemodig, og saavel gjennem sin tilslut dog fratrædende Konge saa heldig kunde fordre Selvstændighedens Bevarelse i en fri Forening med Sverige overfor de fremmede Magters Sendebud, som selv sætte det igjennem i Udførelsen overfor „Revolutionens Søn" i Spidsen for Svenskerne. Bevægelsens Resultat var derunder sandere i Norden end i Syden efter Ordene over Europa i 1814, om at „gjenoprette Freden og Friheden." Men at dette opnaades i Norge, at den store franske Revolutions Frø

nationalt saa enestaaende slog Rod, det havde dog sin væsentlige Grund i, at her den naturlige Jordbund frembød de bedste Betingelser.

---

2. Norges Nytidsbetingelser i Revolutionstiden.

Norges Bekvemhed for den ny Tids fri Skik havde sin Grundbetingelse i selve Landets ellers ugunstigt splittende Naturforhold. Hvad derfor Middelalderens Lehnsvæsen havde udviklet til et vældigt, alt kvælende Hofherredømme i Lande, der var gunstige for den større og mindre Centralisering, og i Frankrig ikke uden Voldsomheder sprængtes, var derimod i vort Fjeld- og Fjordland aldrig kommet til fuld Vekst. I Norge var der saaledes intet overvældende Aristokrati at fælde ved en Borgerlighedens Nytids-Revolution, og den demokratiske Forfatnings Indførelse foregik ved fredelig Reform. Hvad der havde været en Hindring for en Stortid af Bedrifter før i Aristokratperiodens Aldere, det blev nu en Betingelse i Demokratiets for heldige selvstyrede Kaar.

Selve Norges Natur nødvendiggjorde en vis Selvstændighed for dets Bosiddere. Dets Fjorde og Fjeldvidder affondrede Bebyggelserne som spredte Rydninger, der ingen gunstig Anledning gav til at samle Jordegods i et stort aristokratisk Brug. Om der end imellem gjennem Tiderne har været samlet store Masser Jordegods i Formuer i Norge ogsaa, har det ikke kunnet holdes sammen som Slettelandenes vidløftige Herregodser med Hoveritjeneste til Hovedgaarden under Ridefogdens Opsyn.

Den personlige Afhængighed umuliggjordes her af Afstandene, og Formuen er bleven Leilændingsgods i spredte Grænder og har væsentlig knyttet Besiddelsen til Ydelse af Afgift. Derunder har de forholdsvis gunstige Leilændingskaar og den enestaaende Odelsret naturlig udviklet sig blandt Norges Bønder. Hvor kummerlige Opsiddernes Kaar end kan have været, har de dog i de fleste Tilfælde sikret selv Fattigmanden en personlig fri Levemaade. Og Havet eller Fjeldviddderne har været alles fri Eiendom, for den opsætsige et Fristed og for den ydmyge ialfald en Modets Prøvelse. Naturen selv har nødvendiggjort for Norges Folk en haardfør Selvhjulpenhed, som den demokratiske Frihed passede for.

Saaledes var Stillingen i Norge for Bøndernes store Masse, som ved sidste Aarhundredeskifte endnu var 10 Gange talrigere end de øvrige Klasser tilsammen. Beskrivelserne af Land og Folk bekræfter Forholdet og det gunstige Resultat, som særlig har fremtraadt paafaldende for de Danske med deres Vornedskab. Den bevidste Modsætning, som heraf fremkaldtes, just i en Tid, der bestræbte sig for at løse Baandene, gjorde da Nordmændene endnu mere stolte i Selvfølelsen af denne sin uvanlige Frihed. Den norske Odelsbonde var Landets Berettigelse til en jublende Pris af norsk Frihed, der i Samtidens Opfatning til Trods for Afhængigheden af Danmark ikke lod Norge staa tilbage for noget Land i Verden. Efter Literaturens Vidnesbyrd at dømme ialfald fandt Datiden sig almindelig tilfredsstillet i Norge, „hvor Frihed trives under monarkisk Regjering“. Selv om det var Kronprinsen 1788 i Gudbrandsdalen, saa jublede han: „O, det fri Norge, det sunde Land!“

I nær Tilslutning til Bønderne og nationalt støt-

tet af Slægtskabet med dem stod Bybefolkningen i Norge, hvis tyske, engelske og nederlandske Iblanding ikke forstyrrede Enheden. Byborgernes Forholdstal var ringe og blot $^1/_{11}$ her mod almindelig europæisk regnet i Kulturlandene $^1/_3$, som Repræsentationsforholdet blev. Efter Prams statitiske Oversigt i 1808 skulde Borgerstanden heller ikke i de saa gunstige 20 Aar forud forholdsvis stærkt have tiltaget i Norge af den hele Befolkning paa tilsammen 900,000. Øverst i Folketal stod Bergen med 20,000, saa Kristiania og Trondhjem med omkring 10,000 og Resten nedover. Men heller ikke i Byerne her havde der udviklet sig noget afstikkende Aristokrati som i flere af Udlandets Fristæder og Bykomuner med forholdsvis aristokratisk Raadsstyrelse. Her var ingen strengt iagttagne Rangklasser, ingen Pragtparader som i Hofbyerne, ja knapt nok noget Liberi i Bergen.

Samtidig stod den demokratiske Borgerstand selvstændig i sin Handelsvirksomhed uden væsentlig at være indskrænket til at maatte søge Veien til Markederne over selve Regjeringens Land eller Hovedstad. Ja, Norge kunde repræsentere, som paa Amsterdams Børs Rigernes Mærke var: „Bergen og de andre Byer i Danmark og Norge“. Forbindelsen med det fri Vesteuropa og særlig England var livlig herhjemme, og de unge Handelssønner tilbragte tidt derude nogle Læreaar. I Revolutionsaarenes gyldne Tider for Nordmændenes Søfart og Handel steg ikke mindst Forbindelsens Indflydelse, som Samfærslen var fri i Norge, omend forbudt i Danmark. Og naar som i 1793 og 94 en hel fransk Flaadeafdeling laa for i Bergen, kunde Indflydelsen meget kjendelig spores efterpaa. Trondhjems Videnskabsselskab vedligeholdt ialfald noget af den aandelige Forbindelse uden- og inden-

rigs, og i Hovedstaden forfranskedes den engelsk frisindede Paavirkning, som alt forud med „de Kristiania Raisonneurs" havde været til Forargelse for Reaktionen i Kjøbenhavn.

Endelig var den styrende Kreds af Embedsmænd i Norge, om og for en større Del halvt Fremmede, dog uden Forstyrrelse for den nationale Enhed eller den særlige Landsinteresses Hævdelse. Regjeringens Fjernhed virkede ogsaa paa Embedsmændene til Selvstændighed i Tilslutning til deres Omgivelser, og det saa meget mere, som udenfor Adelsungdommens Prøveaar her Forflyttelser indbyrdes mellem Landene lidet og for de lavere Embedsmænd næsten slet ikke var i Brug. Man saa da ikke saa sjelden de Fremmede i Embedsposterne nationaliseres og deltage fortjenstlig i Striden for Nordmændenes særlige Interesser.

Der var endnu i Norges naturlige Beliggenhed et Hensyn for Styrelsen at tage, som tidt fik Indflydelse paa den praktiske Politik. Det var under Fjernheden af Danmark Nærheden af Sverige. Naar en Misfornøielse i Norge gjorde sig gjældende, stod Tilflugten til Sverige altid aaben. Og da i Slutningen af forrige Aarhundrede Svenskerne selv begyndte en fra oven ledet Virksomhed for Forbindelsen, som gjentagende laa i Gustav den Tredies Politik, fik dette Hensyn større Betydning. Det var des mere nødvendigt at vise Varsomhed i Behandlingen af Norges Folk og ikke at støde ved ny Paabud, men helst støtte det gamle. Det gjaldt mer og mer at kunne vinde Undersaatterne for at bevare dem for sig, ligesom man havde maattet vove at udruste dem baade til Selvforsvar og Angreb. Tillands var det nationale Værn stærkt og prøvet, og ved Aarhundredeskiftet sørgedes ogsaa efterhaanden for et eget Kystværn af Kanonbaade under Usikkerheden.

I denne Styrelsesmaaderne diskutterende Tid kunde heller ikke selve Statsoverhovedets kompromitterende Tilstand undgaa at virke opløsende paa Enevoldsinstitutionens fjerne Glans. Selv Nordal Brun bemærkede karakteristisk, at det Indtryk, Kongen som Ideal gjorde paa Bonden, vel at mærke gjaldt, „før han har set ham". Og Fritalenheden i Zetlitz' Kongesange mod de tidligere Forgudelser er betegnende for Virkningen saavel af Tidsretningens Smag som Sindssvaghedens Følge. Først havde jo Struenseetiden ogsaa blottet Tilstanden, og i 1784 igjen havde Prinserne slaas om, hvem der skulde kommandere Kristian den Syvende, der sad i Statsraadet og drømte, til man lod ham underskrive som en Maskine. Vel kunde Forholdet for Mængden længe skjules, men for alle oplyste Mænd var det klart. Det stemte i Tidens fri Retning i Almindelighed og i den nationale Selvstændigheds, der lod Nordmændene nu stille altid større Fordringer til den Styrelse, der skulde tilfredsstille. Som Zetlitz 1798 i Stavanger Klub sang til Kongens Skaal, gjaldt det:

„Der var en Tid, den er ei mer,
da intet mindre kræved
end det at styre Mennesker".

Men dertil kom endnu Tidens Repræsentationskrav, som alt i 60 Aarene Trondhjemske Samlinger havde udtrykt det, „at naar Mennesket er noget oplyst, mærker det sin Værdighed og vil derfor gjerne have Del i Regjeringen".

Et Par af de faa folkelige Bevægelser i Norge i Slutningen af forrige Aarhundrede er betegnende for Forholdet i det hele. Efter Krigsrustningerne for Holstens Skyld mod Rusland havde Regjeringen i 1761 taget sin

Tilflugt til en urimelig Kopskat af 2 Rigsdaler for Mænd og 1 for Kvinder. Og næste Aar vedblev man med 23de Septbr. at bestemme Ekstraskatten til 8 Skilling maanedlig eller 1 Rdlr. aarlig af hver Undersaat over 12 Aar, undtagen fra 1764 blandt Fæstebønder, Husmænd og Inderster efter Grænsen 16 Aar. Da Indkrævelsen voldte Vanskeligheder og drog i Langdrag, indskjærpedes Udpantning, omend med enkelte Undtagelser. Men dette blev ialfald Bergenserne for drøit, og Strilerne fik Ekstraskatopløbet i Bergen istand 1765, hvorunder Embedsmændene ved Haandgribeligheder blev tvungne til at love Skatten hævet, ja endog til at tilbagebetale af det opkrævede. Opstanden dæmpedes da, og Undersøgelser og Straffedomme fulgte, idet fortrinsvis anføres, „Johan de Lange af honnet Familie her af Bergen har encourageret Bønderne". Der kom igjen nogle Skattelettelser og 1767 fritoges for Udpantning det, der behøvedes til Næringsbrug. Embedsmændene i Norge sluttede sig imidlertid til Folket, og det norske Kammers Indstilling 1771 siger: „Aarlig aftager Indbetalingen, og Restancerne kan ikke inddrives". At bruge strenge Midler, tilføier det selv, vilde være betænkeligt; thi alles Sind var formedelst Ekstraskatten opbragt til Fortvivlelse og Modstand (Widersetslichkeit). Indstruksen gjennem Oeder under Struensees Reformperiode gav til Svar, at Embedsmændene foreløbig med Klogskab og Forsigtighed og uden haarde Tvangsmidler maatte saa vidt som muligt se til, at Restancerne ikke ophobedes. Da Aaret efter under det ny Regimente Kammeret fremdeles fandt Ekstraskatten „insoutenabel" i Norge, ophævedes den først hist og her undtagelsesvis og saa over hele Norge som tvungen, hvad der dog ikke hindrede, at ikkun de frivillige Ydelser

af den næste Aar oversteg de twungne forhen. Sandsynlig var Gustav den Tredies samtidige Planer paa Norge ogsaa medvirkende til Eftergivelsen, som de alt krævede Rustninger, og Regjeringen lod sig forlyde med, at der var udbredt „fornærmelige Rygter om det norske Folks Troskab“; men Skatten kom ikke her igjen trods Statskassens Underballance, eller erstattedes egentlig for det første, medens den endnu en rum Tid vedblev i Danmark. I det hele blev ialfald Aarhundredet ud Regjeringens Skattekrævning i Norge forholdsvis moderat, og enhver Omgjørelse af den forældede Matrikul „havde man sine store Betænkeligheder ved og lod det blive ved Værdiberegning efter den gamle Skyldsætning for Grundskatten, hvilke Forhøielser man end ellers efterhaanden i det ny Aarhundrede nødtes til for at holde det gaaende.

Lofthus-Urolighederne en Snes Aar efter oplyser videregaaende Regjeringens og Embedsmændenes Forhold og Folkets til dem. Ekstraskatopløbet havde straks foranlediget en Forordning om, at ingen uden vedkommende Øvrigheds Befaling skulde kunne opbyde eller sammenkalde Almuen. Fra før gjaldt det, at ingen maatte klage til Kongen uden gjennem Embedsmændene, og den, som uden lignende Bemyndigelse reiste til Kjøbenhavn for at klage, kunde uden videre sættes i Slaveriet eller Spindehuset. Ikke desto mindre reiste Bonden Lofthus fra Nedenæs med Klager over Embedsmændenes Forurettelser til Kjøbenhavn i Sommeren 1786. Kronprinsen, der just 2 Aar før ved Hofrevolten havde fortrængt Guldberg med Enkedronningen og Arveprinsen fra Styrelsen, bad blot Lofthus om Beviser for Klagemaalene, hvad denne tog som en Bemyndigelse for sig til at samle Almuen i Hjembygderne til Underskrift af Klager over Ulovligheder

af Embedsmændene. Disse søgte da med Soldaterhjælp at arrestere ham i hans Hjem; men Lofthus undkom og samlede sine Tilhængere om sig til Høstthinget paa Lillesand. Øvrigheden havde hos sig et af Omegnens Soldaterkompagnier under Komando af Major Vibet, som indberetter om Mødet, hvor Lofthus triumferede: „Han kom ansættende med 500 Mand til det yderste opbragt; men 2 sindige af dem fik dæmpet den første Hede, saa de med ubevæbnet Haand og i al Stilhed nærmede sig Thingsamlingen, hvor jeg paa 100 Skridt nær stod med mit Kompagni for ifølge rekvireret Assistance at hindre al Overlast, men vilde lidt eller intet udrettet og havde for min Person blevet et Offer, da ingen af Kompaniet var Fremmede".

Øvrigheden maatte gaa paa Akkord, og med alle Formaliteter blev for Stiftamtmanden paa Thinghuset endelig 4de Dag afsluttet „Vaabenstilstand". Blandt dens 5 Punkter til Fredens Befæstelse var frit Leide for Lofthus til Kjøbenhavnerreisen. Han reiste hjemmefra med 36 Mand, men stansede selv i Helsingborg, advaret af den svenske Komandant, og drog undvigende skyndsomt hjem. Her var fra Statsraadet Ordre om hans Arrest imidlertid indtruffet; men Udførelsen mislykkedes igjen, og Bønderne forsvarede ham. „Før havde han havt 13 Kirkesogne paa sin Side; men siden har han faat i alt 51", siger Vibet. Skarer kom og gik, og Rygter fløi om Hjemsøgelse af Arendal og Kristiansand, hvor ordentlig Beleiringstilstand herskede. Da sattes en Undersøgelseskommission i Gang, og Lofthus fik frit Leide paany, men arresteredes listig før dets Udløb og forvaredes paa Akershus Fæstning. Undersøgelseskommissionen af 4 høit ansete Mænd, hvoriblandt Ene-

vold Falsen, siger i sin Indberetning: „For ikke at kompromittere deres Maj.s kongl. Vælde og Myndighed kunde Arresten ikke iværksættes paa anden Maade end ved Overrumpling og i al Stilhed. Arresten var et Foretagende, som ikke maatte prøves uden at lykkes. At vi herved tabte den Tillid, vi møisommelig havde bestræbt os for til Deres Maj.s Tjenestes Befordring hos Almuen at erhverve, er et Tab, vi blot i Hensigt til dets mulige Indflydelse paa denne vigtige Sag kan beklage" osv. De bevidner, at Bønderne selv var kongeligsindede og „pacificerede" i Appel af Sagen, da deres selvtagne Gidsel, Fogden, som de personlig intet havde imod, uden Vold befriedes fra Arresten af „Fremmede", et undtagelsesvis opsendt Militærkompani. At et Par Embedsmænd suspenderedes og forflyttedes, Advarsler til andre udstedtes, og Danmarks fordyrende Eneret til Kornhandlen søndenfjelds helt hævedes, var Frugter af en Bevægelse, som Lofthus maatte bøde for med livsvarigt Fængsel. Naar imellem saa Folk besøgte ham, fortæller Fru Dunckers Erindringer, rystede han sine Lænker med de Ord: „Se saadan behandler de den Mand, som vilde befri Norge!" Da han død uden endelig Dom 1797, begravedes paa Forbryderkirkegaarden, fik han i et oplistet Mindesmærke paa Graven, ligesom i en Bekjendtgjørelse i Intelligentssedlerne Martyrbevidnelsen fra Medborgere af Revolutionstidens Opfatning.

Hvordan dette Omslag kom og gjorde sig gjældende i selve Aandslivets Midtpunkt, Religionsopfatningen, vil Theologen Hans Strøms Vidnesbyrd i Liv og Literatur erfaringstro kunne give. Pietismen havde hans Barndom tilhørt i Præstehjemmet paa Søndmør og hans Universitetsuddannelse de Par Aar i Kjøbenhavn, førend det pludse-

lige Omslag ved Kongeskiftet midt i Aarhundredet havde byttet Kirken med Theatret i Hofinteressen. Som Hjælpepræst hos Faderen saa han sin Biskop Pontoppidan slaa sig paa Naturhistorien i Norge og igjen overtræffes af det Throndhjemske Videnskabselskabs Stifter, Nabobiskopen Gunnerus. Saa anskaffede han sig Linnés Naturlære, og, skriver han selv som 70-aarig, „der paakom mig en Enthusiasme for denne Videnskab, som jeg aldrig i mine Dage har følt Magen til". Han fik sin fortjenstfulde Søndmørs Beskrivelse færdig og indledede den forsigtig med Ord fra Præstestillingen om sit Naturstudium „som en Bisag". Det var ganske overflødigt, som Pontoppidan nu i Prokanslerstillingen anbefalede Regjeringen fortrinsvis Befordring af naturkyndige Theologer, og Lærde Tidenders Kritik fandt det dobbelt fortjenstfuldt, „naar Geistligheden foruden Embedets Forretninger forbandt sig det borgerlige". Ja, Linnés Takkeskrivelse for Bogen tilføiede: „De og Deres rettelig store Biskop Gunnerus bør udødelig Pris, som I har været de første, som har optændt et stort Lys blandt det Folk, som har vandret i Mørket". Blot 2 Aar til! og Strøm fik se Struenseetiden bringe Forslag til „at afskaffe Geistligheden rent og overalt at indføre verdslige Præster", ligesom Styrelsen gjennem Ægteskabsreformer og Hittebørnsanstalter betegnede sin Afvigelse fra den gamle Kirkelighed.

Strøms næste Verk var intet mindre end et moderne Tidsskrift i 1775, „Tilskueren paa Landet", som, skrevet i Afkrogen Volden paa Søndmør, tryktes i Kjøbenhavn. Dog taler han „som en Tilskuer paa Verdens store Skueplads" om Tidens Begivenheder, og forklarer sig i første Afhandling med sin Selvoplevelse af Pietismens Overgang til Rationalismen saa om Kristendommen: „Erfarenhed

lærer, at den har havt sine Moder og Forandringer saavelsom andre Ting. Og anderledes kan det vel ikke være, saa længe Opdragelse, Vane og Exempler har den Magt over Menneskenes Hjerter, som bekjendt er. Intet er os mer medfødt end at skikke os efter de Ting, vi daglig har for Øine, endog uden at vide deraf eller tænke derpaa. Lad kun nogen f. Ex. tro noget med den allerstørste Vished eller anse en Sag for meget vigtig i Kristendommen; lad ham tillige blive modsagt af Mængden eller omgaaes med saadanne Folk, som viser i Ord eller Gjerning, at de er af en langt anden Mening; lad denne Mening tillige blive den herskende — og man vil faa at se, at han først efterlader at tale, siden at tænke derimod. Han bliver vant dertil, og dette gjør, at andres Mening kommer ham først taalelig og siden antagelig for. Men derimod taber hans egen den Grad af Visshed og Vigtighed, som den havde tilforn. Og naar han saaledes efterhaanden har givet efter nu i et, nu i et andet, finder han sig mer eller mindre skikket efter den Tænkemaade, som paa den Tid fører Herredømmet". Til den psychologiske Forklaring føier Strøm sit Vidnesbyrd: „Betragter vi Kristendommens Tilstand i vore Dage, vil vi uden Tvivl af mange Exempler finde os overbeviste om denne Sags Rigtighed. Vi lever i en Tidsalder, da Nidkjærhed i Kristendommens Øvelse har forvandlet sig til en Tænke- og Levemaade, som er ganske stridig derimod; fra Foragt for alle endog tilladelige Forlystelser, er man henfalden til Forlystelser uden Ende og Grænse; fra gudelige Forsamlinger og Samtaler til Skuespil og Assembleer, fra at straffe og formane til at behage og forlyste, altsaa fra lutter alvorlige til blot forlystende Ting". Og heller ikke nogen

Forandring i Tidsretningen siges der saa snart at være at vente efter de foregaaende Bevægelsers Følger og Filosofiens Fremgang i Samtiden.

Der gaar et Snes Aar, og som sin Spaadoms Bekræfter fremtræder Strøm, titulær Professor og Doctor, fra Ekers Præstekald ved Drammen og skriver i Fallesens Kjøbenhavnske „Magazin for Religionslærere“ 1794. Han beklager Revolutionstidens overhaandtagende Nyhedssyge, der uden dybere Prøvelse tager uvisse Ting for afgjorte Sandheder, og siger: „Hvad Virkning alt dette vil have endog i Politiken, kan enhver fornuftig let forestille sig, og det ses allerede tydelig nok af den franske Revolution. Mange iblandt os smigrer sig vel med, at dette Uvæsen silde eller aldrig vil strække sig til os, i det mindste ikke i Henseende til Politiken og Statsforfatningen. Men lad kun de franske Jakobinere sende os deres Emissærer, som de i saa mange andre Lande har gjort, hvad gjælder det, om de ikke, naar Almuen undtages, vil finde flere Gemytter stemte for end imod dem; lad dem indsmigre sig i Klubber og der træffe en og anden Mirabeau, som kan angive Tonen for de andre eller en og anden af Neologerne, som nok ikke bliver de sidste; lad saa et Stød komme dertil fra Statsforvaltningen selv, da vil man maaske faa at se det, man mindst ventede“. Da Frygten af Fallesen erklæredes unødig i det mindste i Danmark, tog Strøm Aaret efter igjen Ordet i det norske Tidsskrift „Hermoder“ og erklærede lige ud: „Vor Tids Opklarere har berøvet os vore fleste Troens Artikler og skikket os denne ene i Stedet, at en almindelig Revolution saavel i Religionen som Stasforfatningen vil blive den sande Kilde til hele Europas Lykke. Hvor

dyr denne Herlighed vil komme os til at staa, indser nok enhver uden min Erfaring, og da den frygtelige Epoke virkelig synes at nærme sig med sterke Skridt, er det paa høie Tid med Mod og Forsigtighed at gaa den imøde og ved vise Foranstaltninger faa Gemytterne omstemte".

Til Oldingens Advarsler svarede det ny Filosofiens Lys i Norge, Treschow, straks sammesteds med et Forsvar for Tidens Reformationsiver, der ikke var Sygdommen, men tvertimod Lægemidlet. Han forklarede: „Enhver Reformation er enten en fuldkommen Omstøbning og ny Sammensætning af Statslegemets opløste Dele eller blot enkelte Indretninger saa vel som visse Misbrugs Afskaffelse, der med Tiden har rodfæstet sig". Og Faren var kun, at Forandringen kanske ikke kom tidsnok, som han siger: „I Statens saavelsom i Legemets Sygdomme er det en almindelig Feil, at Helbredelsen gemenlig opsættes, indtil den næsten er umulig". Det var da istedetfor Reformen, Revolutionen kom.

Vistnok husede Hovedstaden Folk, som eftertragtede Forandringer, og paa Svenskegrænsen havde Udsendingen Armfelt hemmelig havt Møde med „flere betydende Personer" om at afkaste Danskeaaget da „den franske Revolution havde motiveret deres Lyst til at befri sig", som han indberettede. Men uden at ville slutte sig til Sverige, sværmede de foreløbig blot frit ved Glasset for Frihed, Lighed og Broderskab, for Frankrigs Dumouriez og Robespierre, som fra Festerne Kaas indberettede til Kjøbenhavn, og der „Folkevennen" skrev om at „efterpjatte Kammerherre B. Anker, kysse med Ærbødighed den gallifke Kokarde og heise en Visp op som et norsk Frihedsflag". Sigtede det sidste imidlertid til Biskop Brun i Bergen,

hvis Sang idelig gjenlød med: „saa vaagner vi vel op en Gang og bryder Lænker, Baand og Tvang!“ stillede nu dog han sig betænkelig mod Strømmen med sin „Republiken paa Øen“. Herom har hans gamle Ven Hertzberg ogsaa sagt: „Sandelig i den Tid hørte der selvstændigt Mandsmod til at staa urokkelig! Vor Brun stod, medens man i Selskaber og Klubber tudede:

Fiers tyrans de la terre,
d'ont l'orgeuil osa tout,
rentrez dans la poussiere,
votre maitre est debout!*)

ei at nævne, medens hver Gadedreng peb paa alle Hjørner: Frihed og Lighed! Havde nu Brun i Krybedagene skrevet sin Republik og i Sanscoulotruset sin „For Norge, Kjæmpers Fødeland“, hvad havde han da været formedelst alle de Uhumskheder og Drengespot, hin Tids Skrivefrihed kogte op?“ — Det hele tyder dog med alt andet paa, at Revolutionsbevægelsen var sterkt oppe ogsaa i Bergen, som samtidig af Præsten Haunt karakteriseredes fortrinsvis „stemt for Frihed og Republikanisme“. Af Literaturens Levninger fra 90-Aarene faar man det samme Indtryk fra Fastings By af „Den almene Røst“ med samme Udgiver som „Tankefortolkeren“ og af „Den Bergenske Rufskrivers“ Ry foruden af Børresens „Den snaksomme Bergenser“ eller „Bergenseren“ i 4 Aargange. Men nogen vidtgaaende Reform, end sige Revolution vilde ialfald ikke den sidste trods Opfordringer i Vers: „Slave, bryd din Lænke, læsk din Tørst i Fyrsternes Blod!“ osv. Der jubles blot: „Frankrig seirer, de Danske og Norskes

*) Stolte Jordens Tyranner, som frekt har vovet alt,
med Jordens Støv jer blander, jer Mester nylig faldt!

3. Den 7aarige Krigsperiodes Virkning til Norges fri Selvstændighed i 1814.

Det „Stød fra Statsforvaltningen" til en Revolutionsbevægelse i Norge, som alt i Slutningen af forrige Aarhundrede, Sindene var forberedte for efter Strøms Bevidnelse, det bragtes efterhaanden af Krigen. Det var en voldsom Overgang allerede i 1807, da Krigstilstanden begyndte, skjønt det var den naturlige nok Udvikling af Aandstilstandens Selvstændighed, da nødvendig Selvhjælp fordredes af Forholdene. Der indtraadte endogsaa officielt en vis Uafhængighed i Norges Tilværelse, da den hindrede Forbindelse tvang til Oprettelsen af den midlertidige Regjeringskommission, som foreskreves „paa eget An- og Tilsvar at afgjøre alt, hvad den til Landets Tarv anser fornødent, og hvortil den ei betimelig kan erhverve speciel kongl. Resolution". Forespørgslerne mødte Vanskeligheder, og Forbindelsen med Danmark løsnede under Krigsaarene bestandig mere til forholdsvis Uafhængighed for Norge.

I Kiel 1805 den 8de Aug. indlededes den Adskillelsens Politik mellem Tvillingerne Danmark og Norge, som 7de Aar efter fuldbyrdedes fra samme Sted. Fjernt fra sit Raad forhandlede her Kronprinsen med Englands Udsending, der dristig fremholdt, at efter det napoleonske Fastlandssystems Seir ved Tilsiterfreden, kunde ikke Norden længere blive neutralt; England maatte sikre sig mod Napoleons Brug af Flaaden i Kjøbenhavn og se den stationeret andensteds, hvorunder et Forbund tilbødes.

Kronprinsen havde Dagen forud afslagt Flaadens Udrustning uden Frygt for et Angreb af den engelske Expedition i Øresund, og han fandt sig nu fornærmet; han gav her foreløbigt og anden Dag efter fra Kjøbenhavn endeligt Afslag uden Udveie, idet han selv forlod det haabløse Forsvar af Marinen med den Erklæring: „Mine Pligter kalder mig til Armeen."

Krigen med England efter Flaadens Tab var et magtløst Hevnforsøg i Strid med Norges første Interesser, naar Havet spærredes, og Fastlandssystemet fulgtes. Men Regjeringen holdt fast ved sin Politik og ivrede for Kaperiet, ja den forordnede i den napoleonske Stil 9de Septbr. endog al Privatgjæld til England hjemfalden „indtil videre" til den kongelige Statskasse og befalede Embedsmændene at paase den indbetalt under Forpligtelse for Undersaatterne til med Eds Aflæggelse at bevidne sin Efterfølgelse af Ordren. Det var en gjærrig Hevntørst, som Auktoriteterne i Norge forklarede Tabet og Taabeligheden af, og som de ligesaa lunkent hævdede, som Undersaatterne ellers efterkom den; hverken straks eller senere vilde de staa sig paa at bedrage sine Handelsvenner i England for den erklærede Krigs Skyld. Selv Kaperiet reiste Pressen Indsigelser imod, og Regjeringskommissionen anbefalede heller fredelige Forholdsregler og Udveksling af Fanger mellem Norge og England.

Men mest betegnende er Begivenhederne ved Krigsudbruddet, da man skulde raade Bod paa den statsfinantsielle Forvirring, som efterhaanden gik en Fallit imøde. Trods de forudgaade gode Aar var der overalt Mangel paa rede Penge af Regjeringens vanlige Seddelfabrikation, som ingen vilde have liggende paa Grund af de officielle

Værdipapirers synkende Kurs. Statens offentlige Kasser i Landet havde ingen Beholdninger til Krigsudgifterne, og Privatfolk kunde ikke faa Laan til Lettelse for det af Krigen trykkede Marked. Straks den 27de Aug. satte Skienskjøbmændene og derpaa Haldenserne med flere søndenfjeldske Byers Forretningsmænd sig da i Bevægelse for til Hjælp mod Krisen at danne Privatbanker, „som vore kjøbenhavnske Brødre 1799 gav Exempel til." De begjærede Fuldmagt af Regjeringskommissionen, som foretrak midlertidig at søge det søndenfjeldske forenet heller om en enkelt Bankindretning og paa modern Maade anordnede et repræsentativt Møde for Kristiania Stifts Byer til 12te Septbr. Det holdtes da i Hovedstaden og vedtog Reglerne for en selvstændig Hypothekbank for det første til de privates og Regjeringskommissionens Hjælp under gjensidig Garanti. Men Regjeringen i Danmark arrangerede alene en afhængig „Hovedlaanekomite" i Kristiania under Statens almindelige Finantsvæsen og sendte sine Assignationsbeviser uden direkte at besvare Bankansøgningen. Regjeringskommssionen blev forgjæves ved sit og brugte Ord om „Utilstrækkeligheden af hint Surrogat til at afhjælpe Norges Trang" og Vanskelighederne for den selv paa sin „slibrige Post" for at „forene Regjeringens Tillid med Publikums". Ja, Kommissionen maatte ikke troes Skyld i Skuffelsen, „fordi at dens Indflydelse og enhver dens Virken fra dette Øieblik vilde være spildt". Regjeringen fra Danmark af fik da tage ogsaa denne Skuffelse paa sit Synderegister, saa længe den da fortrinsvis skulde følges.

Det ny Aar begyndte med, at der under Blokaden tilsøs erklæredes ogsaa Forbindelsesledet tillands, Sverige Krig, omtrent samtidig med, at Fredrik den Sjette steg

paa Tronen ved Kristian den Syvendes Død — han, der dog i sit Vansind under Slaget paa Rheden i 1801 havde raabt paa: „Jeg vil ingen Krig have, mine Undersaatter skal have Fred, saa længe jeg lever!“ Det var en Napoleonsk Erobringspolitik i Fællesskab desuden med Rusland, der nu skulde forsøges, idet Frankrig tillaans leverede Bernadottes Hjælpekorps, som ligesaalidt som det uforberedte Danmarks Krigsmagt kom til at udrette andet end yderligere at ødelægge Budgettet i Fællesstaten.

Norge skulde imidlertid tage Stødet, ligesom sidst i de Par Maaneders Felttog til Gøteborg i 1788. Men man var ikke nu stort bedre udrustet end da og fik i det hele hjælpe sig selv. Det skadede dog ikke, at den officielle Norges Hærs Øverstkommanderende ikke endnu en Gang fra sin Residens i Hertugdømmerne virkelig til Tjenesten indfandt sig; thi den Overbefalingsmand søndenfjelds, som her nu sad i Regjeringskommissionen, og som, selv forberedt, havde taget Ansvaret paa sig, var en militær Dygtighed som Prins Kristian August. Og en alt opofrende Fædrelandsven ved hans Side som Enevold Falsen forstod med sin „Budstikke“ at ildne alle op mod Fiendens Angreb i Opraabet, da det gjaldt: „Det Folk gaar ikke under, som ofrer alt for Frihed og Ære!“ Men Offervillighed krævedes da ogsaa, skulde man faa udrustet omend blot Trediedelen af det over 30,000 Mand stærke Nationalværn, der var øvet og gjort Regning paa. Alt 20de Mai under Krigen erklærede Regjeringskommissionen: „Der øines kun et Middel, at den brave Almue, som hidtil har lagt sin Patriotisme for Dagen ved at bidrage Levnetsmidler, ogsaa vil give Munderingsstykker“. Biskop Brun sendte fra Bergen „Strandsiddernes uformede Benklæder, altid store nok for at omdannes til

bekvem Brug for den mest bredhoftede Grenader"; og han krigede fra Prækestolene med glødende Veltalenhed, ja steg tilhest, da et Par engelske Krigsskibe truede Byen, og red om i Præstekjole paa Voldene blandt Militæret.

Før Sneen var gaat af Marken, i April 1808 havde Svenskerne i spredte Afdelinger begyndt Felttoget og ad Stier og Veie rykket over Grænsen søndenfjelds. Men Kristian August førte sit Reservekorps nordover til de truede Afdelinger og slog de svenske Angribere tilbage paa hele Linjen ved Blakjær, Midtskogen og Præstebakke, til de sidst i Juni igjen forsvandt over Grænsen. Gustav den Fjerdes urimelige Ordrer havde svækket Svenskernes Angreb under Armfeldt, og den gjenstaaende Grænse-afdeling under Adlersparre sluttede 7de Decbr. med Kristian August en særlig Vaabenstilstand paa ubestemt Tid og marsjerede i Marts ved dens mer ubetingede Fornyelse mod Stockholm til den svenske Revolution.

Krigslykken havde styrket Selvstændigheden i Norge og fornyet Følelserne af krigersk Nationalstolthed fra Karl den Tolvtes Overvindelse hundrede Aar før. Men Dyr-tiden og Kornmanglen ved Afsperringen baade tillands og vands førte Tankerne dog snart til Freden, og krigerske Ordrer fra Danmark under Revolutionsbevægelsen i Sverige forbitrede blot uden at adlydes. Kongens kom-manderede Angreb i Mai og Juni kom ikke til at umu-liggjøre hans Modkandidat til Tronfølgen hos Sven-skerne, da det ikke kunde udføres saa let af forskjellige Grunde. Og alt var der en hemmelig Forstaaelse mellem Frihedsmændene der og her om en unionel Skandinav-politik, som efter Kongeskiftet Tronfølgervalget skulde bringe med Freden, antagelig gjennem den afholdte Kristian August. Grev Wedel, Regjeringskommissionens Medlem

efter Falsens Død, var virksom herfor, han, der dog under Krigen havde dannet et Frikorps mod Svenskerne; men rigtignok paa Opfordring til Minister Schimmelmann om en frisindet Skandinavpolitik fra Danmark af havde han faat til Svar: „Slige Planer er vi aldeles ikke mægtige.“ Overfor selve Valgkandidatens Betænkeligheder i Norge satte han igjennem i Sverige, at den bedste Maade til at overtale den vaklende paa var at vælge ham, ligesom han her for Formaalet bl. a. forberedte „Selskabet for Norges Vel“. Men skjønt Bataljonen til at gjøre Opstanden for Overgangen her alt skulde være udset, siger Adlersparres sidste svenske Biograf, strandede dog det hele paa Folkets Udelagtighed og paa Kristian Augusts bestemte Uvillighed til at tjene et Frafald fra den danske Konge. Kun dennes egen ubehændige Rivaliseren til Tronfølgen hos „Oprørerne“ og hans egnes komprimitterende Forbindelser under Forsøget — som Kaas' først her i Landet mod Kristian August og derpaa mod det svenske Revolutionsparti med Gustavianerne — kunde i denne konspirerende Tid tilsyneladende bringe alle andres i Glemmebogen. Dog var det kun en Overseen foreløbigt; thi Revolutionspartiets Foreningsplaner vedblev at gjøre sig gjældende og levede op igjen saavel efter Kristian Augusts pludselige Død som efter Bernadottes eventyrlige Valg med Karl Johanspolitiken til Følge. Men hele denne mellemrigspolitiske Bevægelse, der i Norge havde sit Parti og laa under de hyppige Foreningsdannelser, ja antydningsvis kom tilorde i Avisen trods Censuren, revolutionerede praktisk Samfundet fra Forbindelsen med Danmark.

Disse bevægede Tiders tiltagende Frisprog, som i det hele efter Trangen aabent ytrede sig fra Enkeltmænd,

bekvem Brug for den mest bredhoftede Grenader"; og han krigede fra Prækestolene med glødende Veltalenhed, ja steg tilhest, da et Par engelske Krigsskibe truede Byen, og red om i Præstekjole paa Voldene blandt Militæret.

Før Sneen var gaat af Marken, i April 1808 havde Svenskerne i spredte Afdelinger begyndt Felttoget og ad Stier og Veie rykket over Grænsen søndenfjelds. Men Kristian August førte sit Reservekorps nordover til de truede Afdelinger og slog de svenske Angribere tilbage paa hele Linjen ved Blakjær, Midtskogen og Præstebakke, til de sidst i Juni igjen forsvandt over Grænsen. Gustav den Fjerdes urimelige Ordrer havde svækket Svenskernes Angreb under Armfeldt, og den gjenstaaende Grænseafdeling under Adlersparre sluttede 7de Decbr. med Kristian August en særlig Vaabenstilstand paa ubestemt Tid og marsjerede i Marts ved dens mer ubetingede Fornyelse mod Stockholm til den svenske Revolution.

Krigslykken havde styrket Selvstændigheden i Norge og fornyet Følelserne af krigersk Nationalstolthed fra Karl den Tolvtes Overvindelse hundrede Aar før. Men Dyrtiden og Kornmanglen ved Afsperringen baade tillands og vands førte Tankerne dog snart til Freden, og krigerske Ordrer fra Danmark under Revolutionsbevægelsen i Sverige forbitrede blot uden at adlydes. Kongens kommanderede Angreb i Mai og Juni kom ikke til at umuliggjøre hans Modkandidat til Tronfølgen hos Svenskerne, da det ikke kunde udføres saa let af forskjellige Grunde. Og alt var der en hemmelig Forstaaelse mellem Frihedsmændene der og her om en unionel Skandinavpolitik, som efter Kongeskiftet Tronfølgervalget skulde bringe med Freden, antagelig gjennem den afholdte Kristian August. Grev Wedel, Regjeringskommissionens Medlem

efter Falsens Død, var virksom herfor, han, der dog under Krigen havde dannet et Frikorps mod Svenskerne; men rigtignok paa Opfordring til Minister Schimmelmann om en frisindet Skandinavpolitik fra Danmark af havde han faat til Svar: „Slige Planer er vi aldeles ikke mægtige.“ Overfor selve Valgkandidatens Betænkeligheder i Norge satte han igjennem i Sverige, at den bedste Maade til at overtale den vaklende paa var at vælge ham, ligesom han her for Formaalet bl. a. forberedte „Selskabet for Norges Vel“. Men skjønt Bataljonen til at gjøre Opstanden for Overgangen her alt skulde være udset, siger Adlersparres sidste svenske Biograf, strandede dog det hele paa Folkets Udelagtighed og paa Kristian Augusts bestemte Uvillighed til at tjene et Frafald fra den danske Konge. Kun dennes egen ubehændige Rivaliseren til Tronfølgen hos „Oprørerne“ og hans egnes komprimitterende Forbindelser under Forsøget — som Kaas' først her i Landet mod Kristian August og derpaa mod det svenske Revolutionsparti med Gustavianerne — kunde i denne konspirerende Tid tilsyneladende bringe alle andres i Glemmebogen. Dog var det kun en Overseen foreløbigt; thi Revolutionspartiets Foreningsplaner vedblev at gjøre sig gjældende og levede op igjen saavel efter Kristian Augusts pludselige Død som efter Bernadottes eventyrlige Valg med Karl Johanspolitiken til Følge. Men hele denne mellemrigspolitiske Bevægelse, der i Norge havde sit Parti og laa under de hyppige Foreningsdannelser, ja antydningsvis kom tilorde i Avisen trods Censuren, revolutionerede praktisk Samfundet fra Forbindelsen med Danmark.

Disse bevægede Tiders tiltagende Frisprog, som i det hele efter Trangen aabent ytrede sig fra Enkeltmænd,

sig dette, formoder jeg, at man vil tilstaa, at Norge ei uden Harme kan se hen paa dette altfor ydmygende Afhængighedsforhold. Nordmændene har sin Nationalkarakter som de Danske har sin; kan det være Norge ligegyldigt, om dets Sønners Nationalkarakter ved at sammensmeltes med en fremmed taber sin Originalitet og udarter?" Mnemosyne udtrykte sig saaledes mod Danmark: „Norge er et ældgammelt Kongerige, en ærværdig Olding, berømt ved sine Bedrifter og ingensinde undertvunget og erobret. Disse to lige ærværdige Riger udgjør vel en Stat, men ikke et Rige; skulde de sammensmelte til et, da maatte det enes Navn dø. Forskjellig Karakter, forskjellig Levemaade, forskjellig Skjæbne, forskjellig Tarv og Fornødenhed, forskjellig Beliggenhed, Havet, Naturen selv adskiller dem." Og disse Udtryk for den aandelige Frigjorthed var Kongen selv med paa at belønne i Modsætning til den danske Fornærmethed, som Ørsted gjennem lærde Tidender gav Lyd i tilstaat „Had".

Kongen havde nok ogsaa tilsigtet noget andet, end han gjorde, efter hvad han før havde sagt om ikke at ville indrømme Norge noget Universitet som upolitisk. Han tænkte da ialfald nærmest, er det nu almindelig kjendt, paa en Majestætsforbrydersag mod Wedel for hans svenske Forbindelser, da han tidlig paa Vaaren 1811 kaldte ham til Kjøbenhavn; men uforberedt og overrasket af hans Hurtighed, gav han undvigende ved Audientsen Universitetssagen Skyld for Kaldelsen, og et fuldstændigt Universitet blev indrømmet efter Ønsket. „Enhver akademisk Læreanstalt, anlagt efter en mindre Maalestok, vilde ikke fyldestgjøre Folkets Ønske eller Haab", bevidnede Wedel. I Norge var da 8de Junis af ham forfattede

Indbydelse til at tegne Bidrag privat til det Universitet, som først 2den Septbr. auktoriseredes, alt seiersikker nok for Statstilskud ogsaa, som det hed: „Af Regjeringen bør vi med Tillid vente, at den kraftigen vil bidrage til disse Midlers Tilveiebringelse." Men fra Danmark rygtedes snart Omslag igjen, som ogsaa Parelius' Universitetsskrift antyder det: „Dersom det var muligt, en Ting, man ikke burde forestille sig som mulig, at der reiste sig en Kabale mod Kongens lovlige Vilje" — idet han roser, at Kongen ikke lod anstille nogen ængstelig evigvarende Undersøgelse, men blot gav Befalingen. Og Professor Treschows Brev af 7de Oktbr. 1811 til Sekretæren for „Selskabet for Norges Vel" siger: „Ophører Selskabet at være virksomt som hidtil, kjøles Nationens Iver for denne Sag, saa vær forvisset om, at Glæden over, hvad der alt er sket, er utidig, og at lidet eller intet mere vil ske." Og igjen 11te Decbr. ytrede han ved Jubelfesten for det norske Universitets Stiftelse høitidelig i Kjøbenhavn i de kongeliges Nærvær: „Jeg er ei paa denne Post saa lykkelig som hine Norges Talere, der idag med hundrede Stemmer udtaler Folkets Glæde og Kongens Lov og ingensteds bliver stødt tilbage fra det af Tvivl og Fordom tilforn indtagne Bryst. Paa dette slibrige Standpunkt har jeg intet andet at stole paa end hint upartiske Kongebud, ligeoverfor Modstandere, hvis Tal upaatvivlelig er det største, til at tage Del i vor Glæde."

Det var midt i denne Glæde over det vundne dog en Sorg over hele Afhængighedstidens norske Historie, som for Anledningen Præsten Dreiers Opsats i Trondhjems Adresseavis nu nationalt gav Udtryk, naar han i Gjenkaldelse af Norges Olds anderledes ærefulde Selvstændighed skrev: „Derfor læser ingen norsk Mand Snorres Bøger uden at

rødme: fuit Illium, ɔ: ak, stor var engang Norges Ære, men er ei mer! Dog skal det optegnes med store Bogstaver i Krøniken: 1811 approberede Kong Fredrik den Sjette en fuldstændig Høiskole udi Norges gamle Rige; der kom Bidrag af Ankerske og Angelske Midler", og Folket var vaagnet til Hævdelse af sin nationale Ret med Æresfølelsens Ansvar.

Det afhængige Norge var med Krigspolitikens Fortsættelse dog endnu forbeholdt Trængselstidens største Prøvelse, Hungersnøden efter Uaaret 1812, medens Tilførslen som værst hindredes. Det var denne Selvopholdelsesdriftens stærkeste Spore, der praktisk skulde lære Nordmændene, hvad Afhængigheden af en fremmed Politik kunde føre til, og hvor Sammenhold var nødvendigt. Provideringens Historie er lærerig for den fædrelandskjærlige Selvopofrelse i 1814, som satte den fri Selvstændighed op som sin Livssag og vilde ofre alt for den i enstemmig Sammenhold af fattig og rig, Borger og Bonde.

Der var ikke en varm Sommerdag i 1812, og den tidlige voldsomme Vinter, der i Rusland ødelagde Forbundsfællens Hundredetusinder, dækkede her med Sne de halvmodne Agre. Havet var sperret i vest og syd af Englands Blokade, som alt Sverige i sine Planer paa Norge opmuntrede, og i nord hindrede Rusland Tilførslen, bindende sig til med Vaaben at hjælpe til den Karl Johans Erhvervelse af Norge, som efter Traktatens Ord „Naturen selv syntes at have bestemt." Statholderen indberettede alt i Juli: „Da Indkjøb for dansk Regning af Korn i Arkangel af det russiske Hof nægtes, har jeg gjort mig al tænkelig Umage for at opmuntre de handlende i Trondhjem og Bergen til privat Kornhentning."

Det var ialfald bedre end den Ordre udpaa Vinteren, de norske Provideringskommissioner fik fra Danmark, om selv at hente det Korn, som for Blokaden ikke kunde sendes derfra. Ja til og med, da saa Kornet bl. a. af Bergenserskibe skulde hentes efter Anvisning paa Jylland, var det ikke at faa, og Jakob Aall „var i det Tilfælde, at han maatte afgive en Del af det Korn, han havde kjøbt, eller som paa de offentlige Magasiner var ham anvist, til Fordel for den Landmand selv, hos hvem Kornet skulde hentes." Stefansons Aarsoversigt for 1813 i Tjødlings Præsteprotokol taler da ogsaa om, at Ordningen af Tilførselen just ikke altid var til Norges Fordel gjennem „en Provideringskommission, som oftere blev kaldt Positeringskommissionen."

Og under disse Omstændigheder havde Regjeringen i Danmark med sin Forordning om Leidebreve nægtet al Skibsfart fra Norge, undtagen i Forbindelse med netop forudgaat eller samtidig Kornhentning fra Danmark. Bergens Repræsentanter forestillede da gjennem sin Stiftamtmand saaledes Norges Statholder Forholdet den 5te Februar 1813: „En sørgelig, men unægtelig Sandhed er det, at Tilførslen af Kornvarer her til Bergen i de sidste 6 Maaneder næsten har været ingen." Men Regjeringens Leidebrevbestemmelse om Kornhentning fra Danmark var „det samme som ligefrem at forbyde al Skibsfart fra Stedet." Det var tilbunds at ødelægge Norges første Bys fornemste Næringsvei, erklærede de. Desuden var det ikke sydvest over Danmark, Handelen herfra skulde drives, hvilken man nu økonomisk og politisk uafviselig begjærede Frihed for. Stiftamtmanden gav straks foreløbig Frihed for seilfærdige Skibe, og Statholderen gjorde fremtidige Indrømmelser i Begrænsning

af det befalede; men han maatte dog fordre saavidt Hensyntagen til Ordrerne, hvorom han siger: „Jeg har gjort alt for den handlende Stand, jeg trode, der kunde gjøres uden aldeles at tilsidesætte Hs. Maj.s allerhøieste Vilje.“

I Throndhjem haabede man vel endnu mere fordringsfuldt paa intet mindre end et helt Politikskifte, siden sidst paa 1812 Stiftamtmand Trampe med opmuntrende Afskedsord i Avisen var reist til Danmark efter Kongens Kaldelse. Her forestillede han med Beregninger over Tilførslen og Bevidnelser for selv sin Families Udsigt til Brødmangel: „Sandhedens usminkede Sprog er det, min naadige Konge, at Deres nordenfjeldske Stift er forloren og uden Redning tabt, om ikke hurtig og kraftig Hjælp ydes.“ Men intet uden Englands Imødekommenhed kunde redde, hvor der vidstes, Kornladninger laa færdige. Trampe begjærede selv at faa gaa til England som Underhandler for Ophævelsen af Handelsforbudet, der dog var erklæret uadskilleligt fra en Fredspolitik i det hele. Han havde et Par Aar før i London heldig endt sit politiske Eventyr med „Kong Jørgen Jørgensen“ paa Island og kjendte Førsteministeren m. fl., til hvem han i Menneskelighedens Navn vilde tale om Hungersnøden i Norge. Virkelig blev han anbefalet og reiste, fulgt af Grev Bernstorf som officiel Fredsunderhandler; men da var Sverige, til Hevn for 1808 med Finlands Tab til Følge, just kommet Fredspolitiken i Forkjøbet med sit Angrebsforbund i Koalitionen for at vinde Norge.

Imidlertid tiltog Hungersnøden herhjemme trods al Nødhjælp af Smaafartøiers Tilførsel. Aabne Baade valgte Vinter og Uveir til Beskyttelse mod de engelske Krydsere og hentede paa æventyrlige Reiser Korn fra Jyl-

land over Havet. I Bergen arbeidede et Kompagni med Udsendelsen af halvhundrede Søndmørsbaade til saadan Fart, og idet Provideringskommissionen, som ellers er Formynder ogsaa for Privatbeholdninger, uddeler til andre, hjælper de sig selv. Naar Tilførslerne til Throndhjem af Aarets daarlige Korn fra Danmark paa Veien maa losses og „luftes", er der Fristelse til at forgribe sig paa det. Saaledes sidst i April, da der kommer hundrede Søndmøringer i sine aabne Baade efter først forgjæves at have været i Throndhjem, og de fortæller, at alt 5 af deres Sambygdinger er død af Hunger; men Laanet loves høitidelig erstattet, naar man selv faar noget, og Fordelingen af Sendelserne foregaar rundt Landet i samvittighedsfuldt Samhold.

Blot et Par Forfordelinger af Nabobygder med Laantagning af deres Parter synes under Nødstilstanden at have fundet Sted, og disse drog da blot Erstatningsstraf efter sig. Bebreidelserne ellers faldt hen for Oplysninger og Hjælp til Gjengjæld, og den bedste Orden herskede ved Uddelingsstederne med de lange Rækker af alle Slags Folk foran, hvorom endnu Dienvidner fra Trondhjem kan tale. Bitterheden er rettet mod Regjeringens Uforsynlighed og Afspærringspolitik, som den 13de Mai f. Ex. faar Udbrud i Trondhjems Adresseavis forrest med spærret Tryk: „I Kjøbenhavn cirkulerer et Rygte, at vor By har faat betydelig Tilførsel af Kornvarer. Dette Rygte erklæres herved for aldeles ugrundet; vi har desværre ikke faat en eneste Tønde. Pakhusene er tomme, Nøden er ikke at beskrive; man maa være Dienvidne for at faa Begreb derom. Hvorledes er det muligt, at man i Kjøbenhavn kan være saa uvidende i Henseende til en Gjenstand, hvorpaa det heles fysiske Ved-

ligeholdelse beror." Regjeringens nidkjære Foranstaltning i Anledning heraf var, at den først krævede Oplysning om, hvem Forfatteren var! og den Unaade og Tilrettevisning for utilbørligt Skriveri, som Biskopen fik ved Aarets Udgang, skyldte kanske alt Tilblivelsen Manglen paa Aviscensuren. Paa sin Side havde han dog bl. a. til Anker paa Eidsvold da underhaanden i bittert Mismod ivret for, hvor den Mand var, der vilde „fremstaa for Norges Sag" i dets Nød, hvorhos han for Uaarets Følger forud spaade en mangfoldige Offer krævende Hungersnød, selv om overordentlige Hjælpemidler anvendtes.

Sidst i Mai protokollerer Bergens Provideringskommission: „Med Bemod ser man nu Manglen paa Brødkorn saa meget mer daglig tiltage, som intet kan forventes noget Sted hertil, uden de politiske Omstændigheder hastig skal tage en gunstig Vending." Et forfængeligt Haab! hvis Skuffelse gjør Udsigten til Sædekorn for Sommeren endnu mørkere. Midt i Juli er „hele Beholdningen 7 Tønder Rug, som er bestemt til at forbruges til Brød for den fattigste Folkeklasse; Hungersnøden her i Byen er derfor uundgaalig." Dertil kommer for 3die August: „Ligesom Manglen med hver Dag og Time tiltager for Brødet, saaledes formindsker Velsignelsen af Vandet sig ogsaa, da Torvet i denne Tid er ganske blottet for Fisk, der udgjør en væsentlig Del af Føden for Byens Indaaanere." Endnu i September vedbliver Nøden, „saa man maa befrygte et Oprør af Pøbelen, hvortil alt daglig gjøres Miner;" og Bergens 20,000 alene kræver 1,000 Tønder for 14 Dage. Men nu faar Trondhjem Korn fra Arkangel, og et af Skibene dertil bringer Bergen foreløbig Hjælp. Egen Afgrøde slaar til for det første paa Landet,

medens alle slutter sig sammen om Hungersnødens Bekjæmpelse i indbyrdes Understøttelse; men egentlig Salg er der saa lidet Tale om, at Embedsmændene ingen Gjennemsnitspriser efter Ordren ved Aarsskiftet kan opgive.

Til Barkebrødsaarets Lærepenge for Afhængigheden af en fremmed Politik sluttede sig 1813 Aars Statsfallit, der med alle Penge-Forpligtelsers Omgjørelse under Eiendomsusikkerheden opløsende faldt tilbage paa den Styrelse, som til saa mange Undersaatters Ruin havde taget sin Tilflugt til selv at ophæve Forpligtelserne. Den var i sine Følger det „Stød", som den ærlige Biskop Brun i sin uforskyldte Forarmelse saa lidt selv kunde forvinde, som hans Troskab mod Personalunionen kunde det under Opløsningen allerede. Og længe havde Kongen sat sine nærmeste Repræsentanter, Embedsmændenes, Selvopofrelse haardt paa Prøve, som deres Løns Pengeværdi stadig var forringet, og alt i 1812 Jakob Aalls Skrift om Kulturen i Norge kunde klage: „Ingen Del af Landets Indvaanere lider mer end dets Embedsmænd ved Tidernes Forvirring." Og dog sagde i Almindelighed om Undersaatterne og deres Indkomster paa den Tid Kongens Protokoldiktamen for Statsfaliten: „De har nu i flere Aar været underkastet at se samme uedsat til $^1/_3$, $^1/_4$ og $^1/_6$ af det oprindelige Værd." Men selv dette var ikke det værste ved Siden af Skatternes flerdobbelte, ja indtil 12 Gange nominelle Forøgelse under Fordyrelsen, saadan som den vordende Finantsminister begrundede Fallitopgjørets af Kongen selv erkjendte uafviselige Nødvendighed for itide at kunne istandbringe Statens Akkordordning og ikke aldeles føres Opløsningen i Vold. „Den Uvished, hvori enhver holdes om, hvad han virkelig eier eller ikke," erklærede Moesting, „og den ved Pengevæsenets Forskjellighed

afbrudte Samkvem imellem Rigets forskjellige Provinser frembringer en Forvirring og Kamp, der nedbøier Nationen og er værre end et taaleligt Tab, der lader sig beregne og erstatte."

For altsaa at komme ud heraf gjorde Staten Fallit 5te Januar 1813 med en selvgjort Akkord paa Grundlag af, at „det, der egentlig var Ret i Pengevæsenet, er tilintetgjort ved Tidens Omstændigheder." Halvparten af den gamle Rigsdaler blev den ny Rigsbankdaler, der dog selv skulde indløse 6 af de forringede. Statsgjælden omskreves saaledes eller underkjendtes, og Privatgjæld forordnedes omskrevet efter dens Ælde; i Dokumenter fra før Krigsaarene sattes den ny Rbd. for den gamle Rd., og senere faldt Summerne efterhvert ned til det nævnte Forhold 1 for 6 af oprindelig Dobbeltværdi. Til Grundfond for den ny Seddeludsteder, Rigsbanken, kapitaliseredes selve Rigernes faste Værdi med Indfordring af 6 pCt. paa en Gang eller Forrentning af dem med 6 pCt. som en Skat. Alt Sølv i Staten skulde enten indskydes eller særlig beskattes; men de gamle Sedler toges, og de ny gaves kun istedet i Rigsbankens Forretning med Navneværdi.

Ingen havde da mere Tiltro til denne Regjeringens ny Indretning end til dens forulykkede gamle, og Fallitopgjøret forøgede kun Forvirringen uden Forretningsforholdenes Forbedring. Rettelser maatte idelig indrømmes Klagere i Norge som Bergenserne for Nordlandsgjælden, og de raadvilde Embedsmænd fik væsentlig gaa efter et Skjøn for saa vidt muligt at sikre Ærligheden mod Kneb. Forgjæves gjorde Regjeringen Forsøg paa at holde sine Seddelbestemmelser oppe ved kunstige Midler og regulere Vareprisern ved Kommissioner. Detaillehandlerne, som

fik Skylden for Dyrtiden, kunde et Øieblik kommanderes selv i Bergen; men Bønderne blev bare borte fra Torvet med sine Varer, naar de ikke fik sælge dem for, hvad de vilde have. Værst var Statskassen selv faren med sine Sedler, som den i fri Omsætning godt som intet fik for til sine stigende Militærfornødenheder, og ud paa Høsten holdt den Auktion mod kontant Betaling over sine kommende Kornskatter for 10, 20, ja 40 Aar. Forgjæves havde Styrelsen ved Finantsordningen 30te Juli med nedsat Seddelkurs villet opgive sin Rigsbank igjen og den finantsielle Rigsenhed og endelig indrømme ogsaa Norge sin egen Bank; men Betingelserne havde ikke været tilfredsstillende under den Krigstilstand, som bragte Jakob Aall i sin Fraraadelse til at sammenligne Staten med et drivende „rorløst Skib", der først maatte finde Havn. Ja, Regjeringen havde til og med tænkt paa at lade Enevoldsmagten vige for en Slags Folkerepræsentation i det finantsielle, om Sikkerhed kunde opnaas, ligesom den jo i det udenrigspolitiske for Fredens Skyld havde truet sine Fiender med en Repræsentationsforfatning og en Folkevæbning.

„Med Hs. Maj.s Tilladelse" havde hans fortrolige fra Kronprinsregjeringen, Stiftamtmanden, den norskfødte Schlanbusch, i Juni 1813 gjort et Udkast til en ny Finantsordning „ved en Forsamling, der i sig selv er Garanti for Tiltro til dens Indretning," som han siger, „en extraordinær Kommission, der fremkalder Billedet af Rigets Stænder." Dog burde passende „efter Tidernes Tænkemaade" Præstestanden falde rent bort og Adelsstanden forenes med Bondestanden samt i det uaristokratiske Norge med saa faa „fornuftige Godseiere" efter Forslaget repræsenteres ved Embedsmænd. Der er opstillet som Norges

Repræsentation 1 Stiftamtmand, 4 Amtmænd og 6 Fogder ved Siden af 2 Borgerrepræsentanter fra hver Stiftsstad, valgte af „de mest ansete Kjøbmænd eller de rigeste 8 til 10 Mænd.“ Det blev tilsammen 19 for Norge ved Siden af 20 fra Hertugdømmerne og 34 fra Danmark, foruden Regjeringskollegiernes Repræsentanter, til alt ialt 30 „Notabler“ for et paaregnet 6 Ugers Samvær paa de saakaldte Valgdistrikters Bekostning. Det var dog noget nyt siden Suhms ovenpaa Struenseetiden af Guldberg skrinlagte Udkast til Fællesparlament, hvis blotte Fremdragelse igjen i den franske Revolutions Aar bragte en Mand som Retsreformatoren Kolbjørnson til straks at true med Munkholmen. Nu kunde dog Vogt, som han fortæller fra Finantskollegiet, ikke uden Tilslutning ytre: „Det eneste, Kongen havde at gjøre, var at frasige sig Enevoldsmagten og at kalde Folket til at sende Deputerede til Overlæggelse om Midler til Statens Redning.“

Før Aaret 1813 var ude, saa virkelig Norge en finantsiel Repræsentation — og det for sig alene paa 72 Medlemmer — forsamle sig i Kristiania 15de Decbr., og man hørte Statholderen Kristian Fredrik henvende sig til „Norges Handlende, Brugseiere og Jorddrotter“ som til en Nationalforsamling. Men Nordmændene fandt ikke, at den Slags Repræsentation af „Borgerne“ med Embedsmænd for Bønder var upartisk, og Platous Optegnelser siger: „At alene Kjøbmænd paa et halvt Snes Embedsmænd nær var nærværende, stødte mange.“ Imidlertid forberedte alt Statholder og Konge igjen Regjeringskommissionen gjenoprettet, eller Regjeringsraadet, som den saa uafhængig stillede og selvstændig optrædende Statholder nu ønskede at kalde det, idet han med Wedel paa sin For-

slagsliste indberettede, at han agtede at oprette det „straks over Nytaar“. En inappellabel Overkriminalret var alt om Sommeren indrømmet og en Overadmiralitetsret om Høsten. Men en Folkereisningens Repræsentationspolitik var vel nu ogsaa mer end nogensinde nødig, som fra Høsten af Krigen med Koalitionen var aabent erklæret, og Striden i Norden gjaldt Norges Besiddelse, medens Sveriges Tilbud om Forening med selvstændig Repræsentationsfrihed bekjendtgjordes som en blot ønskelig Personalunion „for at beskytte den skandinaviske Halvø“.

Da et Omslag i Udenrigspolitiken som før nævnt var mislykket, skjønt Tropperne alt havde „udgydt sit Blod for de allierede“ i Kampen om Hamburg med Franskmændene til samme Tid, som Fredrik af Hessen blev byttet i Norge med Kristian Fredrik for at føre Felttoget mod Frankrig, saa vedblev Adskillelsen af Norge fra Danmark ustanselig at skride frem. Sverige fik Skylden for Skuffelserne af Freden med England i Mai som for Erklæringerne af Krigen i September baade med det og dets allierede Rusland og Preussen, idet Bekjendtgjørelsen fra Kongen for Resten lød paa, at han ikke vilde kunne tilbytte sig saa tro Undersaatter som Nordmændene i de tilbudte Tyskere. Klagerne var varierede i Underhaandsmeddelelserne stadig fra Statholderen til Overøvrighederne paa gammel Vis: „Det er alene Nabofolkets Skyld, som paa enhver tænkelig Maade søger at forhindre det Formaal, vor Konge har for Øie, idet det er dets Hofs store Attraa enten ved Magt at erobre eller ved List at tilvende sig Norge“. Og medens Karl Johan til dette Maal med Nordarmeen fra Tyskland trængte ind i Hertugdømmerne, havde Styrelsen her hverken Lønning

eller Underhold engang til at holde det første Opbud i Marken til Angreb efter Ordren.

Men hvilket Indtryk gjorde det saa ikke ved 1813 Aars Slutning forud for Kampen at høre, at Fredrik den Sjette dog havde bestemt sig for at bytte sine saa tro Undersaatter, og at han alt underhandlede om Trondhjems Stifts Afstaaelse, som han ivaares havde betegnet som grundlovstridigt! Da Stiftamtmand Thygesen i de 72 Repræsentanters Kreds meldte det som et Fredens Glædesbudskab, siger Øienvidnet Aall, „da veg al Munterhed fra Forsamlingen, og flere af dens Medlemmer, især Bergenserne, erklærede med høi Røst, at hellere maatte hele Norge forenes med Sverige end saaledes sønderstykkes“. Altsaa stod Spørgsmaalet tilslut om Fædrelandets Deling ved Kongens Overenskomst med Fienderne. Var det saa længer noget, som bandt til Personalunionen? Eller gjaldt det ikke at handle, før Afgjørelsen skede, som alt Stikbreve opfordrede til at tage Kristian Fredrik til Konge? Til denne revolutionære Afslutning var Adskillelsen efterhaanden kommen for Norges haardt prøvede, men derunder baade praktisk og theoretisk for Frigjørelsen forberedte Slægt, da Aaret 1814 oprandt.

---

4. 1814, 1ste til 24de Januar.

„Formild vor Frygt, styrk du vort Haab, Alfader!
thi naar vi selv og Modet os forlader,
da er en hel Nation Tildragelsernes Rov.
Saa skrev Naturen i sin evig sande Lov:
den indre Kraft skal skabe ydre Kræfter.“

Saaledes lød Nytaarshilsenen i Bladet „Tiden“ med Ængstelse for, hvad der forestod, men ogsaa med Haab. Nationen skulde ikke blive „Tildragelsernes Rov“ og bøie sig for en fremmed Afgjørelse, men selv skabe sin Fremtid. Hvor trykkende end nu det 7de Aars Krigstilstand hvilte paa Folket i Mangel paa Tilførsel selv af det daglige Brød, saa herskede der dog ikke Forsagthed, men en levende Forventning om en Forandring. Og alle Budskab udenfra forkyndte den nær forestaaende, en Afgjørelse i Europas store Folkereisning, hvortil ogsaa Norges Navn var knyttet, og hvorefter man vilde tage sine Forholdsregler i Norge selv.

Hvad var den nærmeste Fare? En Forening med Sverige, som dette i den bedste Tro havde anbefalet som en Befrielse, og som det lille Wedelske Parti havde været for under Forudsætning af Frihed i Tilslutningen, men som for Resten meget faa ønskede. Men Faren var just ikke saa overhængende trods de allieredes Enighed, der først maatte gjøre det af med Napoleon i Frankrig og saa faa Tropper hidop i Norden; thi endnu var Norge nok overlegent i Grænsekampen.

Der var hidtil blot foretaget et ubetydeligt Indfald i Sverige over Grænsen, og Statholderen havde svaret paa Kongens Opfordringer, at skulde der angribes, burde det ske i Fællesskab med Kraft, saa „Sverige enten erobres eller revolutioneres“. Mangel paa Levnetsmidler havde endog bragt til Tanke paa at lade en Del af Tropperne gaa hjem igjen; men som en velkommen Nytaarsgave var nu en samlet Expedition paa halvhundrede Fartøier med 40,000 Tønder Korn og andre Levnetsmidler kommet vel over fra Jylland, og nu kunde Angrebet blive Alvor. Det krævedes saa meget mere, som sydpaa, ganske mod den tidligere Forudsætning, Erobringen syntes at skulle gaa ud over Danmark baade i Jylland fra Tyskland og i Sjælland muligens fra Skaane, hvis Troppesamling ved Angrebet skulde kaldes nordpaa. For Øieblikket var der Vaabenhvile med Sverige; men den udløb snart, og foruroligende Rygter gik om Kongens Vaklen.

Havde han virkelig bestemt sig for at dele Norge med Sverige, som Stiftamtmanden i Kristiania havde sagt? Ved Juletid havde ganske rigtig Statholderen faat Brev af 7de December, hvori det tilkjendegaves; det var „den bitre Nødvendighed“, at Trondhjems Stift afstodes, hvorom man med Østerrigs Hjælp underhandlede. Fredrik den Sjette tilføiede blot: „Det kunde undgaas, naar Trønderne sagde, vi vil blive hos vor Konge — overalt, kan man vinde Tid, saa kan man vist faa de allierede paa vor Side“. Og Kristian Fredrik havde svaret, at for her at opnaa Tilførsel og i det hele vinde Tid var en betingelsesvis Indrømmelse til Svenskerne af at tage Trondhjems Stift i Besiddelse „vistnok i alle Henseender rigtigst“. Undersaatterne burde blot ikke stødes ved en Befaling fortsatte han i bl.a. Minister Schimmelmanns Tankegang for For-

ræderiet mod Nordmændene og tilraadede Kongen: „De kan kun fritage dem for deres Troskabsed; siden er det til dem selv at handle, at vælge Underkastelse eller Modstand". Var det virkelig Meningen at vælge denne Udvei af besmykket Landafstaaelse? Eller var det et Kneb, som det, Kongen dog havde fundet „altfor farligt", da Statholderen nys anbefalede at underhandle fra Norge af direkte med England om Handelssamkvem „for at indbilde det, at det kan afsondre Norges Interesse fra Danmarks". I alle Fald forespurgte Statholderen sig for det Tilfælde, at saa hele Norge vilde „staa og falde med Trønderne" i Stedet for at tage imod Svenskerne: „Skal jeg stille mig i Spidsen for det norske Folk og handle uafhængig af Forbindelsen med Danmark, eller skal jeg erklære de troeste af Deres Majestæts Undersaatter for ulydige og forlade et Riges Styrelse, som jeg ikke mere kan røgte i Deres Majestæts Navn?" Forespørgslen afsluttedes kanske 26de December, men afgik først fra Norge 2den Januar med Adjutanten, Major Broch, der vidste god nok Besked om Nordmændenes Forbitrelse mod Delingsplanen. Den 5te var han paa Fyen hos Kongen, ligesom Vaabenstilstanden efter Østerrigs Frafald med den Dag udløb, og den 7de efter Krigsoperationernes Gjenoptagelse den mellemliggende Dag beordrede Fredrik den Sjette Fredslutning paa Grundlag af hele Norges Afstaaelse, hvad der kom til Fuldendelse ved Kielertraktaten 14de Januar. Men herom naade kun „Skipperefterretninger" Norge til langt ud i Januar, og i Danmark selv dulgtes det i det længste.

Hvad der paa Statholderens Bud i Trondhjems Stift ved Nytaartid forkyndtes, og hvorom han ønskede, „at vor nærværende Stilling paa denne Maade maa anses", var alene Udsigterne til Fred og rigelig Tilførsel.

Men den lignende Fredsforkyndelse til Bergens Stift 5te Januar føiede til Forherligelsen af Krigsbedriften, „Prinsen af Hessens udmærkede Retræte", den Flyveide, at „Hs. Maj. nu selv har begivet sig til Jylland, fulgt af et udvalgt Armekorps". Og ikke mere fredelig end dette lød egentlig heller Ordren 4de Januar til Trondhjem om hurtig Marsj sydover for 3 af Bataljonerne, saa Oppakningen skulde befordres med Skyds. I Virkeligheden skrev Statholderen samme Dag til Kongen, at den norske Hær inden 14 Dage skulde være færdig til den befalede Indrykning over Grænsen. Slotspræst Pavels skriver ogsaa den 4de i sin Dagbog, betegnende for Opfatningen i Hovedstadens Embedskreds: „Indmarsj i Sverige ønskes og haabes, da Fred med dette Rige neppe er at vente". Levnetsmidler havde man nu for det første, og 80,000 Voger Fisk forskreves yderligere fra Bergens Kjøbmænd, „en for alle og alle for en", til samme Tid, som Pengenøden lettedes ved den medgjørlige Laanekasseforsamling.

Den 5te Januar holdt Statholderen Afslutningstalen i de 72 Repræsentanters Midte i Latinskolens Festsal, det senere Storthingslokale: „Norges Handlende, Brugseiere og Jorddrotter! Faa Uger er forløbne, siden vi samledes her i glad Forventning at se en Indretning grundlagt, af hvilken Norge bør spaa sig Held i Fremtiden. Hvilken Nordmands Hjerte brænder ei af Iver for Fædrelandets den gode Sag? Denne Følelse har besjælet Komiteen, som af eders Midte udvalgtes, og idag forelægges eder Konventionen for Kongeriget Norges private Laane- og Diskontokasse". Prinsen gik foran, og de øvrige fulgte efter i offervillig at tegne Aktier, og han sluttede med Udraabet: „Troskab og Samdrægtighed være vort Løsen! Længe leve Kongen! Held Norge!" .. Der svaredes med

Leveraab for Prinsen, hvorigjennem tydelig en Stemme hørtes for Kong Kristian! Stikbrevenes Revolutions-forsøg vovede sig aabent frem, men forstummede uoptaget. Fredrik den Sjettes Embedsmænd og Undersaatter efter-sporede ikke, hvorfra det kom, „det fandtes ikke passende at undersøge", siger Aall. Og ved Festmaaltidet i Thomse-salen, hvor der under Servietterne laa Sedler med Ordene: „idag udraabes Prinsen til Konge!" var det Rosenkrands' Exempel, der stiltiende fulgtes, da han harmfuld rev Op-rørsbeviset i Stykker. Officielt mærkede Statholderens Kreds intet, og Festsangen af Pavels lød i den gamle Troskab og Tiltro til Kongen:

„Alt lindres vor Nød, og paa Eiderens Bred
gjenvinder os Fredrik en hædrende Fred".

Festberetningen i „Tiden" føiede til sine Slutningsord om Kjærlighed til Hs. Maj. naturlig nok „og til den sjeldne Fyrste, i hvis Hænder Rigets Bestyrelse er lagt".

Men blandt de 72 af Norges betydeligere Mænd, som herunder skiltes for hver at drage hjem til sit, var Øieblikkets Stemninger og Fremtidens Muligheder mindre omsorgsløst opgjorte. De havde været Vidne til disse gjentagne Revolutionsforsøg, hvis Afvisning Aall i deres Midte har fortolket saa i sine „Erindringer": „Det var mere overensstemmende med Nationens Sindelag, at lade Rigernes Skilsmisse blive en nødvendig Følge af en ud-vortes Tvang og mægtige Nationers Vilje end at gjøre i Norge selv noget bestemt Skridt til Rigernes Skilsmisse". Og de havde selv nys kraftig tilbagevist den Delingsplan, som Forsamlingens Vicepræsident kaldte en god Fred. Udtalelserne af Enighed og Samhold, af fædrelandsk Op-ofrelse og Uforsagthed, der saa tidt havde lydt i Sang og

Tale, var atter bekræftede i den alvorlige Afskedsstund, og Samdrægtigheden mildnede Ængsteligheden over, hvad man gik imøde. De anede kommende Kaar havde betingelsesvis faat sin skjulte Afgjørelse, og Samlingen var en lykkelig Borgen for Overensstemmelse i fremtidig Optræden selv paa spredte Hold.

Se her for Resten et Par samtidige Udtalelser af forskjelligartet Opfatning fra Ensomheden paa Landet! Paa Søndmør skriver Præsten Kjelstrup ved Nytaar til Fogden Landmark: „Enhver Ven af vor Stat maa tilønske de Franske fornyet Held i det tilstundende Aar i den frygtelige Kamp, som ryster Europa, da vort Lands Ve og Vel er paa det nærmeste fastknyttet til de Franskes Fremskridt. I Trondhjem vil man vide om et stort Nederlag blandt de Franske ved Elben, hvor da ogsaa vor Stats 15,000 Mand Hjælpetropper skal være sterkt medtagne. Pengemanglen østerpaa Norge skal være stor, ja ret overordentlig! det bergenhuske og vesterlenske Regiment har paa 3 Maaneder Sold tilgode, alle Gratifikationer ved Enkepensioner er ophørte, og Misfornøielsen blandt alle Stænder er frygtelig". Embedsmandens Kilde sydøstpaa er den udkommanderede Oberst Synnestvedt, for Resten Rygter og gamle Aviser, medens hans „Længsel efter ny er ubeskrivelig". — Mindre franskpolitisk skriver fra Surendalen Præsten Finkenhagen til sin Biskop Bugge i Trondhjem 13de Januar: „For mig er det ikke usandsynligt, at nærværende Krigsoperationer i Holsten og Jylland maatte udvikle sig til Fordel for vort gamle Norge, om ikke hæve det til sin Selvstændighed. Dertil kunde det komme, at Danerne blev nødt til en Cessionsakt, i hvilket tænkelige Tilfælde brave Nordmænd intet andet havde at gjøre end straks at hylde

vor kjække, Norge hengivne Prins Kristian Fredrik og under hans Fane fægte for vor Frihed og Uafhængighed".

Statholderne i Norge, først og fremst Kristian August, men ogsaa Efterfølgerne, havde i nærmere Fortrolighed til Folkets Krav end den fjerne Regjering i Kjøbenhavn vundet særlig Tillid. Men hertil kom den nuværende Statholders uafhængige Stilling i Kraft af en vidtgaaende Fuldmagt til i Tilfælde af Samfærslens Afbrydelse at organisere Selvstændigheden og dertil en ungdommelig Virkelyst, der lod ham spille denne Uafhængighedens Rolle selv efter Afstaaelsen. „Den unge Prins betragtede sit Kald i Norge med et vist Sværmeri", siger Sørensens „Kampen om Norge", og der er meget i Kristian Fredriks Historie, der bekræfter det. Selv ved hans Fødsel havde der været Spaadomme Fremme, om man faar tro ingen ringere end Minister Guldberg, der havde meddelt Prinsen i Konfirmationsaldren det. Fru Guldberg — en Dame, som efter Engelstofts Notiser nok var Herre i sit Hus og lod sin Mand varte op, naar de kongelige besøgte dem, men som for øvrigt mest sværmede for en Hoben Papegøier til sit Selskab — den gode Dame havde, da Prinsen fødtes, havt en Drøm: Der skulde blive noget stort af det kongelige Barn, som hin Nat saa Lyset, og hun havde faat Bebudelsen derefter om Navnet, der lød paa Persisk og betød „den lykkelige Seirvinder", men rigtignok ikke var Kristian Fredrik, som Barnets blev. Guldberg selv havde glemt Ordlyden, da han i sit Bibliothek fortalte Prinsen Historien; men hans Datter kunde nævne Navnet ogsaa, „Mostar", da ved Slutningen af 1814 den skuffede Kristian Fredrik kom fra Norge til Jylland, og hans samtidige Optegnelser trøster sig da med, at det spaade endnu kunde have sin Gyldighed for ham i moralsk Hen-

seende til at blive den lykkelige Seirvinder — mer over sig selv og mindre over det svage Kjøns Repræsentanter.

Kristian Fredrik havde alt været nævnt som Konkurrent i den svenske Tronfølgestrid efter Revolutionen, da Kaas' Adoptionsplan endog truede hans egen; og som Arveprins, men endnu ikke officielt antagen med Tilføielsen kongelig til Tittelen Hs. Høihed, havde han alt i 1811 „ønsket intet saa varmt" som at betroes Norge og da i Universitetssagen som i Fredsspørgsmaalet siden vist norsk Forkjærlighed. I Vaaren 1813 paa Begjæring sendt til Norge som Statholder efter Fredrik af Hessen, var han modig i en Baad seilet Havet over mellem de engelske Krydsere og havde høitidelig i Hovedstaden talt Selvstændighedens Sag og ønsket før sin Haand at visne end være med paa, at Norge skulde afstaas. Her havde han gjort Reiser omkring til en Begyndelse i det sydvestlige af Landet og vundet Stemningen for sig ved sin ungdommelige Fyrighed og løfterige Tilslutning til norsk Selvstændighed i Ord og Indretninger. Prinsens Selskabstalenter paa uvant Hofvis med Tilsigelse til Kur osv. vandt ham personlig Damerne af Betydning, som Svenskerne forklarede Tilslutningen, ligesom det behagede ogsaa mangen ungdomssindet Herre i hin Tids sterke Selskabelighed, som gjorde sig gjældende ikke mindst i Hovedstaden. Til Trods for Stillingens Alvor gik det ogsaa nu her i Julen løs i samtlige 9 Dage omtrent, siger Plataus Optegnelser; og skjønt Opslag paa Gadehjørnerne endog truede de riges Overdaadighed under den almindelige Nød, var det hos Statholderen selv, det ellegante Kristiania i broget Maskerade hilste det ny Aars Indtræden. Pavels skriver Beklagelser over „Irregulariteterne" under denne „Kjøren Grassat", og Aall rystede paa Hovedet: „hvor længe kan

hans Sjæl og Legeme holde dette ud?" Thi, oppe til 4—5 om Natten, kunde Statholderen dog alt 8 om Morgenen være ved Arbeidsbordet.

Hans førnævnte Brevveksling har lagt for Dagen Tanken paa Nyaaret om at være forberedt til Krig med Sverige. Anordningernes Udførelse sinkedes dog noget ved den indtrædende sterke Frost, der i 25 Graders Kulde hurtig lagde Kristianiafjorden til for den indtrufne Transportflaade med Levnetsmidler. Troppernes Forlægning og Fæstningernes Forsyning for 3 Maaneder beskjæftigede ham da 7de Januar foruden Ordre til Undersøgelse af, „hvorledes en almindelig Væbning af det meget dygtige Mandskab, som er i Østerdalen, kunde organiseres til Grænsens Forsvar i paakommende Tilfælde". Den 11te var han beskjeftiget med sit Reglement for Regjeringsraadet eller Kommissionen, „før Stormen bryder løs", som han meddelte Kongen, men uden at iverksætte det i Virkeligheden. Den 14de Januar skrev han videre til Fredrik den Sjette om det før befalede Angreb: „Ikke at bistaa eller hævne Danmark, dette er saa langt fra mit og Nationens Ønske, at jeg bør sætte den ellers prisværdige Forsigtighed tilside for at udrette Deres Majestæts Befaling". Dette blev dog heller ikke til noget, skjønt den 16de noterer han i Dagbogen for sig selv: „Idag begynder den mest kritiske Periode for Norge".

Den 17de Januar skrev han til Bergens Stift: „Vaabenstilstanden udløb 5te Januar, og den fiendtlige Hær rykkede frem". Mod den tidligere Melding om Kongen med et udvalgt Armekorps i Jylland oplyser han nu, at den danske Hovedstyrke var paa Fyen. Men hvad vilde ske, „naar Lillebelt tilfryser, som man formoder nu at være Tilfældet"? Skulde Karl den Tiendes Tog over

Velterne fornyes? Vel søger Brevet at tale modig; men Ordre fulgte til at indstille Kornfarten paa Jylland, uagtet den bergenske Provideringss udtømte Magasiner, og til at forsende Fisk hurtig sydpaa. „Den svenske Kronprins' Fordringer stiger med hver Dag", heder det; „men hvis vor gode Konges Bestræbelser ei krones med Held, tiltror jeg Nordmændene, at hin Erobrer ei skal vinde Norge i Danmark". Med denne pligtskyldige Opfatniag efter Ordre, som det udtrykkelig havde hedt til Trønderne, skulde man „imødese Begivenhederne med Rolighed og Standhaftighed" og rustet holde sig færdig.

Men mere skulde man heller ikke for det første i sin afventende Stilling, og Brev til Kongen 19de Januar er igjen tvilraadig om at angribe, omend ellers uforsagt: „Jeg lader vist ikke Modet synke", forsikres der; „selv om Deres Majestæt maa give efter og afstaa Norge eller en Del deraf, vil dette endnu bestaa ved Endrægtighed". Det var blot af Politik, man ikke endnu burde angribe for ikke at lokke Karl Johan til Sverige, efterat han kunde have aftvunget Danmark, hvad han vilde. Nei, tilføiede Statholderen: „Lad dem først have Kronprinsen af Sverige mellem sig i Nederlandene"!

---

5. 24de Januar til 16de Februar.

Efterretningen om Kielerfreden af 14de Januar kom officielt til Kristiania den 24de om Eftermiddagen. Det var Kongens den 19de sendte Adjutant Rømer, der forbe-

holden indfandt sig, medens Prinsens Adjutant Krogh, 2 Dage før affærdiget fra Kongen, blev borte og endnu opholdt sig paa Sjælland. Krogh var den 17de reist fra Fredrik den Sjette paa Fyen over Storebelt sammen med Løitnant Falsen, der bragte Statsraaderne i Kjøbenhavn Underretning og Udkast til Fredens Bekjendtgjørelse „at redigeres til at blive et af mig underskrevet Dokument“, som Kongen skrev, idet han tilføiede: „Ligeledes maa overlægges, paa hvad Maade en saadan Akt skal udfærdiges over Norges Afstaaelse, samt hvad fornødent maatte være; Vi forventer snarest muligt det fornødne herover“.

Rømer bragte Kongens Brev af 17de Januar, hvori det hed i Fortrolighed til Prinsen: „Med inderlig Bedrøvelse tilmeldes Dem den ulykkelige Fred, jeg har set mig nødsaget til at afslutte. Jeg tror, at jeg i faa Dage havde kunnet forjage Fienden til hinsides Flensburg; men Østerrige deklarerede sig imod mig, dersom jeg ei sluttede Freden. Frankrig kunde ikke hjælpe, følgelig stod jeg ene med ødelagte Finantser, ja ofte i den Forlegenhed, at jeg ei vidste fra en Lønningsdag til den anden, hvor Pengene var at erholde. Freden blev altsaa det eneste Middel, der blev tilovers, for ei aldeles at opløses. — Jeg maa nu paalægge Dem særdeles at sørge for, at Schifferne saavel i Trondhjem som Kristiania bortføres til Danmark, og det, der ei kan bortføres, brændes. Naar De har udnævnt Kommissærerne til Aflevering af Fæstningerne, da anser De Deres Embede som endt og reiser snarest muligt her til Danmark, hvor de vil finde den Modtagelse, en saa værdig Prins fortjener, som har ofret sig for det almindelige. De Artikler, som er af særdeles Vigtighed for Dem at vide af Traktaten, følger hermed, ligesom den hemmelige

Artikkel om Laurvig (Grevskab, der personlig forbeholdtes til Salget senere) bør kjendes af den Embedsmand, som bestyrer Grevskabet". Der fulgte yderligere halvfærdige Embedsordrer til Fæstningernes Overleverelse til de Svenske, idet Udfyldelsen med Udførernes Navne var overladt Statholderen, og fremdeles var der ialfald Ordre til straks at sende Krigsbriggerne i Norge tilbage til Danmark.

Kristian Fredriks fortrolige Svar herpaa af 26de udtalte: „Depeschen af 17de Januar med Bilag samt Ordre om Briggerne har jeg modtaget. — Deres Majestæt kan afstaa Riget; men De kan sandelig ikke berøve Deres Slægt Arverettigheden dertil, og da vi tidligere eller sildigere kan haabe at udøve den, saa anser jeg det for min Pligt at protestere for Nationens og hele Europas Øine mod en slig Afstaaelse. Maaske det er en Formalitet uden Virkning; men efterlades tør den ikke. Jeg beklager ikkun at have modtaget et saa ufuldstændigt Udtog af Traktaten; førend den ordret saa vel som Deres Majestæts Proklamationer er mig bekjendte, kan jeg ikke ytre min Mening. — Jeg vil ved allehaande Forevendinger forhale Afleveringen; det eneste, der kan hende mig, er en aftvungen Ubehagelighed fra Deres Majestæts Side, som jeg ved, De ikke mener". Han bad Kongen begjære Pas alligevel gjennem Sverige for Tilbagereisen, da „dette vil berolige de Svenske"; men i den Tid nu Tilførslen blev fri, maatte Krigsfornødenheder og Levnetsmidler af al Kraft sendes fra Danmark, hvad Wedel vel kunde besørge, om han ikke stillede sig tvetydig.

Altsaa var Fredsslutningen da offentlig foregaat og Kongebudet kommet om Norges Afstaaelse; men skulde det nu bekjendtgjøres i hele sin Rækkevidde, vilde det drage

mere med sig. Paa en saadan Tiltale om at overgive sig til Sverige vilde der fordres Svar i Norge og ikke Taushedens Samtykke. Det var en længe nok forberedt Sag, hvortil der under Ophidselserne underhaanden var tiet efter manges Mening kanske allerede altfor længe. Men skulde da Kristian Fredrik lade Kongeraabet fra Festsalen og Stikbrevene bringe ud paa Gaden i Erklæringen om Uafhængigheden? Det lod sig ganske vist gjøre i en Haandvending, nu med mere Held end før, skjønt en mislykket Opfordring af saa delikat Natur var som en opdaget Snare, der ikke mere fanger, og et fortsat Enevoldsregimente i og for sig var meget mod Tidens almindelige Frihedssprog. Men foruden enhver Art kunstlet Kongeudraabelse var der ogsaa en anden Ting, der vakte Betænkelighed. Nu ikke mindre end før maatte dette Hensyn gjælde, som Aftalerne om Troppebevægelserne sydpaa stadfæstede: lad dem først have Kronprinsen af Sverige mellem sig i Nederlandene!

Saa tog Statholderen sin Beslutning efter en søvnløs Nat, og efterat han, som Platou fortæller, havde været ganske ude af sig selv den hele Formiddag: Freden skulde bekjendtgjøres, men Betingelserne forties. Han vidste dem jo ikke engang fuldstændig, og Freden vilde jo ikke endnu paa en Tid kunne faa endelig Underskrift. Med Hæren her samlet stod intet paa, og Broch maatte kunne bringe nøiere Efterretninger og Forklaringer. Skriftlige Dokumenter skulde ikke engang være komne, men kun „mundtligt Budskab“, som Pavels ved af; og Tausheden vilde lade, som om Vilkaarene ikke var af Vigtighed, saa Svaret kunde bie. Statholderen skrev ved sin Sekretær til Stiftamtmanden i Hovedstaden, følgende Meddelelse, der skulde gaa videre halvofficielt: „Jeg vil ikke undlade

at tilkjendegive Dem en igaaraftes modtagen Efte
at Fredspræliminærerne den 14de ds. er undertegned
Danmark og de allierede Magter. Den første F
uden Tvil være en friere Skibsfart, naar blot J
tillade ret snart at benytte den. Da jeg endnu er
om Traktatens Ord, kan jeg heller intet bekjendtg
ikke tillade Skibes Afseiling. Men hvorledes
vilkaarene end maatte være, haaber jeg, at N
kunne bestaa ved egen Kraft, og jeg skal vist i
mig fra dette herlige Folk". Han havde udover
overordentlig travelt med Breve og Budsendelser
Stil til de andre Øvrigheder og forsikrede Fæstn
mandanterne om sin Bliven, „ligesom jeg er
om, at Norge ønsker at holde sig saa fast mod
som De i Deres Fæstning". Men egenhæ
Schmettow i Trondhjem satte han Dagen efter
tegn og ikke længer Spørgsmaalstegn efter Ordene
Fred", ligesom han helt besynderlig for Græn
gernes Afvisning af „Fienderne" trods Freden st
føiede: „det er muligt, at disse i dette Øieblik dri
Uforskammethed saa vidt, at de fordrer Indmarsj
han derhos havde kontrolleret den Avisberetning,
udkomme, gik han, som intet stod paa, i privat
og sad ved Spillebordet til 2 om Natten.

Imidlertid kom „Tidens" Extrablad ud m
skabet: „Fred, Fred i Norden"! Indlednin
„Den mørke Taage er splittet, og et Glimt af
Klarhed blænder næsten det glade stirrende Øi
Slutningen bekjendte: „om Fredspræliminærerne
giveren intet tilføie". Pavels, der den 25de kun
Prinsen skal være saare ilde tilmode, at Thygesen
Anker og et Par andre har været til langvarig K

med ham, og at der endog tales om hans Bortreise", overraskedes da ved Avisens Jubel. Han løb til sin Kollega Udgiveren, men blev ikke meget klogere der: Extrabladet var ordineret af Stiftamtmanden i Statholderens Navn, og ved Censuren hos denne var Udtrykket „Tvillingrigerne" blevet byttet med „Danmark og Norge", og helt strøget var Taksigelsen for, at nu Blodsudgydelsen og Manglen var endt, og Næringsveiene og Handelen skulde blomstre. Alt var Uvished, og det er bekjendt, hvordan Aall i Glæde slog Bladet op den ene Dag og, privat underrettet, den anden i Harme rev det ned.

Det Ord, der straks gik om Prinsens „Bortreise", var neppe noget Øieblik kommet af alvorlig Tanke paa at følge Tilbagekaldelsen, men var heller den Udvei med en Reise til Trondhjem, som ogsaa kunde ligge i Kongens Ordre om den hemmelige Brevvekslings Besørgelse derfra. Og alt i „Tiden" for 26de bekjendtgjordes Reisen, som burde forstaaes hjemme og misforstaaes ude, kort og godt som Statholderens Bestemmelse, medens den underhaanden meddeltes embedsmæssig at ske „for at lære at kjende Landets Stemning". Hans egen Underretning af samme Datum om den til Bergen, hvor just Kornmanglen efter Provideringskommissionens Ord var „overordentlig stor" og Magasinet i en „høist beklagelig Tilstand", tilføiede som en Trøst for den forbudte Skibsfart, at det vilde glæde ham muligens „om føie Tid" ogsaa personligen at indfinde sig der og lære Bergenserne at kjende. Det var først og fremst Svaret paa Svenskernes Fordringer om Kielerfredens Udførelse, han endnu vilde undgaa, idet alt Fæstningernes Overgivelse i fremsendte Breve og Forespørgsler fordredes paa Grænsen, men maatte afslaaes med, som han befalede, at Statholderens Ordre dertil ikke endnu

var indløben. Naar han nu selv reiste nordpaa under Foregivende af at være uunderrettet, vilde Svaret paa Fordringen saa meget mere kunne udsættes. Men før han den 27de i Stilhed drog fra Hovedstaden, foretog han et skjæbnesvangert Skridt i den finantsielle Nød ved at paabyde Fabrikationen af 3 Millioner Rigsbankdalersedler, de saakaldte Prinsesedler, som alle offentlige Kasser paalagdes at modtage. Det var ganske udenfor Norges just saa roste vederheftige Laanekasseforanstaltning, omend efter Danmarks regjeringsmæssige Forbillede med Komitesedlerne nys igjen paa Statsfallitens Vei; og ligesaa besynderlig var dets Begrundelse „i Betragtning af nærværende Pengemangel mellem Mand og Mand og for at sætte Norges Indvaanere istand til med større Lethed at afdrage de paabudte Skatter“. Det stod saa i „Tiden“, hvor der ogsaa „efter private paalidelige Breve“ meddeltes vildledende for Afstaaelsens Rygte, at Jylland havde været ubetraadt af Fienden indtil Freden, og at denne vel skyldtes, at noget var hendt ved Rhinen osv. uden Tale om Offer for en Fred uden Sværdslag.

Dagen efter Prinsens Afreise var Kongens Fødselsdag, og paa Grund af hin var dennes Festligholdelse inden Universitetet tilbagekaldt — til stor Lettelse for Festtaleren Treschow i hans Nød for, hvad der nu passede sig at sige. Men ganske at overse Kongedagen stemte ikke med Politiken, der dulgte Afbrydelsen af det gamle Forhold, og der kom da ogsaa Indbydelse til Festmiddag hos Stiftamtmanden. Et underligt Selskab, halvt i Protest, uden Ordener og Embedsdragt! Ved næstsidste Ret reiste Thygesen sig til Skaalen: „Hs. Maj. Kong Fredrik den Sjette, hvis Fødselsdag det er“. Taust blev den drukket, og umiddelbart derpaa, siger Pavels, „taltes høit og frit

om Kongens Adfærd". Dronningens Skaal fulgte og Statholderens, der „kun udmærkede sig fra de andres ved Glassenes lydelige Samklang". Slotspræsten noterer Fredrik den Sjette sandsynlig paa Vei til at blive afsat og forladt i Danmark ogsaa, idet han udbryder: „Saa høilig jeg har afskyet de svenske Insinuationer i den senere Tid, saa glad og haabfuld hæver min Sjæl sig i dette Øieblik, da det er Kongen som forlader os. Gud være evig lovet, at vi har Prins Kristian". Med Professor Sverdrup bl. a. i sin Aftenkreds finder han om den indenlandske Politik „fuldkommen Enighed". Det er samme Følelse af fri Uafhængighed som i Professor Platous Optegnelser for 29de Januar, naar der Sekretæren i Selskabet for Norges Vel og Redaktøren af Budstikken fortæller om Forvisningen efterhaanden af, at Afstaaelsen ikke som først efter Rømers Forbeholdenhed forment gjaldt Trondhjems Stift: „Alle er nu derimod enige om, at det er hele Landet, og Mængden glæder sig derved, da man saaledes haaber, at det hele bliver til intet, og at Norge vil blive en selvstændig Stat". Ja, for Folkets fulde Selvbestemmelsesret ikke alene af Uafhængighed, men ogsaa af Frihed kan han allerede 3—4 Dage efter Fredsforkyndelsen notere i Hovedstaden; „Allevegne gjøres Udkast og Plan til Norges tilkommende Konstitution".

Nordover reiste Prinsen med sit lille fremmede Følge for at komme efter Folkestemningen; men han stansede foreløbig paa Eidsvold hos Anker og fik Stiftamtmand og Biskop til sig fra Kristiania foruden et Par andre til Raadgivere, medens Admiral Lütken foretrak at vælte paa Veien og vende om. Det var en Kreds, der hyldede Prinsens Tanke om at tiltræde Norges Trone umiddelbart

ved Arv, og som utvetydig har arbeidet herfor. Nu gik Reisen til Rigets gamle Kroningsstad, hvor Stemningen skulde prøves; men imidlertid skulde alt efter Omstændighederne holdes uforandret i afventende Forberedthed. Ordre sendtes den 29de til Kommandant Lowzow i Bergen om ikke at permittere den udtjente Aldersklasse af Soldater, men gjenoptage de hjemsendte, og Grænsekommandoen ordnedes til Modstand med Staffellt hovedsagelig som den ledende. „Er alt færdigt", tilføiede Statholderen for Hegermann i Ordren paany om Standhaftighed under hans eget ansvarsfri Fravær, „ønsker jeg, Fienden skal komme".

Paa sin Reise paa Vestsiden af Mjøsen og gjennem Gudbrandsdalen over Dovre samlede Statholderen efter Tilsigelse forud Embedsmænd og Folkeklynger om sig og opfordrede dem til at forsvare Norges Selvstændighed. Til Fordølgelse af Kielerfredens Afstaaelse sluttede sig en officiel Maade at tale paa, som ikke kjendte til nogen Fredsslutning over Hovedet. Ved Ankomsten til Gudbrandsdalen paa Lillehammer Markedsplads 1ste Februar veksledes disse vanlige Hilsener af Kampiver fra begge Sider, og Prokurator Sommerfeldts Sang traf den Stemning, Statholderen søgte, naar den udtrykte det:

„Og skulde Kongen nødes til det gamle Nor at fra sig give,
om dig vor Prins vi samles vil, fra dig de ei dit Land skal rive".

Vanlig begjærede Almuen Krudt og Bly for at forsvare sit Arnested og Norges Selvstændighed, siger „Tidens" halvofficielle Reiseberetning, idet der fra Zinklarstøtten tilføies Ønsket, at Fædrelandets Fiender, om de vovede sig ind i disse Egne, maatte møde samme Skjæbne som hine Skotter 200 Aar tilbage.

Men før Tronprætendenten naade Kroningsstaden, havde man der taget sine Forholdsregler. I de første Dage af Februar gik der en Adresse rundt blandt Trønderne, forfattet af Byskriver Karl Falsen efter Opfordring søndenfjelds fra, og den samlede hurtig over halvhundrede af alle Byens bedste Navne om sig, kun med Undtagelse efter officielle Hensyn af de to Overøvrigheder og just vekslede Øverstbefalende. „Forladte af vor Konge og henviste til et Folk, en Fyrste, som er fremmede for vore Hjerter", udtalte aabent Underskriverne, at de i Prinsens Komme under disse Omstændigheder saa en Tilslutning, der lod dem haabe en af Himlen udkaaret Frelser i ham. „Vi har i intet Øieblik draget i Tvil, hvad vi i denne Stilling har at gjøre", fortsatte Adressen, „og til hvem vi skal henvende os. Den Tanke, at en Forbindelse med Sverige for en Tid vilde skjænke os den Rolighed, hvortil Landet saa høiligen trænger og vilde i enkelte økonomiske og politiske Henseender være os til Fordel, har aldrig kunnet opveie Følelsen af den Vanære, vi vil paadrage os ved at oplade Landet for fremmede og paatage os et Aag, som inden føie Tid vilde knække vor Frihed. Vor Beslutning er tagen vi vil vove alt for vor Frihed og Norges Ære. Idet vi altsaa gjennem Lidelser og Farer med freidigt Mod stræber hen mod vort Maal, tror vi at skylde os selv og vore Efterkommere at anmode Deres Høihed om at tillade Nationen ved Deputerede af alle Stænder at sammentræde i en Kongres for at lægge Grundvolden til Rigets Konstitution for Fremtiden".

Den 5te Februar i offentligt Møde paa Trondhjems Raadhus blev vel Underskriverne tilslut enige om ikke ved Prinsens Ankomst ud paa Eftermiddagen at overlevere

denne Adresse, fordi dens Forudsætning, Norges Afstaaelse til Sverige ikke var officielt bekjendt; men for hele Byen var Udtalelsens Politik en Overenskomst. Og til Overflod var allerede Adressen overleveret Prinsen af Stiftamtmanden, der var reist ham imøde til Støren og vilde gjøre ham forberedt paa at besvare den ventede Hilsen. Virkningen var der lige godt, om det end væsentlig var den gamle Tale, der ved Indtoget lød, da Statholderen mellem Soldaternes Rækker tilhelst paa Torvet høitidelig hilste Trønderne: „Ved eders og Vaabenbrødres Mod skal Norge bestaa udeleligt og ubetvunget". Ja, høit forsikrede han, at der saa lidt før som nu havde været Udsigt til andet, da han Dagen derpaa for de til Kur fremmødte hos Stiftamtmanden forkyndte: „Foruroligende Rygter bebudede, at gamle Norge skulde stykkes ud — det skulde aldrig have sket! Nu gjælder det det hele; dog Norge kan og skal bestaa ved Samdrægtighed ... og kun det selvstændige Norge kan nyde Fredens Velsignelser".

De 5 Dage i Trondhjem optoges af en Række Festligheder fra Auktoriteternes Side, og Bestemmelsen om „at høre Messe i Domkirken" forsømtes ikke; men al Tale om Kroningen var forstummet. Selv Biskop Bugge var mod nys i Hovedstaden nu i sin Enlighed bleven tvilsom overfor Tronarvelighedens Praktiskhed, som han i Brev til Prinsen forsigtig forklarede det, skjønt ellers hans Sang forsikrede i Selskabet hos ham, hvad ogsaa laa i hans smigrende Præken:

„Altid skal Klippens erkjendtlige Sønner
signe den Krone, som Kristian bar".

Og Statholderen paaskjønnede sin Lovtaler ved gjennem en Souverænitetshandling at forære ham og Familie den

offentlige Eiendom Nordre Lyng i Værdalen, ligesom han selv for Alverden forkyndte: „Jeg er uadskillelig fra Norge!"

Men den anden Dag under Opholdet var endelig Broch indtruffet fra Danmark med yderligere Oplysninger, omend Kongens Proklamationer ialfald „ikke fulgte med", som Kristian Fredrik selv skrev til Schmettow fra Røros af paa Nedreisen, idet han dog haabede sig dem tilsendt, „før jeg kommer til Kristiania". Endnu blot et Par Dage i Trondhjem med bl. a. et interesseret Besøg af Griffenfeldts Fangerum paa Munkholmen! og Reisen gik hurtig sydover Fjeldet ad de østlige Dalfører. Skyerne paa Himlen var Prinsen i den alvorsfulde Ensomhed spaadomsfulde Varsler, og da hans Ledsager Broch indvendte, at Scepteret i Kvindefigurens Haand var faldet, trøstede Prætendenten sig med: „Saa de ikke, det samledes ved hendes Fødder!" Knap var der Tid til paa Røros at se Gruberne og sende et Par Ord for Forsigtigheds Skyld til Sverige ved Afskeden fra det Trondhjemske som nys ved Ankomsten. Da bar Brevet til Grænsekommandøren Essen den ikke ganske korrekte Paaskrift „Trondhjem den 4de Februar" og talte tvetydig om de Forholdsregler i Anledning af Kielerfreden, Statholderen uden Kjendskab til dens Indhold endnu ikke kunde tage eller forklare sig om. Nu taltes der underlig om fremtidig Fred og Venskab mellem Rigerne, men bebudedes fuld Underretning gjennem Grev Schmettow som Sendebud, for hvilket Pas til ham begjæredes. Imidlertid førte denne Maade at vinde Tid paa til, at Essen, der søndenfjelds skulde tage Norge i Besiddelse, efter det første Brevs illoyale Tone, som det syntes ham, og Talerne i Trondhjem, der var ham en Virkning af Letsindighed i Prinsens Karakter, endnu kunde indberette sin Forventning om Imøde-

kommenhed af den antagelig uunderrettede Statholder den 16de Febr. Ja, han kunde tage Rygtet om en Rigsforsamling af Borgere og Bønder som et gunstigt Tegn søndenfjelds, rigtignok med Tilføielse „under Præsidium af General Staffellt, og især om den gjøres uden Prinsens Medvirkning".

Saadan havde Stemningen søndenfjelds fæstet sig, at et Arveenevoldsregimente omtrent var umuligt, og at hvis Prinsen vilde være Lederen for Fremtiden, maatte han tage Folkesouveræniteten for Fyrstesouveræniteten og være moderne liberal. Repræsentationsfriheden paa dette Grundlag var en Fordring, hvorom fast uden Undtagelse alle var enige af de oplyste norske Ledere, ialfald med større Enstemmighed end den dog saa overvældende Uafhængighedsfordring overfor Foreningsbudet fra Sverige. Om en fri Forfatning var der ingen aabenbar Partistridighed blandt Nordmændene, hvordan de saa stillede sig til de samtidige Foreningsspørgsmaal. Selv for det svenskfindede Parti, hvem det var „at fægte for et Fantom" ifølge Aall nu at ville opretholde Danmarksforeningen trods Udlandet, gjaldt det i dets Hoved, Wedels, Fravær paa den anden Side videregaaende end den svenske „Befrielse" at stille sine Betingelser; „og vil Svensken ikke indgaa paa dem, da bør vi slaa til sidste Blodsdraabe", siger Næstchefen, Anker paa Bogstad, hos Pavels, idet han dertil 4de Febr. har „Statsprojekter nok". For Forfatningsspørgsmaalet kan han være med paa Raadslagninger hos Sorenskriver Falsen med Sverdrup, Platau og Lektor Adler i to Dages Møde ved denne Tid. Frihedsfiendske optræder derimod blot et Par danske Overøvrighedspersoner, der skal holde alt ved det gamle for det første.

Her er Hovedmanden i Statholderens Fravær Stift-

amtmand Thygesen, der i Tilslutning til sine embedsmæssige Rundskrivelser om rolig rgjeringsmæssig Lydighed nu for Sverdrup efter Borgermester Plataus Optegnelser i Rigsarkivet slog op i Kongeloven for at begrunde Arveretten, og for Hovedstadens Repræsentanter efter Pavels' Dagbog for 11te Febr. erklærede, „at den, der talte mod Souverænitet, vilde anses som Landsforræder". Den bøielige Biskop Bech har efterladt et Udkast til en Prosteskrivelse om, at Skilsmissen fra Danmark er kommet; men denne fremkalder her „ingen anden Forandring, end at 8de Kristian optræder i den fuldkomne Arveret, som 6te Fredrik har frasagt sig; thi lige saa lidt som det stod i Kong Fredrik den Sjettes Magt at bortskjænke eller bortbytte Norge og Norges Indvaanere uden deres Samtykke og imod deres Vilje, lige saa lidt stod det til ham at bortskjænke en andens Ret til Norges Trone." Biskopen har dog neppe vovet Udførelsen af, hvad han til Slutning har tilføiet: „Dette vil vi offentlig og privat præke, indskjærpe og opmuntre til."

Oppositionen skrev i Intelligentssedlerne mod Danskerne, Prinsen og Stiftamtmanden, paa Grund af Presselovens Forbud mod andet end officiel Politik, forblommede Bekjendtgjørelser i Billedstil. Der omtaltes Norbys og Kristianes ægteskabelige Forhold, som sjikanerdes ved Konens Ligegyldighed og Raad af T. G. Sn. (Thygesen), ligesom Spørgsmaal opkastedes, om den fastsatte Straf for Forbrydelse mod Kongen, crimen læsæ majestatis, ogsaa gjaldt Forbrydelse mod Nationen, hvilket skulde sigte til Prinsens Seddeludstedelser, siger Pavels. Afstaaelsen i Middelfart spottedes utvetydig i „Auktionen i Middelkrog" om 1ste April at sælge til den høistbydende Godset Nordholm for et Stervbo, idet der tilføiedes:

„Paa Godset er en Forvalter, som mange af Bønderne ønsker at maatte forblive, dersom man ellers kan blive enig om Vilkaarene". Man trykte og sang:

„Den Mand er en Nidding, som kan sig betænke
paa Valg mellem Frihed og slaviske Baand"!

med Kor-Strofe til: „O, Frihed, som Manden gjør dydig og stor, dit straalende Tempel staa evig i Nord!" eller: „O, djærve Tyranhad, dø aldrig i Nord!" Ogsaa hvad der var rettet mod Svenskfindetheden, gjordes tvetydig ved Oppositionen ellers mod Danskheden i Spørgsmaal:

„Skal Norges ubetvungne Folk
en Vold for lumpen Nidding være?"

Og man gav Svaret i Festsangen:

„Vi sværger alle som en Mand,
hin Voldsmand vi Spidsen skal byde —
en Lov vi har paa Land og Sø,
at seire eller dø."

Paa Theatret forandredes Ordet Dansk til Norsk, „da man frygtede, at ellers Parterret vilde hysse", og der sluttedes med Hurraer for Norge og Marseilleisen i Oversættelse til Pris af Frihed og Lighed.

Især var der Markedsdagene 8de til 10de Febr. „en forskrækkelig Politiseren", siger Plataus samtidige Optegnelser og tilføier for, hvad han just den angivne Messedag i Trondhjems Domkirke noterede ganske „upaatvivleligt" om ny norsk Konge, fremdeles fleres Frygt for „Enevoldsherredømmets Gjenoprettelse og at faa den hele gamle Surdeig tilbage." Han som Pavels taler om Adresser, underskrevne ogsaa her mod saadan Souverænitet, og Embedsmænd og Militære er med i Bevægelsen. Selskabet for Norges Vel, hvis Møde paa Prinsens Ordre var udsat, men hvortil dog Medlemmer var mødt, burde virke for en Rigsforsamling, siger et Sende-

brev af 21te Febr., undertegnet „Præsidenten“, og som Rigsarkivet har i Eie; „thi Norge er i Fare“ heder det, Hæren paa 40,000 samlet, men Prinsen borte, og paa Statholderkontoret fabrikeres friskt væk Bankosedler. „Nationen bør samles, Mænd bør vælges af Folket fra alle Distrikter og disse sammentræde for at grunde vor Selvstændighed for Fremtiden.“ Prinsen burde være Overhovedet, men vælges frit af Folket. Ja, alt gjøres dette til en herskende Overensstemmelse og ved Indrømmelser til en opgjort Sag, som Platau den 15de Febr. noterer: „Et glædeligt Rygte er udbredt, og fordi det synes at være saa ønskeligt, har jeg bestræbt mig for at udbrede det. Prinsen vil efter dette erklære sig for konstitutionel Konge, vil sammenkalde Nationens Repræsentanter, vil afstaa disse al Indflydelse paa Finantserne, vil dele den lovgivende Magt. Dette og intet andet ønsker alle fornuftige Mænd, jeg har truffet paa.“ Og han gjentager det forstærket i selve Optegnelsen som for at befæste det desmere som Midlet efter alles Mening til at „forene alle Stemmer og alle Partier og frelse Norge.“

Ja, selve Hovedmodstanderen paa den anden Side anføres af Pavels 16de Febr. alt at have mistet Modet og at have opgjort at nedlægge sit Stiftamtmandsembede og reise til Danmark, ligesom virkelig Thygesen nu i Møde med Sverdrup varmt paalægger ham just at søge Prinsen ogsaa omstemt fra Arvepaastanden i Norge. Og Aall, just da kommet hjemmefra til Kristiania, bevidner for Wedelpartiets Vedkommende her en ganske anden Tone herskende overfor Uafhængighedsvennernes store Masse end hist hos sine Omgangsfæller. „Det andet Parti, langt større og heftigere,“ siger han, „tror at burde sætte alt paa Spil for at hævde Norges Selv-

stændighed og Uafhængighed af Sverige." Afgjørelsen er moden, og Rosenkrands, der efter Pavels den 14de Febr. „aner endnu Forstillelse fra Fredrik den Sjettes Side i den famøse Fredstraktat" — Ordet saa gjængse om en Proformahandel — følger foreløbig med Thygesen. Thi alt 29de Jan. i Stockholm og 7de Febr. i Kjøbenhavn er Kielerfreden endelig ratificeret, og 8de Febr. fra Fredrik den Sjette oversendes Afstaaelsesdokumenterne i fuld Orden til den antagelige Efterfølger med Ord om at vise „sand Kulde" i Udførelsen „uden Ophold."

---

6. 16de Febr. til Marts.

Endelig fuldbyrdedes Forløsningen, og Friheden fødtes. Til Raadslagning betreffende Rigets nærværende Stilling, som Indbydelserne fra den tilbagevendte Statholder lød paa, mødte paa Eidsvold 16de Febr. om Eftermiddagen et Snes af Hovedstadens og dens Omegns første Mænd, hastig samlede for endelig at faa opgjort Fremtidspolitiken og Uvisheden endt. Særskilt kaldtes flere paa Forhaand ind til Forhandling og saaledes ogsaa Sverdrup, tilkaldt efter Brochs Forslag. Nys Medarbeider paa Grundlovsudkastet hos Falsen, var han nu i Nat hentet til at høre Thygesens Opfordring til at modsætte sig Arveenevældet paa Eidsvoldsmødet, og paa Veien havde han idag af sin gamle Skydsbonde været forsikret, at heller end at overgives Sverige vilde gammel og ung gaa i Grænsekrigen — og han mødte Prinsens Paastand om Afstaaelsens Følge af hans Arveret „efter Kongeloven og Norges Odelslov" med en ildfuld Veltalenhed i Tilbagevisningen, som endte med, at Prin-

sen med en Omfavnelse erklærede sig overbevist. Efter Kristian Fredriks egne Optegnelser lød de Ord, han gjentagende gik ind paa: „Disse Rettigheder, som Fredrik den Sjette har opgivet, falder tilbage i Folkets Hænder, og det er fra dem, De vil faa Kronen, som bliver skjønnere, givet af Folkets Kjærlighed.“ Sverdrup fik da Opfordring til ogsaa at søge Anker og Bech overtalt, hvad Biskopen blot mødte med svage Indvendinger, men Verten afviste koldt med, at Stillingen krævede kraftigere Forholdsregler end Frihedserklæringer og en mangehovedet Repræsentationsforsamling.

I det fælles Møde oplæste først Sekretæren Fredstraktaten med Sverige, til hvem Kongeriget Norge uden dets Bilande overdroges for svensk Pomern og Rügen straks og mere antagelig ved Fredsopgjøret med de tyske allierede; og derpaa fulgte de uratificerede Fredspræliminærer fra Kiel med England. Saa kom i Prinsens Nærvær Kong Fredriks lange klagelige Kundgjørelse i Forklaring paa Ulykken, da Fæstninger faldt, uden Slag nævntes, og „selv en Seir kunde ikke rædde“; ja, foruden at „udsætte det hele Monarki for at opløses i dets enkelte Dele“ vilde Modstand „mulig og sandsynligvis fremme det modsatte af Kampens Øiemed“, hed det. Ligeledes med Dato 18de Jan. fulgte Fredrik den Sjettes aabne Brev med følgende Vitterliggjørelse: „At da Vi under mange haarde og sammenstødende Omstændigheder for Vort Monarki har, for at gjenoprette Freden i Norden og for at afværge for Kongeriget Norge en det overhængende Hungersnød, ved Fredstraktat af 14de d. M. frasagt Os — saavel for Os som Vore Efterfølgere til Danmarks Trone og Kongerige — til Fordel for H. M. Kongen af Sverige og hans Efterfølger til Sveriges

Trone alle Vore Rettigheder og Adkomster til bemeldte Kongerige Norge, saa har Vi med samme Fredstraktat afløst, ligesom Vi og ved dette aabne Brev afløser alle Norges Indbyggere i Almindelighed o. s. v. fra Hyldning og Troskabsed, hvorhos Vi indbyder dem til at gaa over til den ny Regjering." Kristian Fredrik tilføiede, at han paa sin Reise havde gjort den Erfaring, at Nordmændene ikke vilde blive svenske, og han spurgte Forsamlingen om, hvor vidt den mente, at Nationen vilde underkaste sig denne Bestemmelse i Kielertraktaten. Hertil svaredes nei af alle, med Anker paa Bogstad af det svenskfindede Parti i Spidsen, der for alle sine Hundreder Underordnede erklærede, at ikke en ønskede at blive svensk. Enevoldsregimentets selvgivne Grundlov af 1665 havde dog i § 20 forpligtet Kongen til Rigernes Udelelighed, og Afstaaelsen af Norge fra de øvrige Dele var altsaa derefter ugyldig, foruden at Norge som anerkjendt Rige og ikke Provins saa meget mere antoges ikke at kunne bortgives vilkaarlig af Kongen, men kun ved hans Afstaaelse af Riget var løst fra ham. Det var en Opfatning, som jo selve Styrelsen før ogsaa havde bekjendt sig til.

Efter dette erklærede Prinsen, at han for sin Del ikke vilde skille sig fra Norge, og da han derhos mente, at hans egen Arveret dog ikke var forspildt ved Kongens Frasigelse, tilføiede han, at han trode nu at burde antage Tittel af Norges Konge. Efter en Pause henvendte han Spørgsmaalet om Rigtigheden heraf særlig til Juristerne. Rosenkrands svarede da, at Kong Fredrik den Sjette havde afstaat sine Rettigheder baade for sig og Efterkommerne med Gyldighed ifølge Statens „Fundamentallov", hvorefter nu Folket havde fri Selvbestemmelsesret med

Hensyn til Styrelsen; men han tvivlede ikke paa, at naar Nationens Repræsentanter spurgtes, de vilde række Prinsen Kronen, om han fortsatte Styrelsen nu fremdeles i Norge trods Tilbagekaldelsen. Paa dette Punkt greb Sverdrup Ordet, og til Talen om den ene eller anden Berettigelse efter Afstaaelsen erklærede han, at der gaves en høiere Lov, der berettigede hvert afstaat Land, ja Distrikt til at forsvare sin Selvstændighed. Ingen havde nu Ret til Norges Trone, uden Folkets Vilje kaldte ham. Hertil raabte den anden Professor i Forsamlingen, Filosofen Treschow, som hin ny Folkeretslæres anden videnskabelige Repræsentant, at dette var det rette. Og Amtmand Collet og Generalauditør Bergh søgte juridisk at begrunde det og at hævde det som Folkets Ønske gjennem en Nationalforsamling at bestemme sin Fremtid. Karsten Anker derimod talte for Prinsens ubetingede Arveret og betonede Farligheden af nu at samle en mangehovedet Rigsdag, ligesom derpaa Oberstløitnant Haffner vilde gjøre det samme gjældende efter Stemningen i Hæren. Men Prinsen afbrød hans Angreb paa Sverdrup med de Ord, at denne havde overbevist ham, og at han selv ønskede uden Hensyn til sin mulige Ret til Tronen at følge Nationens Ønske og lade sammenkalde en Nationalforsamling. I dens Hænder vilde han nedlægge Magten, at den frit kunde bestemme Forfatningen. Men imidlertid skulde han fortsætte Regjeringsvirksomheden, efter hvad Anker paa Bogstad foreslog, fremdeles som Statholder, eller efter egen og andres Formening hellere som Prinsregent. Forhandlingerne endte hermed denne Dag Kl. 9, idet dog Samlingen i selskabeligt Samvær fortsattes til Midnat, og den fælles Stemning for den overenskomne fri Selvstændighed gjorde hint Samværs Erindring saa uudsletteligt for de tilstedeværende.

Den næste Dag ved Tolvtiden oplæste Prinsen for Forsamlingen flere foreløbig udarbeidede Bekjendtgjørelser og Ordrer paa Grundlag af Forhandlingerne forud; men først senere fik de sin endelige Form og Datering, ligesom de egenhændige, adskillig rettede Arkivconcepter urettet gjentager Udstedelsesdatoen, og Brevet til den svenske Konge udtrykkelig før Benyttelsen anføres at skulle helt „skrives om". Under Rørelse indtil Taarer fornemmelig ved Kundgjørelsen til det norske Folk forenede han sig med Forsamlingen i Haabet for Nationens fri Selvstændighed, hvilken Gjengivelserne herfra betoner uden andre Hensyn. „Nationen har reist sig for at forsvare sin Frihed og Selvstændighed og tilbyder Sverige Fred", er Udtrykket i Samtidens Referat hos Hersleb efter Sverdrup, medens Prinsen, „som Lovens Overholder tager alle i Ed til Landet og Loven", og naar Repræsentanterne er samlede, „træder tilbage som privat Mand." Prinsens eget Brev til Schmettow i dette Øieblik fremhæver ogsaa som Resultat, at han i Stedet for at sætte Kronen paa sit eget Hoved har sat den paa Nationens, og hans Dagbogs Udtryk slutter sig til Sverdrups som „en ren Vens". Selv Præsten Wergelands senere Kritik i Rigsforsamlingen indrømmede jo, at Mødet havde „forholdt sig med Ærbødighed mod Folkets Souverænitet"; og uden nogen Hyldningsakt, ja uden Forhandling en Gang i sidste Møde om det til det forudgaade henholdsvis blot meddelte sluttede Samlingen med den Broderkjæde Haand i Haand, som efter Opfordringen skulde være Samdrægtighedens Tegn i Selvstændighedssagen.

Om Eftermiddagen var man paa Vei til Kristiania, idet dog Troppebesigtigelser af Hegermanns og Staffellts Brigader forsinkede Prinsens Ankomst til den 18de. Men

„om Thorsdag Aften den 17de kom de afreiste hjem“, siger Plataus Optegnelser for 19de Febr., „og Fredag Middag havde allerede Rygtet fortalt det store, det skjønne, det ædle i denne Akt. Folk var som berusede af Glæde; man lykønskede hverandre, naar man mødtes paa Gaden; man hilsede hverandre som fri Nordmænd, kort, man var i den besynderligste Gjæring.“

„Tiden“ for den 19de Febr., der endnu alene meldte videre om Slutningen af Statholderens Inspektionsreise, tilføiede: „Nu beskjæftiger Hs. Høihed sig uafbrudt med de vigtige Anliggender, som betræffer Rigets nærværende Stilling; Bekjendtgjørelser i saa Henseende kan inden faa Dage imødeses.“ Men endnu 19de Febr. skrev Sekretær Holten, at Hs. Høihed ønskede ved Biskopens Ordre Tillysning fra Prækestolen næste Dag om den politiske Bededagsgudstjeneste paa Fredagen i samme Uge, eftersom „Dokumenterne dertil vorder ikke færdige idag.“ De er dog samtlige daterede den 19de; men Trykningen og Udbredelsen fandt først senere Sted. Til den 21de Febr. skulde Platau paa Prinsens Opfordring skrive Sangen til Bekjendtgjørelsesfesten færdig; men da han Kl. 11 bragte den, hørte han, at alt var udsat til den 22de, da Trykningen ikke før blev færdig.

Men allerede for 21de Febr. kunde han dog i „Budstikken“ begynde Offentliggjørelsen af de officielle Dokumenter, der betegnede Rigets sande Stilling. Her kom endelig Kong Fredrik den Sjettes aabne Brev om Afstaaelsen ligesom Begyndelsen af den medfølgende Kundgjørelse, hvis Fortsættelse dog fulgte først efter en Uges Forløb og selve Kielertraktaten i „Tiden“ først 10de Marts. En summarisk Fortegnelse over alle Dokumenterne var her imidlertid straks og derhos en original historisk Indledning,

der ikke alene antydede, hvad der var sket nu nys og forlængst tilbage, men ogsaa hvad der burde ske i den nærmeste og fjernere Fremtid. Disse Oehlenschlægers Vers stod opmuntrende over:

„Giv dig i Herrens Haand, og lad dit Hjerte
bedrages ei af underfundig Tale;
du har paataget dig et herligt Verk,
udfør det som en Helt!"

Derpaa hed det: „Mærkeligere og vigtigere Tidspunkt end nærværende gives ei i flere Aarhundreder. Saga med sin Gravstikke har dybt indristet disse Ihukommelsens Ord" — og der anførtes ikke alene dette, at 1814 Broderbaandet med Danmark sønderreves ved fremmed Vold, men for Norge som ved en høiere Styrelses Verk o. s. v., men ogsaa disse „Ihukommelsens Ord" til følgende Bekjendtgjørelsesdag og politiske Bededag, som Saga alt skulde have indristet: „Med nordisk Rolighed og Fasthed, med broderlig Samdrægtighed svor de alle i Herrens Tempel og for den alvidende Guds Øine at hævde Norges Frihed, Uafhængighed og Selvstændighed." Der sluttedes: „Saaledes er Loddet kastet og Norges Forhold fastsat efter det norske Folks enstemmige Ønske, Haab og lydelige Ytring." Og selve Selvstændigheden, at være norske og ikke svenske, „denne Naturens Rettighed har intet andet Folk paa Jorden at bryde."

Den 22de Febr. blev den høitidelige Bekjendtgjørelsesdag for Norges Uafhængighed. Hele Hovedstadens Embedsstand og en Kreds af formaaende Mænd ellers fra By og Land samledes i Palæet hos Prinsen, hvor da Dokumentoplæsningen foregik. Først kom de nu mer end maanedsgamle Fredens Forkyndelser fra Fredrik den Sjette, hvis Ordre om Tilbagekaldelse af Statholderen og Over-

givelse af de norske Fæstninger til Svenskerne Kristian Fredrik under stærk Bevægelse nægtede at have kunnet eller villet følge, idet han med Varme gjentog: „Vi vil være norske og ikke svenske!" Til derpaa selv at oplæse sit aabne Brev gjorde Prinsen efter Pavels „Overgangen ikke uden Forlegenhed for at finde Udtryk, der ei kunde støde." Og den lød heller ikke saa synderlig i Nationens Navn og den fri Selvstændigheds Tone fra Eidsvoldsmødet denne Erklæring „angaaende Rigets nærværende Stilling og tilkommende Regjeringsforfatning," hvis Kundgjører var: „Jeg, Kristian Fredrik, Norges Regent, Prins til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn" o. s. v. Ordet om Arveret var vel ikke kommet ind igjen; men til Gjengjæld hed det med den uanvendelige Anbringelse af det traditionelle Ord: „Odelsbaaren til Norges Trone og bestemt i denne Stund til at staa i Spidsen". Denne Odelsarving til Norge og Prins til Danmark o. s. v. gjør nu vitterligt, at det norske Folk, løst fra sig Ed til den stormægtige, høibaarne Fyrste Fredrik den Sjette og saaledes gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, lydeligen og endrægtigen har ytret sin bestemte Vilje til ikke at samtykke i nogen Underkastelse under den svenske Konge. Endvidere gjør han vitterligt: „Som Rigets Regent, hvilken Tittel jeg antager med alle Rettigheder og med den Myndighed, som Hs. Maj. Kong Fredrik den Sjette har frasagt sig, og som Nationen vil forlene mig for i Farens og Trængslens Stund at afvende Uorden og Fordærvelse for Landet, skal min oprigtige Bestræbelse være at vedligeholde Freden" o. s. v. Efter denne Proklamation altsaa af det ialfald foreløbig efter de daværende Love paa det gamle Grundlag fortsatte Enevolds-

regimente, som Nationen skulde have udtalt sig for, og udtrykkelig „med alle Rettigheder“, som Kong Fredrik for sig og Efterfølgere havde opgivet, følger først det fornemmelig paa Eidsvold fremholdte om en Nationalforsamlings Indkaldelse til 10de Apr.“ for at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Fred og Statens Tarv.“ Med en Bøn til Gud om Frihed for fremmed Undertrykkelse sluttede dette diktatoriske aabne Brev under Datering 19de Febr.

Derefter fulgte den nævnte Kundgjørelse fra Eidsvoldsmødet, uden de danske prinselige Titler og ellers ogsaa mere i Stilen derfra. „Med Harme har I erfaret, at I er overgivne til en Regjering, der har vist eder den Foragt“ ..... lød det her med haarde Ord mod det frygtede svenske Aag. „Dog det fri norske Folk kan selv bestemme sin Skjæbne. Sværger at ville hævde Norges Selvstændighed! ..... Det er Guds Styrelse, trofaste Nordmænd, at jeg, Norges Trones odelsbaarne, i denne Stund er midt iblandt eder; nu kan I vorde reddede ved den Samdrægtighed, der bor i eders Barm. Jeg har hørt Folkets lydelige Stemme for Uafhængighed, for djærv og ubetinget Modstand mod fremmed Vold; dette er Kald nok for mig — af Forsynet bestemt til i denne Stund at styre Riget —. En Samling af Nationens selvvalgte Mænd skal dernæst ved med Visdom at bestemme en Regjeringsform for Norge give denne Stat fornyet Kraft mod aabenbare og hemmelige Fiender, og af dens Bestemmelser vil det afhænge, om jeg fremdeles skal røgte det Hverv, hvortil Nationens Ønske i denne Stund kalder mig.“ Og med varme Ord sluttede han sig videre i Kundgjørelsen til det elskede norske Folk, ligesom han til Oplæsningen føiede sit Løfte til

Norges Sag og vilde med Forsamlingen siden paa den anordnede Bededag aflægge Selvstændighedseden i Kirken.

Bestemmelserne herom og Reglerne for det samtidige Repræsentantvalg meddeltes derpaa gjennem de ligesaa op-oplæste Breve til Overøvrighederne. De knyttede hans proklamerede Diktatur i „Regentskabet" med Rettigheder og Myndighed som Kongens før Tronfrasigelsen klogelig umiddelbart sammen med Nationalforsamlingens Ordning og Valget til den. Med særlige Henvendelser til geistlige, civile og militære Embedsmænd opmuntrede han dem hver især til Gunst for hans Bud. Til sine „Vaabenbrødre", der ogsaa skulde faa sine Repræsentanter i Nationalforsamlingen, „paatalte" han Norges Rettigheder og lovede at forsvare dets Selvstændighed som „Norges Regent og Hærfører." Til de juridiske Overøvrigheder „hævdede" han det norske Folks Rettigheder som „for Tiden dets Regent." Til Biskoperne begyndte han med „den bedste Begyndelse", Anordningen af Gudstjenesten, og forklarede med den umiddelbare Sammenknytning af sin og Landets Skjæbne Stillingen saaledes: Norges Folk bør igjennem Religionslærernes Mund erfare, at Kongen har løst det fra sin Troskabsed ved at overdrage sine Rettigheder til Sveriges Konge, men at det norske Folk, gjengivet Folkenes oprindelige Ret til selv at bestemme deres Regjeringsforfatning, nu ved Samdrægtighed kan hævde sin Selvstændighed, saa og at jeg, Norges Trones odelsbaarne, kaldet ved Nationens tillidsfulde Ønske, har lovet at forblive o. s. v. som Regent. Naar Folket saadan „i Guds Templer" var gjort bekjendt „med Kongen af Danmarks Tronfrasigelse og Prinsens Kald til at styre Riget", og Eden paa „at hævde Norges Selvstændighed

og vove Liv og Blod for det elskede Fædreland" var aflagt, skulde umiddelbart ovenpaa foretages indirekte Valg af Repræsentanter. Menighedens Embedsmænd og i Byerne „Borgere" og Gaardeiere eller paa Landet Gaardbrugere over 25 Aar skulde udkaare 2 af sin Midte til Valgmænd, der for Amt eller By igjen skulde udkaare Nationalrepræsentanterne, 3 for hvert Amt og 1 for hver By undtagen for Bergen 4 og for Kristiania, Kristiansand og Trondhjem hver 2. Dertil kom for Militærafdelingerne 1 Officer og 1 Soldat af Gaardbrugerstanden regiments- og korpsvis foruden 4 for Sømilitæret.

Endelig oplæstes en Fredserklæring, ogsaa af 19de Febr., hvor det erkjendtes for „en udmærket stor Velgjerning," at Fredrik den Sjette havde skjænket Norge „Freden med Storbritanien", og hvor det for Resten af Kristian Fredrik, Norges Regent, høitidelig erklæres: „At Kongeriget Norge har Fred med alle Magter; ikkun den er dets Fiende, som vil krænke det norske Folks Selvstændighed, og som med væbnet Haand betræder de norske Grænser eller Norges Kyster". Kaperfarten skulde ophøre, Fanger tilbagegives, og Tilførselsfrihed herske ligesom ogsaa Udførselsfrihed undtagen for Fødemidler, hvoraf blot de Skibe, der med $^2/_3$ havde bragt Korn, fik som før udføre Fisk. Med Opfordring til som ved Eidsvoldsmødets Slutning Haand i Haand at love Samvirken og saa at følge Regenten ud til Folket hævede han Forsamlingen og anførte Toget til Torvet, selv tilhest.

Paa Torvet saa vel som rundt i Gaderne var da de aabne Breve oplæste, og Militæret stod opstillet. Der herskede en bevæget løftet Stemning ved Erklæringen af Norges Selvstændighed, der opfyldte lange Tiders Længsler i Nationen. Den freidige smukke Prins, der saa løfterig

sluttede sig til Norges Sag og tog sin midlertidige Magt som en betroet Gave, afhængig af Nationalforsamlingens fremtidige Bestemmelser, hilsedes af Mængdens glade Raab og viftende Hænder. Var der end dem, der syntes, at Tiltaget af de tidligere kongelige Rettigheder og Myndigheden som enevoldsmæssig ansvarsløs i Regentskabet var betænkelig og ikke svarede til den hyldede Folkesouverænitet, saa var Diktaturet dog kun kort og havde under Forholdene nogen Rimelighed som umiddelbar Fortsættelse indtil den endelige Ordning, foruden at det var en Formidling mellem Partierne og et Afslag fra Prinsens Arvetanke. Det var for det store Selvstændighedsparti Uafhængigheden, der var sikret, og Friheden forbeholdt Fremtiden gjennem en Nationalrepræsentation. Mere uforbederlig farlig maatte den indslaade Retning af Uafhængighed og Uforsonlighed overfor Sverige synes enkelte svenskfindede, om end ogsaa de i Nationalforsamlingens Møde saa, som før nævnt Essen endog, Forsoningen og Frelsen mulig fra denne Fare. Den forsigtige Aall, der nys havde fraraadet Prinsen Uafhængighedserklæringen som uopretholdelig, reves alt et Øieblik med i Bevægelsen og skrev tilfreds lige ovenpaa om Prinsens hæderlige Bestemmelse kun at tage interimistisk Del i Styrelsen, men overlade alt om Rigets Stilling derpaa til Nationen.

Men allerede afkrævedes den høitidelige Ed paa med Liv og Blod at ville værge Norges Selvstændighed, hvilken ved Mønstringen paa Torvet Soldaterne aflagde. Og ingen Betænkeligheder hørtes herunder. Bevægelsen over hele Byen var jublende for den fri Selvstændighed, og ved Regentens Gallataffel i Festens Anledning hørtes blot Forhaabninger, Glæde og Stolthed over den store Stund i Nationens Liv, da Norges fri Uafhængighed erklæredes.

Ensom sad alene den gamle Politiks Bærer, Thygesen, hjemme hos sig selv uden at kunne dele den nationale Glæde, færdig til efter Omstændighederne at forlade Norge som Førstegrøden af de hjemvendende Danske efter Tilbagekaldelsens Offentliggjørelse.

Dog just imod dennes Opfyldelse blev han selv Budbærer for Prinsens første Hilsener som Norges Regent til Kong Fredrik den Sjette, der forgjæves vedblev at gjentage sine Embedsordrer. Saaledes lød Afslaget af 19de Febr. paa Kongens Bud: „At lyde Dem var min Pligt, saa længe jeg formaade det, og ei høiere Pligter bød mig at handle anderledes. Jeg har nøie prøvet Nationens Aand og Sindelag; den almindelige Stemning er heller at dø og opofre alt end at blive svensk. Norsk vil hver Mand være, og Fædrelandets Forsvar er alles Fordring. De har sat mig i Spidsen for dette tro Folk, og det har været min Bestræbelse at vedligeholde denne Stemning, som ene kunde sikre Norges Uafhængighed. Jeg føler det høie Kald at redde et frit Folk fra Undertrykkelse, hvilket jeg tror, at Forsynet har bestemt mig til." I Fortrolighed føiedes hertil 22de Febr.: „Din bestemte Villje, at Norge skulde overgives til Sverige, er tydelig lagt for Dagen og maatte vel saaledes tilkjendegives. — Hvad der er sket og skal ske, vil Gud velsigne til det bedste for Norge som for Danmark; nu er der dog Haab om Gjenforening eller til vedvarende Fred mellem begge Stater. At Danmark ikke faar Pomern eller Rügen er en Selvfølge; men det kan blive lykkeligt foruden. Overhovedet kunde det samme have været Tilfældet, hvis det norske Folk uden mig havde forsvaret sin Uafhængighed, kun at det da var blevet voldgivet til indvortes Krig." Han sluttede med at bede sine

danske Eiendomme overgivet Sønnen indtil videre, idet han for Resten følte sig tryg for Fienden: „Hvem miskjender, at Kronprinsen af Sverige vil være en Napoleon i Norden? Dog hans Time kommer snart, og heldigt er det da, at hans Hensigter ikke er gangne i Opfyldelse."

Til samme Tid gjordes virksomt Uafhængighedserklæringen gjældende i Dagens Politik i Norge overfor Sverige. Ordre fra Regenten til Stift og Amt befalede straks 23de Febr., at hver, som blot befordrede svenske Proklamationer, skulde anses som Fiende af Norges Selvstændighed og som Følge deraf behandles som Landsforræder. Det kunde øieblikkelig komme til Nytte; thi allerede meldtes en Deputation fra Sverige, et Forsøg paa at faa Klarhed over Stillingen endelig en Gang fra Generalgouvernør Essen, der jo skulde „tage Norge i Besiddelse". Men da den 24de de affendte fik Foretræde for Regenten under megen Høitidelighed, og Grev Rosen begyndte sine Forklaringer paa Grundlag af Kielerfreden, fik han høre 19de Febr.s Proklamation til Svar, før han selv havde faat tale ud. Og Regenten føiede overlegent til Erklæringen om de svenske Paastandes Ugyldighed sin Betegnelse af deres Fremgangsmaade, at ville vinde Norge ved at betjene sig af Hungersnøden, som „barbarisk".

Grev Rosen svarede forbauset paa sin Side, at disse Beslutninger kunde komme til at falde dyre, men at han nu kun havde at vende hjem med denne Afvisning. Han efterlod den svenske Proklamation til Nordmændene uforkyndt i Prinsens Haand og reiste straks tilbage til Sverige. Her bar trods Fortrydelsen hans Indberetning dog ialfald Respekt for den Militærstyrke, han havde set noget til paa Grænsen, næsten 22,000 Mand, siger han, af de nu ialt 36,000 opbudte norske Tropper efter hans Beregning.

Bruddet var fuldstændigt, og ikke engang Forbindelsen var herunder søgt holdt aaben, hvad dog alt 2 Dage efter Grev Schmettows Brev til Essen paa Regentens Befaling beklagede og undskyldte med den paakomne Overraskelse. Men i Øieblikket havde dog under den nationale Glæde over Selvstændighedspolitiken ogsaa den større tilstedeværende Forsamling ved Afvisningen hovedsagelig været tilfreds med Udfaldet og nydt Prinsens Triumf.

Dagen derpaa var den anordnede Bededag i Hovedstaden, den 25de Febr. Den mødtes af Befolkningen med stor Deltagelse under dobbelt Gudstjeneste, først i Frelsers Kirke Kl. 11 og saa i Slotskirken. I prægtigt Følge indfandt Regenten sig begge Steder, og i Hovedkirken var det Biskop Bech, der holdt Indledningstalen og oplæste de aabne Breve og Regentens Kundgjørelse. Fremdeles fra Prækestolen opfordrede han Menigheden til at aflægge Eden som anordnet og til Spørgsmaalet: „sværger I at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland?" at svare med oprakte tre Fingre: „Det sværger vi, saa sandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord!" Regenten, staaende i Koret foran Alteret, var med i Eden og tilføiede høit sin Bekjendelse om Oprigtighed i sit Forsæt, at forsvare Norges retfærdige Sag. Derpaa oplæste Biskopen den befalede Bøn, forfattet af ham selv, der i Ordene om Eden til Selvstændigheden lagde ind, at der ogsaa var svoret til Regenten, som det hed: Vi svor at ville med Liv og Blod forsvare Fædrelandet og dertil hylde og adlyde Regenten. Saa holdt han Prækenen over den anordnede Tekst, Salme 62, Vers 8 og 9: „hos Gud er min Frelse — Gud er vor Tilflugt," messede fra Alteret den almindelige Forbøn for Regenten og lyste Velsignelsen over Menigheden. Smuk

Korsang i Kirken forøgede Høitideligheden, der gjorde et gribende Indtryk paa de tilstedeværende, hvis affrævede Ed personlig knyttede dem til den valgte Skjæbne under saa truende Kaar for den forestaaende Fremtid.

Som det til Slutning i Kirken udbragte „Held for Norge, Held for Norges Regent!“ ledsagedes endog af jublende Hurraer i Udbrud af Stemningen, fortsattes ustanselig Hyldesten paa Prinsens Tog tilhest i Følget til Slotskirken. Her var det Pavels, der forrettede under Gjentagelse efter Anordningen af Kirkehøitidelighederne. Men i den befalede Bøn efter Eden gjorde Slotspræsten, for ikke af Bispen at „gjøres til Løgnere,“ som han oplyser i Dagbogen, paa egen Haand en Forandring. Han rettede Ordene: vi svor at forsvare Fædrelandet „og dertil hylde og adlyde den elskelige udvalgte Fyrste, Norges Regent Prins Kristian Fredrik“ saaledes, at de kom til at lyde: „hvorfor vi og villigen hylder og adlyder“ Regenten. Thi Eden at ville hævde Norges Selvstændighed og vove Liv og Blod for det elskede Fædreland var jo høist uegentlig nogen Ed til Kristian Fredrik. Denne selv roste ellers Pavels høit i sin Præken, idet han sammenlignede ham med hin græske Kampdigter Tyrtæos, som Athen sendte Sparta i dets Nød, og som opflammede deres Mod til at gaa i Kampen og vinde Seiren. Selve det mærkelige Omslag i Nationens Skjæbne med Selvstændighedens Virkeliggjørelse paa denne Maade var ham Opfyldelsen af „vor Ungdoms Drøm“, Længslen efter Fornyelsen af Norges gamle Ære. Hans Prædiken, i Trykken tilegnet Prins Kristian, Norges Regent, begyndte saaledes: „Aldrig, saa længe Stater har været til, har en Nation oplevet et merkeligere Tidspunkt end det, vi, Norges Folk, nu oplever. At svage Lande, oversvømmede

og hærjede, har bøiet sig, derpaa har vi Exempel i Historien. Ogsaa det har man set, endog i vore Dage, at et Folk, opirret over det Misbrug, lovløs Despot gjorde af sin arvede eller tiltagne Vælde, løsrev sig fra hans Herredømme og erklærede sig frit og uafhængigt. Men at et Land, som aldrig fiendtlig Hær har betraadt uden at vige beskjæmmet og overvundet tilbage, et Land, som i mer end 400 Aar har været i broderligt Forbund med et andet Rige, et Land, hvis Indvaanere i alle disse Aarhundreder har været den fælles Regent urokkelig tro, har gjort og lidt og opofret saare meget for ei at bryde hellig Ed og overtræde erkjendt Pligt; at dette Land bortskjænkes eller afstaas til det Folk, den Regjering, paa hvis fiendske Sindelag det har havt saa utallige Prøver, det er fast uhørt. Og at dette Lands Borgere som fri kjække Mænd fremtræder i deres Kraft og udbryder: vil eller kan ei vor fordums Konge beherske os længere, den fremmede Despot skal det aldrig i Evighed! vi vil være et selvstændigt Folk i Tillid til Gud og vor retfærdige Sag! det er vel mindre underligt og uventet, men dog ogsaa af de Begivenheder, Historien ei har mange lignende Exempler at fremvise af. Og hin Stilling er dog vor i denne Stund!"

Lige efter Gudstjenesten fulgte Valgmandsvalget her efter Anordningen, medens det var udsat i Frelsers Menighed efter Omstændighederne med Slotskirkens Gudstjeneste umiddelbart efter. De indleverede Navnesedler herfra, hvor Platous Optegnelser regner neppe 30 Stemmeberettigede udenfor de Militære, aabnedes hos Præsten Dagen derpaa. De 2 valgte fik 27 og 17 Stemmer, medens Pavels derefter havde 6 og „de fleste Valgdygtige enkelte Stemmer", siger han. For den anden Kirke foregik Valgmandsvalget efter Bekjendtgjørelse i Intelligentssedlerne

25de Februar til Valgmøde 3die Marts af „samtlige i Kristiania bosatte civile, geistlige eller militære Embedsmænd, Borgere og Gaardeiere over 25 Aar af vor Frelsers Menighed." Om dette Valg paa Raadstuen siger Platous Optegnelser, at „det gik maadeligt" med Seddelskrivning og Optælling om hinanden og Nægtelse af Indlevering længere, da Optællingen havde givet et Resultat. Idet Oslo ved Regentens Bestemmelse sloges sammen med Akershus Amt, valgte Slotskirkens og vor Frelsers Menigheds Valgmænd Hovedstadens 2 Repræsentanter. Men Valgene var i det hele taget ikke uden Uregelmæssigheder, hvilke Regentens Forgodtbefindende afgjorde regjeringsmæssig paa forskjellig Maade.

Ellers for Kristiania Stift holdtes Bededagsgudstjenesterne med Valgmandsvalgene umiddelbart ovenpaa tildels allerede 25de Febr., tildels først 4de Marts. De beordredes ifølge Biskopens Rundskrivelse af 20de Febr. til Præsterne med Opfordring om paa egen Haand at holde Takkebøn for Norges opnaade almindelige Fred, om ikke den endnu ufærdige Kundgjørelse derom kom efter ibetids. Da Afgjørelsen var kommet, hastede det, og en fælles Dag kunde ikke afventes. Til første Fredag saa vidt mulig skulde Menighederne tilsiges, og flere fik blot Bud om dette uden videre Forklaring om, hvad det gjaldt. I en Dagbog efter Præsten Thaulow i Gausdal er Bededagsgudstjenesten, som med Iver var foranstaltet hele Dagen forud og ringet ind om Eftm. „som en af de store Høitider," noteret under 25de Febr., hvorimod i Faaberg udsat for Udeblivelsen af et af Dokumenterne. Det heder efter Edens Aflæggelse og den befalede Bøns Oplæsning: Til Slutning blev Gaardbrugerne advarede at forblive i Kirken for at vælge Nationalfuldmægtige til

en norsk Rigsstænderforsamling. Bord og nogle Stole indsattes fremme for Knæfaldet, Papir, Pen og Blæk blev lagt derpaa, og Hjælpepræsten forrettede Sekretæriatet, medens Lensmanden og et Par Bønder sad hos som Vidner. Derpaa fremkom Gaardbrugerne stolvis og gav sine Stemmer, hvilke faldt paa Præsten og en Bonde. Herom blev Attest underskreven af Embedsmændene og 12 Bønder. Ved denne Høitidelighed paraderede 12 Dragoner i fuld Mundur i Kirken, hvor alle Ting gik herlig og ordentlig.

I Kristianssand faldt Bededagen paa 4de Marts og paa Stiftets fjernere Steder de følgende Fredage under almindelig Tilslutning. Umiddelbart ovenpaa Biskopens Udførelse af Forretningen i Stiftsstadens Kirke foregik i Sakristiet Valghandlingen, som Bekjendtgjørelse i Avisen og fra Prækestolen havde varslet om. Og her, hvor Menighed og Bydistrikt faldt sammen, foregik Valget direkte paa de 2 Repræsentanter til Rigsforsamlingen. Formedelst Uforberedtheden og Stemmernes Spredthed søgtes senere dog ogsaa dette som forskjellige andre Valg omgjorte, skjønt her uden Følge. Stemningen for Selvstændighedssagen selv var dog ingenlunde splittet, og Kristianssandsavisen skrev derom: „Helligt være hin minderige Dags Løfte, varmt Borgersind og Kraft betegne dets Opfyldelse, og et frelst Folks Lykke vorde snart den huldes Løn, som har gjort det første store Skridt til Fædrelandets Redning“. I samme berømmende Stil skrev Pavels Hjelm sit Digt i „Tiden“ til „Bededagen 4de Marts 1814.“

I Bergen havde alt 21de Febr. Biskop Brun i den tætfyldte Domkirke forkyndt Selvstændighedsbeslutningen fra Prinsens Ophold i Trondhjem og sagt: „Trønderne vore Brødre, tænker om Dagens Anliggende netop som

vi!" Og igjen 3die Marts var der foranstaltet Fest, som Adresseavisen berettede, „i Anledning af den med sidste Post ankomne høist glædelige Tidende om Norges Selvstændighed under en vis og god Regent." Der var over 100 Deltagere om Aftenen i det dramatiske Selskab, hvor først paa Theatret var givet „Manden af Ord" med Bruns dertil sig sluttende Epilog i Selvstændighedsbeslutningens Anledning. Den sammenlignede Norge med et Skib i Nød, hvis Redder Regenten skulde være, idet han greb Roret som „Understyrmand", efterat „første Styrmand" var vegen, medens Skibet drev „mod den for os afskyeligste Strand, som vinker os ind mellem Brot og Brand." Ved Aftensbordet kom ogsaa som Bud fra Kundgjørelsesdagen i Hovedstaden Major Vibe tilstede, og, siger Avisberetningen, „enhver glædede sig over det heldige Valg, vor elskede Prins-Regent havde gjort ved at sende os denne Mand for at tolke os hans faderlige Vilje." Ved Bededagsgudstjenesten den 11te Marts var det dog blot i en af Landskirkerne, den toneangivende Biskop valgte at præke, og enten nu Brun havde som Pavels taget Anstød af Bechs befalede Bøn med Ordene om Eden eller ikke, greb han Anledningen til særlig at dvæle ved Edens høihellige Betydning og dens Bruds Ansvar paa en Maade, der ifølge Pavels ikke var synderlig efter Prinsens Sind. Imidlertid var Udsendingen Vibes Indberetning dog i det hele vel tilfreds med „det bergenske Folks ædle og fædrelandske Aand" og „Almuens hæderlige Tænkemaade".

I Throndhjem, hvor først Bededagsgudstjenesten holdtes den 25de Marts, havde dog alt den 1ste Marts Stemningen fra Adressen før givet sig Udslag i Handling ved Underretningen om dens Idès Seir ved Eidsvoldmødet, hvilket Oberst Seiersted straks var sendt som Bud-

bærer med fra Prinsen, og som senere fulgtes af Regentskabets Dokumenter. „For Norges Sag“ lød Overskriften paa Bidragslisten af 1ste Marts fra Trønderne, der fremhævede, at nu var den Time kommet, da det maatte bestemmes, om Norge skulde gjenvinde sin Ære og Selvstændighed eller bukke under for fremmed Aag. Ikke Bidrag i Repræsentativer, som havde undergravet Landets Velstand, sagdes der, men sand Værdi krævedes: „en Del af vor Formue til vort gjenfødte Fædrelands Tjeneste som det første Bevis paa, at vi oprigtigen vil handle for Norges Selvstændighed.“ Og Offervilligheden viste sig paa den smukkeste Maade og efterlignedes andensteds, da det nu gjaldt for Nationen at staa sammen, som den gjorde, „for Norges Sag“.

---

7. Marts til 10de April.

Under det Diktatur, Prinsregenten indtil videre havde indrettet sig i Norge, tænkte han en Tid at hjælpe sig uden det alt før Aarsskiftet forberedte Regjeringsraad. De ny Omstændigheder gjorde flere af de gamle paatænkte Medarbeidere for Øieblikket umulige. Der var straks Finantsvæsenets foreslaade Leder, Wedel, der paa Grund af sin bekjendte Svenskfindethed under den nuværende Selvstændighedspolitik ikke vel kunde bruges, om han end ventelig snart indfandt sig fra Danmark. En lignende Vanskelighed havde ogsaa straks vist sig for Prinsregenten, da han havde forhandlet med Jakob Aall for at benytte

ham i Raadet, og denne har selv berettet Resultatet saaledes: „en Samtale endte, hvis Indhold ikke havde tilfredsstillet nogen af Parterne.“ Og fra Schmettow, Underhandleren med Sverige, fik han 25de Febr. Afslag paa Overtagelse ogsaa af Portefeuillien for Regjeringens udenrigske Anliggender, hvor vidt end den gamle erklærede at kunne lade sig henføre af Iver for Sagen. Trods Tanken herunder paa i det midlertidige Enevoldsregimente at kunne undvære et organiseret Raad, hvis brydsomme Ansvarlighedsfølelse især under Pengevæsenets Forvirring kunde hemme en dristig Diktaturpolitik, gav Prinsen dog i Formen efter for de fremkomne Krav paa en moderne Regjering.

Til en af dem, han virkelig fik benytte i Styrelsen af de tidligere opstillede Regjeringsraader, den ældre Regjeringskommissions Medlem, Amtmanden i Smaalenene, Sommerhjelm, sendte han den 27de Febr. en Indkaldelse til 1ste Marts, uagtet, som han skrev, „jeg vel næsten har lovet Dem ikke at paakræve Deres Tjeneste før 10de April,“ Rigsforsamlingsdagen. Men det var ham allerede vigtigt, tilføiede han, „at have Mænd, der har Nationens Tillid, og som dog siden ei vil nægte at indtræde i mit Raad.“

I Kundgjørelsen af 2den Marts om Regjeringsraadet paa det absolutistiske Udkasts gamle Grund hed det, at alle Sager, vedkommende Rigets indre Bestyrelse, skulde herefter sendes til Regentskabet af 7 Raader under Prinsregenten. Men blot et Expeditionsansvar paalaa dem af Raaderne, som fra de ny 5 Departementer skulde forelægge de vigtigere Sager for Regenten, ligesom almindeligt Ansvar for Sagens rette Oplysning paalaa Raadet i det hele; thi havde det forelagte modtaget høieste Resolution,

da, hed det, „falder Ansvaret for Sagens Afgjørelse bort fra Departementschefen,“ og Regenten var uansvarlig.

For det fortvilede Finantsdepartement havde Prinsen nu faat en General til Styrer, Armeintendant Haxthausen, tilligemed Fredrikshaldskjøbmanden Karsten Tank som „Kalkulator“. Der fortsattes i det hele uforstyrret med den gamle Finantspolitik og med de ny „Prinsesedler“, hvis Udstedelse dateredes tilbage til Dagen før Kielerfredens Adskillelsesakt fra Danmark. Men deres ny 3 Mill. havde mindst 8 Mill. gamle, godt som uindløselige Sedler til Konkurrenter før her i Landet. En Instrux af 7de Marts for en ny Rigsbank for Norge bestemte de gamle danske Sedlers Ombytning med de ny norske, der, saa slet de og var gjorte, havde den tvilsomme Fortjeneste at være nationale. Fra 1ste April skulde ogsaa Kassedirektionen ombyttes med et Anvisningsbureau under det dobbeltstyrede finantsielle Førstedepartement, medens ellers ogsaa Anvisningerne fra Regenten selv førte fra Rigsbank til Zahlkasse Fordelingen af Sedlerne, og Rosenkrands som Direktør for Rigsbanken og Regjeringsraad mest var det i Navn og først kom tilbage fra Danmark under Rigsforsamlingen. En summarisk Oversigt over Skatterne i den gamle Orden med hurtig Indkrævning begjæredes vel 4de Marts, men eftergaves delvis alt fra 1ste April, og saavel Tanks Tilløb til Budgetmæssighed som foruden de folkevalgte den regjeringsvalgte Jakob Aalls Befuldmægtigelse for Laanekasseindretningen opgaves snart som haabløs under de usikre Omstændigheder.

Det andet ny Departement for det indre fik nu i den bortreiste Thygesens Sted Buskeruds Amtmand Collet til Styrer. Sommerhjelms var det tredie eller Justitsdepartementet, og det fjerde for Handels- og Toldvæsenet

overtog Skienskjøbmanden Nils Aall som en mindre Modstander af Selvstændighedspolitiken end hans før nævnte Broder. Det femte Departement for Fabrik-, Skov- og Bjergvæsenet fastholdtes for Eidsvolds Eier, Anker, der dog intet fik med det at gjøre, som han 28de Febr. efter for Resten en aarsgammel Tanke var reist til England for diplomatisk at opnaa den erklærede Fred i det Øieblik, Handelsspærringen igjen derfra lod til at skulle begynde med Fordring paa Kielerfredens Udførelse. En særskilt Komite for Kirke- og Skolevæsenet dannede i dansk Efterligning Biskop Bech og Professorerne Sverdrup og Treschow tilligemed Bugge som tilforordnet, naar han gjorde sine Gjæstebesøg fra Trondhjem. Hele denne Uansvarlighedsstyrelse under Prinsregenten iagttog dog væsentlig kun de nødvendige Expeditioner i den gamle Orden, afventende det store Resultat af Rigsforsamlingen indenrigs og Krigen udenrigs.

Først i Marts kom ogsaa Grev Wedel hjem efter Besøg i Sverige hos Grev Essen, den forgjæves udnævnte Generalgouvernør saavel over det sydlige Norge, som da Adlersparre afslog det nordlige, ogsaa over dette; men den svenske Erhvervelse af Norge med Vaabenmagt vilde Wedel fremdeles ikke have noget med at gjøre, ja han skulde ville være den første til nu at modsætte sig, hvis Norges Haab om med Englands og de andre Stormagters Bistand at kunne bevare sin Uafhængighed ikke var et Blændverk, ytrede han efter Essens Oplysninger. Her i Prinsregentens Forværelse talte han dog overfor Aall uforsigtig høit om de „dumme Stræger“, man nu gjorde i Norge; og ved Audiensen, da han bragte Hjemkaldelsesbud atter fra Kongen af Danmark til Prinsen, gik det fra heftige Ord til en formelig Udfordring om at prøve hinandens

Mod, naar det gjaldt, som Wedel sagde, „en bedre Sag" end som nu at „styrte Norge i Ulykke" ved Uafhængighedspolitiken. Imidlertid var Stemningen alt saa sterk for det skede, at ingen svenskfindet Modsigelse taaltes, og det var jo erklæret Fædrelandsforræderi blot at bringe svenske Meddelelser ud uden Bemyndigelse. Medens endnu Kirkerne gjenlød af Eden til Selvstændigheden, og dertil Repræsentantvalgene foregik, var intet andet for det lille Parti her at gjøre end at tie og bie paa bedre Leilighed.

Og allerede 5te Marts turde „Tiden" offentliggjøre den svenske Proklamation til Nordmændene paa Grundlag af Kielerfreden; Sverdrup havde Dagen forud skrevet til Regenten, at det uden at virke mindste Uro kunde ske, ja tvertimod vilde det aabenbare Foreningens Uantagelighed. Ikke meget mer end Kielerfredens Forbehold af de gamle Rettigheder ved Overdragelsen skulde de tilkomne Løfter fra Sverigs Side yderligere for Foreningen friste Norges ny Tids Slægt efter Revolutionen; thi med den svenske Stænderforfatning i Baggrunden var den norske Repræsentationsfrihed kun saaledes løselig her stillet i Udsigt: „Vor Generalgouvernør skal paakalde de mest ansete Mænds Indsigter iblandt eder for at forelægge til vor Prøvelse og Stadfæstelse Forslaget til en Statsforfatning, der er lempet efter eders Behov og kan betrygge eders Lyksalighed; Vi love eder forud, at denne Statsforfatning skal hvile paa de to skjønneste Rettigheder, som tilhører et tappert og ædelt Folk, disse, at ytre sig gjennem sine Repræsentanter og at beskatte sig selv." Men Indledningen til Indrømmelserne var endnu mere betegnende, hvor man opfordredes til at modtage Erobrerne som Brødre, og det hed: „Svenske Soldater, Ætlinger af samme Stamme som Norges Folk, kommer for at be-

fæste eders Rettigheder og eders Frihed"! Hele den med fremmed Understøttelse fremtvungne Foreningsfordring tydede ikke paa stort mer end et Provinsforhold for Norge som erobret Erstatning for Finland, og Fæstningernes proklamerede Besættelse af svenske Soldater under svensk Flag saavelsom Generalgouvernørernes provinsmæssig instruerede Styrelse lovede lidet for Friheden og Nationalitetens Uafhængighed og øgede nu kun Nationalhadet til Naboen i den uvenlige Udlægning.

Den svenske Jubel over Kielerfreden som den afgjørende vakte her kun som hin Efterretning selv almindelig Forargelse. Naar Stockholmsposten hyldede Karl Johan som den, der ved en Halvguds Verk lod det germanske Ocean beskylle svenske Strande op til Polen fra det gamle Oslo o. s. v., saa at der, hvor den 12te Karl faldt, den 13de befalede, og Karlsvognens Seirstjerne raadede i Norden — da vakte dette her kun Haan, og man hilste: „Adieu, Karl Johan!" til ham i Nederlandene. Sendeskrifternes fagre Ord vandt saa lidt Indgang, som Velkomstgaverne af Korn til det nødlidende Norge engang kom ind over Grænsen. Og det, der kom herfra did, hvad var det ikke for et Budskab, da „Generalgouvernøren" just med sine Tropper holdt Fest for Kielerfreden i Strømstad den 6te Mars, og Schmettow indfandt sig!

Det var Optagelsen fra Kristian Fredriks Side af Wedels Tanke ved deres første Møde i Norge forrige Aar, da han ytrede: „Enten maa Deres Høihed forjage Karl Johan fra den skandinaviske Halvø, eller han vil forjage Dem." Skjønt det nu just ikke var Grevens Tid, og Leiligheden ved Festen var lidet lovende, slog dog Schmettow efter Opgaven for Essen paa, at for at tilveiebringe Foreningen maatte Sverige gjenoptage sin tidligere Kristian

Augustpolitik og tage Kristian Fredrik til Tronfølger. Rigtignok svarede blot Svenskeren med nogle Spydigheder over Prætendenten og lod det hele gaa for en slet Spøg; men det var ikke saa ment, og det trodes virkelig muligt i Norge baade nu og senere. Alt 2den Marts i det Trondhjemske skrev saaledes Meldals Præst Parelius til Biskopen om dette som et almindeligt Haab: „Dersom Rygtet er grundet, at Sveriges Folk, misfornøiet med deres Regjering, hvortil de længe har havt altfor megen Aarsag, vil byde vor Prins Kristian Sveriges Krone, saa synes mig, at denne Vending i Sagen vil bringe Held for begge Riger, naar Regjeringsformen og gjensidige Betryggelser ved en Rigsdag var gjort til fælles Vel.“ Og virkelig begav Kristian Fredrik sig 6te Marts østover til Hafslund for personlig at faa den Sammenkomst, som Schmettow skulde have forberedt. Men saa langt fra opnaade han noget Møde efter den haanlige Afvisning, han før havde givet Sveriges Sendebud Grev Rosen, at alene Befordringen af et Brev, der var ledsaget af en aaben Afskrift, var bleven lovet Schmettow i Sverige.

Den norske Prinsregent sendte da under Datering Kristiania 6te Marts følgende redegjørende og forsigtig omskrevne Brev til Karl den Trettende i Ledsagelse af Kundgjørelsen af 19de Febr.: „Forgjæves skulde jeg have villet udføre Fredstraktaten til Kiel og overleveret Fæstningerne til Deres Maj.s Tropper; den ufeilbare Følge af slige Forsøg vilde have været en almindelig Opstand mod den eneste Myndighed, som kunde frelse et til sig selv overladt Folk fra Anarkiets Rædsler. — Ved at antage Tittel af Regent har jeg overladt til den allerede sammenkaldte Rigsforsamling at fastsætte Rigets Statsforfatning og at erklære

Folkets Vilje, som allerede har ytret sig og har gjenlydt i den Ed for Fædrelandet, som er aflagt i alle Rigets Kirker. Imidlertid skal jeg forsvare Nationens uomtvistelige Rettigheder mod hver den, som maatte ville krænke dem. — De har troet, at Troskobseden til Kongen af Danmark alene lagde Hindringer i Veien for Deres Ønske at gjøre dette Folk ligesaa lykkeligt som det svenske. Velan, Deres Maj.s, raadspørg det norske Folks Sindelag! De vil da overbevises om, at den Behandling, som det har lidt fra den svenske Regjerings Side, har bragt Nationalhadet, som desværre altfor ofte findes blandt Nabofolk, til det høieste, og De vil overbevises om, at en tvungen Forening kun vil bringe uberegnelige Ulykker saavel over Norge som Sverige." Brevet endte med Ønske om Fred mellem Folkene og Fortrolighed mellem Sveriges gamle Konge og Norges unge Regent, som fremdeles i haabfuld Forventning om Rivalen, at „hans Time kommer snart", hvordan den nu end skulde komme, henvendte sin Opmerksomhed paa Hæren ikke for at rykke frem med den, men tvertimod afvæbne.

Fra Hafslund 8de Marts ordnede han Troppestyrkens Forlægning og Opløsning, idet de nærmest hjemmehørende østen- og søndenfjeldske Soldater hjemforlovedes med sine Vaaben for at kunne møde igjen hurtig efter Indkaldelse, og Landeværnet afløstes af herværende norden- og vestenfjeldske Tropper i Fæstningerne og fik Hjemlov. Ligesaa beordredes Sømilitæret paa Krigsbriggerne og Kanonbaadene delvis hjemsendt, hvad Admiral Lütken for Briggerne gjorde Indvendinger mod i Henhold til Fredstraktaten om deres Aflevereise, da de isaafald ikke vilde være seildygtige for Ordrer fra Danmark. Og der blev de regnede at tilhøre, om end 2 af dem var erobrede her, og

Mandskabet var saa overveiende norsk, at alt Lütken bekjendte Bortførelsen i det hele omtrent en Umulighed. Da før ikke Statholderen havde expederet Tilbagekaldelsesordren, havde Admiralen 19de Febr. paa egen Haand sendt sin Konge en Forespørgsel, idet han med enkelte Danske af Befalet ikke uden udtrykkelig Billigelse vilde gjøre Tjeneste i Norge. Og Enden blev efter fornyet Hjemkaldelse med Ordre om Afsked fra dansk Tjeneste ellers fra Mai at regne, at Prinsregenten sidst i Marts lod den gjennem Svenskerne endelig underrettede Admiral afskedige og erklærede at ville „bevare Skibene i Norges Tjeneste, saalænge de til sammes Forsvar der fornødiges, og fornemmelig indtil Kongen af Danmark har erkjendt Norges selvstændige Regjeringsforfatning." Arenfeldt, der i Kristiansand udførte Regentens Ordre, maatte endog sende nogle Kugler og Kanonbaade efter „Allart", som Kaptein Schønheyder halte ud med istedetfor at give Møde iland, og Hjemforlovningen fandt nu Sted under Fastings Overkomando og Fabricius i Spidsen for Søkomisariatet. Kun „Lolland" gik straks paa Krydstogt til Hjælp for Korntransporten fra Danmark, men beordredes ikke at skyde det første Skud mod selv svenske Kapere, og „det norske Flag føres kun, naar dets Ære udfordrer det".

Som de fredelige Foranstaltninger begyndte ved Kristian Fredrik, kom der krigerske Opmuntringer til ham fra Fredrik den Sjette, der selv i Hemmelighed rustede mod dem, han havde maattet alliere sig med. „Betænk, at det defensive er en farlig Stilling for Norge", skrev han, og saa den bedste Redning og eneste Udvei i et Anfald paa Sverige, medens dets Fører og halve Hær var langt borte, og af Resten Essen ved Grænsen efter egen Beregning kun havde saa meget som Tredieparten af den norske

Styrke til Modstand. Meydels Krigskritik fra Aaret efter regner ogsaa et Felttog mod Stockholm paa denne Tid for heldig stillet, selv om det skulde kaldt Karl Johans Hær hjem; og at afvente denne, før Kampen begyndte efter Selvstændighedseden mod den uantagelige Kielerfred, var at spilde det bedste Øieblik. Imidlertid veiede ellers mange Hensyn for den valgte Fredspolitik, som den indre Ordning og ydre Usikkerhed forenede med Fredsønsket i Almindelighed. Selv saa Kristian Fredrik gjerne alt lyst, og den danske Konge bestyrkede endnu hans Modstand ved at forklare sine aftvungne Handlinger i anden Retning for ikke at burde lægges Vægt paa. „Vær forvisset om mit Venskab, og at jeg aldrig skal svigte dig“, erklærede han med des større Varme, som Lunkenheden mod ham selv i Danmark under Jubelen over Norges Friheds Erklæring ved den, der ogsaa var deres Arveprins, truede efter Afstaaelsen. Dog snart skiftede Kongens Krigshaab igjen, og han sendte 21de Marts diplomatiske Underretninger, der, siger han, „vil tilfulde vise, at intet er at vente af Europas Fyrster“. Norge kunde ikke staa alene, og de allierede truede Danmark og Arveprinsens Tronfølge, om han fortsatte og modtog Norges Trone, hvorved Kielertraktaten blev „en Nullitet“. Rigsforsamlingen, den 10de April, burde istedetfor en Trontiltrædelse blive Vidne til en Frasigelse fra det hele, en Underhandling med Sverige for at skaffe Norge alt muligt af en ny Liberalismes opregnede Indrømmelser og saa Hjemvenden til Danmark og hans usvigelige Slægtning.

Kristian Fredrik svarede 2den April: „Rigsforsamlingen har den uomtvisteligste Ret til at bestemme Rigets Regjeringsform, og dette Verk maa og skal tilendebringes uden Hensyn paa udvortes Forhold. Overdrages mig

Norges Trone, da antager jeg den, om det saa var paa Randen af Afgrunden, blot for at skaffe min Søn Arveret til dette Rige. At han, om Norge end erobres, engang vil komme til at sidde paa Norges Trone, det omtviler jeg ikke; thi det svenske Dynasti falder jo maaske med Napoleon. Vil Nationen, som jeg er overbevist om, forsvare sig, da maa alt voves for alt, og med Ære underligger man da, naar Forsynet saaledes har bestemt det." Men der var dog en Bagdør i Tilføielsen: „Er en Forening nnder Englands Mægling uundgaalig nødvendig, og kan jeg da ei virke mere her, da vender jeg tilbage til mit elskede Danmark." Dog selv for dettes Fremtid tilføiede han kort efter den samme Grund til her at vove det yderste, som Aaret før Diplomaterne i Danmark nationalt brugte mod Rigets Deling: „Norges Fald undergraver for stedse den svage Grundvold, hvorpaa Danmarks Selvstændighed er bygget."

Megen Vægt lagde alle paa Englands Holdning, naar dets Del i Kielerfreden forkastedes, og for Norge betingede den saavel straks den forberedte Tilførsels Nødhjælp mod Manglen som Uafhængighedens Udsigter fremtidig. Der var ogsaa en sterk Opposition i England mod Regjeringens Understøttelse af Sveriges Fordring, og allerede 21de Febr., Dagen før Uafhængighedens offentlige Erklæring her, havde et Par engelske Oppositionsaviser, kunnet berette, at den vilde finde Sted, og udtale Tilslutning til den. I „Tiden", der blev et Slags „Ministerialtidende", erklæredes officielt af Regentens Sekretær 19de Marts, at den gunstige Stemning i England for Norge gav de bedste Udsigter for det indbyrdes fredelige Forhold mellem Landene; men Efterretningerne var rigtignok saa gamle som Proklamationen af Uafhængigheden selv. Og

alt i næste Nummer maatte Avisen advare mod at affende Skibe i Tro paa Freden, da den engelske Regjering efter de senere Oplysninger beslaglagde norske Skibe. Dog søgtes det bortforklaret fra at betyde Krigstilstand, og i alle Fald haabedes paa „den almindelige Sensation", som Oppositionsytringerne til Norges Fordel havde fremkaldt. Ny gunstige Vidnesbyrd fra England uden Modsigelse i Handling for den bebudede Blokade vedblev i den halvt officielle Tidende at ledsage de hjemlige Jubelberetninger fra Fester for Uafhængigheden og Gaver og Opofrelser for dens Formaal i Forbindelse med Repræsentantvalgene. Ved alle Leiligheder søgtes Frimodigheden og selv en krigersk Stemning opmuntret ved Siden af, at Fredsforsikringerne gjentoges. Og ligesom Regenten fremdeles befalede al Understøttelse af Vaabenfabriken paa Kongsberg, mindedes paa hans Opfordring til „digterisk at opflamme Nationens Stemning" Ministerialtidenden Dagen for Slaget paa Kjøbenhavns Rhed, 2den April, syngende med Løsnet for Norges Frihed og med Sammenstilling af Einars Bue og Haralds Jordsalasværd om Kamp under Kristians Fane, Danebrog med Løven i. „Lyner frem gjennem Dal, over Fjelde! Griber Værget I, Norriges Mænd!" begyndte den stolte Krigssang, der for Resten skulde synges paa Melodi af: „Ud til Kampen os Flaskerne byder".

Naar Intelligentssedlerne talte om, at Norge var „afkræftet", vakte det alt Betænkelighed, uagtet det var ledsaget af den videstgaaende Opofrelsesiver i Opfordring til at give alt undværligt Sølvtøi til Staten og hver kun tage sin egen Sølvske med i Selskaber. 9de Marts er det fire smaa Vers i Avisen, der sætter Regentens Sjælesørger, Slotspræsten, i Uro: „Man har villet finde den Betydning, at alt, hvad Prins Kristian har gjort for

os, er skuffende Blændværk," skriver han, „og det er klart nok, at det Modparti, som aabenbart existerer, skjønt man ikke kjender dets Udstrækning eller Planer, vil søge at udbrede denne Fortolkning". 1ste April kom Intelligentssedlerne med det „uforgribelige Spørgsmaal: mon ikke en usædvanlig særskilt Repræsention af Krigsmagten (med al Respekt for Standen) kunde spares ved den forestaaende Rigsdag?" Om end Imødegaaelser af endog meget syndig Natur indtoges, var i det hele den offentlige Kritik ikke efter Regentens Ønske, ligesom han efter Tidens Redaktørs Erfaring da heller ikke var meget stemt for Pressefrihed. Begjæringerne om denne baade i Trondhjem og Kristiania havde ingen Følger, medens et og andet ellers ændredes for at imødekomme, som Spidsrodstraffen afskaffedes i Hæren, Enkekasser indrettedes for Embedsmændene, og „al den Frihed og Lettelse, der kan bestaa med Statens almindelige Tarv", indrømmedes ved noget friere Handelsbestemmelser 6te April. Bekjendtgjørelserne kom i „Tiden" ved Siden af de private om Opmuntringspræmier for Konstitutionsarbeidet, hvor Prisen for en Afhandling om Norges tilkommende Regjeringsform vokste til flere Tusinde Daler, og Wulfsberg desuden udgav en Journal for Rigsforfatning. Men der bekjendtgjordes ogsaa en Pris af 800 Courantdaler for i en Afhandling inden 10de April at udrede, om andre end indfødte Nordmænd kunde møde i Eidsvoldforsamlingen, og om ikke alle andre end disse maatte udelukkes til vigtige Statsembeder. Det mentes snart at sigte til det danskfindede Regentskab, som man med Uro hørte, indrettede sig til Residens paa Eidsvold ved Siden af Rigsforsamlingen istedetfor til nogen Tilbagetræden for Folkerepræsentanterne som sagt før; og snart mentes det rettet mod de svenskfindede og Wedel, hvem det dog ikke per-

sonlig kunde træffe i de nationale Hensyn, som var en Videre-førelse af Indfødsrettens.

I det hele var den nationale Stemning sterk for Uafhængigheden saavel af Danmark som Sverige, ganske som Trønderadressen straks gav det Udtryk, og kanske ogsaa som lidt efter paa Septuagintasøndagen Finkenhagens Politiseren til Bugge fremstiller det: „Prinsen maa hyldes til Norges Konge paa Vilkaar, at han resignerer sin Arve-ret til den danske Krone; thi der bør omhyggelig sørges for Norges Selvstændighed, og at det aldrig mere kommer under det danske Jærnaag. Skulde Norge være ude af Stand til at forsvare ved egne Kræfter sin Selvstændighed — som jeg dog neppe kan faa i Hovedet — saa formener jeg, Forbindelsen med Sverige under visse Betingelser, som ingen Tvil kan være om indvilges, vil være fordel-agtigere end en ny med Danmark.“ Før havde jo den svenske Konge for den frivillige Forening været færdig til at „underskrive alt“, og nu forelaa i alle Fald for Rigs-forsamlingen frit paa egen Haand efter Norges Tarv at fastsætte dets Kaar i en ny Forfatning. Hvor var der ikke hertil Planer allesteds fremme, omend mangen ube-hjælpelig og egen som Sebbelows af Pavels anførte med Grundlovsbestemmelser for Skibes Klarering i særlig Sag-kyndighed! Selv Regenten skrev Bemærkninger til de gjennemlæste Adler-Falsenske og Treschowske Grundlovsudkast og har noteret 3die April i Tanke om at faa et Regje-ringsforslag til Rigsforsamlingen: „Jeg har givet Sver-drup og Bergh mine Bemærkninger for at redigere istand et Udkast, der kunde tjene som Grundlag for Komiteen“. Om et var man ens almindelig: for Norges demokratiske Kaar i Slægt med Nytidens Lighed og Frihed at fordre hæderlig Selvstændighed og ikke svag Underkastelse. Og

det sterkeste Parti for fri Uafhængighed lod „Enthusiasmen prædominere", som Pavels udtrykker det fra Samvær med de sig samlende Repræsentanter, idet han maner Karl den Tolvtes Tid og Haldensernes Brand af sin By frem mod den svenskfindede kløgtige Forsigtighed, der vilde gaa paa Akkord, og siger: „Hvad skjønt og stort der var blevet udrettet i Verden, naar man saaledes var gaat resonerende frem, gad jeg nok vidst".

---

8. 10de April til 19de April.

Regenten, fulgt af Regjeringsraadet, var kommet til Eidsvold den 9de April og havde tvertimod at antyde nogen Tilbagetræden fra Diktaturet indrettet sig, som om Regjeringen vilde deltage i Repræsentationen. Side om Side i selve Forsamlingsbygningen, hvor Forhandlingssalen var ovenpaa og Repræsentanternes fælles Spiseværelse nedenunder, havde Prinsen sine Gemakker og holdt sit særlige Taffel. For de 112 Repræsentanter derimod var efter ringe Leilighed Bolig rundtomkring paa Gaardene nær og fjernt indrettet, ligesom Forpleiningen besørgedes for offentlig Regning med fælles Frokost vanlig $9^1/_2$ og Middag 3 samt Kostforsendelse til Logierne; men ellers gaves ikke Lønning til de mødende anderledes end som Reiseudgifter til Udligning med det øvrige paa Valgdistrikterne, hvorefter da det senere Regnskab lød paa 100,000 Rdlr. for Eidsvoldforsamlingen. Vanskelighederne ved her paa Landet i Vinterovergangen at sørge nogenlunde taalelig for alle de forsamlede var store nok; men Savnene bares af

dem uden Klage, og man blev her uden at søge Flytning mere bekvemt til Hovedstaden, hvis forstyrrende Indflydelse i Paavirkning af Udenverdenen Anordnerne havde frygtet.

Paa Paaskedagen, den 10de April, mødte alle efter Prinsregentens Tilsigelse til Formiddagsgudstjenesten i Eidsvold Kirke. Stedets gamle Sognepræst, titulær Professor Leganger, holdt Prækenen med politiske Iblandinger til Regentens Pris og Rigsforsamlingens Belærelse. Han bad dem betænke, at Enhed i Bestyrelsen gav Kraft og advarede mod i Regjeringsformens Dannelse at overlade sig til Fantasiens Spil o. s. v.; men disse Antydninger af det gamle som det bedste fandt just ikke hos alle Naade, omend f. Ex. Buskerudsbonden Hoen af Repræsentanterne et Par Dage efter i Brev hjem kaldte det en „herlig" Præken. I Præsten Grøgaards Notitser fra Eidsvold i Rigsarkivet angives Themaet at have været, at „den, som efter Jesus' Exempel opofrer sig for sine Medmennesker, den fortjener, den opnaar Udødelighed", idet han for Anvendelsen tilføier, at den paastaade tidligere Demokrat „indsatte Prinsen til Konge", ja Enevoldskonge — Talen var altfor underdanig til Prinsen, altfor stolt til Rigsforsamlingen, ellers æstetisk skjøn — Omsen sagde, at Slutningen af hans Tale var Forræderi," og da der skulde ofres, vilde han ikke være med. Biskoperne Bech og Bugge, den sidste indleverende et Grundlovsudkast, var i Regentens Følge uden her at lade sig høre; men bagefter dannede de sammen med Regjeringsraad Sommerhjelm et Slags Undersøgelseskomite af Repræsentanternes adressetormede Fuldmagter, som personlig nu blev afleverede til Regenten efter Opraab af Regjeringens Arrangør for Rigsforsamlingen, Ritmester Eliesen, og gjengjældtes med Billetter paaskrevne: Adgang til Rigsforsamlingen paa Eidsvold for N. N. Den regje-

ringsmæssige Kontrol af Repræsentantvalgene vedblev her med samme Frihed som før for altid at rette sig efter Anordningernes Bogstav, og af to Dobbeltvalg, hvor den samme var Distriktets baade borgerlige og militære Repræsentant forblev det ene med og det andet uden Udfyldning. Den 17-aarige Søløitnant Konow fritoges uden Betænkelighed for 25 Aars Betingelsen, og Aalls Anerkjendelse af Regjeringen til, hvad den kaldte „Folkemødet paa Eidsvold", var af personlige Hensyns Imødekommen med Distriktets Omvalg i Grunden alt før indrømmet, ligesom Suplementarrangementet for Bergens By blev det. Fra Nordland og Finmarken derimod var der intet Repræsentantvalg anordnet i det hele formedelst Afstanden og Tidens Korthed. Der var 24 civile Embedsmænd og 14 geistlige samt 19 Officerer, og saaledes var vel Halvdelen af Repræsentanterne den udøvende Magts Tjenere. I livlig broget Blanding af civile og militære Uniformer mellem Bondekofter og borgerlige og adelige Frakker, „alle ved et Bord pele mele, Peder Anker mellem to gemene Soldater", fulgte Middagsscenen under indkomanderet Musik, tarveligere i Forsamlingsværelset, rigeligere hos Prinsen, hvor Stiftsstædernes Repræsentanter idag havde den første Tur tiltaffels paa Omgang inden Rigsforsamlingen for Resten.

Dagen derpaa, den 11te April, aabnedes Møderne i den festlig smykkede Sal med de granklædte Vægge og rødtrukne Bænke og Malerier til Stas, „tildels smukke, tildels frivole", skriver Aall. Prinsregenten i sit Følge øverst i Salen holdt frit med Papiret i Haand sin Tale: „Normænd, helligt er det Kald, som samler eder ved Fædrelandets Alter! Det norske Folks Øiu staar til eder, dets udvalgte Mænd, at I vil vide med Visdom og Samdrægtighed at grundlægge den Statsforfatning, af hvilken

nærværende og kommende Slægter kan vænte Held, Orden og Velstand inden Riget. — Den viseste Regjeringsform er uden Tvil den, som, sikrende Borgerfred og Lovenes Hellighed, giver den udøvende Magt Myndighed til at udrette alt godt og til at haandhæve Lovene". Og med denne ubestemte Antydning alene af en vidunderlig Regjeringsform til Sikkerhed for „Borgerfred og Lovenes Hellighed", der altsaa blev tilbage af Forudsætningen for et Forfatningsforslag fra Regjeringen, gik Regenten over til med Varme og Værdighed at formane til Mod og Haab: „Banlyser enhver Tvil, Frygt eller Mistanke fra eders Barm, naar det gjælder om at bestemme Norges Grundforfatning!"

Talen fortsatte med at fremholde Fredskundgjørelserne til de fremmede Magter som forhaabningsfulde i sin Virkning, omend ikke endnu besvarede „paa Grund af Rigets afsondrede Beliggenhed". Men allerede vidste Aall m. fl., at det svenske Sendebud, som sidste Dag i Kristiania havde forsinket Regentens Eidsvoldsreise, havde meddelt den engelske Regjerings vedblivende Fastholden ved den svenske Politik til Kielertraktatens Gjennemdrivelse. Den midlertidig enevoldsmæssige Prinsregents sluttelige „Held Norge!" undlod heller ikke at knytte dette til „det Folk, som uagtet Trængsler og mangehaande Gjenvordigheder med urokkelig Troskab først mod sin egen Konge(?) og siden mod sine egne Rettigheder og sit Nationalværd bistaar den gode Strid, indtil blidere Dage oprinder". Og tre Gange gjentagende det Ønske, som var alles, sluttede Forsamlingen sig til Udraabet: Held Norge!

Saa fortsatte Prinsregenten mere forretningsmæssig: „Jeg indbyder Rigsforsamlingeu til at vælge sig en Præsident, som kunde omveksle ugentlig, og til at udarbeide

Forslaget til Konstitutionen vil det findes fornødent at udvælge en Komite, bestaaende af Medlemmer fra de forskjellige Stifter. Regjeringsraadet skal være beredt til at forelægge de Oplysninger om Rigets Ressourcer, som det har været muligt at forskaffe i saa kort Tid." Heller ikke noget Budgetforslag havde da Regjeringen til Forelæggelse; men, udtalte videre Regenten, „jeg ønsker derimod, at det efter Konstitutionens Bestemmelse maatte overveies, om ikke tilforordnede af Rigsforsamlingen kunde tilligemed Regjeringsraadets første Dept. udarbeide Rigets finantsielle Etat og Forslag til ny og nødvendige Hjælpekilder for Finantserne." Endelig lod Regenten oplæse baade paa Fransk og Norsk sit før nævnte Brev til den svenske Konge, hvilket nys var kommet uaabnet tilbage igjen, da man havde faat nok af den medfulgte Afskrift.

Forsamlingen fulgte saa den stillede Opfordring til Præsidentvalg, hvilket faldt paa det alfabetisk første Rigsforsamlingsmedlem, Peder Anker fra Akershus, trods han hørte til det svenskfindede Parti. Vicepræsident blev Trondhjems Justitiarius Rogert og stadig Sekretær Bergens første Repræsentant Christie. Uden et Ord om nogen Forandring af det enevoldsmæssige Regentskabstiltag ytrede Prinsen nogle Ordensformaninger til Præsidenten og nogle opmuntrende Slutningsord om Enighed til Forsamlingen og trak sig tilbage fra Aabningshøitideligheden, som saaledes intet Opgjør bragte for den gjensidige Magtstilling og „Souveræniteten" m. m. For Ordenen bl. a. saaledes af Begivenhederne taler ogsaa følgende af Hoens Brev, fortsættende Beretningen om Præsidentvalget: „Derpaa forlod Prinsen Forsamlingen med en Tale til Overpræsidenten, at han vilde vedligeholde Orden og Rolighed, og da traadte Præsidenten op i hans Sted; og da foreslog

Præsidenten, at Forsamlingen skulde udvælge en Komite af Medlemmer, der skulde udarbeide en Takadresse til Prinsen". Som Aall betegner det, blev man „efter en kort Bulder i Forsamlingen" enig om en Adresses Afgivelse og tillige, at den Komite, som med Præsidenten og Sekretæren skulde forme den, ogsaa efter Wedels Forslag skulde udarbeide et midlertidigt Forretningsreglement, til hvilket Uordenen under disse Forhandlinger alt havde vist Trang. Hertil udnævntes Oberst Hegermann, Byfogd Diricks, Professor Sverdrup, Sorenskriver Falsen, Præsten Wergeland og Toldprokurør Omsen. Næste Møde bestemtes til Kl. 12 følgende Dag; men i de gjenstaaende Par Timer før Middagen anmeldtes for den i Forhallen samlede Skare en Meddelelse fra Regenten, og han indfandt sig da halvt offisielt og berettede om den før nævnte lykkelige Bevarelse af Krigsbriggerne for Norge. Den vakte Glæde herover dæmpedes dog atter noget ved Udbredelsen underhaanden af Meddelelserne om Englands fiendtlige Holdning. Imidlertid var den foreslaade Takadresses Udtalelse om Prinsens Forhold i Norge til næste Dag Gjenstand for Overveielse paa flere Hold som en gunstig Anledning i det hele til et Meningsopgjør om den politiske Stilling inden Partierne.

Forhandlingerne 12te April begyndte med det foreløbige Reglements Vedtagelse under mindre Ændringer, og Forsamlingens uafhængige Selvstyrelse gjennem sin ugentlig valgte Præsident fastsloges. Derpaa oplæstes Komiteens Adresseforslag, der var forfattet efter Prost Schmidts Udkast af de samboende Førere Falsen og Sverdrup; men uden at berøre Regjeringsstillingen nu tolkede det kun Prinsens Sendelse til Norge som „en af Forsynets største Velgjerninger" og berømmede høit „den ædle Fyrste, som efter

det norske Folks almene Ønske greb og førte Roret med Visdom, Værdighed og Kraft", hvilken Daad vilde være uforglemmelig. Komitemedlemmet Wergeland betonede da, at Forsamlingen maatte hævde sin egen Værdighed for at hævde Folkets, og tog fat paa det Spørgsmaal om Regjeringsmyndigheden nu, som Regent og Nationalforsamling i stiltiende Lempelse indbyrdes syntes at ville undlade at opgjøre udtrykkelig med hinanden. Han ytrede bl. a. efter sin senere Gjengivelse deraf til Sønnens Konstitutionshistorie: „Vi har erfaret af Landfarerygter og private Skrivelser, at en Del anselige danske og norske Mænd har hyldet Hs. kongl. Høihed, Prins Kristian af Danmark, til Norges midlertidige Regent. — Upaatvivleligt, at hint Skridt af Mødet paa Eidsvold i sig selv var uretmæssigt, en Akt, kun hele det forsamlede Folk var berettiget til! Ikke destomindre fortjener det Bifald som relativt rigtigt — med Forbehold af denne Forsamlings Sanktion, da det ganske Folks reelle Sammenkomst er en Umulighed". Derfor skulde her nu ikke alene takkes for, hvad der var gjort, og det ogsaa til Eidsvoldsmødets Mænd, som havde „forholdt sig med Ærbødighed mod Folkets Souverænitet"; men Hs. Høihed Prinsen skulde for at have Folkevalgets udtrykkelige Berettigelse „bedes i Nationens Navn at vedblive Regjeringen interimistisk, indtil Nationalforsamlingen vilde hæve samme". Med dette sit Tillægsforslag til Takadressen ytrede han repræsentativt: „Kristiansand har talt", og opfordrede til videre Udtalelser

Disse stærke Oppositionsytringer vakte straks Modsigelse ogsaa fra for Resten politiske Meningsfæller. Præsidenten, Anker, forklarede som personlig Deltager i Eidsvoldsmødet 16de Febr. dets Udtalelse ikke som nogen Be-

myndigelse, men kun som et Raad til den daværende Statholder, hvorimod han alt ansaa det derpaa proklamerede Regentskab for at være stadfæstet af Folket med dets retmæssige Souverænitet ved den aflagte Selvstændighedsed i Kirkerne. Sverdrup føiede yderligere til fra Eidsvoldsmødet, at ingen Hyldning der havde fundet Sted, og gik videre i Angreb paa Wergeland for at have kastet Skygge paa hin Forsamling. Ordstriden herom endtes ved Optræden af Oppositionspartiets Høvding, Wedel. Han kunde ikke tro, udtalte han klogt, at der i Forsamlingen var nogen, der kunde glemme sin Værdighed som Nordmand i den Grad, at han vilde nægte, at Souveræniteten nu var hos Rigsforsamlingen. Men herunder skulde man stiltiende lade Stillingen, som den var, vedblive og ingen Afgjørelse med Wergelands Bekræftelse af Regentskabet foregribe. Eidsvoldsmødet var en svunden Begivenhed, for hvilken intet Regnskab burde kræves til unødig Splid i første Stund, og Takadressen var en simpel Kompliment, hvis Udtryk det ikke kom saa nøie an paa, saa den gjerne kunde blive, som den var fra Komiteen. Wedels Udtalelse, der smagte af Moderation, virkede afgjørende til Beroligelse; thi man vidste, han billigede ikke Takadressens stærke Lovtaler. Men politisk fin, havde han uden at støde i Virkeligheden hævdet sit oppositionelle Standpunkt yderligere end nogen af de øvrige. Wedel vilde ikke anerkjende Regentskabet som Uafhængighedens Ordning, og han udtrykte mod Ankers Stadfæstelsesforklaring af det denne sin Mening ved at hævde den hele Souverænitet for Rigsforsamlingen, ligesom han mod Wergelands Forslag fremdeles undgik nogen formelig Bekræftelse fra Folkerepræsentationen af Regentens selvtagne

Stilling ved at lade Takadressen urørt være en simpel Kompliment uden Retsvirkning.

Den næste Partifælle, Grøgaard, turde allerede slaa ind i sin vanlige lette Tone med Vittigheder, idet han for Resten for at forsvare Regentskabstiltaget ytrede, at jo naar Generalen nedlagde Komandoen, optog den næstkommanderende den. Men idet han derpaa ubetinget antog, at Souveræniteten laa i Forsamlingens Haand til den fri Bestemmelse af Forfatningen, undlod han klogelig længer at bruge Billedet om den „næstkommanderende", hvis da ikke ogsaa denne nu i Regentens Person skulde have „nedlagt Kommandoen" for at Hæren med Nationalforsamlingen kunde raade. Løvenskjold talte for Takadressen uden Tillægget og af Selvstændighedspartiet Kapt. Motzfeldt m. fl. i samme Retning, hvad ogsaa med stort Flertal vedtoges. Men blandt dem, der i den lille Minoritet „som uforbederlig svenskfindede" talte og stemte for Wergelands Forslag, forklarer Sorenskriver Blom Resultatet for nogen Del fremkaldt ved „Proponentens Skyld" og ellers af utidig og overdreven Delikatesse mod Prinsen. Sin Mening udvikler han i sin Bog, Norges Statsforfatning 1814, saaledes: „At Prinsen selv overtog Regjeringen og bestemte dens Myndigheds Grænser, var vistnok en Usurpation; men denne kunde undskyldes ved Nødvendigheden og Øieblikkets Trang, ligesom den virkelig var velgjørende, idet den forebyggede Anarki. Imidlertid kunde denne Magt hverken efter dens Natur eller Prinsens Udtryk vare længer, end til Nationalrepræsentationen var konstitueret. At Prinsen ikke selv nedlagde sin Myndighed i Repræsentanternes Hænder, var vistnok en Mangel paa Opmærksomhed, som Forsamlingen ikke ved en

lignende Mangel paa Opmærksomhed for sin egen Værdighed burde have overset". Karakteristisk for Opfatningen hos en af Bønderne kan anføres Hoens Brev fra Dagen derpaa, der udtrykker sig, som om Prinsregenten var fratraadt Regjeringen, og siger saa: „Wergeland gjorde Paastand paa, at i Takadressen maatte tilføies, at ogsaa Prinsen fremdeles vilde vedblive at regjere, hvilket blev modsagt af Overpræsidenten, som sagde, at Regjeringen nu stod i Nationens Magt, og at man først maatte afgjøre ved Rigsdagen Regjeringsformen, siden komme med det af ham fremholdte, hvilket Grev Wedel og Sverdrup ogsaa paastod, og derom blev hele Selskabet enigt". Den Paralel, som man havde fra den sidste svenske Revolution om „Forfatning først og Konge siden", laa nær og fulgtes ogsaa, om end ikke her til samme Fortrydelse som der for Kongepartiet.

Efter denne første varme Rigsforsamlingsdebat gik man over til at vælge en Redaktionskomite for Referatet med de 3, Sverdrup, Dahl og Grøgaard, samt den vigtige 15 Mands Konstitutionskomite for Grundlovgivningen med følgende efter Stemmetallets Afgjørelse uden Hensyn til den stiftsvise Antydning i Aabningstalen: Oberst Hegermann, Falsen, Sverdrup, Aall, Rein, Kapt. Motzfeldt, Rogert, Wedel, Diriks, Wergeland, Stabell, Omssen, Provst Schmidt, Petersen og Middelfart. Paa disse faldt nu det vigtigste Arbeide med til en helt ny Forfatning at opstille antagelige Grundlovsbestemmelser, som Forsamlingen saa skulde prøve og afgjøre efter Bestemmelsen her paa Forhaand: „hvad $^2/_3$ antager, er gjældende". Men et godt Grundlag for Indstillingerne var flere fra forskjellige Kanter indsendte Udkast til Grundlovsbestemmelser for Norge og særlig Komiteforman-

den Falsens, hvilket efter Medhjælp af Mænd af de forskjellige Partier nu ogsaa med Tilegnelse paa Tittelbladet til Regenten just udkom i Trykken. Medens Komiteen gik til dette Arbeide, drog saa Prinsregenten sig tilbage for en Tid igjen til Kristiania og blev der fra 14de til 19de April. Det til Eidsvold komanderede halvhundrede Mands Militær for Vagttjenesten blev da stillet under Præsidentens Befaling, og adskillige ogsaa fiendtligsindede udenrigske Aviser lod Prinsen tilbage til Oplysning for Repræsentanterne.

Konstitutionskomiteens første forberedende Forslag blev i Form af 11 Grundsætninger for Statsforfatningen behandlede i Rigsforsamlingen den 16de April, forat Resultatet kunde danne Retledning for Komiteen i dens videre Udarbeidelse af Grundloven i det enkelte. Den første Bestemmelse, „Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki", sattes under Debat, og Kaptein Holck foreslog Tilføielsen: „og Regenten bærer Tittel af Konge". Der blev atter „nogen Bulder i Forsamlingen" af flere, der talte paa en Gang, indtil Wergeland, der havde indleveret et selvstændigt Grundlovforslag og ivrig deltog, fik Ordet. Han begyndte Oplæsningen af en lang Afhandling om de forskjellige Regjeringsformer, indtil ogsaa Præsidenten blev utaalmodig, og han hastig sluttede af. Komiteformanden Falsen støttede derpaa Tillægsforslaget, medens Wedel m. fl. vilde tilbagevise det efter Reglementet, da det ikke var fremsat i tidligere Møde og derfor i dette ikke kunde vedtages. Man gik til Afstemning, idet en Balloteringsindretning med sorte og hvide Kugler for ja og nei forkastedes for Votering til Protokollen efter det vanlige Navnopraab alfabetisk efter Valgdistrikterne; men idet efter Anker, der her som Præsident ikke stemte først, Falsen nu

og ellers kom til at stemme som den første af Selvstændighedspartiet, gav han følgende Svar: „Jeg stemmer for, at Norge skal være et indskrænket arveligt Monarki; det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og Regenten skal føre Tittel af Konge".

Denne Afstemningsmaade med individuelle Dikteringer tilprotokols reiste der sig dog Røster imod, og som Sorenskriver Korens Brev af 20de April karakteristisk beskriver det, var det da, „en af de befrygtelig svenskfindede fremkom meget fint og fult med den Sætning, at han trode, saadant Tillæg vilde gjøre Deliberationen uendelig og ubestemt — det burde være ja eller nei". Da Debatten syntes Koren mistænkelig at vende sig i denne Retning, tog han som tidligere Forsvarer af Protokoldikteringerne igjen fat, skriver han: „Jeg stod nu op og deklarerede det baade nyttigt og ethvert Medlems Rettighed at kunne med faa Ord give den supponerede Artikkel Rettelser, nærmere Forklaringer og Modifikationer. Nu fornydes Debatten alvorlig og haardt, og Christie og Falsen understøttede mig; men atter tog det den Vending, at jeg frygtede og talte mod at betage Forsamlingens individuelle Del deres helligste Rettigheder osv. — der kunde jo antages, at ethvert Votum til Protokollen ikke skuldé overstige 10 til 5 Minutter — ellers blev Komiteen souveræn og Forsamlingen Maskine. Souverænitet, Souverænitet! summede det; men Falsen og Christie talte atter, og nu overtraadte Mængden til den Mening, at der ikke maatte formenes Tilføielser. Der skredes til Voteringens Fortsættelse, og det af Falsen i hans Votum gjorte Tillæg blev tiltraadt". I Tilslutning til Falsens Ordlyd for Grundsætningen stemte 78, medens 21 var for det oprindelige Komiteforslag og ikke vilde have noget nævnt om Konge endnu,

og Resten af Stemmerne faldt spredt med egne Betingelser og Tillæg. I Grundsætningernes foreløbige Retledning for den senere Paragrafopstilling kunde dog endnu denne individuelle Afstemningsmaade lade sig høre, som selve Komiteindstillingen her sluttede med, at „nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger bliver at tilføie" ved Udarbeidelsen; men lignende Afstemning vedblev tildels ogsaa ved andre særlig vigtige Afgjørelser, hvorunder det kunde komme til, at Omexaminering maatte foretages for at faa Flertal for noget enkelt. Og herunder forsvandt da ved Paragrafbehandlingen senere fuldstændig Hensynet til det først fordrede større Flertal, som det blot af og til anføres, at der var „mer end $^2/_3$", ligesom tilslut udtrykkelig Wedel vilde have anmærket, at Grundloven var vedtaget „ved Stemmeflerhed".

De følgende i Debatten nøiere bestemte, men formelt uforandrede Grundsætninger for Grundlovgivningen lød paa, at Folket burde „udøve den lovgivende Magt" gjennem sine Repræsentanter ligesom paa samme Maade ene beskatte sig selv. Paa den anden Side skulde Regenten, der forklaredes som Fyrsten med sit ansvarlige Raad, tillægges Krigs- og Fredsretten og Benaadningsretten. Den dømmende Magt burde være særskilt fra den lovgivende og udøvende. Trykkefrihed burde finde Sted og Religionsfrihed under den evangelisk-lutherske Religion som Statens og Regentens, medens dog fremdeles som Regel Jøder skulde være udelukkede fra Landet — en Bestemmelse, som ved Listerbonden Lungegaards Afskjæring af Debatten med Raab om at reise sig skal være bleven vedtagen. Ny Indskrænkninger i Næringsfriheden burde ikke tilstedes, saa lidt som fremtidig personelle eller blandede arvelige Forrettigheder. Herunder

fremkomne Tillægsforslag om at søge ældre Privilegier efterhaanden afskaffede ligesom og de bestaaende Adelsrettigheder begrænsede blev uantaget henstillet til den senere Speciallovgivning. Samme Skjæbne uden Antagelse fik endelig sidste Grundsætning om almindelig Værnepligt, mødt af Løvenskjold med et Forslag om distriktvis Stilling af Soldater i Lighed med det svenske Indelingsverk, hvad der dog ikke smagte og især blev bekjæmpet af Hegermann, medens Wedel vilde hævde personlig Frihed ogsaa i Krigstjenesten.

Til Slutning i Mødet „anmodede Præsidenten Forsamlingen at være betænkt paa næste Gang at vælge Præsident og Vicepræsident samt at deliberere om en Komite til at undersøge Statens Finantser“; Prinsregentens Aabningstale havde først villet have denne Overveielse af Finantstilstanden i Forbindelse med Finantsdepartementet „efter Konstitutionens Bestemmelse“. Men da foreslog Løvenskjold ogsaa at faa en Komite valgt for at undersøge den politiske Stilling i Forhold til Udlandet, hvortil Oplysninger fra Prinsregenten kunde give Bidrag. Wergeland var straks med, medens Sverdrup mente, at Rigsforsamlingen kun burde befatte sig med den grundlovgivende Virksomhed. Da ogsaa flere betonede Vanskelighederne ved Planen og den herskende Mangel paa meddelte Oplysninger om Udenrigsforholdene, ja, at kanske ikke engang Regenten vilde meddele dem her, stillede Wedel det i fuld Iver som uafviselig Pligt for Prinsregenten at forelægge alt for Rigsforsamlingen: „Prinsen skal fremlægge de Oplysninger, han er i Besiddelse af, for Forsamlingen! det er overensstemmende med dens Værdighed at kræve dem og under Prinsens at nægte den dem.“ Men paa dette betænkelige Punkt af Udtalelser om og

mod Enevoldsdiktaturets og den souveræne Folkerepræsentations Myndighedsomraade brød Præsidenten af og udsatte Forhandlingerne med de Ord, at det var udsat til næste Møde at undersøge, hvor mange Komiteer der skulde nedsættes. Den følgende Dag var Søndag, og med Konstitutionskomiteens Grundlovsarbeide optoges ogsaa Formiddagen Mandag, hvad der tydede paa, at Udsættelsen med at afgjøre den afbrudte Forhandling havde noget andet i Gjære til Forberedelse, og som ogsaa kom.

Da om Eftermiddagen den 18de Mødet gjenoptoges efter den trykte Forretningsorden, som Sibberns Optegnelser taler om, begyndte det med de anmeldte Valg, idet — som al Sandsynlighed, om end ikke alle Beretninger taler for — Falsen allerede under Forhandlingerne om Finanskomitevalget fik Ordet for de Forslag, som Protokollen over Forsamlingsbeslutninger og indleverede Forestillinger først anfører, at han „indgav" efterpaa, og gjentager for næste Dag i det hele, uagtet dets første Del da alt var bortfaldt. Falsens begrundede Forslag behandlede først Finantskomiteens Valg, som han ikke vilde have Konstitutionskomiteens Medlemmer udelukket fra, uagtet samtidig Virksomhed forudsattes efter Valget nu „straks", og som han opførte Program for; men han tilføiede saa, istedetfor Løvenskjolds Forslag om at undersøge Landets Stilling til Udlandet her ved en Komite, disse Afgjørelser for Fremtiden: At en Lovkomite „udnævnes af Rigsforsamlingen, saa snart denne har endt sine Forhandlinger", ligesom at „denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antagen, og Kongen er valgt, anses som hævet".

Hans Begrundelse holdt sig til dette som det alene nødvendige for Forsamlingens Formaal, og han advarede veltalende Repræsentationen mod at indlade sig paa hin

Exekutivmagten tilhørende politisk diplomatiske Opgave angaaende Norges Stilling til Udenverdenen. „Lader os ikke“, sagde han, „idet vi overensstemmende med den os overdragne Fuldmagt bestemmer Rigets Konstitution, og hvem der ifølge samme skal være i Besiddelse af Souverænitetens forskjellige Bestandele, begynde med den Inkonsekventse selv i vor Person at ville samle al den Magt, hvis Deling vi allerede har bestemt. Lader os vel vogte os for, at vi ikke selv skal begynde at handle efter Principer, vi endrægtig hos andre har fordømt, Principer saa meget farligere, naar en talrig Forsamling udøver dem“. I Modsætning til det svenskfindede Partis Hoved, der i sin Politiks Interesse frit vilde handle baade som „Souveræniteten var Rigsforsamlingens“ og ingen Regent til, hævdede Falsen, at Rigsforsamlingen ingen almindelig udøvende Magt havde, og „den hele Souverænitet er i Folkets Hænder“; men praktisk vilde han dele den alt i Regjeringens exekutive og Rigsforsamlingens konstituerende Myndighed. Prinsens vedblivende Regjering med Selvindskrænkning for Rigsforsamlingens Lovbestemmelse af Styrelsen var ham alt Fremtidens Forfatning, efter de vedtagne Grundsætninger i Scene sat, som der ikke burde „Inkonsekventse“ mod. Og at gjenoptage Uafhængighedsspørgsmaalet nu efter Selvstændighedseden blandt Folket ved selve Repræsentantvalget var ham lige utilbørligt som at overse Regenten. I Praxis skulde ikke Theorierne svigtes, men Konstitutionsverket fuldkommes til det trygge Resultat, han sluttelig bebudede: „Har Norge først faat en fast og bestemt Konstitution, der, bygget paa de naturlige og uafhændelige Menneskerettigheders evig uforanderlige Grundvold, sikrer enhver Nordmand Borgerfrihed og Borgersikkerhed, da kan det med Tillid til Gud og

stolende paa sin retfærdige Sag og sine Sønners Mod efter sin engang aflagte Ed tryg se Fremtiden imøde".

Dette Fremtidsopgjør var imidlertid mer, end der i de opslaade Komiteafgjørelser kunde siges at ligge, og det dadledes saavel herfor som i og for sig selv af Wedel bl. a., hvorefter paa fleres Opfordring Præsidenten i Medfør af Reglementet erklærede Falsens Forslag udsat. „Gud ved, hvordan det var gaat", siger Sibberns Dagbogsoptegnelser, „var Sagen kommet til Votering; thi Proponenten har megen Overmagt; men Præsidenten afgjorde Sagen ved egen Auktoritet og udsatte." Derimod fuldendtes straks det ansatte Valg af Budgetkomite med Udkaarelse af 9 Medlemmer, medens Wergeland forgjæves foreslog 15 som Tallet i Konstitutionskomiteen, udenfor hvis første Rangs Mænd ogsaa Valget her faldt paa især Forretningsfolk. Af Falsens Forslag afgjordes dog i Sammenhæng hermed hans opstillede Program for Budgetkomiteen, hvilket afhængiggjordes af den allerede valgte Komites Optagelse deraf, da man ellers ikke vilde foreskrive den nøiere Grænser for Virksomheden. Til Præsident valgtes dernæst Hegermann og til Vicepræsident Falsen, hvis Forslags Diktering sluttede denne Aftens Forhandlinger, medens Løvenskjolds Forslag, der rigtignok heller ikke var ført tilprotokols eller engang blev det nu, delte Skjæbne med Falsens Modforslag i Udsættelsen.

Næste Formiddag, 19de April Kl. 11, mødtes man igjen, rustet med skrevne Taler og gode Forsætter. Ved Behandlingen først af Falsens Lovkomiteforslag seirede trods Løvenskjolds og andres Indvendinger Forslagstillerens Votering til Protokollen igjen i en ny Ordlyd fra hans eget Voteringsthema. Her opgjordes 58 Stemmer ligesom

hans mod 52 tildels forskjelligartede, idet Omexamination og Udeladelse af Medlemsantallet 5 foretoges for følgende Form: „Det bestemmes nu straks, at saasnart Konstitutionen er udarbeidet, skal en (Lov-)Komite udnævnes" o. s. v. Men nu kom den værste Anstødsstén, at Rigsforsamlingen skulde beslutte anset hævet, naar Forfatning og Konge var bestemt. Løvenskjold gik atter paa og fremholdt, at Rigsforsamlingen maatte undersøge alt med Forsigtighed og heller udføre sit Hverv vel end hastig. Han maatte i Modsætning til Forslaget om Kongevalg og Adskillelse fastholde sine efter engelsk Statsskik foreslaade udenrigske Overveielser, der forud var nødvendige for ikke at komme til at „bygge Tronen paa Sand". Han sluttede: „Fra disse Synspunkter tillader jeg mig at indstille, at alle ommeldte Oplysninger maa vorde af Regjeringen udbedte, at der paa de erholdende Underretninger maa vorde taget Hensyn under Konstitutionens Udarbeidelse og Antagelse, og at Forsamlingen først maa anses hævet efter Antagelse af en Konstitution, grundet paa sikre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed og Held". Wergeland støttede Løvenskjolds Undersøgelsespolitik og ydede allerede sit „Klagesuk over Nationalforsamlingens dvsende Selvstændighed, over Folkets tabte Haab til Repræsentanterne". Men intet skulde afskrække ham fra for eget Vedkommende at hævde efter, som Ordene lød: „vi er Folket og Fædrelandet, saa længe vi er samlede under dette Tag", Uindskrænketheden af Forsamlingen, dens „Ret til alt, Ret til at se i alt" og afgjøre til Folkets Vel ogsaa Fremtidspolitiken for Landet. Som hans Breve fra Eidsvold udtrykker det, skulde „Rigsforsamlingen gribe Rigets Tømme, fatte Fædrelandets Ror i denne Storm". Sverdrup spottede Wergelands Overdrivelser,

og Dahl fordrede stødt en nærmere Forklaring af Bebreidelserne, hvorimod Wedel til Advarsel gjentog Ordene om at bygge Tronen paa Sand og Formaningerne mod i utidige Beslutninger at foregribe Fremtiden. Da reiste Præsten og Digteren Rein sig og mindede i kraftige Ord om, at der nu ikke mer nogen Vaklen kunde være, som Skridtet alt var taget og Selvstændighedseden svoren; forud maatte disse Vanskeligheder være veiede, og for tidlig var ellers alt dette skét, og alle deres Forhaabninger var Barneverk. Men han vilde ialfald selv, uindviet i Politiken, lade slige Undersøgelser fare og holde sig uden overdreven Ængstelighed til Rigsforsamlingens foreliggende Forfatningsarbeide. Under stor Tilslutning hertil fra hele Selvstændighedspartiet betegnede nu Wedel Falsens Forslag som væsentlig utidigt og temmelig intetsigende, da det til Overflod udtalte: „naar vi er færdige, saa er vi færdige — som min Tjener vilde vække mig Kl. 6 for at sige mig, at jeg gjerne kunde sove til 10". Falsen taug og trode sig kanske sikker for Afstemningen; men da den foretoges, var der lige mange for som imod. Imidlertid var Præsidenten paa Falsens Side, og dermed antoges Forslaget i Tilslutning fra begge Partier til Raabet: Præsidenten descidere! medens Løvenskjolds Forslag ikke hørtes mere til.

Hvad der i Vedtagelsen virkelig laa, var Begrænsningen af Nationalforsamlingens Virksomhed til Styrelsens Indrettelse og derpaa Tilbagetræden konstitutionelt for Regjeringen. Det var i den begyndte Selvstændighedspolitiks Interesse at indrette sig alt efter det vedtagne indskrænkede Monarkis Magtfordeling og overlade den praktiske Politik til Regenten istedetfor selv at ville granske og lede den med en Repræsentationsregjering i den franske

Revolutions farlige Spor. Det var den stiltiende Middelvei mellem at forlænge Diktaturet og at konstituere Republiken, som det uden Opgjør af Myndighedsgrænserne gjensidig straks var valgt. Det var det afgjørende Vendepunkt med Afvisning af de politiske Tvistemaal, der skulde været gunstige for den svenske Indflydelse og forsinket Forfatningsarbeidet. Vel tilføier Sibberns Dagbog, at inden det afsluttende Kongevalg ventelig „den neddyssede Kvæstion vil forekomme med forøget Kraft, og om den, som jeg nu formoder, vil falde igjennem, har vi dog gjort vor Pligt;" men den kom ikke igjen, som han selv følte, at den havde faat sit Knæk. Og Prinsregenten, som samme Aften kom til Eidsvold, fandt alt ordnet og sin fra Kristiania just givne Forsikring til Bergen om „den bedste Enighed blandt Folkets Repræsentanter" blot lidt mere foregreben end Resten, „at Stemningen var fast for at grundfæste den selvstændige Nations Lyksalighed." Ikke alle var ubetinget med, naar Selvstændighedspartiet festlig hyldede Rein og sang med Prosten Schmidt: „Paa Retfærds evig faste Grund og ei paa Sand vi bygger!" Ja, Regenten undlod ikke at advare Aall for sine Fæller om, „at de, som tilraadede Foreningen med Sverige, vilde udsættes for at blive et Offer for Folkets Harme".

---

9. 19de April til 17de Mai.

Uforstyrret af Øieblikkets politiske Sorger, kunde saa meget mere Rigsforsamlingen lægge al sin Kraft paa Konstitutionsarbeidet for her at samle alles Bidrag i Endrægtighed og uden Partilidenskab. Konstitutionskomiteen arbeidede

ufortrødent, i Regelen hver Dag nu samlet fra 10 til 2 og imellem ogsaa 4 til 7. Og foreløbig naat til Ende med Udkastet i 113 Paragrafer, havde den 27de April Fællesmøde med Finantskomiteen, der, omend alt bebudende Overskud for Budgetballansen efter Opgjør for tidligere Aar, dog under den pekuniære Forvirring ikke lige hurtig kunde fremme den herhen hørende Del af Forfatningsverket. Konstitutionskomiteen foretog da til og med Søndag 1ste Mai som „anden Læsning“ en omredigerende Gjennemgaaelse fra først til sidst af sit Udkast til den vordende Grundlov, der som færdig, om end ikke anden Gang endnu gjennemgaat i de sidste Paragrafer, 30te April refereredes i Rigsforsamlingen og efterhaanden fra Mandagen 2den Mai afskreves af Repræsentanterne; thi Trykkeriet paa Eidsvold for Anledningen gjorde kun yderlig daarlig Tjeneste og laa efter med sine Efterretninger i Tidenden. For Rigsforsamlingens Behandling af Indstillingen kunde Møde til 4de Mai da sammenkaldes under Tidsomstændighedernes stigende Opfordring til at skynde sig.

Thi mod Slutningen af April var ogsaa til Eidsvold Efterretningerne indtrusne om Begivenhedernes Udvikling udenlands saa afgjørende. Paris var faldt den 31te Marts, var det rygtedes her alt 20de April, og nu blev det vist og kom i „Tiden“ ved Maanedens Ende, at Napoleon var afsat for det gamle Kongehus i Frankrig. Men den Fred, der herved tilsmilede Europa, truede Norge med farligere Fiendtligheder. Karl Johan vilde virkelig vende tilbage, og hans Hær kunde ventes med Understøttelse maaske af hans Medforbundne, om ikke ogsaa i Sverige disse vilde følge sit Legitimitetsprincip i Revolutionens Sted og gjenindsætte Gustavianerne, som der blandt andet gik Ord om i Regentens Kreds til Afløsning af Ryg-

terne om Rivalens Rolle i Spidsen for Frankrig efter Napoleon. Straks den 21de April skrev ialfald fra Eidsvold Kristian Fredrik til Schmettow: „Nu er da Rusland og England Herre over Verden; men jeg haaber til vor Lykke Pontecorvo vil styrte med alle de andre Fyrster, Napoleon har skabt". Dog fra Danmark gjennem Sverige kom der atter og atter Krav paa Kielerfredens embedsmæssige Udførelse under Erklæring om norske Skibes Beslaglæggelse til Gjengjæld for Krigsbriggernes, hvad Prinsregenten, der havde søgt Grænsen sperret under Repræsentantsamlingen, ikke betænkte sig paa at afvise, saavel som de Embedsmænd gjorde det, der direkte naades. Saa meget mere tog han intet Hensyn dertil, som han forud jo havde faat Forsikring om, at aftvungne Fiendtligheder ikke skulde betyde saa meget. At Bestemmelserne almindelig i Norge blev anset for aftvungne, siger ogsaa den Stefansonske Aarsoversigt i 1814, og Fordringen af Prinsens personlige Udelukkelse fra Arv i Danmark som revolutionær i Norge forstummede forsigtigst under Legitimitetstheoriernes Følgeslutninger. Ængsteligst var Englands Regjerings uforsonlige Holdning, som ikke lod sig dølge under Meddelelse af dets Oppositions frisindede Velvillighed og under foregiven Mangel paa officiel Underretning. Forhaabningerne støttedes ved Udbredelsen her og Gjentagelsen der af, hvordan f. Ex. en engelsk Kaper hjalp de Norske mod en svensk o. s. v. saavel efter Oplysning fra Aalborg som direkte efter Indberetning fra „Lollands" Krydstogt, men hvor udtrykkelig den engelske Kaptein var forklaret at være uden høiere Ordre. Som Stemningen i Norge dog var stigende sterk for Selvstændigheden, og Interessen tilkjendegav sig for Grundlovgivningen i Spørgsmaal og Raad fra Land og By mellem Republikanisme og Kongeherre-

dømme, efter hvert som de sparsomme Efterretninger fra Eidsvold naade ud over Landet, og Grundlovens Tilblivelse kom i Trykken efter dens Fuldførelse, var ingen Vaklen at vente paa den Vei, man havde valgt, men blot Iver for Fuldførelsen.

Under saadanne Omstændigheder var da paa det vedtagne Grundlag den omredigerede og -posterede Konstitutionsindstilling tilslut fra Komiteen i 115 Paregrafer efter blot et Tidsrum af 17 Dages Udarbeidelse forelagt Rigsforsamlingen, som paa sin Side fra 4de til 11te Mai paa blot 7 Dage udførte Gjennemgaaelsen. Men man arbeidede da selv Søndag i Eftermiddagsmøde og foretog ikke flere Ganges Behandling undtagen af nogle faa Bestemmelser, ligesom den formelle Ordning forbeholdtes Redaktionskomiteen, og Finantsordningen fulgte for sig selv siden. Imidlertid gjordes der adskillige Ændringer endog i Hovedpunkter, medens andre Forslag efter Forhandling faldt eller delvis udsattes. Et Forsøg saaledes fra Listerbonden Lungegaard paa at inddrage Kirkens beneficerede Gods i den trængende Statskasse og faa Præsterne sat paa fast Løn, opnaade kun 40 Stemmer; og med samme Respekt for Eiendomsretten kom Paregrafen mod Privilegier og Adel ikke til at gaa videre end Grundsætningen før, idet Afskaffelsen af den alt erhvervede Forret udsattes som første Sag til kommende ordinære Repræsentantsamling. Forsøgene paa i Afgjørelsen af Indfødsretten at begrænse baade Borgerretten og Embedsposterne til blot indfødte Nordmænd faldt ogsaa for Partihøvdingernes fælles Forestillinger, omend der ligesom ved Stemmerettens Begrænsning udenfor de selvstændige Grundeieres Kreds først maatte fornyet Komitebehandling til for Afgjørelsen. Militærordningen naade nu kun til Op-

tagelse i Grundloven af den før uantagne Grundsætning om almindelig Værnepligt, medens ellers Resultatet af de øvrige Forhandlinger blev Bibeholdelsen af det bestaaende og en Komites Nedsættelse for at forberede Ordningen for næste Samling. Religionsgrundsætningens tidligere Udelukkelse af Jøder udvidedes ved et Tillægsforslag af Christie m. m. ogsaa til at omfatte Jesuiter og Munkeordener, hvorhos der af praktisk-politiske Hensyn til den tidligere katholske Kronprins i Sverige blev efter Komiteindstillingen vedtaget mod 32 Stemmer: „Kongen skal have bekjendt og bekjende sig til" den evangelisk lutherske Religion. Ligesaa optoges som Grundlovsbestemmelse af Hensyn især til det andet Naboland, overfor hvilket 11 Repræsentanters Stemme faldt for strengere eller ubetinget Forbud mod Forening: „Kongen maa ikke modtage nogen anden Krone eller Regjering uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde ²/₃ af Stemmerne udfordres."

I Bestemmelserne for Folkerepræsentationens Virkemaade bragte Rigsforsamlingens Behandling væsentlige Forandringer; det var Resterne af Tokammersystemet, der i den norske Forfatning mer og mer forsvandt. Det fri Englands praktiske Forfatningsforbillede var fra gammel Tid Tokammersystemets, der nylig i Amerikas republikanske Forenede Stater var optaget i Formidling af Oldtidens romerske Senatsstyrelse mere jevnsides med Exekutivmagten, hvortil ogsaa et permanent Kammer sigtede i enkelte Eidsvoldsmænds Udtalelser. Men den store franske Revolution havde i 1791 bragt Etkammersystemet i det indskrænkede Kongedømme, der i det store væsentlige var opfrisket i Spanien og Nederlandene nys og skjønt praktisk uprøvet havde Anseelse som bedst stemmende i Over-

gang fra Fortiden med Nytidens Lighed og Frihed. Det var det enkleste Udtryk for en Folkerepræsentations Indretning og efterlignedes ogsaa fremdeles andetsteds fremfor de kunstigere, som Revolutionen havde affødt ligetil Sieyes Ligevægtsystem af 3 Valgringe, 3 Kammere og 3 Konsuler, som Napoleon i 1799 havde gjort et Par Indhug i og ladt figurere i al sin Stabilitets Ubehjælpelighed til at komme af Flekken og udrette noget. Den gamle 4 Stænders Rigsdag tilfredsstillede heller ikke her, om den ogsaa efter Revolutionen var Sveriges, hvis „Frihedstid" derhos endog blot havde ladt Kongen have 2 Stemmer i Statsraadet; men Stænderne var jo forladt her ogsaa i Rigets regjeringsmæssige Repræsentationsforanstaltninger for Finantserne tidligere og havde ikke Støtte i den „Forfædrenenes Konstitution" fra den gamle Uafhængighedstid, hvis Folkelovgivning paathinge bl. a. Falsen agtede opfrisket. Det Adler-Falsenske Grundlovsudkast havde fulgt Etkammersystemet i Repræsentationens Tilveiebringelse, men lempet dens todelte Virksomhed efter Tokammersystemerne, idet der var særegne Førstekammerbetingelser for den foreskrevne Fællesrepræsentations stiftsvis valgte Fjerdedel, Lagthinget, ligesom en 6aarig Periode for dettes Medlemmer mod en 2aarig for Odelsthingets til den ordinære Samling hvert andet Aar. Men mod et for kunstigt Statsmaskineri og især et aristokratisk Senat advarede bl. a. i stærke Ord det eneste af de fra andre end Repræsentanter indkomne Grundlovsbidrag, som ved Indstillingens Refereren i Rigsforsamlingen i sin Helhed oplæstes, det Gyllembourgske. Og i selve Konstitutionskomiteen var ved den ny Gjennemgaaelse f. Ex. Odelsthingets Indkaldelse af Statsraaderne til Forklaring før Anklage

mod dem allerede overført til Fællesforsamlingen i udtrykkelig Indskrænkning af Afdelingsbehandling.

Konstitutionskomiteens Indstilling havde for Storthinget, som blev Repræsentationens Navn efter Wergelands Udkast, ingen særlige Betingelser for Lagthingsvalget, og Tokammerbehandling var blot udtrykkelig foreskrevet for Lovgivningen med Undtagelse af Grundlove. Men selv Afdelingsbehandlingen for Love opnaade i Rigsforsamlingen blot 2 Stemmers Flertal fremfor Fællesbehandling flere Gange efter Etkammersystemet, som især Kapt. Motzfeldt stred for. Og denne Rest af Tokammersystemet forsvandt i Principet ogsaa, da Rigsforsamlingen med 62 mod 39 Stemmer besluttede den alt i Komiteen foreslaade Forandring heraf, som saa mod 3 Stemmer vedtoges efter Provst Schmidts Forslag, at naar Odelsthing og Lagthing ikke blev enig efter 2 Ganges Ombehandling af en Lov, skulde de træde sammen i Storthinget og afgjøre den ved $^2/_3$ Stemmer som antagen. Det var tilbunds at „tilintetgjøre" Tokammerlevningen, erklærede saavel Majoritetslederen Falsen som Oppositionshøvdingen Wedel, der „efter de bedste Konstitutioner, den engelske og amerikanske" vilde have holdt paa Resterne, hvor lidet rimelige de end heri var; thi det er et simpelt Regnestykke, at mod selv 7dobbelt Flertal i Storthinget vilde Halvten af Lagthingets respræsentative Fjerdepart kunne være nok til at afslaa Repræsentationens Bifald, om Afdelingsbehandling var ufravigelig.

Men i Rigsforsamlingen synes Schmidts Ændringsforslag ogsaa i andre Henseender end for Storthingets Virkemaade at have havt Indflydelse. Bl. a. siger Major og siden Statsraad Sibberns Dagbog fra Eidsvold om den lige ovenpaa behandlede Bestemmelse om

Kongens 2 Gange udsættende Veto, som i modsat Retning af absolut Omsen m. fl. modsatte sig, og som vedtoges med 65 mod 38 Stemmer: „Her maa jeg anmærke, at det upaatvivleligt var blevet med 1 Nægtelse af Kongen, naar ikke Lagthinget ved den før omtalte Paregraf saa godt som aldeles havde tabt sin Stemme; nu saa en stor Del af os sig nødsaget til at give Kongen en Ret, som vistnok kan blive skadelig" o. s. v. Storthingsperioden bestemtes 3aarlig, og først 3die Gangs Gjennemsættelse af Lovbeslutningen svarede til mindst 6 Aars Udsættelse, medens den samme franske Bestemmelse svarede til 4, den spanske til 2, og Præsidentens Veto i Amerika blot gjaldt indtil 14 Dage overfor en med $^2/_3$ Flertal gjentagen Beslutning. Men den konstitutionelle Erfaring, som England repræsenterede, havde rigtignok fastslaat Uanvendeligheden af ethvert Veto overfor Tokammerrepræsentationen, som det da i over Hundrede Aar aldrig mer var forekommet. Det franske Etkammers korte Erfaring havde just heller ikke rokket denne Samtidens forparlamentariske og af Falsen som Treschow. ellers i Almensatser hævdede konstitutionelle Forudsætning for Efterfølgelse af den klart udtalte Folkevilje, og som med udsættende Veto for experimentelle pludselige Lovbeslutninger Rigsforsamlingen saa meget mer skulde tro sikret under $^2/_3$ Betingelsen for Repræsentationens Bifald, hvor Tokammerbehandlingen for Love forlodes. Udtrykket i det franske Forbillede for en mulig Udsættelse af Sanktionen, at den 3die Gang futurisk „fingeredes" som selvsagt følgende, idet efter sin Ed Kongen da „vil sanktionere", forstærkedes imidlertid i den norske Grundlov til, at Beslutningen da „vorder Lov" uden Sanktion. Og udeladende Skattebeslutninger fra den franske Opregning af Sank-

tionsundtagelser, gjorde den norske Grundlov endog deres stadige Gjentagelse til Betingelse for Skattens Indkrævning, idet der tilstræbtes al ønskelig Tydelighed for, hvordan efter Grundsætningerne Repræsentationen skulde „udøve den lovgivende Magt", og Folket „ene have Ret til at beskatte sig gjennem sine Repræsentanter".

Opregningen af disse Rettigheder og nogle andre kontrollerende indledede s. da i Grundlovsparegrafens førststillede Hovedregel for Repræsentationsbeslutninger med disse — uden forsaavidt der tilføiedes Undtagelsestilfælde som for Love — i og for sig utvetydige Ord: „det tilkommer Storthinget". De svarede til det franske Forfatningsforbilledes og dets Efterfølgeres Ord om „udelukkende Ret" og med oprindelig Udeladelse af den betingelsesvise Lovgivning fra denne Regel ogsaa til dens Ord i Konstitutionskomiteens første Udkast: „Storthingets Rettigheder er". Begge Komiteens Udtryk, „det tilkommer" og „Storthingets Rettigheder er", svarer til det Falsenske Udkasts Ord om den „udelukkende Ret" og „det tilkommer alene" ligesom i de naturlige Rettigheder for Statsordningen: „Det tilkommer blot det hele Folk gjennem sine Repræsentanter at konstituere sin Regjering; paa samme Grund har Folket Ret til ... at forbedre Konstitutionen". Efter Medtagelsen imidlertid ogsaa af Lovgivningen i Hovedregelen om, hvad der tilkommer Storthinget, bestemtes dog i Undtagelsen, som følger alene for Lovene, først at de skulde behandles afdelingsvis, hvad der maatte være den egentlige Sikkerhed efter Forfatningsforbilledernes parlamentariske Tidsopfatning og engelsk Statsskik; men dernæst i tilsvarende Praxis for tvivlsomme Lovvedtagelser betingedes Gyldigheden videre afhængig efter Omstændighederne af Kongens 2 Gange ud-

sættende Veto, om der ikke straks sanktioneredes. Det var her, Sibbern siger, at en Gangs Nægtelse upaatvivleligt var valgt, om ikke just forud Afdelingsbehandlingen var forskjærtset omtrent til flere Ganges Etkammerbehandling. Og den sidstnævnte Fremgangsmaades indflydelsesrige Forfegter, Kapt. Motzfeldt, fortsatte ogsaa sin Begrundelse for, at „Storthinget bør være udelt", umiddelbart med følgende Ord: „Om Storthingets egentlige lovgivende Magt — Beskatningen kommer ei her under Overveielse — er det, jeg nu vil give mig den Ære at fremsætte mine Tanker", idet han fra Behandlingsmaaden gik til Storthingets Sammensætning og Repræsentantantallet. Baade Forbilleder og Ord taler da for den ubetingede Forstaaelse af Forbeholdet, „det tilkommer Storthinget", naar ikke Undtagelse følger, der giver nogen Del deraf anden Bestemmelse. Retten med følgerigtig Begrænsning af Undtagelsen for Love tilkommer Storthinget udtrykkelig og er for Bevilgning det praktiske Udslag af ene at beskatte sig, ligesom just de opregnede saadan beskattende, bevilgende og kontrollerende Rettigheder, naar de ikke gik ind under Love som vedvarende Regler for Regjeringen selv, blev af Rigsforsamlingen med disse Ord undtagne for Lovgivningsreglerne: „Fordelingen af bemeldte Forretninger skulde overlades til Storthinget selv".

Sanktionsbegjæring blev som sagt i Grundloven alene foreskrevet, „naar en af Odelsthinget foreslaat Beslutning er bifaldt af Lagthinget eller Storthinget efter Paregraf 82" om Fællesvotering, og Beslutningen vorder da Lov enten ved Sanktion straks eller uden den ved tredie Gjentagelse. En fuldstændig Undtagelse fra Sanktion blev tilføiet yderligere for enkelte Tilfælde med Indsættelse og-

saa af Naturalisationsretten i Paregrafen her Dagen før, at Beslutninger udenfor Love som nævnt bestemtes overladte til kommende Storthing selv for Valg af Afdelingsbehandling med udsættende Veto eller ei. Nu at slutte, at alt, hvad der ikke her er gjentaget eller opregnet som uafhængigt af Sanktion, derved er undergivet den, bliver en ukonsekvent og utilladelig Omgjørelse af en særlig Benægtelse til en almindelig Bekræftelse, som udtrykkelig de første ordentlige Storthings Konstitutionskomiteer paa Foranledning saadan har bestridt. Og ligesaa lidt kan man komme til et unævnt — og institutionelt, naar Afdelingsbehandling iagttages, af alle indrømmet umuligt — absolut Veto fra Reglerne for Lovenes almindelige Udfærdigelse efter Forskriften i Kongens Navn med Undtagelse af dem, der tredie Gang „vorder Lov" uden Sanktion.

Det hed i Bestemmelsen herfor, at naar Storthinget hæves af Kongen efter dets 3 Maaneders forbeholdte Samlingstid, som er Paregrafens første væsentlige Bestemmelse, saa „meddeler han tillige sin Resolution *paa de ikke allerede forinden afgjorte Beslutninger* ved enten at stadfæste eller forkaste dem; alle de, som han ikke udtrykkelig antager, *anses af ham som forkastede*". Dette er ingenlunde nogen Udelukkelse af Gyldighed for Beslutninger, der ikke sanktioneres, men holder Døren aaben for, hvad der „tilkommer Storthinget" som „allerede forinden afgjort" og ikke afhængig af Sanktion, hvad da efter alles Indrømmelse ialfald er Tilfældet med tredie Gangs gjentagne Beslutninger efter det udsættende Veto. Men ligesom disse maa antages respekterede af den Konge, der har aflagt Ed paa Forfatningen, maa det samme være Tilfældet for hvad andet,

der ubetinget „tilkommer Storthinget". Hine Bestemmelser er kun blevne fortolkede som det absolute Vetos Borg ved at forstaa dem, som de bliver, naar man udelader eller helst bytter Pladsen for de to smaa Ord „af ham" saaledes: Kongen meddeler sin Resolution paa de ikke allerede forinden af ham afgjorte Beslutninger; alle de, som han ikke udtrykkelig antager, anses som forkastede. Men naar man gjør dette Kunststykke, forsvinder ogsaa det suspensive Veto i et absolut.

En absolut Ligevægtslære, grundet paa Kongemagtens urokkelige Hindring af Repræsentationens Reformønsker, var imidlertid fjernt fra de før- og efterrevolutionære fri Forfatningssystemer, som de, holdende sig i Omdømmet, indtil Trediverne oftere gjenoptoges mod Absulotismen og Reaktionens Flerkammersystemer og Vetoskranker. Folkesouveræniteten gik ud fra og fordrede Nationens Vilje respekteret, og Reformen, som den lovgivende Magt med kun Udsættelse af den udøvende Magt gav Gyldighed, forudsattes konstitutionelt fulgt. „At regjere", siger Treschows Grundlovsudkast, „er først at samle Stemmer og deraf udlede den almindelige Vilje, dernæst at iværksætte den"; fornægter Regjeringen Lovprinciperne, „ophæver den sig selv, og det er da Nationalforsamlingens Pligt at gjøre Forestillinger, og bliver disse ei hørte, træder Folket tilbage til sin oprindelige Tilstand, og en ny Tingenes Orden maa da begynde". En fortsat Modsættelse fra Kongens Side havde erfaringsmæssig ført til Revolution i England og Folkestyrelse, og i Gjerning og Ord slog Tiden dette fast igjennem den engelske Konstitutionalisme og de „fingerede" Vetoforfatninger, „Kongen vil sanktionere", ja „det siger sig selv", tilføier 1812 Aars spanske Forfatning, eller det „vorder Lov" i Norge uden Sanktion. Principet for, at

Nationalforsamlingen skulde „udøve“ den lovgivende Magt, var og er under Forhold som forudsat da ogsaa Løsningen af Tvistemaalene mellem Statsmagterne ved fredelig Reform, medens Kongens absolute Hindring af Folkeviljen derefter kun har Løsning i Revolution. En uendelig Uforandrethed havde Erfaringen gjennem alle Tider noksom vist Umuligheden af, hvor meget end af Skremsel efter Revolutionen i det „grundvæsentlige“ Formen for Magtfordelingen efter enkeltes Mening kunde ønskes uforandret i en Grundlovsregel for altid.

For Forandringen af de borgerlige Love havde Konstitutionskomiteen i Henhold til Lovkomiteens Nedsættelse kun optaget nogle Principer i Indstillingen til Grundloven og udeladt det Adler-Falsenske Udkasts Komunalorganisation og Jurybestemmelser efter fransk Forbillede, idet den for Resten udtalte: „Den private Lovgivnings Bud er udenfor Konstitutionens egentlige Grænser“. Til Slutning i dens Udkast og under almindelige Bestemmelser kom da dens Regler for Grundlovsforandringer under andre Forudsætninger end Lovgivningens omtalte Afdelingsbehandling med udsættende Veto. Dens oprindelige Udkast før Omredaktionen viser sig af de Motzfeldtske Optegnelser i Rigsarkivet næsten uforandret at være det Treschowske Forslags, kun med uldstændig Forandring af dettes Sanktionsforudsætning i Indledningen saalydende: „Nærværende Konstitution er, naar den saavel af Kongen er stadfæstet og underskrevet som af Nationens Forsamling antaget, en bestandig og uryggelig Grundlov og Foreningspakt mellem begge“. Den oprindelige Komiteindstilling forandrede fuldstændig dette, men tog Resten kun med Ordrettelsen „Forandring“ til „Forbedring“ o. s. v. uforandret saaledes: „Nærvæ-

rende Udkast er, naar Rigsforsamlingen har antaget det, Rigets Grundlov. Skulde Erfarenhed alligevel vise eller forandrede Omstændigheder gjøre, at nogen Artikel eller Punkt deri ei mere ganske svarer til dens Øiemed, og at den derfor trængte til Forbedring, saa kan dette dog ei ske uden paa et Storthing, der bl. a. ogsaa til den Ende udtrykkelig er blevet sammenkaldt, hvorved den Del eller det Stykke af Konstitutionen, der enten efter Kongens og Regjeringens eller en foregaaende Forsamlings Mening bør forandres, forud er blevet tilkjendegivet, paa det at Nationen derefter kan indrette sit Valg og den almindelige Vilje itide blive spurgt tilraads."

Det store Princip, der ogsaa her er fastholdt og det dobbelt tydeligt ved Udeladelserne af Sanktionsordene, er igjen det franske Etkammersystems saavelsom ifølge det Holsteinske Grundlovsbidrags Anvisning bl. a. de nordamerikanske Tokammersystemers paa dette Punkt om en særlig Forelæggelse af Grundlovsforandringen for Folket forud for Afgjørelsen — hvad ogsaa Sveriges 1809 Aars Revolution havde optaget, for saa vidt Udsættelse til næste Rigsdag krævedes efter Konstitutionsutskottets Indstilling paa Forandring. Men Udkastet henholder sig her til et nyvalgt Storthing, „der bl. a. ogsaa til den Ende udtrykkelig er blevet sammenkaldt", istedetfor til de særlige Udvidelser af Repræsentationen eller i Sverige først Konstitutionsutskottets og saa Kongens og „alle Rigsstænders samstemmende Beslutning", som for Grundlovsforandringer Forbillederne uden Undtagelse kunstig og vidtløftig opstillede. Forenklingen i den endelige Indstilling lød som bekjendt efterpaa de nævnte Indledningsord om, at Grundloven selv nu gyldiggjordes ved dens Bestemmelse af

Nationalforsamlingen alene: „Viser Erfaring, at nogen Del af den (Grundloven) bør forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa et ordentligt Storthing og kundgjøres ved Trykken; men det tilkommer først det næste ordentlige Storthing at bestemme, om de foreslagne Forandringer bør finde Sted eller ei." At blot simpel Stemmeflerhed opstilledes ved Siden af 3 Aars Prøven for Falsens 5 Aars o. s. v. kunde kanske være Resultat af Rigsforsamlingens Erfaring for ikke selv at have kunnet opretholde sin foreløbige Fordring om 2/3 Stemmer for, hvad der skulde gjælde i Konstitutionen; og at ikke Forandringen skulde afhænge af Kongen, talte ogsaa Politiken imod. Det laa saa lidet ialfald i det svenskfindede Partis Interesse nu at gjøre store Vanskeligheder ved Grundlovsforandringer for de i den oprindelige Indstilling forudsatte „forandrede Omstændigheder" og i det hele gjøre alt afhængigt af Kristian Fredrik, at Wergeland f. Ex. blandt dem, der havde holdt paa en høi Grad af Uforanderlighed i Grundlovene og en Revisionsfrist, om end ikke paa Afhængighed af Kongen, ingen Vanskeligheder gjorde for Frafaldet fra sit Udkasts Fordring om Grundlovsforandring blot paa hvert 33te Storthing efter hundrede Aar!

Men maaske under flere end Falsens Ubestemthed var Grunden for ikke større Enighed om flere Garantier, at af Selvstændighedspartiet kom Hegermann, den første paa Valglisten til Konstitutionskomiteen, før dens Indstillings Behandling til at føie saadant Tillægsforslag af 3die Mai, (om stort Flertal for Modifikationer alene eller Lovregel med suspensivt Veto ogsaa her) til Indstillingen: „Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifika-

tioner, der ikke rokker eller forandrer denne Konstitutions Aand, og bør endvidere $^3/_4$ af Storthinget være enig med, inden saadan Forandring kan ske; eller rettere: Forandringen kan ikke vinde Lovskraft uden efter de i § 83, 84 og 85 (om Afdelingsbehandling og suspensivt Veto) indbefattede Bestemmelser". Af disse Sikkerhedsfordringer var dog Vetoet altfor fremmed her fra Forfatningsforbillederne og anstødeligt politisk for de svenskſindede til den Enstemmighed, der tillempedes. Det var ogsaa Indstillingen med den af Hegermann selv mindre billigede første Del som nærmeste Tilslutning til Indstillingen, der seirede saa let i Rigsforsamlingen, omend med Indsættelse af samme $^2/_3$ Flertal her som i Betingelsen for Afdelingernes Fællesvotering og Tilladelsen for Kongen til at antage ogsaa et andet Riges Krone. Tillægget til Indstillingen i Grundloven blev da: „Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke rokker eller forandrer denne Konstitutions Aand, og bør end videre $^2/_3$ af Storthinget være enig med, inden saadan Forandring kan ske". Den før givne Sanktionsformel passede ogsaa af den Grund ikke til Anvendelse paa Grundlove, at den blot taler om at bekræfte en afdelingsbehandlet Beslutning „som Lov"; og dermed blev det staaende ved $^2/_3$ Fordringen og 3 Aars Udsættelsen, som dog samme Aar viste sig for strenge under Livets Krav.

Særskilt fra den lovgivende og udøvende Magt burde efter Grundsætningen den dømmende være; men her blev det som nævnt uden Jury nu med at sikre de af Regjeringen udnævnte Dommere Uafsættelighed, om end ikke Frihed for at suspenderes ligesom alle lavere Embedsmænd

over Hovedet, naar de ikke efter Lov og Dom kunde afsættes. Imidlertid blev ny Lovbog efter Lovkomiteens Forberedelse bestemt „udgiven paa 1ste, eller om dette ikke er muligt, paa 2det ordentlige Storthing". Midlertidig skulde de gamle Anordninger eller ny af Regjeringen givne provisoriske Bestemmelser gjælde, en Indrømmelse, som, da Lovbogen udeblev, fik en uformodet vid Udstrækning. „Til at dømme i sidste Instants", bestemtes derhos, „skal snarest mulig organiseres en Høiesteret, der ikke maa bestaa af færre end Justitiarius og 6 Tilforordnede". Med Tiltrædelse af 2 høie Officerer, som Kongen udnævnte, skulde den ogsaa i Krigsretssager i Fredstid være Høiesteret. Videre i tilsigtet Uafhængighed bestemtes Rigsretten at skulle bestaa af Høiesteret og det sandsynlig mer end dobbelt saa stærke Lagthing af Repræsentationen. Rettens Præsident skulde vælges af Lagthingsmedlemmerne, medens den anklagede havde Adgang til at udskyde indtil 1/3 af Rigsretsmedlemmerne paa vanlig Juryvis.

Anklagemyndigheden for Rigsretten forbeholdtes alene Odelsthinget af Repræsentationen, og Storthinget kunde kalde for sig enhver Statsborger undtagen Statens uansvarlige Overhoved og fordre Forklaringer. Den sidste, oprindelig paa Statsraadet sigtende Ansvarlighedsbestemmelse, der var henlagt til Odelsthinget i Konstitutionskomiteens foreløbige Udkast, forandredes alt ved Gjennemgaaelsen i Komiteen saaledes og almindeliggjordes. Forgjæves vilde Wedel i Forbindelse med Indstillingens af ham formede Forretningsfordeling mellem de 5 Statsraader have tilføiet en Skjærpelse af en Statsraadsprotests Betydning ved at bestemme fuld Løn for den forgjæves protesterende Statsraad, naar han da uden Undertegning fratraadte som suspenderet, indtil Storthinget samledes for

at opgjøre Ansvaret efter Grundloven. Men omend Forslaget fik hele 48 Stemmer, faldt det dog dermed; Falsen som Præsident skulde efter vanlig Forudforhandling med Regenten ifølge Aalls Opgivende have fraraadet at gjøre Indgreb i den Kongen engang indrømmede exekutive Magt og omgjøre den alt virkende Departementsordning, hvorved uden Wedels Protest Fordelingen med sin Smule svenske Efterligning mod 3 Stemmer ogsaa udelodes. Konstitutionskomiteens før nævnte oprindelige Ansvarlighedsorden havde lydt: „Finder Odelsthinget at have grundet Anledning til Klage over noget Medlem af Statsraadet, kan det indkalde ham til at møde for sig og affordre ham Regnskab for hans Forhold; befindes hans Grunde utilstrækkelige, skal han tiltales for en Ret, bestaaende af Lagthingets og Høiesterets samtlige Medlemmer“ efter Rigsretsparagrafen. Dette deltes da og almindeliggjordes uden tilføiet nøiere Ansvarlighedsorden — en ellers sjelden Hensyntagen til Regenten, som Aall ogsaa siger om det før nævnte Resultat: „Man trode idag at spore Virkning af Prinsens Nærværelse, der visselig ellers høist sjelden lod sig føle“.

Bestemmelser for Rigets forvirrede Pengevæsen stod igjen; men Finantskomiteens Indstilling var alt refereret 10de Mai, og Rigsforsamlingen tog nu fat herpaa den 13de. Komiteen havde opgjort nogenlunde Budgetberegninger, der dog kun tilfredsstilledes ved fornyde Seddeludstedelser i Fortsættelse af den gamle Nødhjælp, men som af Auktoriteten paa dette Omraade, Wedel, paavistes at være byggede paa altfor mangelfulde Opgaver. Paa Komiteens Vegne kunde Formanden Krogh kun svare med at være fornærmet; men paa Collets og Præsidenten, Falsens, Forslag tilkaldte Forsamlingen Finantskomiteens Medarbeidere

af Regjeringsraaderne til Gjendrivelse af den generende Kritik. I Ordkampen vedgik Kalkulatoren Tank, at Komiteforslagets Garanti for den tidligere og fortsatte Seddeludstedelse efter den Kurs af 375 pCt., som var Rigsbankordningens den 1ste August 1813, syntes ham „farlig"; men sine bestridte Beregninger søgte han tappert at hævde som rigtige. Falsen talte for Garantien, der var Midlet for Staten til det Selvstændighedens Maal, som Eden før og Konstitutionen nu sigtede til. „Eller hvad andet har man at foreslaa?" spurgte han; „skulde vi sælge os til den høistbydende for et lokkende Løfte om Skattefrihed, som ikke vilde holdes længer end, til man fik os under Aaget?" Selvstændighedspartiets fornemste Talere stemte i med, og atter var det Bergensrepræsentanten Rein, der især gjorde Virkning. For Øieblikket var Hovedmanglen for Landet før i Tiden allerede afhjulpet: „Korn og allehaande Fødemidler tilføres os uhindret i Overflod", sagde han, „det samme Budskab lyder til os fra alle Norges Byer og Havne; men nu er det et andet Klagemaal, vort forvirrede Pengevæsen!" Dette var det vel ikke saa let at raade Bod paa; men dog vilde han heller ofre alt i denne afgjørende Stund, ja binde sig til Gjæld for Fremtiden, end binde Efterkommerne nedover til en vanærende Tilværelse ved feigt at give dem Afhængigheden i Arv.

Forgjæves gjorde Omsen af det andet Parti Indvendinger, idet han vilde henskyde Pengemidlernes Tilveiebringelse paa en eller anden ufarligere Maade til et grundlovmæssig indkaldt Storthing; men saa liden Hjælp og Fortrøstning var der heri, at Falsen nok kunde have Grund til at spørge, hvad andet man havde at foreslaa. Mod 29 Stemmer vedtoges den afgjørende Post om at

garantere for et omtrentlig Udgiftsbeløb af 1 Million maanedlig Udstedelsen i Papir fremdeles af det nødvendige Tilskud til Indtægterne, indtil Storthingets ny Bestemmelser i Marts det næste Aar kunde forventes. Uberegnet Indtægter og Efterkrav, var det foruden de uindløste gamle Sedler til de tidligere mindst 5 Mill. Rbd. udtrykkelig 14 Mill. Rbd., „eller hvad mere der kunde behøves til næste Storthings Møde“. Ingen vidste, hvad der kunde fornødiges ved en forøget Krigsudgift maaske, som Norges midlertidige Rigsbank under Ledelse af 3 her valgte Mænd imidlertid skulde skaffe, idet for Resten den alt stiftede Statsgjæld garanteredes, „for saa vidt den af næste Storthing vorder erkjendt rigtig“. En 5 Mands Finantskomite vedtoges nedsat før Rigsforsamlingens Slutning for at kontrollere Rigsbanken og samvirke med Styrelsen til en mere tilfredsstillende Pengevæsensordning og et nyt Skatteregulativs Indførelse. Under Afslutningen heraf 14de Mai paalagdes det ogsaa ligefrem Finantskomiteen at „gjøre Forslag til næste Rigsforsamling om Fordelingen af de Præstationer, der bliver en Følge af den indgaade Garanti, efter enhver Statsborgers Formue“.

Et Brev af samme Dag fra Regenten paa Eidsvold til Schmettow udtalte paa Fransk følgende: „Jeg skal aldrig give mit Minde til den ny nationale Banks Forening med Rigsbanken, hvilket nødvendig vil undergrave vort Pengevæsen. En bestandig Finantskomite skal udarbeide Bankens Oktroi; men Stemmeflerheden vil have selve Bankens Oprettelse udsat til næste Storthing 1815. Det er ei ganske efter mit Ønske“ — og han antyder Oprettelsen ønskelig straks. Imidlertid fik han endnu ikke expederet det besluttede til Offentliggjørelse „sanktioneret“, førend Stemmeflerheden ogsaa satte Wedel ind i Finants-

komiteens Tilsyn gjennem Valget 16de Mai, og Oppositionshøvdingen modtog Tillidshvervet.

Samtidig foregik Valg paa Medlemmer til Værnepligtskomiteen og Lovkomiteen med Mænd ogsaa udenfor Rigsforsamlingen. Redaktionskomiteens Omordning og Stilrettelse af Grundlovsbestemmelserne forelagdes og antoges i den vel kjendte Form, og i Forbindelse med Bitterliggjørelsen foreslog Haunt af det senskfindede Parti en Venskabs- og Allianfetraktat tilbudt Sverige, hvilket ogsaa besluttedes optaget i Deklarationen for Anledningen, siger Rigsforsamlingsforhandlingerne.

I Mødet 17de Mai vedtoges, at første ordentlige Storthing skulde træde sammen førstkommende Februar, og idet Kongelønnen indtil da ubegrænset anvistes til Udgift, opfordrede Præsidenten, Sverdrup, til nu at besætte Norges „i Aarhundreder ledigværende Trone", som Sibberns Dagbog gjengiver det. Da Omsen foreslog Kongevalgets Udsættelse, enten til Norge fik Fred, eller dets Uafhængighed anerkjendtes af Danmark, Rusland eller England, bestred Præsidenten dette i Henhold til Beslutningen 19de April, at Rigsforsamlingen „anses hævet, saa snart Konstitutionen er antagen og Kongen valgt". Han understøttedes af Falsen og Forsamlingens Protester, da Anker vilde diktere sit Votum tilprotokols som en Opfordring til Prinsregenten om som saadan at vedblive Styrelsen efter den antagne Konstitution. Valget var frit, men en maatte nævnes! raabtes der. Da „Rigsforsamlingen fandt som Lov", dikterede han saa videre, „at jeg skulde nævne en Konge, vælger jeg da naturligvis Prins Kristian Fredrik". Med lignende Tillæg stemte et Snes af de øvrige af det „svenske" Parti, hvorefter Valget var enstemmigt, og Præsidenten erklærede den

gamle Adelsteners og Sverrers Kongestol efter hele Folkets Ønske besat.

Straks vedtoges en Adresse, der i Ledsagelse af den med Præsidenternes Underskrift forsynede Grundlovsakt bød Prinsregenten Tronen og vitterliggjorde Konstitutionsverket; dette havde, lød det atter i Afslutningsadressen, „søgt at fordele den souveræne Magt saaledes, at Lovgivningen nedlægges i Folkets og den udøvende Magt i Kongens Haand“. For 3 Maaneder siden, sagde Sverdrup, havde han just i samme Værelse opfordret Prinsen til kun at tage Kronen, rakt af et frit Folk: nu bragte han den! Det halvt modtagende og halvt udsættende Svar, som fra den 18 Mand sterke Deputation bragtes med tilbage, bebudede Rigsforsamlingens Afslutning den 19de Mai, Kristi Himmelfartsdagen, idet for Trontiltrædelsen ellers alt Regenten stillede i Udsigt: „om mine redelige Bestræbelser skal krones med Held, eller om det skal vorde min skjønne Lod selv i Døden at opofre mig for Fædrelandets Frihed og Selvstændighed“.

I Rigsforsamlingens afsluttende Virksomhed den 18de optoges Erklæringen til Sverige i Adressen for Opløsningen næste Dag, hvorhos Offentliggjørelsen af Finantsbeslutningerne og de udsatte Sager henstilledes til Regjeringen, som saa „bekræftede“ det med det samme. Da alle Repræsentanter underskrev Grundloven tilsidst, kom endog et Øieblik et Opgjør og en Tilrettevisning fore for Wergelands Udtryk før mod Rigsforsamlingen som svigtende sin Opgave, der nu i Tilfredshed fuldendtes. Den 19de modtog høitidelig Regenten Kronen „som en Gave“ og aflagde Eden til Konstitutionen, hvori han fandt „ved en viis Fordeling af Magten sikret Borgerfrihed og den Orden i Staten, som den udøvende Myndighed er pligtig og for-

maaende at vedligeholde", idet han tilføiede; „Den fra andre Stater dyrekjøbte Erfaring har lært det norske Folks Repræsentanter i lige Grad at vogte Regjeringsformen for Despotismens Kjendemærker og for Folkeregjeringens Misbrug". Under Beklagelse fremdeles af Mangel paa Efterretninger fra England meddelte han Sveriges Blokadeerklæring af 12te April og stedfundne gjensidige Kaperier i samme Stund, som han forkyndte: „Imidlertid er ingen Fiendtlighed udøvet eller nogen Krigserklæring af nogen Magt udstedt imod Norge". Efter Kanonsaluten ved Edsaflæggelsen og Kuren hos Kongen gik Toget til Kirken nu Himmelfartsdagen og hørte Legangers Præken som før Paaskedagen. Saa efter 40 Dages Virksomhed tog 20de Mai Rigsforsamlingen Afsked med Protokollernes Underskrivelse og Broderkjæde Haand i Haand under Udraabet: „Enige og tro, indtil Dovre falder!"

---

10. 17de Mai til 27de Juli.

„Vi Kristian Fredrik, af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge, Prins til Danmark, Hertug til Slesvig" o. s. v. begyndte, da Eden var aflagt, den første kongelige Embedsordre af 19de Mai til Bisperne „med Befaling at anordne udi enhver Kirke i det dig anbetrode Stift en Takke- og Bønfest at afholdes til Høimesse første Søndag efter denne Vor Befalings Meddelelse." Prækenteksten skulde være 125de Salmes første Vers, at „de, som forlader sig paa Herren, skal blive evindelig," hvor andet Vers efter begrundede det: „thi Ugudeligheds

Spir skal ikke herske over de retfærdiges Lod," og Salmen sluttede: „Fred være over Israel".

Midt i Prækenen skulde Rigsforsamlingens Valgadresse af 17de Mai til Kongen oplæses samt Adressen af 19de Mai, indflettet i en Kundgjørelse og et aabent Brev for Anledningen. „Konstitutionen sikrer Borgerfrihed og Statens Tarv og Hæder," hed det her, medens Kongen tilregnede sit personlige Valg „Forfædres Minde mer end egen Fortjeneste." Som man alt havde opgjort et Slægtregister for Sammenhængen med Norges gamle Konger, tilføiedes der: „Hine store Kongers Minde skal uafladeligen være Vort Kongespeil, og tidligen skal Vor elskede Søn dannes til engang at blive Folkets første Ven, dets Haab og dets Glæde." Det var, som alt forbilledlig ved Rigsforsamlingens Opløsning Kristian Fredrik havde ønsket sig „min store Forgjænger, Fjerde Kristians, Aand" og ved Siden af dennes alene gjenhængende Portræt i Forsamlingssalen havde faat sin lille Søn Fredrik fremstillet, som Aall lunt beretter, „legende med en Fjærbolt." Det var jo for denne Arvings Skyld, Tronen skulde modtages, „om det saa var paa Randen af Afgrunden," og i Kirkebønnen befaledes nu hans Navn indtaget efter Kongens.

Rigets Trang til Fred nævntes baade i Kundgjørelsen og det kongl. Brev uden Antydning til Indrømmelse for den for Resten, og 17de Mai fremhævedes som Selvstændighedens mindeværdige Dag med Grundlovens Undertegnelse ved Rigsforsamlingens Embedsmænd. Ogsaa Repræsentationens Adresse af 19de Mai, som hermed gjentoges i Kirkerne, lød atter med det ubetingede Selvstændighedens Krav ildfuld og uforfærdet nok: „I Folkets Navn erklærer vi dets faste og urokkelige Bestemmelse til at forsvare sin Frihed og Selvstændighed, var

det endog med Opofrelse af det kjæreste, det eier, og høitideligen gjentager vi den Ed, vi engang har svoret Fædrelandet, det gamle Norge, hvis Fald eller Skjændsel vi ikke ønsker at overleve." Men paa dette Grundlag af Konstitutionens Frihed ønskedes Fred og Samfærsel med Naboerne, og sammen med Forfatningsverkets Forkyndelse anmodedes Regjeringen om at frembære for de fremmede Magter Norges gjentagne Fredsønske for til fælles Vel ogsaa nu i Norden efter Formaalet nys i Syden at „gjengive Evropa Frihed og Ro."

Til nærmeste Søndag, 22de Mai, var Takke- og Bønfesten tilsagt i Hovedstaden, og i Optog tilhest, fulgt af mange af Rigsforsamlingens Medlemmer, togede Kongen ind under Kanonernes Hilsen og Klokkernes Kalden til Kirke. Ved Bygrænsen var der stor Modtagelse med Æreport og Gavebrev fra Borgernes Side, og 24 hvidklædte Piger strøde Blomster. „Kristiania gode Borgere vil mindes med mig, at det er Aarsdagen, da jeg første Gang saa mig omringet af dem!" udtalte Kongen og hilste „det hulde Kjøn" ligesaa indtagende som med Værdighed Militæret: „Norges Krigere, Kongen og Folket stoler paa eder!" Blot Veiret havde ikke forskjønnet Festen, men medtaget Æreporten, og til tvetydigt Varsel sad en Ugle paa Kirketaarnet.

Ved Kirkedøren stod Regjeringsraadet, der nu hos Kongen var døbt Statsraadet, og ledsagede med Præsteskabet Følget ind. Byens Musikforeninger sang, og Biskop Bech prækede efter den før nævnte Anordning, hvorpaa han fra Koret fremsagde, hvad „Tiden"s Beretning kalder „en passende Deklamation, som han endte med det Ønske, Held for Kongen!" Denne igjen fra sit festlig smykkede

Galeri besvarede Hilsenen i nogle følelsesfulde Ord med: „Held for Norge!“ og Kirken gjenlød af Hurraraab, „et skingrende tredobbelt Hurra,“ skriver Prosten Schmidt i Følget.

Siden var der stor Kur hos Kongen, som til sit ny Hof havde den dog mindre paaskjønnede Naade at udnævne 18 Kammerherrer, 12 Kammerjunkere og 2 Hofmarskalker. Til den i Ordenen uvanlig begunstigede Geistlighed med Biskop Bech til Ordfører svarede Kongen efter samme Schmidts Dagbog, „at han stolede vaa Anvendelsen af deres Indflydelse til Religionens og den gode Sags Fremme.“ Der var stort Taffel i Palæet og Folkefest i Haven med Transparent af Kongenavn med Krone og „Emblemer af Fasces og en Hund som Sindbilleder paa Enighed og Troskab“ ved Punsefkjænken om Aftenen, medens hele Byen var illumineret, og et lampesmykket Skib laa udenfor Palæhaven. Ikke mindre end 3 Festsange paa Melodi af Fædrelandets første Frihedssang „For Norge, Kjæmpens Fødeland,“ som nu altid gjenlød, tolkede freidig Fortrøstningen i Aand af disse Udtryk: „Det er fuldbragt, med Haab og Mod vi fremad ser og smiler.“ Fra Dagen efter skriver Doktor Møller i Eidsvoldsfølget ved Indtoget: „Kristiania Indvaanere har givet et frivilligt Sammenskud af 13,000 Lod Sølv, 50 Lod Guld o. s. v.; et Korps Odelsbønder, der med dragne Sabler og tilhest var med i Indtoget, skal ligeledes have gjort et Sammenskud af Sølv m. m. Det merkeligste ved dette bestaar deri, at det er sket uopfordret og af Tjenestefolk: Matroser og Soldater har gaat op paa Raadhuset og sagt, at det var vel alt det Sølv, de havde; men de gav det dog gjerne til deres ny Konge; de tog Urkjæder af deres Ure og lagde dem paa

Bordet, uden at være det mindste undselige over Gavens Ringhed."

I Bergen 27de Mai forkyndtes ved Herold og Trompeter rundt i Gaderne „17de Mais høist behagelige Budskab," som „Tiden"s Beretning siger, ligesom Biskopen holdt „den ypperligste Tale i Domkirken i Anledning vor elskede Kristian Fredriks Tronbestigelse; og ved det varme Udtryk af vor Konges Navn gjenlød Kirkens Mure af det høitideligste Fryderaab: Leve Kong Kristian Fredrik!" 3die Juni holdtes høitidelig Glædesfest med Kongens og Kronprins Fredriks Skaal under Salut og Trompeters Lyd. Efter Festmiddagen opførte det dramatiske Selskab Rahbæks Anna Kolbjørnsen med Epilog af Lyder Sagen, medens rundtom paa Fjord og Fjeld Glædesbaal blussede i Natten, og Gaver til de trængende øgede Jubelen overalt. I Trondhjem var der Festmiddag 8de Juni i Selskabet „Harmonien" med Sange af Præsten Schultz til Konstitutionen og Norges ny Konge. Gaver samledes til de trængende, Adresser til Statsoverhovedet og Guld og Sølv fra Damerne til Norges Krone — Exempler, der gik videre over Landet under almindelig Tilslutning. „Tiden" fortalte derom og forenede Bestræbelserne, ligesom repræsentativt fra Nordland Biskop Krogh greb Harpen.

Fremdeles fra Nordmandsforeningen i Kjøbenhavn listede Efterretninger sig frem, omend ikke officielt de meddeltes, og Landsmænd vedblev at komme med mange opmuntrende saavel Vidnesbyrd som Underhaandsbidrag. Noget friere forkyndte Avisen fra England Pressens og Digtningens Tilslutning: en Dames smukke Æresdigt om „Held for den brave Nordmand, Søn af Frihed!" ligesom Opraab, stilet til England fra Norge igjen og indtaget der just 17de Mai m. m. Forsigtigere anførtes Repræsentationens

oppositionelle Tilslutning, som f. Ex. hvordan Whitebread førte an i Underhuset mod Blokadeordren alt i April, som her ikke skulde udbredes, ligesom 10de og 12te Mai ogsaa Grey bl. fl. i Overhuset talte mod Kielertraktatens Gyldighed for Norge som for England med dens friheds-fiendske Forpligtelser og i det hele „mod de ædle Nordmænds skammelige Undertrykkelse.“ Selv Minister Canning anerkjendte Norges Modstandsret og fremhævede Tilbudene af Frihed i Foreningen, hvorefter dog 34 Stemmer blandt Lorderne alene forenede sig mod Alliansepolitikens Tvangsforanstaltninger og Militærhjælp, der var bebudet, men nu heller ikke førtes videre end til Underhandlingerne fredelig for at skaffe Sverige Norge i fri Forening. Engelsmændene f. Ex. saluterede Fredriksværn i Venskab videre, end Ordrerne ellers lød paa, ligesom de vedvarende heller hjalp end hindrede Korntilførslen og advarede for svenske Kapere, medens den enkeltstaaende Kaperplyndring i Nordland, som Øvrighederne indberettede, efterfulgtes i England af den skyldige Kapteins Afsættelse. Men modsigende Ordrer indløb ogsaa gjennem Sverige og Danmark underhaanden som officielle, hvorunder Englands uvisse Holdning i det hele her var en Gaade.

Medens da det halvt officielle „Tiden“ vedblev efter Evne at levere alle Uafhængigheden opmuntrende Vidnesbyrd, havde det kun den vanlige Spot tilovers for Sveriges Foreningsforanstaltninger. Saadan kom her Meddelelsen, „at Kongen ikke behøver af Norge hverken Kontribution, ei heller Flaade, ei heller Armé“ o. s. v. i Karl Johans Truselsbrev forøvrigt mod den „oprørske Rebel“, Kristian Fredrik, og de „Falskmyntere“, som endog blot modtog hans Sedler, og hvis Eiendom derfor skulde sekvestreres. Ja, det blev blot til Triumf, at der

var Nød i Sverige: „at det Rige, der har villet paatage sig Norges Forsyning, langtfra er istand til at forsyne sig selv." En Meddelelse af 17de Mai fra Gøteborgs-posten om Rigsforsamlingens „154 Medlemmer, hvoraf 80 danske Officerer, som da ikke kan formodes andet end at sætte alting igjennem," fandt „Tiden" morsom nok, da Bladet kunde tilføie, at samtlige disse 17 Officerer i Eidsvoldsforsamlingen var „indfødte Nordmænd". Endnu uforsonligere var „Intelligentssedlerne", der endog talte om at „skjære Ørerne af" de svenskfindede her som Forrædere, medens paa sin Side nu Essen anbefalede Vaabnene som Lærere til Lydighed, hvad aldrig var forstaat under Norges foregaaende Regjering, forklarede han.

Det var med næsten lige liden Forstaaelse gjensidig Sendebreve, helst uden Navn og underhaanden, vedblev at udveksles i en pynteligere Tone for at overtale; og som hist af og til Regjeringsraad Wahlstrøm og den med Kristian August til Sverige overgaade Holst forsøgte her Falsen selv bl. a. en historisk politisk Omvendelsespræken. En Pjese som Svar her i April, „Nora til det svenske Folk," havde i Forlegenheden søgt et fælles Stade i „det 9de Bud i Luthers Katekismus" om ikke at begjære sin Næstes Hus, og dertil føiet de nyeste Revolutionstheorier i Spørgsmaalet: „Burde ikke enhver Nation hindre sin Regjering, naar den merker, at den vil erobre fredelige Lande?" Karl Johans Skrivelse af 10de Marts til Essen havde vel lovet godt, sagdes der; men store Løfter var kun Ord i Politiken. Den inderlig elskede og retskafne Kristian Fredrik havde ene Kjærligheden og Tilliden, og hvad end Vetterstedt truede med Norges Erobring, vilde Hjærterne saaledes aldrig erobres. — Mere aabent og dristig talte Falsens navnløse Flyveskrift af 4de Juni:

„Hvad har Norge at haabe, hvad har det at frygte af en Forbindelse med Sverige, og under hvilke Betingelser kan denne Forening være ønskelig?" Men hans Forslag var fremdeles med Udvikling af ogsaa Danmarks Tilslutning som ønskelig intet mindre end, at Sverige skulde bevirke Foreningen ved at tage Norges valgte Konge til Kronprinds i Stedet for den just da hjemvendte Karl Johan. Naar derunder de borgerlige og politiske Rettigheder sikredes hvert af Rigerne for sig, kunde først Foreningen skabe „et Venskabsforhold, som, sikrende begge Nationer mod hinanden, tillige sikrede dem mod alle andre." Fordringerne var blot endnu mere skjærpede i Uafhængighedens Interesse den 15de Juli, i hvad „Tiden" bragte som „en norsk Patriots Skrivelse til en svensk Patriot." Under Uligheden indbyrdes helt igjennem var neppe engang en frivillig Forening længer ønskelig „undtagen under besynderlige Betingelser;" thi Stemningen var stigende for den ny Frihed og fulde Selvstændighed eller Kamp paa Liv og Død for Fædrelandet.

Den uvante Aabenhed i den ydre Politik, Regjeringen bekvemt kunde vise ved at bringe til offentlig Kundskab de ved Rigsforsamlingens Opløsning meddelte Aktstykker fra Danmark, styrkede Tilslutningen til dens Ledelse. Alle billigede Afvisningen af det svensk-danske Arrangement i Fredrik den Sjettes sidste aabne Brev af 18de April, at „enhver af Os forordnet Embedsmand, fra den høieste til den laveste, ligesom enhver anden Vor Undersaat i Norge ikkun under det Vilkaar er bleven fritagen for den Ed og Pligt, han stod i til Os, at Fredstraktatens Betingelser, for saa vidt ham maatte vedkomme, nøiagtig skulde opfyldes;" thi det første aabne Brev løste ubetinget fra Eden og indbød blot til Overgangen, ligesom det hele Forhold

for længst her var opgjort. Budbringerne endnu af en saadan Komandotone kunde det blot være hensynsfuldt at spare for at „være Dienvidner til den billige Fortrydelse“, som det offentliggjordes, ligesom ganske vist „Kommissærernes Forhandling vilde være aldeles frugtesløs.“ Da alligevel den underhaanden lovede Privataudiense paa Hølands Præstegaard lige før Trontrædelsen „forfeiledes“, var det efter Kristian Fredriks Undskyldning af 21de Mai til Bille „den lange Afstand,“ der var Skyld deri, ligesom han uden at kompromittere Danmark i Forhold til sig efter sit fortrolige Svar her maatte „vedblive en Handlemaade, der ene, om noget skal gjøre det, kan afværge Danmarks fremtidige Underkuelse under svensk Overmagt.“ Til Svar paa bl. a. Fredrik den Sjettes Brev af 19de Mai med „uudslettelige Beviser paa Venskab“ skriver han 20de Juni: „Det er mig uudsigelig meget værd at vide, at du lader mine Handlinger her i Norge vederfares Retfærdighed og Bifald“; men Indrømmelserne til Englands Mægling kunde ikke endnu gaa videre „for ikke at kompromittere Nationen.“

Til Staffellt ved Grænsekomandoen havde Kongen alt 20de Mai fra Eidsvold skrevet, at han fra Sverige var bleven „underrettet om, at en russisk Affending, en General Orlov, ventes her til Landet, en prøissisk Major Martens ligeledes, og maaske Kammerherre, Admiral Bille vender tilbage til Strømstad; skulde disse Herrer eller en af dem forlange at reise til Kristiania, da kan det fra Mandag af den 23de tilstedes dem.“ Kun maatte ikke den danske eller nogen svensk modtages selv da i Egenskab af Kommissær, medens for Underhandlere nu Veien skulde være aaben, en Besked, alt før Danmark havde faat. For Resten tilføiedes for Stillingen: „Det vil være nødvendigt at have et vaagent Øie paa Singelfjorden; thi den svenske Kanon-

flotille er i Farvandet. Angreb fra Landsiden er neppe at vente for det første."

Foreløbig da uforstyrret, vedblev dog Regjeringen trods Grundlovsordningen den gamle provisoriskartede Styrelse, og Statsraadnavnet forandrede ligesaalidt Forretningsordenen, som den samtidig bebudede Generalpolitidirektør „til at have Overtilsyn med hele Rigets Politi og have direkte Referat til Kongen" blev andet end Ord. Absolutismens Vaner og Finantsernes Forvirring var herskende, og Nødhjælpen „indtil videre" den almindelige. Departementspersonalet selv var provisorisk lønnet og der beklagedes for ældre Embedsposter ikke engang at kunne anvendes en saa vidt fast Lønsbestemmelse i Stedet for „disse idelige Gratifikationer, hvis Beløb i kort Tid ei har været ubetydeligt." Det lignede næsten Almisse, naar nogle Hundrede Daler anvistes Biskopen „som et Gratiale til Fordeling mellem de mest trængende Præster og Skolelærere i Nordlandene og Finmarken." Da Ydelserne til Universitetet sterkt udeblev, skulde Lønningerne i sin Helhed „beregnes, men ikke udbetales", idet Kongen anviste og lovede „passende Understøttelse ved Forskud af Regjeringen." En Indstilling om at faa Tilskudet af de Sorøske Midler har Dept.s Paategning: „henlægges indtil videre, da Hs. Maj. har indladt sig i privat Korrespondanse med Geheimekonferentsraad Malling i Kjøbenhavn."

Da Krigsrustningerne igjen fordrede betydeligere Seddelforsendelser fra Rigsbank til Zahlkasse og videre ud, som f. Ex. til Seiersted i Trondhjem just et Par Hundredetusinder, forsøgte den konstitutionelle Kontrol at gjøre sig gjældende 8de og 13de Juni. Direktionen for Norges midlertidige Rigsbank udbad sig af Finantsdept. ifølge Rigsforsamlingens Beslutning, „at det vil meddele den

Finantskomiteens og dets egen skriftlige Bestemmelse for, hvor store Summer Rigsbanken er bemyndiget at give til Regjeringens Disposition efter Dept.s Anvisning til den kongl. Zahlkasse.“ Men hin Repræsentationens Bestemmelse, som Dept. før havde anført at „henlægges“, tolkede det i Henvendelsen herom til Kongen 1ste Juli saa at forstaa, at Finantskomiteen, som „ikkun er bleven til i Følge af dette Dept.s Forlangende ved Rigsforsamlingen,“ i Underdanighed kun skulde skaffe tilveie, hvad mere Regjeringsraadet vilde have til de ordinære Indtægter end de garanterede 14 Mill.; og „saalænge der altsaa haves endnu tilovers af førnævnte Sum, tror vi ei at have nødig at henvende os til Finantskomiteen.“ Fra Hs. Maj. selv bedes der om Ordre til Banken om uden videre at lystre Dept.s Forlangender: „at Hs. kongl. Maj. allernaadigst vil befri Dept. fra at maatte anse sig ligesom sat under Formynderskab af Finantskomiteen.“ En af samme Datum gjennem Dept. sendt Kongeordre til „den af Rigsforsamlingen udvalgte og af Os nedsatte Finantskomite“ om at sætte til Disposition ad anden Vei en bortfalden Skatteindtægt for Finantserne er alene Protokollernes Antydning til Bifald, medens Dokumenterne selv ikke har været at opspore. Idet Kalkulatoren alt trak sig tilbage efter Rigsforsamlingen, kommanderede Generalintendanten baade finantsielt og militært hos Kongen.

Imidlertid var ogsaa alt 28de Mai Karl Johan, tilfreds efter Pariseropgjøret med sine medforbundne, vendt tilbage til Sverige; men hans Hær og lovede Hjælp havde det rigtignok længere Udsigter med at faa bragt tilstede. Straks skrev han dog fra Karlskrona til Essen: „Den Forsterkning, som jeg bringer Dem, er næsten 30,000 Mand, og med Guds Hjælp haaber jeg, vi snart skal være færdige med

denne oprørske Prins." Han gjorde overlegent Regning paa endnu 30,000 Mand, Russere og Preussere, naar blot ikke Mangel paa Levnetsmidler hindrede Anvendelsen. Og videre fra Arkangel havde han anmodet om 5,000 Russere mod det Trondhjemske, skrev han, ligesom Englands strengere Blokade fra 31te Mai skulde indlede Understøttelsen mere aktivt. Ja, hvad havde han ikke at regne op, naar alle Beregninger holdt Stik! Men forud for et nyt betænkeligt Felttogs Demonstrationer gik Triumftoget for det gamle, for „Tyskslands Frihed, Evropas Ligevegt, Skandivaniens Forening, almindelig Frihed," som endnu det 20de Juli i Vesteraas stod paa Triumfbuen, Sverige rundtom en Tid, medens ogsaa Magternes diplomatiske Fredsforsøg først stod for Tur.

Før dog til de førnævnte Sendebud i Kjøbenhavn ogsaa fra Østerige Steigentesch sluttede sig og omsider tillige den fra England til dansk Gesandt udnævnte Forster, sendte denne Stat hid istedetfor de 6 Krigsskibe til Fiendtligheder en særlig befuldmægtiget i Lord Castlereaghs tidligere Privatsekretær, Morier. I Arendal krydsede han det Gesandtskab, som herfra med Statsraad Nils Aall i Spidsen skulde forsterke Brødrene Anker, og som derefter begunstigedes med Overførelse paa et engelsk Krigsskib til til en opmuntrende Begyndelse. Da ikke længere Repræsentanterne var samlede, som Englænderen havde forudsat, leverede han uden at ville anerkjende Kongen Statssekretæren sin Regjerings Erklæring, der gik ud fra, at „Danmark ved Traktaten til Kiel forbandt sig til at afstaa Provinsen Norge med fuld Souverænitet til Sverige," og blot stillede i Udsigt fremtidig enten frivillig eller nødtvungen at maatte føie sig i Opfyldelsen. I det ene rimelige første Fald henstilledes, om Norge, „underrettet om den svenske Regjerings Tilbøielighed til at tage Hensyn

til dets Ønsker og Lykke, vil nyde Fordelen af Storbritaniens nuværende Beredvillighed til at mægle til dets Fordel for at tilveiebringe en passende Sikkerhed for de konstitutionelle Privilegier, det ønsker at nyde."

Svaret herpaa af 8de Juni var et høfligt, begrundet Afslag: En Underkastelse under Sverige saaledes, som Kielertraktaten fordrede den, var uforenelig med det norske Folks Frihed og Lyksalighed. Men, tilføiedes der, „hvis den fra Englands Side forventende Mægling derimod ikke direkte strider imod Rigets Konstitution eller Rigsforsamlingens Erklæring af 19de Mai, hvilke for Tiden er de ufravigelige Rettesnore for Hs. Maj.s Handlemaade, vil Allerhøiststamme anse det for sin Pligt at forelægge et Storthing, hvad Mæglingen maatte foranledige." Dog behøvedes hertil 3—4 Maaneder, hvori fuldkommen Neutralitet og fri Samfærsel med England maatte sikres Norge. Denne forønskede Vending af Forholdet meddeltes da ogsaa straks som sandsynlig i en kongl. Oplysningsskrivelse til Bergens Stift bl. a., hvor ad anden Vei Provideringskommissionen til samme Tid dog „har sikker Underretning om, at den norske Kyst sterkt blokeres." Underhandling med Englands Regjering var lykkedes tilveiebragt med det norske Gesandtskab befordret over og her Moriers Ophold, „den humane Mand, fuld af god Vilje til at mægle Fred" udover den egentlige Fuldmagt, skriver Kongen, idet han fortsætter: „Dette alt bestyrker mit Haab, at Underhandlingerne med England vil lykkes, og at dette skal frelse Norge — det er aabenbart, at England vil forhindre Blodsudgydelse i Norden."

Men hine gunstige Betingelser, der ogsaa i Statsraadet var vedtagne som Norges Fordringer, fandt Dagen

derpaa lige saa lidt Bekræftelse i den engelske Udsendings indløbende Svar som før i hans Forestilling. Hans begjærede Offentliggjørelse af Erklæringen i Mangel af et samlet Storthing at henvende den til foranledigede den 9de i Statsraadet følgende Vedtagelse: „Det skulde tilkjendegives Gesandten i Kongens Svar, at Valgene til et Storthings Sammenkaldelse skal vorde befalede i den Tillid, at England, fremtrædende som Mægler, skulde bevirke en Indstilling af Fiendtlighederne og tillige skulde blive nøitralt og tillade fri Samfærsel i denne Mellemtid". Men til Gjendrivelse af den falske Belysning heri svarede Morier straks igjen 9de Juni: „Saasom England ikke har nogen anden Interesse for Norge end den, som staar i Forbindelse med dets Allieredes, saa kan Undertegnede ikke modtage noget Forslag af de Norske, som ikke har Anerkjendelsen af Sveriges Souverænitet til Grundvold."

Idet da Offentliggjørelsen udeblev, kom ogsaa Valgforberedelserne ifølge Statsraadet 11te Juni til blot at udgjøre Optagelsen af Mandtallet over de stemmeberettigede rundt om i Landet „saa vidt muligt inden Juli Maaneds Udgang", medens der straks kun for Nordlandene og Finmarken toges Beslutning ogsaa om videre at foretage Storthingsvalg, uden at dette kom til at ske. Men derimod forkyndtes samtidig almindelig Folkevæbning at skulle finde Sted, og Beslutningen derom toges i Statsraadet alt 8de Juni i Forbindelse med den første engelske Erklæring paa Kielerfredens Grundlag. Det begrundedes dog ved „indkomne Beretninger om betydelige Rustninger i Nabolandet, der ikke kan have anden Hensigt end at krænke det norske Folks Frihed og Selvstændighed." Alt Reservelandeværn og alle vaabendygtige frivillige skulde

ved Kirkerne samles af Lensmændene og de i Distrikterne hjemmeværende Officerer for med selvvalgte Rodeførere under det „nationale" Mærke, graa Kokarde med grøn Kant, paa egen Bekostning at forsvare sin Bygd. Denne Mandhusingernes 9de Juni udstedte Opbudsordre, der kom i „Tiden" den 16de, var dog vel væsentlig en Demonstration, omend Kundgjørelsen forudsatte ogsaa Bortkomandering under offentligt Underhold af disse for det meste gamle Folk som Supleringsmandskab. Det var en Skjeldenhed, at videre end til Indskrivning Totens Landalmue f. Ex. ved Lensmanden begjæredes for Alvor organiseret, og offentlig Understøttelse søgtes for de ubemidlede til at faa sine i saa brøstfældig Stand værende Geværer reparerede ved oprettede Vaabenværksteder; men Øvrigheden svarede da ogsaa med uden Understøttelse at overlade Udførelsen af det befalede efter Loven til dem selv pligtskyldigst. Den 12te Juni udgik ogsaa Ordre til det regulære Militærs Indkaldelse igjen, hvad der dog først efterhaanden udførtes med Indtagelse af de anviste Grænseposter, ligesom da ogsaa Flaaden atter fuldt bemandedes.

Dog vedblev Kongen som i Brev til Jakob Aall 22de Juni fremdeles væsentlig at haabe paa Englands Mægling: „Mørk er endnu vor Horizont; men saa længe den engelske Gesandt, en saare retfindig Mand, bliver her, er der ogsaa Haab om Englands Mægling, som jeg har forlangt med Agtelse for Nationalværdighed og Lyksalighed". Det er blot Forholdsregler for Forsvarskrig, der tages; men det stiler jo fjernt nok, naar 27de Juni Ordren til det vestenfjeldske Norge foreskriver Bergens Amt, hvordan ved Fiendens Indrykning i 4 Mils Afstand Heste og Hornkvæg paa militær Tilsigelse straks skal drives fjernere bort for ikke at komme ham tilgode. Selv som Over-

general gav Kongen 2den Juli ligelydende Ordrer til Staffeldt, Hegermann, Stabell og Haffner om yderligere Forstærkning af sine Afdelinger fra Reserven og Almuevæbningen, og i Almindelighed indprentede han, at de stedse maatte „være betænkt paa en defensiv Forsvarskrig saaledes, som den saakaldte lille Krig i vore Bjerge giver saa megen Anledning til".

Sidst i Juni var da de allierede Magters Sendebud over Sverige ankomne, og Morier var efter Underretning ogsaa til sin Afløser her uden at oppebie denne reist til Gøteborg. „Den sande Fremstilling", Hovedkvarteret i Vennersborg alt 26de Juni havde færdig til Kommissærerne for de allierede Magter, havde naturlig set Sagerne i et eget Lys; men den havde da ogsaa kunnet faa Belysning fra Danmarks medfølgende Sendebud, som den hovedsagelig lød om Usurpatoren Kristian Fredriks Machinationer saaledes i Sammendrag: Den unge Prins, som forud kun havde været kjendt for sin huslige Ulykke (Skilsmissen) og sin Uenighed med Kongen af Danmark, havde straks her ved sin Proklamation om en vis „norsk Selvstændighed", og at før hans Haand maatte visne, end Norge skulde afstaas, betegnet Uafhængigheden som sit Standpunkt; thi Talen om Selvstændighed ellers var latterlig i Norge, der i mer end 300 Aar med mærkværdig Efterladenhed var styret fra Danmark af. Og dog blev just dette Udtryk, Selvstændighed, stadig gjort til et Slagord af de sammensvorne. Talende til Folket i dette glødende Sprog, forfattet af Biskoperne, forlokkede Prinsen uerfarne Folk og vandt især ved sin Personlighed et Parti af Kvinder, medens han fordulgte Kielertraktaten, skjønt Faktum var, at Rømer havde bragt ham den. Uden nogen Autorisation af Nationen gjorde han sig til

Regent og forstod at organisere Eidsvoldforsamlingen paa den Maade, at han altid kunde regne paa Majoriteten, hvorpaa han modtog Kronen. Grev Schmettow, Kapt. Holstein og andre Udsendinge fra Prinsen havde talt om hans hemmelige Haab, at forene Nordens tre Kroner paa sit Hoved. Det vilde være nødvendigt ingenlunde at lytte til de Forslag, han ogsaa nu maatte gjøre om en ny Nationalforsamling; thi han vilde blot lede den til Sveriges Ugunst og mod Formaalet for de allierede Magters Hverv, som Sendebudene dog selv ønskede opfyldt.

Paa Ladegaardsøen forhandlede Kommissærerne med Kongen, som for dem officielt blot var den overhørige danske Prins, hvem de bragte fornyet Ordre om at overgive Norge og vende hjem igjen inden 14 Dage. De fandt „Oprøreren" dog ikke saa ubøielig eller vanskelig at komme tilrette med, som de gjensidig kunde mødes i den Betingelse for Tronfratrædelsen, at Norges konstitutionelle Frihed anerkjendtes som Grundlag for Unionsforhandlinger med et dertil indkaldt Storthing. Ja, han var da endog villig til som Gjengjæld for Blokadens Ophævelse imidlertid at indrømme Sverige Besættelsen af Fæstningerne paa Østsiden af Glommenlinjen. Statsoverhovedets svage Modstand og mæglende Overgivelse af Uafhængighedens Opretholdelse til Folkerepræsentationen bragte Udsendingerne til at gjengjælde hans personlige Eftergivenhed med paa sin Side at forlade Kielerfredens Standpunkt i Instruktionernes Lydende for den norske Konstitutions Selvstændighed i det fredelige Foreningsresultat. Det var jo det Hensyn til Norges Frihed, som England fra først af havde betinget sig overfor Sverige, og som Udsendingen nys i Mægling til Norges Fordel havde tilbudt, ligesom det stemte baade med Koalitionens tidligere Befrielsesprogram

og, hvad der for Øieblikket gjaldt mere, bl. a. med den østlige Hovedmagts Interesse i Særdeleshed.

I Statsraadet 6te Juli, hvor ogsaa Anker paa Bogstad, Sverdrup, Hegermann, Fabricius, Broch og Kapt. Holstein som tilkaldte var tilstede, begyndte da Forhandlingerne med Kongens Redegjørelse for den politiske Stilling videre end ved Rigsforsamlingens Opløsning, idet nu endelig Efterretningerne fra hans egne Udsendinge indrømmedes ikke at give mere Haab end de dermed overensstemmende Vidnesbyrd her fra England, Rusland, Østerige og Preussen. Ifølge Protokollationen fremstilledes som deres fælles Erklæring, „at de i det bestemteste Sprog fordrer Norges Forening med Sverige, men dog paa den anden Side tilbyder alle Vilkaar, som det norske Folk kun maatte vide at nævne, for at sikre dets konstitutionelle Rettigheder, og tillige ønsker, at Norge skal være et adskilt og saavidt muligt uafhængigt Rige af Sverige, dog under samme Overhoved.“ Da Vilkaarene syntes „ærefulde og fordelagtige i og for sig selv betragtede for Nationen,“ fandt Kongen det uforsvarligt ikke at forelægge dem til Afgjørelse for Repræsentanterne. „Allerhøistsammes Beslutning var villigen at nedlægge Kronen, hvis større Uheld derved kunde afvendes fra Norge, men ogsaa lige villigen at gaa i Døden for Norges Sag, hvis Nationens Repræsentanter efter modent Overlæg foretrækker den haarde og ulige Kamp med hele Evropa for en fredelig Forening med Sverige, hvilken under de store Magters Garanti skal kunne sikre det norske Folks Rettigheder.“

Kongen oplyste videre, at Gesandterne, „skjønt deres Instruktioner byder dem at afgjøre alt inden 14 Dage, har indvilget at underhandle med Sverige om den Vaaben-

stilstand paa en Tid af 3 Maaneder, som hertil vilde udfordres." Om til Gjengjæld for fri Tilførsel herunder Sverige skulde indrømmes Grænsefæstningernes Besættelse under Neutralisering for Resten af østre Glommenbred, havde Kongen væsentlig Betænkelighed ved „med Hensyn til den offentlige Mening;" thi ellers var Besættelsen af Fredriksten og Fredrikstad „ikke af saa megen Vigtighed," da den første kunde omgaas, og den anden var „i og for sig selv en slet Fæstning." Kongsvinger Fæstning haabedes undtaget for Besættelse, da den laa paa Vestsiden af Glommen. Efter Opfordringen til Udtalelse herom har Statsraadsprotokollen videre: „Statsraadets Medlemmer og de øvrige tilkaldte var samtlige bestemt enige om og tilkjendegav hver for sig, at de ikke trode, at Hs. Maj. kunde gaa videre, og at de svenske Tropper paa ingen Maade maatte tilstedes at besætte norske Fæstninger, da dette ikke alene stred mod Rigets Grundlov, men tillige maatte kunne lede til indvortes Uroligheder, saasom det i Særdeleshed var dette Punkt af Fredstraktaten mellem Danmark og Sverige, som havde indigneret Nationen." De indrømmede dog, at i Svenskernes Sted de Allieredes Tropper kunde udføre Besættelsen, og indtil disse kom, Borgervæbningen gjøre det, idet de ellers hovedsagelig kun anbefalede 14 Dage fastsat som Frist for Vaabenstilstandens Opsigelse.

Men dette det udvidede Statsraadsmødes afgjørende Omslag fra Uafhængighedspolitiken kom foreløbig ikke videre, da det straks næste Dag mødte det for uantageligt erklærede Punkt om de Svenskes Besættelse af Fæstningerne i Udsendingernes Ultimatum. Disse vilde gjerne hjælpe Kristian Fredrik fra „den høie Post, til hvilken Omstæn-

dighederne uheldigvis har bragt ham," som det her hed om „Himlens Bestemmelse" før, og mæglende vilde de „indlade sig paa Modifikationer, som de erkjender at være udenfor det bogstavelige Indhold af deres Instruktioner," idet de understøttede Forslaget til Vaabenstilstand for Stor-thingets Modtagelse af Tronfrasigelsen; men de Betingelser herfor, de vilde anbefale Sverige, havde som sagt dettes Besættelse af Grænsefæstningerne til Fordring. Imidlertid blev de her, afventende det endelige Svar paa dette Til-kjendegivende af 7de Juli, og medens Steigentesch barsk endog bragte Kristian Fredrik i Graad, opmuntrede Forster og Orlov ham underhaanden.

Samme Dag landsatte en engelsk Brig i Fredriks-værn et Sendebud med Depescher til Morier, som endnu mentes i Kristiania, og til Kristian Fredrik. Verftchef Valørs Indberetning om Overbringerens Ytringer lød ialfald meget lovende med, at man overalt i England var stemt for Norge, at Fribreve var udstedte for Kornskibe til Bergen og Trondhjem, ja, at man i England ventede Krig med Sverige. Og igjen 18de Juli fra 3 engelske Fre-gatter ved Langesundsfjorden med Ordrer til den til Gøte-borg just afreiste Morier gaves lignende Indberetning fra den ombordsendte Løitnant: „Officererne talte alle med Begeistring for Norge," og „Fregattens Folk fortalte, at de var komne for at børste de svenske, dersom de forsøgte at angribe Norge." I Virkeligheden vedblev de engelske Skibe at vise Imødekommenhed i Stedet for Fiendtligheder, og det var maskerede svenske Kapere, der væsentlig opret-holdt Frygten for Blokaden.

Allerede den 7de Juli og næste Dag arbeidedes her-under i Statsraadet med Tilkaldelse af Diricks paa de Forandringer i Grundloven, Foreningen alene burde med-

føre, og som væsentlig satte en Vicekonge her i Kongens Sted og indrettede et nyt Kontroleringsraad for Unions-styrelsen af 5 af Storthinget valgte „Rigets Mænd“. Hs. Maj.s beskikkede Vicekonge skulde ikke mod sin Vilje kunne afskediges uden den norske Rigsrets Kjændelse, omend sus-penderes; og til ham skulde den udøvende Magt i den Grad overdrages, at han med Samtykke af $^2/_3$ af det efter hans eget Forslag beskikkede Statsraads Medlemmer skulde kunne give og ophæve Anordninger provisorisk og afgjøre Storthingets Lovforslag paa egen Haand undtagen, naar ved Nægtelsen af Bifald Repræsentationen fordrede Afgjørelsen af Kongen selv, og efter det udsættende Vetos Former denne fandt Sted. Kommandoen over Hæren, der ikke uden Storthingets Samtykke skulde kunne uddrages af Landet, skulde Kongen udøve ved Vicekongen, der i det hele sattes ind i Kongens Sted i en Række Grundlovsparegrafer. Storthinget skulde sammenkaldes, saa ofte Rigsdagen i Sverige samledes, og begge Riger skulde have fælles Ge-sandter, men Norge egne Handelsagenter og Konsuler. For det nævnte Kontroleringsraad lød Ordene: „Det tilkommer Storthinget at udnævne 5 Rigets Mænd blandt norske Borgere, af hvilke 2 efter Kongens Befaling skal være hos Hs. Maj.s Ministre ved Hoffet i Stockholm og 3 i Riget selv; disses Pligt er det at vaage over, at Konstitutionen i alle Maader overholdes.“ De gjorde i saa Henseende Forestillinger baade til Kongen og til Stor-thinget og fornyedes med 2 ved hvert ordentlige Storthing, idet dog Kongen kunde suspendere dem og indkalde Suplean-terne, men ikke afsætte dem. England, Rusland, Preussen og Østerige skulde danne Garantimagterne ogsaa for Norges særlige Bank og Universitet, ja for Kornmagasiner paa 300,000 Tønder i de forskjellige Stifter i 5 Aar foruden

anden velvillig virksom Hjælp fra den svenske Regjerings Side, som det hed. Kristiansand og Kristiansund skulde være Frihavne i Krig som Fred og det norske Flag blive uforandret Danebrog med Løven i eller og „efter Nationalfarven graat og grønt.“

Dette Udkast i Forbindelse med Kongens endelige Svar om Vaabenstilstandsbetingelserne, der nu lød paa „at overlade Fæstningerne Fredriksten og Frederiksstad til Borgernes Bevogtning,“ leveredes 13de Juli, og det medfølgende Brev til den svenske Konge udtalte: „Forinden Storthinget samles, maa tvende vigtige Punkter bestemmes, for det første, at Grundtrækkene til Foreningen antages af Sverige under Garanti af de fire Magter, hvis Gesandter her er nærværende, for det andet, at Beraadslagningerne vorde fri og velbetænkte, og at en Vaabenstilstand forudsættes til dette Øiemed.“ I fremdeles et medsendt Brev til Kronprinsen, Karl Johan, anbefaledes alle Indrømmelser til Foreningen ved ellers at stille i Udsigt: „De kan erobre Norge; men De vil regjere over Undersaatter, som er Fiender af sine Undertrykkere.“ Til Slutning i Brevet til de fremmede Udsendinge havde Kongen behændig anbragt ogsaa et Svar til den danske Konge, der til Fritagelse for al Mistanke om Meddelagtighed i Modstanden her blev efter Kielertraktaten tilkjendt „ingen Indflydelse paa Norges Skjæbne;“ men til at afslaa Tilbagekaldelsen inden de 14 Dage som sidste Frist nødtes Kristian Fredrik endnu som Norges Konge med Forpligtelser derefter.

Underhandlerne paa sin Side svarede 15de Juli blot med at beklage, at ingen af deres før opstillede Hovedbetingelser for Vaabenstilstanden herved var blevet uforandret, hvad der gjorde Antagelsen tvilsommere hos den

svenske Konge, om det end netop derved saa meget mere mente de, vilde „give ham Leilighed til at begynde sin Indflydelse paa Norge med en udmerket Velgjerning.“ For Resten gjentog de Ønsket om sine Forestillingers Offentliggjørelse, „støttet paa det Princip, at Norge bør være underrettet om alle de Farer, det stedes i, og om denne Sendelses sande Hensigt.“ Efter Afskedsaudiensen 17de Juli drog de med disse Forslag til Sverige, og to Befuldmægtigede for Vaabenstilstandens Afslutning fulgte efter dem til Grænsen.

Selv begav Kongen sig ogsaa østover 21de Juli til Moss, idet han efter Pavels' Referat af hans Ord til Treschow „haabede at hjembringe Vaabenstilstand eller Fred.“ Offentliggjørelsen i „Tiden“ af Notevekslingen med de fremmede Sendebud fandt da Sted 21de og 26de Juli til det fredelige Opgjør, der afventedes med Ordre endog til Thygesen i Danmark om til da at opsætte Afsendelsen af de opkjøbte Levnetsmidler trods Trang her alt til at laane sig frem for Hærens Forsyning. I Bergen var der 25de og 26de Juli endog Uroligheder paa Grund af Levnetsmidlernes fornyde høie Priser under den delvis stedfindende Blokade. Provideringskomissionen maatte selv gaa over sin tvungen regulerede Pris for at gjøre Indkjøb til Militæret efter Overprovideringskomissionens Ordre; og i Mangel af Kontanter tuskede den med Fisk, som den før havde indfordret hos de Handlende, hvor „revolterende, ja næsten umuligt“ det syntes dem selv. Med Uafhængighedens Forsvar saa det Lederne altid mørkere ud, om ikke en Forandring indtraadte, og de indledede Mæglingsforslag til en fri Forening havde jo selv en Sverdrup tiltraadt, som Pavels betænkelig henholder sig til. I Tjødling Præsteprotokol skrev ogsaa Stefanson:

„Disse fremmede Ministres Ophold i Kristiania gav ellers Anledning til mange private Efterretninger, som ei kan nogensinde ventes trykte. Den østerigske Minister udmerkede sig især i Audienserne hos Kongen ved et heftigt opfarende Sindelag, og hans Udfald skal ofte nok have vidnet, hvor dybt ofte Almenstemmen bliver sat i despotiske Stater, da den aldrig bør raadføres, fordi Folket er det samme som Pøbel, som en Despot ei spørger tilraads. Den franske Revolution syntes at love Jordens Folk saadan Rettighed; men gid dens Udfald ei maatte skabe et stort Despoti, Overtro, Vankundighed og Mørke for Efterslægten.“ Det er Opfatninger og Ord, som da ogsaa andensteds gjenfindes og alt bebudede Reaktionen.

---

11. 27de Juli til 14de August.

Med Krigstidender og Kristian Fredriks Brev til Sveriges Konge uaabnet vendte de fremmede Udsendinge 27de Juli tilbage igjen til Moss. „Sverige har forkastet Deres Høiheds Forslag,“ lød Underretningen af 25de Juli fra Udevalla, „og det antager kun dem, der i vor Note af 7de Juli har været tilbudte.“ Det er ogsaa, hvad Statsraadprotokollationen af 29de har fra Underhandlerne: „disse har erklæret, at Kongen af Sverige ikke har villet Vaabenstilstanden uden paa af dem tilbudte Vilkaar.“ Men altsaa hine Selvstændighedens Fordringer paa Grundlovens Forudsætninger havde ogsaa Sverige villet antage! Det var mer end, hvad man før

havde hørt eller endnu en Stund fik høre derfra. Imidlertid var Krigen alt begyndt for at fremtvinge Foreningen, som de fremmede Magter havde tilsikret Bistand, og Sendebudene tilføiede halv selvironisk, at Kristian Fredrik havde sat sig i en Stilling, „saa grusom, at det ei engang er tilladt at beklage Dem."

Med Værdighed lød Kongens Svarskrivelse: „Hvis jeg havde antaget nedværdigende Vilkaar og krænket Konstitutionen, og den almindelige Stemme havde hævet sig imod saadan Handlemaade og gjort den frugtesløs for den bestemte Hensigt, da skulde De have Føie til at beklage mig; nu da jeg forsvarer den bedste Sag i Spidsen for et tappert Folk, som kjender sin Uafhængigheds og Friheds Værd, forlanger jeg ikke, at man skal beklage mig. Om jeg endog skulde opofre mit Liv for dette undertrykte Folks Frelse, vilde jeg ikke kunne forestille mig skjønnere Skjæbne." Atter disse Ord om Selvopofrelsens Alvor, der blot blev Ord og fremtidig saa lidet skulde være at bygge paa! Det syntes Stemningens følte Udbrud i en bevæget Tid, der ikke var bange for at sætte Livet ind for en Handling, og hvis personlige Tanke syntes stemt med Folkets. Overgivelsen af Fæstningerne til de Svenske, som det her gjentoges, „den uovervindelige Hindring for Vaabenstilstanden," var jo ogsaa først og fremst bestemt af Ærens Krav som en uindrømmelig Selvopgivelse, medens rigtignok Kongens Fordring før havde været meget mere vidtgaaende end, hvad her fastholdtes. Stefanson skrev da ogsaa i Aarsoversigten: „Lige til Felttogets Aabning eller Krigens Begyndelse for Alvor havde Kongen vist sig fra den stolteste og ædleste Side i Almenhedens Øine."

Paa den anden Side stod Sveriges Fordringer, op-

arbeidede under fleraarige Anstrengelser og uden Tilbøielighed til Eftergivelse. Her forelaa Proklamationerne derfra, skjønt holdte i Hensynsfuldhed for at overtale Norges Indvaanere, dog som de uafvendelige Krigens Forbud. Der var den svenske Konges af 10de Juli om Kielertraktatens fulde Ret og hele det norske Selvstændighedsverks Ugyldighed, saa blot en ny Rigsdags fulde Ret til at overlægge om en Grundlov under svensk Formynderskab gjentoges i Løftet fra før. Der var Kronprins Karl Johans af 17de Juli fra Vennersborg om den garanterede Kielertraktats Urokkelighed, saa længe Trygheb og Redelighed fandtes paa Jorden, Traktatens Hellighed, som det i det samtidige Opraab hed til hans Soldater. Og Svaret nu fra Gøteborg 20de Juli gjennem de fremmede Sendebud, det afviste den betingede Tronfrasigelse i de gamle Talemaader om Oprøreren bl. a. saaledes: „Man gjør ingen Opofrelser, naar man nedlægger en usurperet Magt, og man er ikke paa Pligtens Vei, naar man ikke erkjender Helligheden af Traktater og af Folkeretten, som disse er byggede paa. Prins, jeg vil nu udføre min Konges Befalinger, og jeg skal ikke ophøre at gjentage for de Svenske, at de bør række Haanden til de gode Nordmænd og aldrig blande disse med Oprørsstiftere og de Udlændinger, som de gaar i Strid med."

Og man gik alt i Strid samtidig med denne Budsendelse, et Angreb først tilsøs med ret Vurdering af Overlegenhed her. Den 26de og 27de Juli udførte den svenske Flaades 8 større Krigsskibe og 80 Schalupper foruden Transportfartøierne under Admiral Puke sit længe forberedte Angreb paa Hvaløerne, og Mørners medførte 5 Bataljoner besatte tidlig den 27de uden Kamp Øerne. Fra Slagordenen om Aftenen traf om Natten Fasting

paa ny Ordre om at vige de blot 36 Kanonbaade her af Flotillen paa et Dusin Skonnerter og Brigger og over 100 rundt Kysten spredte Kanonbaade tilbage forbi Fredrikstad til Kristianiafjorden, udenat de store svenske Skibe i Vindstillen naade frem til at afskjære Tilbagetoget, medens et Transportskib for de forfølgende Kanonbaade blev brændt. Angrebet var begyndt, før Underhandlingerne var sluttede, og efter Afskedsaudiensen 28de Juli paa Moss drog Udsendingerne sig tilbage, idet de besvarede Nægtelsen af Fæstningernes Overgivelse og den ubetingede Tronfrasigelse med Advarsler om Forrædere i Norge mod Kristian Fredrik personlig foruden med Gjentagelsen af Karl Johans Afskedsord om Medgjørlighed for ethvert „Forlangende med Billighed.“ Den tilsyneladende uforfærdede Konge gik straks til Redegjørelse for Folket af sit svigtede Fredshaab og Optagelsen af den besvorne Selvstændighedskamp. Det var da umiddelbart ovenpaa og i Henhold til den just meddelte Foreningsunderhandling, „Tiden“s næste Numer bragte 28de Julis Kundgjørelse om Krigen, der ogsaa i Kirkerne skulde forkyndes over Landet.

„Vi er maaske gaat videre, end det norske Folk i Almindelighed vil billige,“ erklærede her Kongen, „idet Vi har vist Os villige til med Selvopofrelse at frasige Os og i Folkets Hænder at nedlægge de Rettigheder, som dets Tillid skjænkede Os, saafremt et Storthing, der ene kunde bestemme Rigets Skjæbne, erkjendte, at en konstitutionel Forening med Sverige, som kunde sikre det norske Folks Rettigheder og Fordele, var at foretrække for et fortvilet Forsvar mod Evropas mægtigste Stater, forenede mod Norge. — Imidlertid er vore Bestræbelser for at forekomme Krigens Udbrud blevne frugtesløse. Den svenske Regjering har under Skin af at ønske Fred og at

ville bevilge Vaabenstilstand fordret som Vilkaar for samme en ubetinget Erklæring af Os, at Vi fra denne Stund nedlagde Kronen, samt at svenske Tropper skulde besætte Fæstningerne. Vi tror at have handlet overensstemmende med Vor første Pligt og med Folkets Ønske ved at afslaa disse forhaanende Vilkaar. En Følge deraf vil være, at Krigen, som de Svenske den 27de har begyndt ved at besætte Hvaløerne, som Roflotillen efter Vor Befaling og uden Tab forlod, vil fortsættes, og store Opofrelser og Savn vil fordres af Vort elskede Folk for at bestaa i samme mod talrige Fiender. Vi opfordrer Folket til at lægge for Dagen, at Rigsforsamlingens høitidelige Erklæring af 19de Mai heller at ville dø end at foretrække Slavelænker var talt i Folkets Aand."

Saadan var Opraabet til Folket om at gaa i Krigen og hævde Selvstændighedens affordrede Ed, hvilket Budskab Landet over Kirkerne skulde bære frem og efter Ordren ledsage af Bønnen i Krigstiden af den mest glødende Fædrelandskjærlighed. Ve den, der svigtede den svorne Sag, men dobbelt Ve, om det var den, der selv havde reist Stormen! Alt var Hæren samlet, og Kongens Opraab til Militæret ved Krigens Begyndelse var ikke mindre modigt og forpligtende. „Timen er kommen, da I skal besegle den Ed, I har svoret, at hævde Norges Selvstændighed ved at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland," lød det, „Frihed eller Død være vort Løsen!"

Til Grund for de af Kongen saa ledede Krigsoperationer laa Seiersteds aarsgamle Forsvarsplan med for det første den saakaldte lille Krig, som jo i Sommer Anførerne var bedt at være betænkte paa, under Modstand

ved alle Forhindringer mod en overlegen Fiende østfra. Først bag Glommen ventedes en Ligevægtstilling at kunne opnaas, ja mulig, saa spredt og underlegen Flaaden var, først bag Kristianiafjorden, hvorhen den sydostlige Flaadeafdeling blev trukket, og hvortil Hovedstyrken egentlig støttede sig. Det var omtrent 15,000 Mand i spredt Stilling fra Kristiania til Glommen, medens sydostlig foran Glommen mod Grænsen ved Fæstningerne tilhøire Staffellt og Stabell havde omkring 5,000, og en lignende Styrke var fordelt nordover tilvenstre ved Elverum og Kongsvinger Fæstning, hvor Krebs havde Hovedkommandoen. Foruden smaa Troppe- og Flaadeafdelinger norden- og vestenfjelds stod vest for Kristianiafjorden i Grevskaberne for sig 2,000 Mand for at hindre Landsætning fra den overlegne svenske Flaade, der som omtalt havde begyndt Krigen den 27de med Besættelse af Hvaløerne.

Langs Kystlinjen kom ogsaa mod den norske Forsvarsplan, som forud nok var bleven kjendt, hele den svenske Hovedhær, henimod 40,000, der overalt efter Kronprinsens Ordre skulde angive sig for 80,000. Det var alene Svensker og et leiet Frikorps fra Napoleonskrigen, medens de Allieredes tilsagte Hjælp af forskjellige Grunde ikke kom med, og det særlig var de gamle Foreningsvenners Fordring: ingen Russer i Spillet! Mange Svensker var i det hele uvillige til Krigen mod Nordmændene, og om end Essen 29de Juli til Karl Johan mente Tropperne „besjælede af den bedste Aand“ for Angrebet, undlod han dog ikke at tilføie: „Alligevel tror jeg, at der tiltrænges Brændevin og tilstrækkelige Provisioner for at vedligeholde og forøge denne Aand.“

I det berømte Slagfelt fra Karl den Tolvtes Tid hundrede Aar før og den hæderlige Forpost Enningdalen

fra Krigen her sidst faa Aar tilbage fandt nu 30te Juli Essens Fortrop godt som ingen Modstand, idet den over Værby og Præstebakke fulgte Staffellts vigende Vagtposter. Den 31te veg Grænsepösteringerne videre endnu bag Tistedalselven og Svinesund under svagt Forsvar, hvad dog Kongen fra Moss straks bebreidede Staffellt som sket „uden Nødvendighed," idet han opfordrede ham til, om muligt, at tage de tabte Poster i selve Enningdalen tilbage. Staffelt, der kun havde et Par Tusinde Mand til umiddelbar Raadighed og paa Forhaand stod i Misstemning til Kongens Krigsledelse, nølede og raadspurgte sin Kollega Stabell. Først paa fornyet Ordre fra den fremdeles fra Moss af kommanderende Konge, hvis Udtalelse 1ste August lød paa „megen Mishag" for Overgivelsen „fortidlig" af Tistedalselven og Svinesund, gik han atter frem igjen, indtil han mødte den nu stærkt samlede Fiende, der rykkede frem til Indeslutelsen af Fredriksten og alt kjæmpende overskred Svinesund. Den 2den og 3die Aug. gik hen under Speideri og Forberedelser i Forbindelse med Stabell til den befalede Fremrykning for at tage de opgivne Forsvarslinjer tilbage eller ialfald langs Aasryggen Kjølen forstyrre Fredrikstens Indeslutelse; men da ogsaa det for et Streiftog beleilige Øieblik om Morgenen den 4de gik unyttet hen, og paa Forespørgsel Fritagelse efter Omstændighederne for Angrebet indløb fra Kongen, opgaves det atter for Fiendens tætte Fremrykken efterhvert, selv i Angreb igjen med Tilfangetagelse af en halvhundrede Mand, efterat Fredriksten var afskaaret.

Den samme Dag saa ogsaa Fredrikstad opgivet. Fra Hvaløerne var de svenske Skibe med 5,000 Mand Landgangstropper ombord alt 3die Aug. blevne Herrer over den Byfæstningen beherskende Kragerø, som Hjermanns

1,200 Mand uden Forsøg paa Forsvar forlod, medens Hovedstyrken af den norske Flotille laa ude i Kristianiafjorden, og 2 Kanonjoller i Skebergkilen maatte sænkes. „Efter Hs. Maj.s Ordre" sendte samtidig Komandanten Hals Kanoner fra den jo „i og for sig slette Fæstning" til Glommenstillingen nordpaa, og under Kapitulationen straks den 4de vedblev han at lade Forsvarerne løbe, saa Svenskerne udpaa Dagen kun fandt 200 Fanger tilbage at sende som fredelige Forbud med Understøttelse hjem igjen paa Ord fra en Del af dem om ikke mere at deltage i Krigen.

Imidlertid havde ogsaa Kongen gjort Anstalter til i personligt Nærvær at deltage i Krigen. I Statsraad paa Moss 3die Aug. lod han til Indledning protokollere: „Krigens Hændelser kan være mangehaande, den almægtige raader for Menneskets Skjæbne. Skulde det være Forsynets Vilje, at Vi, som Gud forbyde, skulde geraade i Fangenskab, da erklærer Vi høitidelig, at enhver Erklæring, ethvert Løfte eller Frasigelse, som Vi maatte blive nødt til at afgive i bemeldte Vort Fangenskab, skal være og ansees som aldeles ugyldigt, førend et konstitutionsmæssig valgt Storthing med frit Overlæg har antaget samme som gyldigt eller forbindende for Nationen." Og ikke heller tilfulde mere sikker paa Storthinget end paa sig selv, tilføiede han for alle Muligheder: „Kun et ifølge Grundloven lovlig valgt Storthing, som delibererer med Frihed og Ro, kan efter modent Overlæg tiltræde Foreningen med Sverige; men Vor Søns eget Samtykke i myndige Aar udfordres. Ser han Midler til at gjøre sine Rettigheder gjældende, da bør han vælge mellem Danmarks og Norges Kroner; thi forenede kan de ei blive paa hans Hoved, saaledes som Politiken nu byder." For Leiligheden

betrodes den midlertidige Regjering til Statsraadet ligesom i Kongens Forfald for Resten Overkomandoen til Seiersted. Og alt skulde Hovedstadens offentlige Værdigjenstande flyttes vestover op i Valders efterhaanden i Forventning af Fienden og Ubøielighed i Krigen, som det hed: „Saalænge det er muligt at holde Troppene i Marken for at forsvare Bjergene, bør efter min Formening ingen Underhandling eller Fred sluttes med Norges Arvefiende, de Svenske, der nu senest ved at afslaa Vaabenstilstanden og ved at erklære Rigsforsamlingen paa Eidsvold for ugyldig har lagt deres Hensigt for Dagen, at træde Nationens Lykke og Rettigheder under Fødder." Med disse kraftige Beslutninger drog Kongen i Krigen, afslaaende iøvrigt Kristiania ridende Borgerkorps' Ansøgning om som hans Garde at være Vidne til Bedrifterne, eftersom af Nationalhensyn da dette gule Kor først maatte faa sig „en Feltmundering, graa, blaa eller grøn."

Ved Rakkestad 5te Aug. om Morgenen ordnede han straks 10,000 Mand af Staffellts og Stabells med Hegermanns forenede Tropper til Angreb paa Vegesacks dristig fremrykkende Fortrop, hvis hele Styrke i Øieblikket kun var halvt saa mandsterk. Da bragtes ham Efterretningen om Fredrikstads Fald og uefterrettelig fra Staffellts Forpost Rygte om Fiendens videre Marsch for at forcere Kjølberg Bro og afskjære Veien til Hovedstaden. Overgivelsen af Fredrikstad havde han selv jo gjentagende forberedt og efter Omstændighederne beordret, da den skede; men hans Brev nu til Haxthausen talte i en anden Tone om „den fordømte Fæstning, som overgav sig saa tidlig", ligesom med en lige ubestandig Kamplyst der tilføiedes: „Naar man nu blot kunde bringe Fienden til Slag paa

venstre Side af Glommen!" Det var dette, der just under gunstige Betingelser forelaa ved Rakkestad; men nu i Tilslutning til Staffeldts Forsigtighed vilde Kongen ikke vide af andet end Tilbagetog, som om Eftermiddagen i pludseligt Omslag maatte udføres trods ivrige Protester fra de fleste af de øvrige Officerer og fra de kamplystne Soldater, hvis Udholdenhed Manglerne i Forpleining og Udrustning ikke kunde kue. Og 6te Aug. igjen fra Spydeberg var det ogsaa til Fredrikstens Forsvarere kun Forsagthed, Kongen havde at meddele i egenhændig Ordre til helst at „spare Byen", som Svenskerne truede med at lade det gaa ud over for at bringe Fæstningen til Kapitulation, hvad han understøttede med at udbrede sig om, „hvor ukjært det vil være mig at se Fredrikshald afbrændt".

Fra Krebs foran Kongsvinger og Veien her fra Sverige kom der imidlertid andre Underretninger, der reddede Æren. 2den Aug. efter nogle Forpostfægtninger var han bleven angreben i sin Hovedstilling af Gahn med halvtredie Tusinde Mand; men han forsvarede Lierskanserne med saadant Eftertryk, at den indrykkede Styrke, forfulgt, fandt sig beføiet til at gaa langt tilbage mod Grænsen igjen. Og her med Trænet alt videre tilbagesendt blev Svenskerne tidlig 5te Aug. omgaaede og angrebne ved Matrand af Krebs' Afdelinger af søndenfjeldske Skiløberkompani, Trøndere og Akershusinger samt Eidsvoldske Batteri og Landeværn, saa det kun var med Nød de omringede efter voldsom langvarig Kamp tildels slog sig igjennem, efterladende Leir og Bagage og foruden de faldne som Fanger 14 Officerer og 312 Mand. Kun Kongens Ordre holdt derpaa Krebs tilbage fra videre at rykke ind i Sverige ad den aabnede Vei mod Eda Skanse og komme Hovedhæren i Ryggen.

Krigsmeddelelserne til Stockholmsposten havde alt

2den Aug. vidst at fortælle, at Modstand først kunde ventes bag Glommen; og 5te Aug. skreves videre til den, hvad ogsaa Berlingske Avis i Kjøbenhavn trykte op, at det kun var ildesindede Mennesker, der udspredte, at Nordmændene hadede Svenskerne. „Siden vor Hær har rykket ind i Norge," hed det videre, „har vi dog vidst Falskheden heraf; Soldaten omgaas norske Bønder som Brødre, de kommer til vor Leir som til gode Venner." Endnu med Dato 5te Aug. i Norge og med Karl Johans Navn under udbredtes trykte Opraab i den gamle Toneart: „Det er i forbrydersk Hensigt, man har aflokket eder en Ed ei alene mod eders forrige, men endog mod eders paa en lovlig Maade blevne Konge: Karl den Trettende og hans Efterfølgere har alene den Rettighed at styre Norge efter de Love, som vil blive bestemte af Folket. Kom derfor til os, I vil blive godt modtagne! den svenske Soldat er ikke kommet til eder som Fiende" o. s. v.

Det var i et helt andet Sprog i Overensstemmelse med Indrømmelserne til de fremmede Sendebud, at Dagen derpaa den svenske Kronprins allerede indledede Underhandlinger igjen gjennem den fratraadte Statsraad „Kalkulatoren" Tank og Rigsforsamlingsmedlemmet Præsten Haunt: det var paa Grundlag af Eidsvoldskonstitutionen mod Tronfrasigelsen, hvilke Forslag 7de Aug. ved Hovedkvarteret i Spydeberg forelaa for den mismodige Konge. Tank søgte særlig, siger den da nys udnævnte kongl. Sekretær Adlers Optegnelser, at virke til Modtagelsen af de gunstige Betingelser, hvorom Karl Johan havde ladt de Ord falde, at de ikke oftere vilde blive tilbudte saadan, og at om han nødtes til at erobre Hovedstaden, han da vilde fordre Souveræniteten i Kielerfredens Forstand.

I det før jo alt opgivne Kristiania, hvor Zahlkassens

Flytning kun hidtil var udebleven af Mangel paa de tilsagte Heste, holdtes samtidig Statsraadsmøder uden Kongen, og just 7de er protokolleret: „Haxthausen androg, at han ifølge de ham fra Hs. Maj. tillagte Befalinger havde idag sammenkaldt Komissariatkomissionen for med den at tage i Overveielse, hvor megen Proviant, der burde holdes tilbage i Akershus Fæstning, og for at træffe de hensigtsmæssigste Foranstaltninger til det øvriges Bortførelse. Da den nærværende marscherende Styrke tildels allerede var og inden faa Dage vilde blive forsynet med de reglementerede Levnetsmidler paa 10 Dage, saa trode han ikke efter de ham af Hs. Maj. givne mundtlige Befalinger at burde beholde et større Forraad i Akershus Fæstning end paa 10 Dage til 5,000 Mand.“ Resten burde bortsendes med Munderingsvæsenet tilsøs til Drammen og videre over Land, og Fæstningen burde kapitulere uden Forsvar for at skaane Byen; thi med Opofrelse af 500 Mand kunde Akershus alligevel tages, mente han, hvilket alt Statsraadet besluttede Kongen forkyndt.

Statsraadsmødet hos Kongen paa Spydeberg 8de Aug. fandt ved „Overveielsen af det af Kronprinsen af Sverige ved Statsraad Tank oversendte Udkast til de Vilkaar, hvorunder Foreningen mellem Norge og Sverige skulde kunne iværksættes, at da disse fandtes paa det nærmeste overensstemmende med de Vilkaar, som forhen har været antagne til Forelæggelse for et holdende Storthing, saa kunde der for saa vidt nu intet videre være derimod at erindre.“ Da Statsraadet derpaa havde faat tilkaldt Seiersted og Hegermann, er anført, at „Fienden gik bestandig frem uden at kunne tvinges til Slag, da de norske Tropper var udsatte for stedse at overfløies af den

fiendtlige Magt," og videre: „Hvad dernæst Armeens Providering angaar, da erklærer jeg, Generalløitnant Haxthausen, at jeg aldeles maa henholde mig til de fra Tid til anden til Generalkommandoen indleverede Lister over de i Behold værende Levnetsmidler, som viser, at der kun er Proviant for Armeen indtil Midsten af denne Maaned foruden en Beholdning af henved 4,000 Tønder Korn paa Bergenhus, i Kristiansand" o. s. v. Indhøstningen forestod vistnok; men aldrig vilde der være tilstrækkeligt til Armeens fremdeles paatrængende Fornødenheder og endnu mindre til at holde Hungersnøden ude i Riget. Der kunde altsaa ikke bygges paa et varigt og heldigt Forsvar under saadanne Omstændigheder, hedet det, og „paa Grund af disse Oplysninger fordristede Statsraadet sig ikke til at fraraade Hs. kongl. Maj. den anbudne Vaabenstilstand, da Fæstningerne Fredrikstad og Fredriksten allerede er, den første besat med svenske Tropper og den anden, som nu efter de indløbne Beretninger bombarderes, fuldkommen indesluttet uden at kunne undsættes, saa at denne Vaabenstilstand, som nu bringes i Forslag, i Grunden ikke er andet end, hvad forhen har været tilbudt den svenske Regjering."

Der er protokolleret videre under Hensyn til den foreløbig overenskomne Tronfrasigelse, at Hs. Maj. gav sit kongl. Ord paa at virke for Tilførselsfrihed og „saadanne Betingelser for det norske Folks fremtidige Rettigheder, der i det mindste er lige saa fordelagtige som det fremlagte Udkast." Og dette, som forelaa i Rettelse af Kongens før omtalte oversendte Forslag, vilde i alle Fald være afhængigt af det sammentrædende Storthing, som havde

„nærmere at bestemme Vilkaarene mellem begge Nationer, Norges Selvstændighed uforkrænket."

Til den nærmere Fastsættelse helst i personligt Møde af den saaledes indledede Vaabenstilstandsordning sendte Kongen tilbage med Budbærerne to Breve til Karl Johan i samme Stund, som Efterretninger fra Anker i England om den til 1ste Okt. sammentrædende Wienerkongres fremstillede sig som et nyt Haab for Fremtiden, om man indtil da kunde holde ud. Svaret af 10de Aug. ved Adjutant Toll fra den svenske Kronprins vilde „ikke spilde et Øieblik" for at udtrykke den Tilfredsstillelse, som de to Breve havde forvoldt ham; men Sammenkomsten turde han ikke modtage, skrev han, „før De har overgivet den exekutive Magt til den norske Nation." Og idet han vedblev til sine egne at skrive om de Udflugter, han fremdeles mistænkte fra Kristian Fredriks Person, fortsatte han saa meget ivrigere Krigsoperationerne, som da just dette des hastigere maatte fremtvinge Fredsopgjøret.

Den svenske Hovedhær vedblev at marschere paa nordover og vestover, og Overgangen over Glommenarmen ved Onstadsund og Langenæsskanserne angrebes heftig 9de Aug. af Fortroppen under Vegesak. Svenskerne maatte dog efter to forgjæves Stormangreb under store Tab vige for Hegermann, der alt beredte sig til at forfølge, da frygtsomt Kongen, som nu i Felten fik ondt blot ved at se et Par saarede, hindrende greb ind. Ved Ordren midt under Kampen om at gaa tilbage, raabte Hegermann til Soldaterne: „Slaar, mine Gutter, om en Stund har vi seiret!" medens Kristian Fredriks Ord, da han kom og saa Anstalterne til Angrebet, var: „Min Gud, Hegermann, vil De ofre to Bataljoner!" Trods Fordelen maatte Stillingen forlades, Broen brydes af, og Kanonerne

paa Brohovedet i Hastverket tildels endog kastes i Vandet; thi til almindelig Forbitrelse bød Kongen straks Tilbagetog „for at spare unødvendig Blodsudgydelse". Videre nordover var det derpaa især Stabell paa hans Tilbagetog i Trøgstad, Angrebene gjaldt, idet han stadig underlegen med Tab af 200 Mand den 11te maatte gaa over Glommen ved Fedtsund. Sydlig blev Tuns besat 9de Aug. og inspiceret af Karl Johan selv den 10de, hvorpaa Nat til 14de Aug. ogsaa vestre Overgang blev overskredet med Fremrykning under Kamp en Fjerdingvei paa den anden Bred, ligesom Flaadens Forpost var kommet til Laurkullen ude i Kristianiafjorden, da Operationerne stansede ved Middagstid den 14de, og efterpaa blot en Skjærmydsel tilsøs fandt Sted, hvor det norske Angreb ved engelsk Mellemkomst hindredes under Vaabenstilstanden. „Efter 14 Dages Felttog," siger Danskeren Sørensens Kampen om Norge, „var det saaledes lykkedes Karl Johans Metode at erobre det en Dagsmarsch brede Terræn øst for Glommen, som ved Krigens Begyndelse havde været halvt rømmet, som Kristian Fredrik længe før Kampens Udbrud havde erklæret sig villig til at overlade, og for hvis Overladelse til Svensken Kongen tilsidst havde lagt en unaturlig Lænke paa sin Hærs Virksomhed." Men Fredrikssten var endnu ikke taget, og fra Kongsvinger var Sverige selv truet af Krebs' lille seirrige Skare.

Til Vaabenstilstandens Afslutning bragte Generalmajor Bjørnstjerna med sin Befuldmægtigelse følgende Erklæring af 10de Aug. fra Karl Johan: „At Vi i Hs. Maj.s Kongen af Sveriges og Norges Navn accepterer den af Rigsforsamlingen paa Eidsvold gjorte Konstitution, og at der ikke vil blive gjort Forandring uden med Hensyn til, hvad der vil bringe den i Strid med de to Konge-

rigers Forening, og at disse Forandringer vil blive gjorte i Overensstemmelse med Nationalforsamlingen." Til Gjengjæld fik han straks fra Moss den 11te sende tilbage igjen en tilfredsstillende Tronfrasigelseserklæring fra Kristian Fredrik paa egen Haand. Samtidig just traf Statsraadet i Kristiania Forholdsregler til at forsyne, som Protokollen siger, „25,000 marscherende Tropper efter de 18 Dage, som Hæren nu var forsynt for." At efter den Tid ikke Tropperne skulde behøve at trække sig tilbage af nogen Mangel paa Forsyning, har man med forskjellige Midler i Udsigt Dagen forud havt fore. Harthausen har givet nærmere Oplysninger, og „da Beholdningerne i Kristianssand til Sødefensionen kun kunde strække en Maaned, besluttedes forebragt, at en Del af de betydelige Beholdninger, som man var vidende om, forefandtes i Bergen, bragtes længere sydover." Forsendelsen af indtil 10,000 Tønder foreslaas da Kongen foruden Opkjøb her sydpaa. „Harthausen oplyste, at 3 Drifter Slagtekvæg forventes i Sept. fra Bergen, fra Grevskaberne og fra Hallingdal," og yderligere Bestillinger var det ikke værdt at foretage, da de neppe kunde give Hjælp før de alt gjorte. Derimod indstillede Statsraadet paa, at der skulde udstedes en Proklamation til det norske Folk om frivillige Sammenskud.

Den 13de Aug. holdtes da det afgjørende Statsraadsmøde hos Kongen paa Moss, hvor Statsraad Nils Aall efter sin forgjæves Gesandtskabsreise til England atter var med og desuden som tilkaldte Falsen og Diriks tiligemed Sverdrup og Christie, indtræffende under Mødet. Protokollationerne, der foretoges af Falsen paa løst Papir og først senere indførtes, gjentager den militære Stillings Betænkelighed og tilføier, „at Moss inden faa Timer kunde være besat af Fienden," ligesom hvis Stabells Post

ved Fredriksund forceredes, „saa vilde Armeen i sin nuværende Stilling være indesluttet og maatte forlade Kristiania og gaa til Vestlandet.“ Der var ingen Militære særlig tilkaldt; men der fremlagdes derimod Vidnesbyrd fra dem om uafhjælpelig Proviantmangel helt pludselig, idet Arenfeldts Brigade endog kun havde „to Dages Forsyning og ingen Udsigt til at faa ny Forraad,“ som det her heder! Uberegnelige Ulykker og den Skjæbne at blive behandlet som et erobret Folk er ogsaa Udsigterne, der anføres, idet dog mod de foreslaade Separatartikler det udvidede Statsraad udtrykkelig tog Forbehold. Første Post, at Kongen skulde nedlægge sin Myndighed straks i Statsraadets Hænder, protokolleres „umulig at indgaa, da Statsraadet som ene Auktoritet uden Kongen ikke vover at paatage sig at holde indvortes Orden og Rolighed vedlige til Storthingets Holdelse.“ Og til den anden under samme Forudsætning er protokolleret: „Statsraadet kan i ingen Del fungere uden i Overensstemmelse med Konstitutionen, saa længe denne er i Kraft; man kunde ikke tilraade, at Hs. Maj. bortfjernede sig fra Regjeringens Sæde, i det mindste ikke forinden han havde nedlagt Regjeringen i Nationens Hænder, om hans Beslutning i saa Henseende er fast og uforanderlig.“

Det var „overensstemmende med ovenstaaende“, at endelig Collet og Nils Aall fandt sig i at „befales“ at forhandle Enkelthederne i Vaabenstilstandsforslaget med de svenske Befuldmægtigede efter Hovedpunktet om Tronfrasigelsen bindende forud. De havde endog faat Paalæg om at sikre ogsaa Kristian Fredriks personlige Forhold til Danmark svensk Understøttelse, skjønt Kongen protesterede mod Hensynet til sig. Først nu indtraf Sverdrup, medens den tilstedeværende Christie ikke nævnes i Protokollen, og

hin „fandt efter Omstændighederne intet at erindre, og især trode han, at Manglen paa Proviant maatte afgjøre Spørgsmaalet." Men hvordan stemte dette Hovedpunkt her om Proviantmangel, som Kongen ogsaa gav Skylden, med de tidligere Oplysninger fra selve Statsraadsprotokollen? Og de ses ikke ellers forandrede, omend for Bergens „betydelige Beholdninger" ikke just Provideringskommissionen der synes at have havt samme Kundskab som Statsraadet her, om det ikke gjaldt Fiskevarer, som dog fra Kristianias Kommission 5te Aug. var frabedt sendt yderligere uden nærmere Ordre, hvilket besvaredes endnu 20de Aug. derfra at ville iagttages uden videre Afsendelse end den nys stedfundne af første Trediepart af Leverancen. Og i Statsraadet støttede ialfald Nils Aall Forestillingerne mod Vaabenstilstanden med Tilbud om Bidrag af Levnetsmidler ogsaa ved personlig Medhjælp; men selv har han sagt om Underhandlingerne: „Vi maatte finde os i meget, som forud var konsideret og saaledes ikke kunde bevirkes forandret." Hans Broder Historieskriveren siger: „Saavel Statsraaderne som de tilforordnede Medlemmer, især Sorenskriver Falsen tilraadede Kongen heller at vove et Slag end indgaa paa disse ydmygende Betingelser, da dog hidtil endnu intet var tabt, eftersom ikke Slag, men kun Skjærmydsler havde fundet Sted." Og et Øieblik syntes endnu Kristian Fredrik at vakle og gav ligesom eftergivende efter Omstændighederne for Fordringen om et Hovedslag før Uafhængighedens Opgivelse en Ordre til Arenfeldt i Kampen ved Tunø om at gaa paa i Stedet for vige, hvad han dog snart tog tilbage igjen, bunden paa Forhaand som han var. De tilføiede Slutningsord i Protokollen er betegnende: „Sessionen for dennesinde hævet, efterat det

endnu engang paa det kraftigste var bleven indstillet til Hs. Maj., om Armeen ikke kunde gaa offensiv tilverks."

Paa Grundlag af de svenske Udkast blev Kommissærerne for Vaabenstilstanden indbyrdes enige, idet Bjørnstjerna viste øiensynlig Tilbøielighed til en fredelig Afgjørelse efter Aalls Udtryk; men kun betinget af Karl Johans Samtykke kunde han gaa ind paa Statsraadets Rettelse af Demarkationslinjen til i Overensstemmelse omtrent med den nuværende Stilling at „følge Glommen fra den vestre Arm ved Kjølbergbro og Isebro opad til der, hvor Øieren begynder, og derfra mod Øst til Rødenæs." Idet ellers de svenske Betegnelser om „Stenderne" o. s. v. beholdtes i Forhandlingernes Fastsættelse, betingedes Fredrikstens Overgivelse, som Statsraadet 8de Aug. havde forsonet sig med, medens Kongsvingers opgaves, ligesom straks en Forhandlingspost om svensk Besætning paa Bergenhus m. m. frafaldtes. Idet dog ingen militær Kyndighed repræsenteredes i de norske Underhandlere, fastsattes bl. a. Hjemsendelsen af Tropperne for de Svenske med uforholdsmæssig Løshed i Modsætning til Fastsættelsen af ogsaa de fjerneste norske Troppers foreskrevne Hjemmarsch. Det hed blot, at Svenskerne skulde „bryde op, saa snart ske kan," undtagen de gjenblivende „to svenske Divisioner med forholdsmæssigt Artilleri og Kavalleri," hvad der lod Karl Johan derefter beholde omtrent, hvad han lystede af sine Tropper i Norge, i et Par „Divisioner" for Anledningen. Antagelsen af det hele straks om Eftermiddagen den 13de i nyt Statsraadsmøde indførtes i Protokollen med Ordene: „hvormed Allerhøistsamme erklærede sig tilfreds," medens det originale Referatudkast havde: „hvor-

med Høistsamme erklærede sig saa meget mere tilfreds, som han ikke kunde ventet saa megen Eftergivenhed."

Kongen sendte straks om Aftenen sin Adjutant Broch med disse Vaabenstilstandsbetingelser og et Brev om sit Regjeringsarrangement til den svenske Kronprins, hvis yderligere befuldmægtigede Underhandler Skjøldebrand, der tilfældigvis var forsinket, paa Veien krydsede Broch og paa Moss næste Dag da sluttede sig til det alt istandbragte. Paa sin Side fik Broch samtidig hos Karl Johan ogsaa sat igjennem den betingede militære Grænselinje som et Agtelsesbevis for Nationen og den norske Hær, hvorpaa ved Middagstid den 14de Fiendtlighederne som før nævnt stansede, medens Dokumenternes endelige Undertegnelse først 15de og 18de fandt Sted. Broch fortsatte imidlertid Turen til Fredriksten, hvor Udenverkerne Nat til 16de straks „i Bælmørke og øsende Vande" ved Indkommandering af Vagterne overlodes forud for den dog betingede Afmarsch med militær Honnør. Da om Morgenen først alle Officererne fik Underretningen fuldstændigere, „modtoges den med dyb Smerte", siger Fæstningsjournalen, medens det endog kom til Haandgribeligheder, da det ikke forud underrettede Mandskab saa Svenskerne i sine Stillinger; og heller ikke den som saa selvfølgelig betingede Afsigelse af mere at tjene mod Svenskerne blev endelig efterfulgt med lige Beredvillighed, da det kom til Stykket.

Konventionen til Moss af 14de Aug., der indstillede alle Fiendtligheder til 14 Dage efter Storthingets Sammentræden med desforuden 8 Dages gjensidige Opsigelse, var sluttet mellem den norske Regjering ved Statsraadet og den svenske Kronprins paa hans Konges Vegne. Dens Betingelser gjaldt dog ogsaa „Hs. k. Hoih. Prins Kristian",

hvor Tittelen k(ongelig) betegnede den svenske Indrømmelse til Arverettigheden i Danmark videre endog, end endnu der var officielt. Han skulde ifølge Konstitutionen sammenkalde Norges Storthing til sidst i September eller en af de første Dage af Oktbr., og med Storthinget skulde Kongen af Sverige ved af ham udnævnte Kommissærer staa i umiddelbar Forbindelse under Forudsætningen i Artikel 3 saaledes: „Hs. Maj. Kongen af Sverige lover at antage den ved de Deputerede i Rigsforsamlingen udarbejdede Konstitution; Hs. Maj. vil ikke foreslaa andre Forandringer end dem, der er nødvendige for begge Rigers Forening og forbinder sig til ikke at gjøre det uden efter Aftale med Storthinget". De tidligere Løfter til Norge fra Sveriges Kronprins og Konge erklæredes fremdeles at skulle blive holdte, og ingen skulde forfølges for Ytringer hidtil mod Foreningen. Ogsaa Danmarks Tilbagekaldelse af de efter 14de Jan. udstedte Forordninger mod Embedsmænd i Norge eller mod Norge selv skulde af Sveriges Konge søges udvirket m. m. En Tilføielse, undertegnet ogsaa af Kristian Fredrik, forpligtede ham til at overgive den exekutive Magt i Nationens Hænder uden noget Forbehold; og naar han havde samlet „Rigets Stænder" skulde han offentliggjøre en Erklæring som denne indtil da hemmeligholdte Fratrædelse og forlade Landet, „om endog Stænderne skulde ville formaa ham til at forlænge sit Ophold i dette Rige".

Med Kristian Fredriks Undertegnelse alene fulgte to særskilte hemmelige Artikler, der forligte det forud lovede, straks at fratræde Regjeringen, med den antagelig Falsenske Protest paa Grundlag af Grundloven derimod, da Statsraadet jo havde fundet det „umuligt at indgaa"

i Vaabenstilstandsbetingelserne. Efter den hemmelige Artikkel skulde „siden", men i Henhold til Underhaandsforpligtelsen straks Kristian Fredrik „under et eller andet Paaskud overdrage den exekutive Magt til Statsraadet", der saa under Forfaldet skulde undertegne Expeditionerne „paa høi Befaling".

Det var ogsaa dette Skalkeskjul, aldeles ødelæggende for en tragisk Helterolles sidste Akt, som blev sat iverk nogle Dage efter i Kongens Ordre til Statsraadet om at styre paa egen Haand, idet han paaberaabte sig „en saa sygelig Tilstand, at Vi for Tiden ei kan befatte Os med Statsstyrelsen". Meddelelserne om Vaabenstilstanden til Staffeldt med de Ord: „det vil være fornødent, at Tropperne paa det nøieste underrettes om Nødvendigheden af en slig Foranstaltning", endte da ogsaa med: „jeg er syg af Bekymring". Og for Christie ved Statsraadsmødet den 13de paa Moss var Kongen alt febrilsk utrøstelig, idet han kastede sig grædende paa Sofaen og ansaa „alt Haab ude". Sygelighedstilstanden var vel i Øieblikket ikke udelukkende „Paaskud"; men den blev det, og med Ulykken under saadanne Omstændigheder forbandt sig Spotten. Var dette de store Løfters Opfyldelse, saa bindende og ofte gjentagne? Var denne Kryben i Skjul ved det afgjørende en kongelig Opførsel? Til al den tidligere Spillen Helt i Spidsen for Folket var ikke alene i Udførelsens Øieblik den sygelige Rædsel for den besvorne Kamp kommen, men en videregaaende Fordølgelse fra Ord til Handling, der endte det hele som Komediespil. Og denne Svigten just, som det mest gjaldt, var ikke alene uhæderlig, men ogsaa for det Folk, hvis Sag stod paa Spil, skjæbnesvanger i høist foruroligende Grad.

12. 14de Aug. til 7de Oktbr.

Offentlighedens Underretning om Begivenhedernes Gang, der var som bedst med omtrent daglige Blade af det halvt officielle „Tiden" under selve Kampen, var alligevel mangelfuld og ufuldstændig nok med blot korte Beretninger efter Præsten Wulfsbergs Redaktion af Sekretær Adlers Oplysninger. Da de ny Underhandlinger begyndte, var Bladene ikke færdig med de gamles Aftrykning med eggende Ord til, og Beretninger om frivillige Sammenskud til Krigen ledsagede de frimodigere redigerede Krigsoplysninger for at styrke Stemningen. Uheldene berørtes kun løst, og Fredrikstads Kapitulation kom egentlig først frem med Dokumentet derfor Dagen efter Konventionens Afslutning. Om dennes Forberedelse var intet nævnt, før endnu en Dag efter, den 16de Aug., den pludselig og kort anførtes afsluttet med „Opofrelse af Hs. Maj.s personlige Stilling" under Sveriges „Agtelse for den norske Nations Rettigheder" og dets Konges Forhandlinger med et sammentrædende Storthing. Vilkaarene for Vaabenstilstanden skulde bekjendtgjøres nærmere, „saasnart den fra svensk Side er ratificeret"; men næste Nummer lod med vanlig Taushed i vigtige Overgange vente i 8 Dage paa sig.

Samme 16de Aug. udtalte imidlertid det andet Hovedstadsblad „Intelligentssedlerne" sig uden et Ord om Vaabenstilstanden i de strengeste Udtryk om Krigsulykkerne ved Fredriksstad som Følge af „Forræderi, Feighed og slet Konduite", der fortjente Nationens „Haan og Foragt" og „de strengeste Forholdsregler" fra Regjeringen.

„Den Mand", hed det i den gamle Toneart, „som bærer den mindste Tvivl om vor retfærdige Sags gode Fremgang, eller som ytrer det ringeste Mismod, bør han have nogen Komando? Nei ingenlunde! Ei heller bør en saadan Mand være ved Kongens Side." Og til Smaaartiklers forblommede Anklager føiedes straks dette Raad af Uforbulgthed: „Skal vi tænke paa at forsvare vor Selvstændighed, da maa der foretages en hastig Forandring i adskillige af vore Indretninger."

Hvad der udenfor alle Slags Underhaandsmeddelelser samtidig først officielt kom ud og spredtes med det afmarscherende Militær over Landet, var Opfatningen i denne militære Dagsordre fra Moss Hovedkvarter 16de Aug., hvor Kongen forkyndte: „Soldater! Vi tilkjendegiver eder herved Vor allerhøieste Tilfredshed med eders Bestræbelser; Matrand, Sækkeland, Langenæs og Kjølbergbro er Vidner om den Aand, der besjæler eder, til den Tapperhed, hvormed I har fægtet for Fædrelandet. Imidlertid gjør den yderste Mangel paa alle Nødvendigheder det umuligt for Øieblikket at fortsætte Kampen. Høstens Velsignelse behøver eders Arme — Vi har derfor den 14de indgaat en Vaabenstilstand" o. s. v. Det var pludselig den forbausende Tilkjendegivelse, hvorefter man skulde opgive alt og tilfreds gaa rolig hjem! Det var kun til Nødtørft, at nogle Oplysninger om Demarkationslinjen og om det forestaaende Storthings Indkaldelse tildels fulgte med fra Seiersted, medens i Frygt for Beskjæmmelse efter Uheldene og under Usikkerheden for Fremtiden Anelserne overdrev. Selv om det var Wedel til Blom af de svenskSindede gjentog han mod Kongen 15de Aug.: „Den norske Armé er skjændet, hvorfor slog han ikke til sidste Mand!"

I Hovedstaden havde Kommandanten den 15de Aug. blot en foreløbig Underretning fra Kongen om en Vaabenhvile med 12 Timers Opsigelse som Forudsætning for Konventionen, ligesom Pavels derfra noterer Omslaget: „Der er virkelig sluttet Vaabenstilstand!" Næste Dag ved han dog „langt mere", men er i sin Nedslagenhed bl. a. over Kongens Sygdom, saa han endog ønsker, at „den maatte gjøre en Ende paa et Liv, der dog maa vorde fattigt paa Glæder", heller ikke i Tvivl om, „hvad Enden vil blive". Bevægelsen stiger med Rygterne, og Forbitrelsen fremkalder disse „skrækkelige Dage," hvorom han alt 17de skriver: „I Nat var paa adskillige Hjørner opslaat Paskiller mod Harthausen, hvem man beskylder for at være bestukken af svenske Penge, og Pøbelen opfordres til at stene ham." Hærens Mangel paa Forsyning var jo Kongens Grund til „umuligt for Øieblikket at fortsætte Kampen", og medens endnu hans „Sygdom" var hans Undskyldning, vendte Hevnen sig mod Haandlangerne og særlig Intendanturens som Forrædere. Stefanson skriver, at da der udspredtes, „at Kongen havde det med stærke Brækninger, og Aarsagen til Sygdommen var meget mistænkelig, saa blev den almindelige Gjæring end mer udbredt" — den gamle Mistanke om Kristian Augusts Giftmord gjenvakkes med Virkning som da.

Om Aftenen den 19de foretoges demonstrerende Opløb i Hovedstaden, og der var „Rudemusik" først ved Grev Harthausens Bygaard og derpaa ved hans Landsted Lillefrogner, hvor han havde samlet formaaende Venner til Selskab. Midt under Bordscenen begyndte til almindelig Forskrækkelse Stenene at falde; men Generalauditør Bergh gik behjertet ud i Mørket til Skaren, hvis Føreres Haandtryk lod ham mærke, at de ikke hørte til

Arbeidsklassen. Underhandlingerne endte med, at Flokken drog hjem igjen paa den agtede Mands Ord om Harthausens Nedlæggelse af sit Embede og hans Sags Undersøgelse ved Domstolene; men den forfulgte trode sig kun sikker for Natten hos en Ven i Byen og siden i Tilbagetrukkenhed paa Hadeland, hvor ved et Skjæbnens Lune Skrækken atter opfriskedes, da just som han var kommet, en Smaagut i Leg ramte Vinduet med en Sten.

Imidlertid var i Byen Demonstrationerne vedblevne overfor andre Intendanturens Funktionærer; men Opløbene fik pludselig en uventet farlig Retning, da de underveis vendtes mod et Hus i Nærheden af Harthausens, hvor nogle just ankomne svenske Kommissærer var indlogerede, ligesom deres bebudede Forhandlinger havde hindret flere af Statsraaderne i at bivaane det samtidig forstyrrede Selskab hos Kollegaen. Skaren herudenfor Generalmajor Bjørnstjerna, Oberstløitnant Weidenhjelm og Baron Wrede vilde endog „gjøre Ende paa deres Liv," idet den stimlede om Huset, og en af de svenske Tjenere, der kigede ud af Vinduet, fik et Ørefigen; men, som deres militære Redningsmand, Løitn. Schwarts, da videre skrev til Danmark, „jeg, som paa Stedet indsaa Faren, om disse diplomatiske Personer fornærmedes, lykkedes at komme ind i Bygningen, lade de Svenske forklæde sig og bringe dem hjem i mine Værelser, hvorved de frelstes." Foreløbig forsvandt de da til Moss; men selv fra Hæren spurgtes Uroligheder og forplantedes Misnøie. Sent den 18de kom fra Fredriksten Landeværnet under Kapt. Tharum i Grevskaberne hjem igjen efter Overgivelsen og var ikke blide paa Broch og forøgede Misstemningen mod Lederne. Den mistænkte Staffellt maatte allerede efterstræbt forlade sin Afdeling; men 20de til 24de paa hans Gaard i

Grevskaberne, „Rolighed", opsloges i Bevægelse fra Fredriksværn Militær, fra Staværn og Laurvig lignende Plakater som mod Harthausen og forberedtes Demonstrationer videregaaende under Opløb, hvorpaa han først drog til Skien og derpaa til Kristiania for at faa sin Sag undersøgt, idet han af Statsraadet bad sig anvist et sikkert Opholdssted. Af Stabells Smaaleninger, der trods alle Massеansøgninger ikke mere fik Hjemlov til sine af Fienden besatte Distrikter, deserterede et Par Hundrede Soldater hjem, hvad den svenske Kronprins' Indberetning fordoblede og fortolkede som et Tilslutningens Tegn fra Nationen. Ligesaa paa Kanonbaadene ved Drøbak og Soon var der tilsvarende Bevægelser for Hjemlov, omend de standsedes i Udførelsen ved blotte Forestillinger.

Under al denne Usikkerhed, Gjæring og Uorden er den udøvende Magt lammet ved Statsoverhovedets Svigten. Tvilraadig holdt Statsraadet, uden Kongen og Statssekretæren hos ham, først igjen Møde 17de Aug. i Hovedstaden i Palæet, hvor „Harthausen forlangte Indstilling til allernaadigst Bevilgelse, om ikke hans Forslag til Troppernes Dislokation maatte tages tilfølge i Hensigt til Magasinerne;" men Statsraadet fandt sig ikke berettiget til at bedømme militære Foranstaltninger og kunde blot henvise til Konventionen, som samtidig Skrivelse fra Broch meldte ratificeret fra svensk Side. Det henvendte sig til Kongen om „Nødvendigheden af, at Foranstaltninger træffes til Storthingets Sammenkaldelse den 7de Oktbr., som den seneste Dag sammes første Møde efter Konventionen kan bestemmes til, saa og at det norske Folk hastigst mulig bliver underrettet om, at Vaabenstilstanden er bevirket og Vilkaarene for samme." Næste Dag, den 18de, protokolleres igjen: „Da

Statsraadet endnu ikke har erholdt nogen Kommunikation fra Hs. Maj. om Bekjendtgjørelse, besluttede Statsraadet ved Ilbud at anmode Generalmajor Seiersted, som efter Kammerherre Brochs mundtlige Opgivende skal være i Besiddelse af Oversættelsen af Vaabenstilstandens Vilkaar, at anmode ham om at tilstille Statsraadet denne Oversættelse."

Det var først paa de nævnte Uroligheders Dag den 19de, at Kongen endelig lod høre fra sig og gav Statsraadet Befuldmægtigelsen til at regjere paa egen Haand i Tilkjendegivelsen: „Idag Morges er Vi ankomne her til Ladegaardsøen, men i saa sygelig Tilstand, at Vi for Tiden ei kan befatte Os med Statsstyrelsen. Idet Vi underretter Vort Statsraad herom, befaler Vi tillige herved, at samme fra nu af har at antage sig og besørge alle Regjeringens Anliggender" o. s. v. Den 20de forelaa dette i Statsraadet tilligemed Kongedokumenterne om Konventionen og Storthingets Sammenkaldelse, som efter Statssekretærens samtidige Meddelelse omsendtes efterhaanden direkte til Embedsmændene. Udnævnelsen af ny Overkommando toges paa Sommerhjelms Forslag straks under Overveielse ligesom Nedsættelsen af en dobbelt Undersøgelseskommission angaaende Urolighederne og deres Grund, de mistænkte Krigsbegivenheder. Statsraadets Regjeringsbemyndigelse protokolleres omsendt 22de, men forsyntes Dagen derpaa ogsaa med Lægeattest i Tilføielse af, at „af Lægernes Indberetning er bragt i sørgeligste Erfaring, at Hs. Maj.s Sundhedsforfatning endnu er den samme," hvorfor Raadet overtog den udøvende Magt under Henvisning til Grundlovens Bestemmelse for Tilfældet, at Riget var at anse uden kongl. Overhoved. Saa først den 24de kom „Tiden"s lovede Offentliggjørelse af det sted-

fundne ved Dokumenterne, medens ogsaa den kongl. Kundgjørelse og Embedsinstrux for Storthingssamlingen som alt ugegammel lød paa Dateringen tilbage til „Mofs 16de Aug." forudfor Sygelighedstilstandens Regjeringsopgivelse og Moskonventionens endelige Undertegnelse.

Det var Forsvaret for hele dette Halvaars Politik, Kundgjørelsen fra kongl. Standpunkt bragte, og som, saadan set paa, i Sammendrag lød: „Da Vi efter Opløsningen af Foreningen med Danmark overtog Styrelsen var det for at hindre Partiaand; eders Ønske kaldte Os til Norges Trone, og Vi fulgte eders Kald. Vi maatte beklage, at Vore redelige — eder bekjendte — Bestræbelser for at undgaa Krigen i Norden blev frugtesløse; de Vilkaar, som da blev tilbudne for en Vaabenstilstand, var af det Slags, at Vi ikke kunde antage dem, forinden Krigslykken blev prøvet, idet de var stridende mod Grundloven. Norges udstrakte Grænser og Søkyster havde gjort det nødvendigt at fordele Tropperne; Glommenstillingen syntes at byde de fleste Fordele, og Fredrikstads uformodede Opgivelse nødte Os til at søge Glommen. Sverige foreslog en Vaabenstilstand, og Krigslykken havde erklæret sig imod Os; for at afværge Fædrelandets Ødelæggelse og for at give Folket Leilighed til at skjønne Rigets Tilstand ved et berammet Storthing, gjentog Vi Vort Tilbud villigen at træde tilbage fra den lykkelige Stilling, hvortil eders Tillid havde kaldt Os. Vaabenstilstanden og Konventionen af 14de ds. blev undertegnede, og Vi har ved Reskript af Dags Dato sammenkaldt et overordentligt Storthing til Kristiania 7de Okt. Elskede Norske Folk, kun den bydende Nødvendighed, det vil I ikke omtvile, kunde bevæge Os til et Skridt, som eders Hengivenhed gjorde Os dobbelt smerteligt — eders Vel var Maalet for alle Vore Hand-

linger." Disse Forklaringer af Tronfratrædelsen og Uafhængighedens Opgivelse ved Konventionen skulde nu med Storthingsindkaldelsen forkyndes Landet rundt i Kirkerne.

Samme Vei, hvor nylig forud var ikke Krigsbudet gaat! Og Bruns befalede „Bøn til Oplæsning i Krigstiden" blev endnu kanske forkyndt i som udenfor Bergens Stift, hvor den havde ledsaget Budskabet om de fremmede Udsendinges forgjæves Underhandlinger med Krigen tilfølge. Det var da Krigsbudet i Kirkerne, Vægten overalt var lagt paa, og Rundskrivelsen om Underhandlingerne havde i Bergens Stift istedetfor Oplæsningen stillet Præsten Valget blot at anmelde: „deres Indhold fra fremmede Magter er baade truende og uretfærdigt, og vor store Konges Svar paa alt er baade retfærdigt og kjækt." Men undtaget fra at forkyndes var derimod ikke efter Bruns Protokollation „den ved Hs. Maj. befalede og ved mig forfattede Bøn," denne glødende Gjentagelse af Selvstændighedseden for tredie Gang for Menighederne i Ord som disse: „Vi rakte hverandre Broderhaand mod Adspredelse, mod fremmede Herskaber for at leve som en lille kjærlig Familie indenfor disse Klipper: vi kaldte dette Selvstændighed, og til dens Forsvar med Liv og Blod sammensvor vi os for dit Ansigt i dit Hus ved den høieste Ed. Nu angribes den, nu gjælder det at modstaa indtil Blodet — styrk os vor Kraftens Gud til at blive vor Ed tro, ja heller end at blive Menedere at gaa i Døden! Vi trængte til en Konge, du sendte os en; han holder sin Ed som den sande og store Mand trods Fare og Trusler; forbyde Gud, at vi skulde bryde vor, og Nordmænd brændemærkes med fortjent Foragt i Eftertidens Aarbøger! O, Gud, du ser, at han for at skaffe os Maaneders Pusterum og Betænkningstid tilbyder vore graadige Fiender at ville

nedlægge i Folkets Skjød den Krone, du og Folket gav ham — lad Norges Krone blomstre paa hans Hoved indtil graa Haar! Du ser, at Konge og Folk i Norge kun vil sin Beskjærmelse, kun indvortes Borgerheld; Eftertiden skal sige: Nordmænd kunde overvindes, men ikke vanæres. Thi hænge Tungen fast ved deres Gumme, som nu vil udtale i løse Mundsord Mismod og Frygtagtighed! Gud ske Lov, paa vor nulevende Slægt hviler dog ingen Folkesynd, intet Kongemord, ingen brudt Troskabsed mod Fyrste eller Fødeland. Saaledes kan ikke vor Fiende bede i denne Krig — han kan bede: slaa Norsken med Blindhed, at han ikke maa se den Krog, vi nu skjuler med glimrende Løfters Mading! eller omskab de Norske, udryd af deres lodne Barm al Følelse for Ære, Selvstændighed og Kjærlighed til Fædrelandet! indgiv ham den Taalmodighed, som findes hos Okse og Asen! — Herre Sebaot, Krigshæres Gud, for alle Ting lad os findes vor Ed tro i Liv og Død. Vi fornyer den end en Gang for dit Aasyn: at ville vove Liv og Blod og alt for Norges Selvstændighed og for vor dyrebare Konge, saa sandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord! Amen."

Og nu, da 26de Aug. Expressen kom om Konventionen, skrev Brun til Pavels: „Nu har jeg levet 8 Dage for længe. Moralsk Tvang kan vel ikke tænkes større end den, som nu tvinger Storthinget til at sige: vi er samlede for at modtage Kristian Fredriks Resignation og hylde Karl den Trettende. Min Bøn var altsaa mit Ultimat, mit dixi! o, Gud, saa skulde jeg da ikke faa dø som Nordmand." Ligesaa til Slotspræsten skrev Provst Schmidt paa Eker om at opgive sit Kald, hvis Foreningen ikke kunde undgaas, og straks ved Vaabenstilstandsrygtet

sendte denne før og nys paa Eidsvold saa freidige Fædrelandsdigter nu kun en Drøm som sin personlige Trøst og et Stykke af Müllers Schweitzerhistorie til Offentliggjørelse i „Tiden“, hvor det ogsaa kom. Men det var ikke Minderne fra hin berømmelige Frihedskamp, det opfriskede; det var disse Ord om, at selv under Nederlag et Folk, der bevarede sin aandelige Arv i Troskab, aldrig forgik: „Ikke paa Landstrækning eller Magt beror et Folks Vedvarenhed og Navn, men paa Uudsletteligheden af dets Nationalkarakter. Hvad er uudsletteligt? Det, som, indgravet i Aanden, forplantes fra Slægt til Slægt.“

Trods muligst forsonlig fra den anden Side udtalte dog den svenske Konges Bekræftelse af hin Kronprinsens Forsikring den 10de Aug. „i Hs. Maj. Kongen af Sverige og Norges Navn“ sig endnu 30te Aug. saaledes om Grundloven og Storthingets Ret, uden helt at ville opgive Skinnet af Kielerfredens Standpunkt: „For at sætte Grænse for Modstanden mod Vore utallige Bestræbelser for Skandinaviens Ro, saa Vi Os nødsagede til at sætte i Verk Vor Beslutning om at tilveiebringe Lydighed og befri eder fra den Undertrykkelse, der smykkede sig med Navn af Selvstændighed, men i Virkeligheden just truede den. Derfor gav Vi Vor kjære Søn det Hverv i Spidsen for en Armé at gaa til at tage i Besiddelse Kongeriget Norge ligesom ved alle Midler paaskynde Rigernes Forening. I Overensstemmelse hermed har ogsaa Kronprinsen den 10de Aug. antaget Eidsvoldskonstitutionen, hvilket Vi herved tiltræder, og ifølge heraf skal Kongeriget Norge uden at anses som et erobret og underlagt Land fremdeles udgjøre en fri og med Sverige forenet Stat, ligesom den

norske i sin Natur lovstridige Forfatning herved skal forhverve lovlig Ret, naar de Forbedringer, som trænges, er indtraadte. Vi foretrækker, at Ædelmodigheden seirer fremfor Sværdet; Vi ønsker at vinde fri Undersaatter, ikke Slaver. Øieblikket er inde, da begge Nationers Forening bør finde Sted gjennem deres Medborgerlighed i Endrægtighed og Fred." Den 16de Aug. var den foreløbige Underretning om Vaabenstilstanden sendt til Stockholmsposten, der i Tilfredshed havde den alt 19de og saa fortsatte med Meddelelser i den gamle Stil af Befrielsen. Fra Trøgstad 23de fortaltes, at „Bønderne viser ved hver Anledning sin Tilfredshed over, hvad der er hændt," og med gammel Belunderrettethed tilføiedes: „I intet Land har Landsfolket været saa mishandlet som i Norge; en Mængde Smaatyranner undertrykker dem." Ja, det kunde endog være antageligt at forebringe: „I Kristiania har Uroligheder fundet Sted mod Harthausen, født Dansk og virksom Fiende af Sverige."

Just for hine Urolighеders Retning dog samtidig mod Sveriges Kommissærer havde imidlertid Karl Johan fundet det passende Anledning at sende to af de svenske Krigsskibe uden videre til Kristiania, og de hindredes ikke tidsnok af Fasting med Flotillen i Kristianiafjorden, som Statsraadet den 23de havde givet Ordre til. Admiral Cederstrøm og Statssekretær Wirsén indfandt sig da den 24de hos Statsraadet og forespurgte, om det trængte svensk Hjælp til at hindre Uordener som de tidligere Opløb. Rolig afvistes det med Tilføielsen efter Statsraadsprotokollen, at, „saa vidt Statsraadet bekjendt, intet var forefaldt, som har havt nogen personlig Fornærmelse mod General Bjørnstjerna eller mod hans Officerer tilfølge, da der uopholdelig blev sørget for disses Sikkerhed." Men ogsaa tillands

kom som Udsending endnu General Boye for Sikkerheds Skyld og bød paa det mindre vel ansede Leiekorps af Udlændinge Royal Svedois til Ordenstropper. De Mishagsytringer paa Gaden, Besøgene medførte, foranledigede dog ikke videre Vanskeligheder, og Hegermann som norsk Kommissær for Vaabenstilstandens Overholdelse fik fra Statsraadet den 26de til Beroligelse for Samtiden Underretning om, at Cederstrøm som Parlamentær istedetfor med de paastaade Insultationer „tvertimod var mødt med muligst Forekommenhed". Og der tilføiedes alt, „at Bjørnstjerna med fuldkommen Sikkerhed kan reise her til Stedet, men at man meget ønskede, at Underhandlingerne, som først bestemt, foregik paa Moss." Dagen forud havde Rapport fra Stabell da ogsaa derfra meddelt, at Ordenen igjen var tilveiebragt, hvor sterkt end i det hele den korte Krigs slette Ledelse havde medtaget Hærens Tjenstlydighed.

Om Uordenerne og Regjeringens og Folkets gjensidige Forhold under disse Vilkaar udtalte „Intelligentssedlerne" for 23de Aug., hvad „Tiden" trykte op igjen for 26de som den almindelige Mening, at paa en Tid, da de mest heftige Følelser af forskjellig Art maatte opfylde enhver norsk Borgers Barm, kunde det ikke være forunderligt, om nogen Gjæring sporedes blandt Mængden. Ja, det var tvertimod et godt Tegn paa Nidkjærhed; men da tumultuariske Opløb alligevel blot fjernede fra Maalet, maatte Ordenen ved alles Bestræbelser iagttages paa samme Tid, som Retfærdigheden sikredes ved nøiagtig Undersøgelse af de mistænkelige Foranledningers Grund. Ulykken burde advare for fornyde Feil, og Kommandoen burde kanske gives en fransk General (Lallemand, som virkelig ogsaa siges at have erklæret sig villig,) mod Sveriges Franskmand Karl Johan. „Intelligentssedlerne" opfriskede samtidig i

Overensstemmelse med det før forklarede Erindringen om Kristian Augusts bratte Død i Sverige og Stockholms-opløbene ved Begravelsen under de sterkeste Udtryk mod „en saadan Øglerede". Følgerne skulde da atter gjentage sig, og Pavels skriver 26de: „Inat har igjen været opslaat Plakater paa Hjørnerne, Opfordring til Officerer og Soldater at kjæmpe med forøget Mod for Norges Selvstændighed." Han tilføier dog, at det først var, naar det tilstedeværende Militær fjernedes, at Reisningen truedes med fra Populasen, som samtidig ved Masseansøgninger fordrede Undersøgelserne af de mistænkte Krigsbegivenheder hurtig fremmet, medens „lidt mer Publicitet" heller er hans egen Fordring og ikke Fordølgelsen fra Kielerfredens Dage igjen.

Betegnende skrives 26de Aug. fra Frogner Præstegaard: „Rygterne er mange, og det er gyseligt at tænke sig, om kun den halve Del af dem er sande. Besynderligt, at Krigerne fra de andre Stifter gaar hjem; de kunde snart behøves her; hvis ei, ser det ud til en mørk Nat for Norge." Ja, endnu 6te Sept. skriver Præsten Sartz fra Laurvig til Biskop Bech, som sender Statsraadet Brevet: „Vor borgerlige og politiske Stilling tog da en ligesaa uventet som skrækkelig Vending, og den Konvention — snarere fortjente den Navn af Kapitulation — kunde vel ikke blevet skammeligere, om det hele sydlige Norge var blevet erobret. Uden Tvil vil Tiden aabenbare mange skjulte Rænker og underlige Ting, som her er forgangne." For Præsten Taulow i Gausdal er Trøsten 30te Aug., at „Stormagternes Plan med Norge skal være, at Pontecorvo skal blive Konge i Norge, og dette Land dog være selvstændigt." I Trondhjem skrev Byfoged Falsen 29de Aug., uden at

ville holde paa det selvopgivne eller bryde det indgaade, som Leder for Adresseavisen og siden ogsaa optaget i „Intelligentssedlerne“ en sindig, behersket Antagelse af det skete under uforfærdet Fastholden af Selvstændighedens Sag. „Folket fæster nu sit Øie paa Statsraadet som dets sidste Støtte,“ udtalte han uden Ophidselser, men tilføiede med Blikket mod Fremtiden: „Norges kjække Armé er nu næsten afvæbnet — dette bør ikke saaledes være, naar Storthinget har samlet sig.“ Repræsentationens fri Stilling maatte sikres ved Tropper til Beskyttelse, og dertil burde allerede Forraad samles; „om Viljen tviler ingen“. Og Indsamlingerne til Hæren begyndte her straks, medens de kongl. Løfter før for Selvstændighedskampen gjenoptryktes ikke uden Bitterhed.

Imidlertid virkede i Statsraadet særlig Rosenkrands, Collet og Nils Aall, medens Sommerhjelm tildels havde Sygdomsforfald, og Haxthausen alt 23de var erkjendt fratraadt og midlertidig blev erstattet af konst. Amtmand Holst, hvorhos Seiersted vedblev at være Regjeringens militære Medhjælper og grundlagde Armédept. I Spidsen for den ny Overkommando var den 25de Aug. Arenfeldt traadt med Hegermann og Krebs til Næstkommanderende. Samtidig var en Overkrigsret bleven nedsat af General Meyer, Generalauditør Berg og Oberst Ramm til foreløbig at undersøge „de mulige Uordener og formentlige Feil, hvorover den almindelige Stemme saa høilig beklager sig,“ navnlig Fredrikstads og Kragerøens Overgivelse. Idet derpaa 30te Aug. Generalpolitidirektøren fra Statsraadet bekjendtgjorde, at Bjørnstjerna atter som Kommissær vilde indfinde sig i Hovedstaden, opfordredes derhos indstændig til at vise det folkeretlige Sendebud den skyldige Agtelse, ligesom der forsikredes: „De kraftigste Anstalter

er trufne til Ordenens Opretholdelse, og enhver Overtrædelse deraf vil strengt blive straffet". Det før om Urolighederne nævnte Brev af Dagen forud siger da ogsaa: „Hele Byen vrimler af Soldater og Patruljer tilhest, saasnart en Svensker ankommer".

Bjørnstjerna, Virsen og Boye kom da igjen, medens Karl Johan ved Maanedsskiftet forlod Norge paa Reise til Stockholm og Gøteborg udover i September. De afleverede hos Statsraadet 2den September en Erklæring om Blokadens almindelige Ophævelse ogsaa fra de Allieredes Side og tilbød, om foreløbig ønskedes, svenske Leidebreve for afseilende Skibe. Det var den Tilførselsfrihed istedetfor svenske Kornsendelser, Statsraadet alt 28de August havde forlangt med Tilføielsen: „7 Aars sørgelige Erfaring har bevist, at Landets Proviantering bedst fremmes ved private Handelsforetagender". Kommissærernes udtalte Ønske om allerede at forberede Unionsordningen ved at udarbeide de Forandringer i Norges nuværende Konstitution, som maatte ansees nødvendige for Foreningen, afslog Statsraadet saaledes efter Protokollationen: „D a d e t i k k e k u n d e e r k j e n d e F o r e n i n g e n m e l l e m b e g g e R i g e r s o m a f g j o r t, h v i l k e t e r e r S a g, s o m e n e k a n b e s t e m m e s a f d e t s a m m e n k a l d t e S t o r t h i n g, saa kunde det heller ikke afgive sig med at gjøre Forslag til Basis for en saadan Forening". Kommissærernes egen Indberetning fortolkede Svaret som et Løfte om at overveie det forebragte, men gjengav ialfald den Bebreidelse fra Statsraadet til det oplæste Brev fra den svenske Kronprins, at det uberettiget forudsatte Foreningen alt indtraadt under Forudsætning af, at den ufeilbarlig vilde indtræde. En Anmodning til Statsraadet om at hindre Pressens fiendtlige Udtalelser skulde for det

halvt officielle „Tidens“ Vedkommende ogsaa være stillet i Udsigt, omend det vel heller var Bjørnstjernas personlige Sammenkomst med Wulfsberg, der efter hans egne Oplysninger gav denne Fortrøstning, ligesom for Intelligentssedlerne det var Bogtrykkeren Berg, der skulde have lovet noget lignende, som det indberettedes. Og Trykningen af den svenske Konges førnævnte Kundgjørelse af 30te August s. Ex., som af Statsraadet var henvist til Bladudgiverne, fandt da ogsaa først paa saadan Underhaandsanmodning fra Svenskerne Sted endelig 21de September. Opfatningerne var jevnlig forskjellige, og den norsk udnævnte Kommissær Hegermann, med hvem Mødet den 3die efterlod et tilfredsstillende Indtryk efter den svenske Indberetning, udlod sig selv forarget til Pavels med: „Bjørnstjerna bærer sig ad, som han var Konge i Norge!“ Den gjensidig overenskomne Hjemsendelse af en Del af Søværnet havde ogsaa sine Bagtanker, ligesom det udførtes som for Landstyrken under gjensidige Bebreidelser.

De svenske Udsendinge, hvoraf dog vel Bjørnstjerna var den mest fordringsfulde, fik imidlertid fra enkelte Privatmøder med Partihøvdingen Wedel, Videnskabsmanden Treschow, hvis Arbeide paa en Appel til Wienerkongressen dog ikke tiltalte, og den bøielige, men mindre politisk kyndige Biskop Beck efterhaanden bedre Haab om en forsonlig Foreningsstemning, hvad ogsaa Rosenkrands bestyrkede for det sydlige Norges Vedkommende, før Wirsén og Boye afreiste, og Adjutanten bragte Karl Johan i Udevalla de af ham betegnede „meget tilfredsstillende Raporter fra Kristiania“. Efter de optagne Notitser i Mødet paa Bogstad den 5te hos Anker med dennes indflydelsesrige Svigersøn indberettede Wirsén 7de September fra Moss: „Vi blev med Grev Wedel staaende ved denne Overenskomst som den væsentlige Præ-

misse, at man nu burde indskrænke Formaalet for Rigsdagens Arbeide i muligste Maade. Efterat Hyldningen med hvad mere, der hørte til Kongemagtens Befæstelse, var foregaat, skulde blot Grundlinjerne og de uundgaaligste definitive Tillæg i Konstitutionen istandbringes, foruden at et Udvalg eller en Komite fra begge Sider (å begge sidor, siger Stokholmsbibliothekets Afskrift i Rigsarkivet), skulde dannes for at sysselsætte sig med det fuldstændige Arbeide for et Forslag til Kongen, som efter hans Forgodtbefindende skulde forelægges de norske Stænder". Under Rigernes indre Adskillelse skulde i ydre Fællesskab repræsentativt „Konungen med sit Skandinaviska Storthing" imponere Europa! Saadan paa Svenskuorsk med fælles Komite — til Udarbeidelse af en Foreningsakt, som efter Bjørnstjernas Gjengivelse straks skulde sikre den fremtidige Amalgation — og afsluttende Stænder kunde Foreningen finde Sted, og Wedel vilde nu af alle Kræfter arbeide med paa dens Istandbringelse; nu maatte det ske, ellers lagdes Frøet til ondt for Aarhundreder. Alt paa Eidsvold havde han vel „rettet al sin Deltagelse i Konstitutionsarbeidet hen paa at sammensmelte Konstitutionerne i alle Hovedsager; men da alt hint Arbeide var forgjæves, ophørte han dermed". Wirsén var „uendelig tilfreds med Wedel".

Ny Skrifter til Foreningens Fremme af Regjeringsraad Wahlstrøm med Hjælp bl. a. af Præsten Bodom — medens den alt paaregnede Wulfsberg vel endnu ikke var villig, og Fredriksstads Tidende ikke tilfredsstillede med sit Svenskuorsk — tryktes da ogsaa nogenlunde som norske paa Fredrikshald og søgte at vende Opfatningen om „det svenske Aag" til „den svenske Befrielse". I Pjesen „et Blik paa Norges nærværende Stilling og Interesse samt den hele

skandinaviske Halvøs derpaa grundede Forventning og Haab" hed det f. Ex.: „Den norske Nations Repræsentanter sammentræder for at overlægge om Midlerne til en Forening, som Traktaternes Hellighed og Europas forenede Vilje overensstemmende med Skandinaviens egen Interesse har gjort nødvendig. Vor hele Verdensdel staar i den ny Skikkelse efter Selvstændighedens Seir over Undertrykkelsen med Opmærksomheden henvendt paa tvende Broderfolk, som til et lige Øiemed i Fremtiden rækker hverandre Haanden for at berede sig en lige Ombannelse. — En lykkelig Revolution reddede Sverige fra Bredden af (!) dets Undergang og Valget af en dansk Prins, Norges Yndling og Haab, aabnede for dette Land Udsigt til en mulig Erstatning for Finland, som det ved Danmarks Medvirkning havde mistet. Uden Flaade og med et Pengevæsen, der hver Dag truede med en Statsbankerot, kunde dette sidstnævnte Rige ikke længer række Norge den Hjælp, som det tilforn, skjønt sparsomt nok, havde ydet. Norges egen Beliggenhed, dets egen og det hele øvrige Nordens Vedligeholdelse paakaldte høit og lydeligen dets Forening med Sverige". Men det er en Sammensmeltning, der tilsigtes, som ligefrem Jemtlands og Skaanes lykkelige Indforblivelse paakaldes til Forbillede, og det heder: „Det vilde være en utilgivelig politisk Feil af den svenske Regjering nu at lade Norge blive et særskilt uafhængigt Rige". Ellers bliver Frygten for det svenske Aristokrati imødegaat ligetil med, „at man i Sverige er temmelig enig om, at den svenske Repræsentationmaade (i fire Stænder) efter Tidens forandrede Tilstand fordrer en betydelig Ombannelse". Og det skjønt ellers det ogsaa sagdes, at hin Forfatning af 1809

leverede al ønskelig Frihed, som kunde bestaa med Orden i en monarkisk Stat!

Det var imidlertid ikke meget lovende for Foreningen, naar, videregaaende end i den halvt fratraadte Konges Privatselskab med Statsraaderne tilstede ved Skaalen for Uafhængigheden, i Bergens tætfyldte Gudshus Biskop Brun 18de September paa Kristian Fredriks Fødselsdag tog Ordet igjen. „I Dagens Tekst finder jeg ikke Tekst til Dagens Anliggende, og jeg havde dog Lyst til i denne Garnisonskirke at give Parolen“, indledede han Politiken, idet han for Teksten „sørger ikke“, tog denne: „kaster ikke eders Frimodighed bort“, og tilføiede Ordene om „at sælge sit Klædebon og kjøbe et Sværd“. Og saa fortsatte han: „Dagens Anliggende er en Vaabenstilstand, end hvilken ingen nogensinde indbød alvorligere til fornyet Krig“. Selv Wienerkongressen undlod han ikke at tage med, „en Samling af Verdens mest oplyste Mænd midt i Europas vigtigste Hovedstad“, idet han fordrede, at Ordet fra Norges Fortid skulde gjøres til Virkelighed: End raader Nordmænd i Norge! Han spurgte: „Vor Regjeringsform, er den værd at stride for?“ og svarede: „Vi har jo nu dog den, vi blandt alle, os bekjendte, helst ønskede! den er vel, mener jeg, værd at stride for. Thi lad os ikke kaste vor Frimodighed bort! vi har endnu, hvad vi valgte, Kristian Fredrik“. Hans Helbredelse bades om, som han fyldte idag først 29 Aar, hvorefter sluttedes med denne dristige Sammenstilling: „Nordmænd, vil I vove Liv og Blod for at holde Ed og være norske, eller bryde Ed og blive svenske?“ og Svaret af Tullin: „Er sligt vel Spørgsmaal værd, jeg synger ei for Fæ! Amen“. Ligeledes holdt i Trondhjem Biskop Bugge paa Kongedagen den

18de en Præken i Selvstændighedspolitikens Retning, og advarede mod at falde tilføie. „Nei, nei, lad ikke Norges Ære blive til Spot!“ sagde han og trode ikke, Foreningen kunde gaa for sig med Rolighed. Og saavel disse „Trøstegrunde for Norges sande Venner“ som Bruns dristige Opraab spredtes trykte over Landet og gjorde sin Virkning fjern og nær.

Straks de følgende Dage fik ogsaa Brun Bergens Repræsentanter til Storthinget bundne ved følgende „i Hast forfattede og af flere Hundreder underskrevne Fuldmagt“, som hans Kollega Stiftsprovsten skriver: „Vi har svoret at ville vove Liv og Blod for at hævde Norges Selvstændighed, og vi vil holde vor Ed. Vi underretter herved Bergens udvalgte 4 Repræsentanter til næstkommende Storthing om denne vor ufravigelige Beslutning og befuldmægtiger dem hermed til at forkynde for Storthinget, at vi undertegnede ikke vil eller kan løsbinde vor allernaadigste Konge fra hans Ed, men at vi vil regjeres af den valgte Norges Arving Kristian Fredrik, og at vi under intet Vilkaar vil hylde svensk Overherskab og tabe vor Selvstændighed, som var at bryde vor Ed“. Alt før til Stiftets udenbys Præster er af Biskopen protokolleret som Rundskrivelse for Valgmandsvalgene: „I Hensigt til det anordnede med forrige Post om Storthing maatte behagentlig erindres som nødvendigt, at de valgte Valgmænd maatte forsyne dem med skriftlig Fuldmagt, hver fra sit Præstegjæld, til at besvare, om de vil regjeres af Kristian Fredrik eller af Karl den Trettende, om de vil Norges Selvstændighed og holde deres Ed, eller de vil blive svenske“.

En af Valgmændene i Bergen, Stiftsprovst Irgens, som i Brev til en Kollega i Senjen nedtrykt siger sig at

være „nær ved at tænke mig som den største Glæde at følge min Kone og mine 8 Børn i Graven", slutter sig til Bruns Befuldmægtigelse med følgende Ord: „Uagtet den fule merkantilske Dæmon er krøbet ind i saa mange Hjærter, vil jeg dog haabe, at den i den anførte Fuldmagt talende Aand bliver Pluralitetens paa Storthinget. Altsaa ventes, at snart Anskriget høres: Til Vaaben, I Normanna Mænd!" Ogsaa siges Kongens Sygdom aftaget og Napoleons Gjenoptræden forventet, medens den vigtige Tilførsel var god.

Ikke mindre karakteristisk er det Brev fra Brun, som Repræsentanten Hertsberg fik med til Kongens Sjælesørger, og som prædikede politisk Omvendelse paa denne Maade: „Hr. Pavels, gak fluks til Kongen; tag Mod til Dem, tag Ord med Dem! De er hans Konfessionarius, nu fac officium, sig ham: Du har gjort den Ed, den bør du holde, om det saa skulde koste Livet. Pavels, forlad ikke Kongen nu! Nu gjælder det, nu behøver han den Kraft, som er af Gud, og du, Pavels, vær den Konduktor, hvorigjennem det elektriske Stød ledes til det ædleste Kongehjærte! Sig til de visne Adjutanter, til Lægerne: Af Veien, hindrer mig ikke; jeg har et Arkanum til at helbrede den syge! Jeg er sendt fra en Potentat, mægtigere end Alexander, Frants, Karl, Georg! Af Veien, jeg maa tale med Kongen!" — Havde det været Brun selv, han havde kanske udrettet det endnu! men den stilfærdige Pavels smilede vel blot og gjorde om dette Brev en lignende Bemærkning som denne om Bruns Festpræken med Amen til, at han ikke talte for Fæ: „En ulyksaligere Slutning har jeg ved Gud aldrig set!"

Ogsaa andensteds end i Bergen ved Storthingsvalgene var der Tale om at give Repræsentanterne Fuldmagter

og særlig mod Foreningen fra Trondhjem, ligesom f. Ex. Eidsvoldsmanden Prosten Schmidt i Eker ønskede og fik en siden frafaldt Forskrift bl. a. om Stormagternes Garanti af en mulig Forening. Ligesaa talte Agent Nilsen for at faa „Instrux“ ved Valget i selve Repræsentationens Sæde, Hovedstaden, som Pavels oplyser med Tilføielse af, at han selv talte derimod, og at det ogsaa blev med blot at henvise Repræsentanterne til at holde sig i Overensstemmelse med Grundloven og Konventionen til Moss.

Intelligentssedlerne havde paa Forhaand udtalt sig mod noget bindende Paalæg, ligesom Dagen før Valget endelig ogsaa den havde optaget den svenske Kundgjørelse af 30te August, omend i Forbindelse med forskjelligartede Udtalelser ellers og Ord om, at Friheden og Selvstændigheden var tagne afdage osv. Alt 27de September var dog dens Artikel „til oplyste og fordomsfri Mænd“ helt anderledes end før tilfreds, som den hævdede: „Endnu er vi et selvstændigt Folk, og Nationens Deputerede maa med viseste Overlæg tage en Bestemmelse til sand og varig Lykke for Norge“. Det betonedes i Tilslutning til Konventionen, at Grundlovens Bevarelse ikke stred mod Foreningen, og Forsonlighed indtraadte efterhaanden, saa fredelig Forhandling kunde føres i Foreningsspørgsmaalet. Dog viste Valgene i det hele, at „Selvstændighedsideen endnu var den herskende i Landet, da mestendels de Mænd udkaaredes, som havde været dens ivrigste Forsvarere“, siger i sine Erindringer, Aall, der selv af samme Hensyn nu ikke blev valgt. I de af Fienden besatte Distrikter vilde Regjeringen i Henhold til den ogsaa af Sveriges Styrere allerede anerkjendte Grundlov først undlade Valg; men paa de svenske Forestillinger foregik det dog i Afhængighed af Storthingets

Godkjendelse. En alvorligere Uenighed end de vanlige om Vaabenstilstandens Overholdelse fandt Sted lige før Repræsentationssamlingen, da i det stridige Trondhjemske Oberst Eck fra Jemtland anmodede Schmettow om venskabelig at modtage Forlæggelsen derhen af nogle af hans Tropper efter den svenske Kronprins' Ordre; thi saavel lovede Komandantens som Kundgjørelse udstedte Afvisning af 22de September Svensken Bajonetterne til Velkomst, som endog Indkomandering nord- og vestenfjelds foretoges i en Fart. Statsraadet billigede 3die Oktober at gjøre den alvorligste Modstand, om Eck kom, men Karl Johan drog sin Oberst til Ansvar og indvilgede til samme Tid, som han rustede, den 6te Oktober ogsaa Oplandske Bataljons Vagt ved Storthinget mod Konventionen.

---

13. 7de Oktober til 4de November.

Da første overordentlige Storthing mødte sammen 7de Oktober, saa man dog ikke længer blandt Folkets Repræsentanter Høvdingerne for Selvstændighedspartiet paa Eidsvold; Falsen havde sidst i August søgt sig bort til Bergensoppositionen som Amtmand, og Sverdrup var i Valgtiden reist Universitetsbibliothekets Ærinde til Kjøbenhavn, omend han just vendte hjem med Afslaget under de usikre Omstændigheder af endnu at faa leveret de før tilsagte Bidrag. Wedel var Repræsentant derimod paany og Haunt, som med Tank havde været de Svenskes Medhjælpere i Mangel af Statsraadet videre til Udkastet for

Grundlovens Forandring. Der var ellers kun 20 Eidsvoldsmænd, men hele 46 Embedsmænd mod 34 i andre Stillinger blandt disse 80 Repræsentanter. Den valgte fra Fredriksstad ikke tilstrækkelig talrige Kreds med blot 2 Valgmænd blev ved Storthingets Prøvelse af Fuldmagterne afvist, og Repræsentanten fra Fredrikshald, der med flere af sine Valgmænd alt havde aflagt den afkrævede Ed til Sveriges Konge, udelukkedes, indtil denne ogsaa var bleven Norges ved Edsaflæggelsen. De øvrige godkjendtes straks, selv den konstituerede Statsraad Holst og Haunt med de andre Smaalensrepræsentanter, som havde afholdt sig fra Eden i de besatte Distrikter. Fra Nordlandene og Finmarken var atter ingen Repræsentanter fremmødte, og snart kom deres Øvrigheds Erklæring om, at Valg ikke tidsnok kunde foregaa, og at de henholdt sig til de andre Repræsentanters Afgjørelse. Ogsaa Supleanten fra søndre Trondhjems Amt, Oberst Krabbe, havde foreløbig Forfald i Militærindkaldelsen nordenfjelds, til han indkaldt kom den 12te. Det store Overtal af Embedsmænd syntes Svensken at spaa Eftergivenhed; men deres Uafhængighed, som Grundloven ogsaa havde hævdet, viste sig i det væsentlige uovervindelig og forstod at værge den Folkets Frihed og Selvstændighed, de saa fortjenstfuldt havde fremmet før i Rigsforsamlingen.

Da Storthinget alt anden Dag havde konstitueret sig, oplæste den foreløbig valgte Præsident Diriks en Skrivelse fra Kongen om Sygdomsforfald til Hinder for personlig at aabne Samlingen, hvorimod han vilde forvente en Deputation til sig for at modtage hans Underretninger. Under den af Præsten fra nordre Trondhjems Amt Brun derpaa reiste Debat, om Storthinget hermed skulde anses aabnet, eller om Kongens Udeblivelse og Overgivelse af

den udøvende Magt ikke fordrede Statsraadets Fremmøde, udtalte bl. a. Landsdommer Nansen sig for det af Treschow først og af Præsidenten, til han stod ene, støttede Valg af Deputationen straks i Overgang til Forretningerne, men med denne betegnende Begrundelse: „da Storthinget paa denne Maade kunde komme efter Kongens fysiske og moralske Tilstand, hvorom Rygterne havde været forskjellige“. Afstemningen faldt tilslut enstemmig for, at Storthinget ikke kunde anses grundlovmæssig aabnet, og mod 7 Stemmer besluttedes efter Forslag fra Christie at sende en Deputation efter Statsraadet, som da lovede at indfinde sig inden en halv Times Tid.

Dets Formand Rosenkrands oplæste saa dets Aabningsbudskab, en til Fratrædelsen forbeholdt, nys tilstillet længere Tale fra Kongen, en ny Redegjørelse for hans Regimente, som afsluttedes. Det gik ud fra Landets svækkede Tilstand efter det syvaarige Krigsforhold og Pengevæsenets Forvirring med stigende Seddelgjæld som Forklaringsgrund for den fremkomne politiske Stilling. Til Storthinget stod nu Valget af Foreningen med Sverige under Betingelser, der omtrent var Tilbudets alt før Krigen; thi „Vilkaarene var efter Gesandternes seneste Erklæring to Fæstningers Overgivelse til Svenskerne og paa min Side en ubetinget Frasigelse“, gjentog Kongen om, hvad der havde været forhaanende og grundlovstridigt før. Nu var Betænkelighederne mindre, og han tilføiede: „Havde jeg, ledet af Ærgjerrighed, blot villet forsvare min Krone til det yderste, da havde jeg fortsat Kampen, mindre bekymret om Norges Skjæbne“. Eftergivenheden under Krigen var en Fortjeneste, der burde paaskjønnes, som og Slutningen lød: „Lad mit Minde leve blandt eder, Nordmænd, som en Vens, der vilde eders Vel, der hidtil bevarede Landet fra

Anarkiets Rædsler, der, nægtet al Bistand af andre Magter, savnede Midler til at føre det store Verk for Norges Uafhængighed igjennem, og som opofrede sin Tilfredshed og personlig lykkelige Stilling blandt eder for ei at se Norge ødelagt, men derimod dets konstitutionelle Forfatning sikret og saa vidt muligt dets Selvstændighed derved bevaret". Den kongelige Sjælesørger Pavels, som var tilstede ved Oplæsningen, skriver i Dagbogen: „Talen, skjønt god, gjorde ikke meget Indtryk, muligens fordi man gjenkjendte de Talemaader, man nu siden Kundgjørelsen i Mai f. A. er saa vant til at høre".

Den fra Storthinget ønskede Deputation indfandt sig hele 25 Mand sterk 10de Oktober paa Ladegaardsøen hos Kongen, og han leverede da en skriftlig Frasigelse fra Tronen for eget Vedkommende, og paa Opfordring gav han Tilføielsen for sit Afkoms, idet han løste Folket fra Troskabseden. Treschow som Ordfører ved Afskeden kunde for Rørelse ikke fuldføre sin Tale; men Bech afsluttede da med Ønsket for Kristian Fredrik om en roligere og lykkeligere Fremtid i det Naborige, han atter søgte tilbage til, og hvor Dronningen vilde modtage ham, medens Kongen var paa Wienerkongressen. Efter Besøg af det svenske Sendebud, Grev Platen, tog Exkongen en rørende Afsked med Statsraadet og afseilede sydover, men vendte for Modvind om til Fredriksværn, hvor derpaa et dansk Krigsskib indfandt sig til hans Overførelse, medens han dog endnu en Tid blev liggende i Forventning af „den gunstige Vind", som skulde oppebies.

Den 11te valgte Storthingets 79 Repræsentanter 20 Lagthingsmedlemmer og vedtog nyt Reglement indtil videre, idet dog enstemmig besluttedes: „Uagtet dette Storthing, overensstemmende med Grundloven, adskiller sig i Odelsthing

og Lagthing, skal dog det hele Storthing træde sammen og deliberere samt fatte Beslutninger, saa ofte der er Spørgsmaal om Rigets udvortes Forhold eller Undersøgelse af dets indvortes Tilstand". I Lagthingets da temmelig virkningsløse Del valgtes Wedel til Præsident for det første, men i Storthinget med stadigt Gjenvalg den mod Foreningen bundne Bergensrepræsentant Christie, der paa Eidsvold havde været fast Sekretær. Paa Statsraadets Foranledning valgte ogsaa Storthinget ved Stemmeflerhed 12te Oktober Oberst Hegermann og Komandørkaptein Fasting som Tilforordnede i Regjeringen fremdeles uden kongeligt Overhoved at agte, men undlod derhos at løse Kristian Fredrik fra hans Ed til Riget. Den kongelige Aabningstale og Frasigelse tilstilledes imidlertid straks Statsraadet til Offentliggjørelse, omend Imodtagelsen af Tronfrasigelsen i Storthinget den 18de endnu udsattes. En Komite til at undersøge Landets Tilstand valgtes med 9 Medlemmer, og den skulde modtage Oplysninger fra Regjeringen og undersøge Protokollerne for Statsstyrelsen. Fremdeles fattedes Beslutning om gjennem Statsraadet at underrette de meldte svenske Kommissærer om, at Storthinget ønskede at modtage dem med deres Ærinde i Mødet næste Dag.

Den 13de Oktober mødte da de 5 svenske Kommissærer med Statsraad Rosenblad til Formand og fremleverede sin Konges Fuldmagter af 19de September tilligemed den svenske Omarbeidelse af Forslaget til Grundlovens Forandring for Foreningen. Udkastet indleveredes baade paa Svensk og „i Oversættelse" paa Norsk, ligesom da derefter den lille svenske Hilsningstale er vedføiet Storthingets Arkiv ogsaa i Oversættelse — paa graat Papir. For øvrigt anmodede Rosenblads Tale om, at en Komite

maatte blive valgt til modtage Meddelelser og fremme det gjensidige Samarbeide til Sikkerhed for Skandinaviens Lykke ved Foreningen. Forbeholdent svarede Præsident Christie med blot at tilsige den tilbørlige Overveielse af det bragte og senere Svar. Den ønskede Komite valgtes derefter den 14de med ogsaa 9 Medlemmer, men udtrykkelig udenfor Undersøgelseskomiteens Kreds, og der var taget Forbehold desuden for, at de 3 Medlemmer skulde være Bønder. Komiteen skulde efter Befuldmægtigelsen „modtage nærmere Oplysninger fra de svenske Kommissærer og meddele Storthinget disse", ligesom ogsaa samle Medrepræsentanternes Betænkninger for Forandringerne; men den skulde ikke overfor Kommissørerne „indlade sig i Underhandlinger", efter hvad flere Repræsentanter yderligere paa Forhaand udtalte, og ingenlunde binde sig til noget bestemt udenfor Storthingets egne Tilkjendegivelser, som alt endnu var afhængigt af Undersøgelsen først af Landets Tilstand ved den anden Komite. Kun en ligefrem Forhandling om en Forlængelse af Vaabenstilstanden havde alt før været Tale om at forsøge; men, foretaget til Afgjørelse den 15de, besluttedes det indtil videre udsat. Fra de svenske Kommissærer var nys kommet Redegjørelse for den Eckske Misforstaaelse, og fra Sekretæren indsendtes nu ogsaa alt færdigtrykt til alle Repræsentanter Exemplarer af det svensk omarbeidede Grundlovsudkast og Sveriges Grundlove.

Dette svenske Grundlovsudkast i en tydelig nok „Oversættelse" havde adskillig omredigeret Eidsvoldforfatningens Ordlyd, foruden at det havde meget væsentlige Forandringer, som ikke just syntes i Overensstemmelse med Mosskonventionen „nødvendige for begge Rigers Forening", end sige at, som Bestemmelserne i Grundloven oprindelig lød,

de kunde siges at staa „i Strid med Foreningen". Grundlovens dobbelt sikrede Naturalisationsret som tilkommende Storthinget var her f. Ex. gaat over i en Paregraf for sig, saalydende: „Hvorledes Fremmede naturaliseres, bliver at bestemme ved en særskilt Lov, som af Kongen og Storthinget fælles besluttes". Grundreglen om Repræsentationens ubetingede Beskatningsret, saa Ydelserne uden Storthingets Fornyelse af dem „ei gjælder længere end til 1ste Juli", var saadan sat ind i Forbeholdet om 3 Maaneders Samlingstid: „Dersom Storthinget inden den Tid intet har besluttet angaaende Skatter og Paalæg, da vedbliver de forhen gjældende indtil næste ordentlige Storthing". Blot hvert 5te Aar skulde Storthinget ordinært samles, og Rigsretten skulde bestaa af Statsraadet til Afveksling med Høiesteret, eftersom gjensidig Odelsthingets Anklage berørte deres Medlemmer, og desuden af en Stiftamtmand og en Biskop, men kun Halvparten af Lagthinget.

Reglerne for det udsættende Veto var imidlertid bevarede uden for saa vidt, at for en Beslutnings Gjentagelse tredie Gang, saa den „vorder Lov", der var tilføiet i Lighed med Bestemmelsen for Grundlovsforandringer: „saa fremt den ikke ligefrem strider mod denne Konstitutions Aand og Udtryk". En indleveret Betænkning af 18de Oktober herover af Kristianssandsrepræsentanterne Assessor Lange og Biskop Sørensen sagde tilslut: „Skulde Meningen være, at Storthinget under ingen Omstændigheder skal kunne gjøre nogen Forandring i Konstitutionen uden Kongens Sanktion, da kan derimod vel intet haves; kun bemærkes, at denne Mening da maatte udtrykkes tydeligere og paa en Maade, som forebygger Misforstaaelse". Noget Udtryk for denne

Tanke om Veto ved Grundlovsforandringer optoges dog ikke, og hin Lovbetingelses „Paaskud" til Veto udelodes af Storthinget i Hævden af sin Ret, idet Sanktionsreglerne blev i sin Helhed uforandrede i den omarbeidede Grundlov. Fremtidige Forandringer af Grundloven laa det just ikke Karl Johan paasinde at besværliggjøre, og de politiske Omstændigheder, eller som Storthingsadressen i 1824 sagde „Sagens Natur", skulde nok hindre, at Storthinget paa egen Haand gjorde dem, om saa Grundloven „efter sin Natur", som Forsamlingen i det følgende her udtalte, ikke forudsatte Sanktion. Bestemmelsen om Urokkeligheden af „Grundlovens Principer" — uden dog at henlægge Bedømmelsen deraf til Kongen — gav ham ogsaa for saa vidt den tilstrækkelig ansete Foranledning til Indsigelse, omend selve „Kontraktens" Ord for Resten udtrykkelig forbeholdt den anden Part Ændringsretten. Ubetydeligere Forandringer ellers og det endog indkomne ved „Forglemmelse", frafaldtes tildels af Kommissærerne paa første Forespørgsel, og i sig selv var Forslaget, eftersom de svenske Fordringer før havde lydt, affattet med megen Eftergivenhed, syntes det. Men omend nu dette Udkast var modtaget, var det en anden Sag om, hvorvidt det blev antaget eller endog lagt til Grund for Forandringernes Foretagelse i Storthinget, hvis da Uafhængigheden opgaves.

At det sidste skulde ske, vilde man endnu ikke vide af i Bergen, og Vælgerne nægtede udtrykkelig paa Forespørgsel ved Expres fra Repræsentanterne at forandre den dem givne Fuldmagt. Fra Statsraadet sendtes Stiftamtmanden Ordre til at bekjendtgjøre Paatale for Misbrug af Trykkefriheden og holde Forhør over en indleveret Stempelseddel til samme Tid, som Lowzow paa Bergenhus forstærkede Garnisonen

med Paaberaabelse af de Trondhjemske Indkaldelser i Anledning af Ecks Skrivelse, og 13de Oktober baade Biskop, Kommandant og Stiftamtmand optraadte offentlig i en Rustningskomite med Opraab til frivillig Væbning som Trøndernes af 6te August og 1ste Oktober, idet Militærøvelserne skulde begynde den 17de Oktober. „Om Tropperne, som forventes at faa Marschordre, er tilstrækkelig ekviperede“, indsendte Stiftamtmanden officielt den 15de Oktober Forestilling fra Bergens Magistrat og Repræsentanter med Tilføielse: „Og om noget mangler, tviles ei paa, at deres Medborgere er villige til at faa samme tilveiebragt“.

Statsraadet selv expederede 12te Oktober Ordre til at holde 300 Heste til Disposition paa Oplandene, „om Krigen udbryder“, og vedtog vistnok den 18de Oktober, at Bergenhusiske Skarpskyttebataljons indkaldte Tropper skulde blive tilbagesendte igjen, fordi der efter Aarstiden ikke var Udsigt til noget Angreb paa Bergen, „men fornemmelig fordi det er af Vigtighed, at disse Tropper i deres Lægder er nærmere til Disposition i Tilfælde af Krigens Udbrud paany her søndenfjelds“. Det var ogsaa samme Dag en Takadresse til Statsraadet, som Storthinget udenfor Foreningsforberedelserne bl. a. foreløbig havde fore, idet der føiedes Forestillinger til, om hvilke andre Borgere der havde gjort sig fortjente til offentlig Paaskjønnelse eller det modsatte; men videre Forhandlinger afdelingsvis om Undersøgelsen af de mistænkte Krigsbegivenheder opsattes imidlertid for dog at fremme en Afgjørelse af Foreningsspørgsmaalet i det store, før Vaabenstilstanden uforlænget udløb. En Forestilling fra Statsraadets Tilforordnede Fasting om at erstattes af Fabricius, da han selv som Kommandør for Flaaden, „især

om Krigen paany udbrød", vilde være forhindret, toges af Storthinget heller ikke tilfølge.

Den 19de Oktober i Møde for lukkede Døre forelagdes da Indstillingen fra Komiteen for at undersøge Landets Tilstand, som Bergensrepræsentanten Motzfeldt var Formand for. Den detaljerede Undersøgelse vedrørte først og fremst Stridskræfterne tillands og tilvands og dernæst Forsyningen for en fortsat Krig og Pengevæsenets Tilstand med Seddelgjælden. En Maaned vilde gaa, før endnu kun 20,000 Mand kunde samles, idet nu ikke Halvparten heraf var under Vaaben, medens Svenskerne havde 17,000 færdige i Norge af 30,000 nys indrykkede foruden 10,000 ved Grænsen, antoges der. Ligesaa lidt samlet var den norske Flaade rundt Kysten af ialt 8 Skonnerter og 7 Brigger samt halvhundrede Kanonsjalupper og halvhundrede Kanonjoller imod de svenske her brugbare 4 Linjeskibe og 3 Fregatter samt 75 Kanonsjalupper. Militærets Forsyning af Levnetsmidler kunde paaregnes sikret ved Beholdningerne for omtrent 3 Maaneder; men en ny Blokade var faretruende for Landets Tilførsel i det hele. Af Bevilgningerne paa Eidsvold var omtrent de 14 Millioner efter Beregningerne allerede gaat med, og Statsindtægterne var yderst ubetydelige i Forhold til Udgifterne, hvortil kom de truende Udsigter til en ny Statsfallit ved Seddelfabrikationen. Resultatet i det hele, om et og andet ogsaa sagdes at have overtruffet Forventningerne, var ikke meget opmuntrende til Fortsættelsen af Krigen; men flere Udtalelser i modsat Retning hørtes dog ogsaa, ligesom en indkommen Betænkning fra Oberst Rode stillede i Udsigt Krigens Fortsættelse med muligt Held, idet under Landstormens Opbud der regnedes med en norsk Hær paa op imod 80,000 Mand osv. Ogsaa bemærkede Præsidenten,

at enkelte til Storthinget anmeldte frivillige Bidrag ikke var tagne med i Opgjøret, og disse forflerebes ved Oplysninger fra Repræsentanter norden-, vesten- og søndenfjelds om Tilskud yderligere. Konsul Konows indleverede Tale siger ogsaa: „Min bestemte Mening er, at naar Nationen er aldeles enig og besjæles af sand Normands Aand, mægter Sverige ikke at underkue os". Og saa vidt gik Prost Hertzberg i at forfægte Forsvaret af Selvstændigheden, om Foreningen vilde krænke den, at han efterpaa endog vilde fortolke sine lidenskabelige Udtryk som ren Ironi, naar i den indleverede Tale det f. Ex. lød: „Enhver, der kan føre Vaaben, han gribe dem! Bersærkergang forsyne med Vaaben! End vil han ei svinge dem, han svinge ved Strikken i nærmeste Træ!"

Fra den anden Komites to Møder gjennem mindre Udvalg med Kommissærerne, der paa sin Side var blevne forøgede med Platens Tiltrædelse, bragte Formanden, Treschow, foreløbig kun mundtlige Oplysninger, som da ønskedes skriftlig tydeliggjorte. Ellers meddeltes oversendt Præsidenten som en foreløbig Forklaring en mæglende historisk politisk Afhandling, som paa Forslag af ham under Betegnelsen „et anonymt Skrift" besluttedes „overgivet Komiteen til at modtage Meddelelser fra de svenske Kommissærer". Det søgte som Flyveskrifterne før at give en Udvikling af Naturbestemtheden og Nytten af Foreningen og se en Forsoning i den for Sveriges Tab af Finland ved Danmark-Norges Medvirkning. Paa Opfordring oplyste Medlemmerne yderligere Enkeltheder fra Møderne med Kommissærerne, og hvordan en Forespørgsel bl. a. om Tilfredsstillelsen ved et blot militært Forsvarsforbund alene havde foranlediget Krigstrusler, ligesom der ingen Billighed havde været til en Forlængelse af Vaabenstilstanden,

før noget Svar fra Storthinget paa Foreningsspørgsmaalet var givet. Uden just at Antagelsen af det modtagne Grundlovsudkast skulde være ufravigelig Fordring fra svensk Side, maatte dog en Hovedafgjørelse snarest fordres i Foreningsspørgsmaalet. Og denne, mente videre Formanden i Komiteen, maatte nu gaa forud for enhver anden Sags Behandling, da om 2 Dage Vaabenstilstandens Opsigelse kunde foreligge, hvorfor han fremsatte skriftligt Forslag herom med Kongevalg som første Fordring. Det vedtoges da ogsaa tilslut i Mødet, at Storthinget næste Dag uafbrudt skulde fortsætte Forhandlingerne herom for lukkede Døre til en Afgjørelse, som ogsaa andre end Treschow havde fremsat Forslag om og Nansen endog med affattet Fredstraktat til Valg blot foreløbig nu af den svenske Konge som det væsentlige. Ellers expederedes her endnu et Par Smaasager, og Statsraadets fordrede Edsaflæggelse fandt Sted til Forfatningen, som den uforandret var, idet dets ønskede Udsættelse deraf til efter Omarbeidelsen ikke var billiget. Undersøgelseskomiteen overleveredes Underretninger fra Anker i England, vidtløftige om Stemninger, Penge og Kornhandel, hvad Statsraadet Dagen efter fik tilbage og saa oversendte „forrige Kong Kristian Fredrik", som Protokollationen lyder.

I Mødet den 20de Oktober formede Præsidenten de foreliggende Forslag i disse tre: Først Afgjørelse af Storthingets Berettigelse til „at tage, hvilken Bestemmelse det vil og finder gavnligst for Riget, henseende nyt Kongevalg. For det andet: Skal Norge som et selvstændigt Rige under visse Betingelser forenes med Sverige under en Konge? For det Tredie: Skal Kongen nu straks vælges?" Det første Punkt vedtoges uden Vanskelighed mod 1 Stemme, og at ikke heller Grundlovsforandringers fastsatte

$^2/_3$ Flertal skulde behøves, men kun simpel Stemmeflerhed besluttedes for de følgende. Biskop Bech talte vidtløftig for Foreningens Antagelighed paa det Grundlag af Selvstændighed for Norge, som nu var i Udsigt, idet han bekjæmpede „Fordommene" mod Sverige fra før, da just ogsaa hans eget Ubekjendtskab med svenske Forholde nys havde forbauset Kommissærerne. Ogsaa Treschow maatte mod tidligere Formodning „tale Sveriges Sag", idet han for Resten fremholdt: „Vi er en Brud, Sverige længe har beilet til", og han betragtede den nyttige og nødvendige Forening da lige godt som en Udvidelse af Norge som af Sverige i hæderlig Fuldbyrdelse. En ærefuld Selvstændighed med Frihedens Bevarelse var i end stærkere Grad Biskop Sørensens Fordring for at gaa ind paa Foreningsbudet, som hans til Protokollen indleverede Tale udtrykker det: „Skulde nogen Artikel vorde uhæderlig, da tusinde Gange hellere jo før jo hellere bedække vort Fødelands Jord med vore Lig!" Lignende Tale førte flere, som Bryn og Schmidt, og Weidemann gjorde gjældende, at „enhver anden end en fast og uopløselig militær Forning vilde vorde af kort Varighed". Ogsaa Dahl vilde blot have en militær Forening, medens Koren holdt sig til, at „den Grundsætning maa antages som ufravigelig og aldeles nødvendig til Rigets Vel og Selvstændighedens Bevarelse, at vi aldeles intet andet forpligter os at have fælles med Sverige end fælles Konge og Sucsessionsordning, som den nu er i Sverige, og fælles Forsvar mod andre Magter". Sidst af de 18 Talere kom Wedel, der paa Komiteindstillingens Grundlag spurgte, om man med 20,000 slet udrustede Tropper vilde møde Svenskernes 40,000 og med de her paaregnelige 10 Skonnerter og Brigger og 36 Kanonsjalupper vilde vente Seir tilsøs mod

den ligeledes der dobbelt sterke Nabo, som desuden var „understøttet af Europas største Magter". Hvorledes vilde man ogsaa med alt 20 Mill. Seddelgjæld taale 3—4 Mill. maanedlig Krigsudgift under 200,000 Rbd. maanedlig Indtægt? En fuldstændig Uafhængighed var ikke mulig at opretholde, og en Forening med Rusland eller England eller kanske endog Gjenforening med Danmark med dets „Smaahedsaand" var ikke hverken opnaalig eller naturlig. I Sammenligning med den tidligere Afhængighed af Danmark sluttede han: „omend Foreningen med Sverige ikke i alle Henseender skulde opfylde Nordmændenes Ønsker, saa har dog Norge vundet uendelig meget ved Byttet."

Ved Afstemningen besvarede 72 Repræsentanter Spørgsmaalet om Norges betingede Forening med Sverige med ja under forskjellige Tillæg, hvilket endnu 2 senere tiltraadte. De 4 Bergensrepræsentanter og 1 fra nordre Bergenhus Amt dikterede derimod tilprotokols, at de ansaa sig forpligtede til efter sine Vælgeres Forlangende at stemme mod Foreningen. Af de øvriges Tildikteringer i Antagelsen af Forslaget lød Schultz' paa, at de nødvendige Grundlovsforandringer skulde foretages „uden Hensyn til det af de svenske Kommissærer fremlagte Forslag", og næsten lige stærkt udtrykte den anden Trondhjemsrepræsentant Sodemann sig blandt flere Røster i samme Retning af fri Selvbestemmelsesfordring.

Det tredie Punkt i Afgjørelsen stod igjen, hvilket Treschow havde stillet først af sine Forslag, nemlig om Kongevalget nu straks skulde foregaa. Præsten Bull med sin indleverede Tale vilde dog stærkt fraraade Valget af Karl den Trettende nu, før Enighed var opnaat om Foreningens Betingelser i Grundlovens Forandring.

„Blindt hen at tro“, sagde han, „at Enighed herom snarere vilde blive tilveiebragt til Norges Held, naar man først havde anbetrot den exekutive Magt i hans Haand, var vistnok det første Mesterstykke af Dumhed.“ Da Treschow svarede, at „Karl den Trettendes Klogskab var os tryg Borgen“ for Foreningsbetingelsernes Rimelighed, føiede Ræder til, at han desværre derom „ikke kunde have de samme gode Tanker“, skriver Stefanson. Motzfeldts Dagbogsberetning særlig for hans Bergensere udtrykker sig da saa: „I Henseende til anden Post, da paastod jeg, at Kongevalg ei burde ske, førend Forandringerne i Konstitutionen var gjorte. Wedel understøttede Treschows Forslag meget, og jeg havde vist ei seiret, dersom ei Christie havde understøttet mig; men nu blev mit Forslag antaget saaledes, som det er i Kundgjørelsen, med 47 Stemmer mod 30“. Alt fra den foregaaende Dags Strid har hans Optegnelser ogsaa: „Det bør efter min Mening gjøres paa den Maade, at Storthinget bestemmer de nødvendige Forandringer i Konstitutionen og siger til de svenske Herrer: wir wollen es so haben“, saa vil vi have det!

Med disse Ord besluttedes Afgjørelserne Kommissærerne oversendte: „Norge skal som et selvstændigt Rige forenes med Sverige under en Konge, men under Overholdelse af dets Grundlov med de til Rigets Held og i Anledning af dets Forening med Sverige nødvendige Forandringer.“ Men Selvbestemmelsesretten fastholdtes i Tilføielsen: „Forandringerne i den af H. M. Kongen af Sverige ved Konventionen erkjendte Konstitution vil snarest mulig blive overveiede og besluttede af Storthinget, og saa snart dette er sket, vil Storthinget høitidelig udvælge og erkjende Sveriges

Konge H. M. Karl den Trettende som Norges konstitutionelle Konge." Beslutningen saaledes denne Dag efter Møde fra 9 til 6 med blot et Par korte Afbrydelser, betragtedes som afgjørende for Foreningen, omend Storthinget ikke vilde kundgjøre den, før Kommissærerne havde svaret; og Wedel meldte straks Blom Unionen som stedfunden og tilføiede, at Kongeudnævnelsen vilde om 8 til 10 Dage følge. Til sine Hjembygdinger skrev betegnende Bonden Haakonstad fra Storthingssalen næste Dag: „Hvorledes det fattede vigtige Skridt vil bifaldes af Gudbrandsdølerne, kan jeg ei vide. Jeg vil derfor foreløbig anmærke, at en Krigsmaaned har kostet Norge 3 til 4 Mill. Naar altsaa Krigen skulde fortsættes, havde Udgifterne til Statskassen maattet blive 20 Gange saa store som nu, og naar nogen Del af Landet blev besat, formindskedes derved Indtægterne for Staskassen. Naar saa alle øvrige Kontributioner var komne til, saa kan man slutte sig til, hvori den tilsægtede Selvstændighed var kommet til at bestaa. De faar derfor bede enhver være taalmodig," sluttede han og lovede nærmere Efterretninger.

Straks næste Dag indfandt sig ogsaa de nævnte Kommissærer og komplimenterede Storthinget for den meddelte Afgjørelse; de paaskjønnede fuldt ud Repræsentanternes imødekommende Beslutning, hvorover deres Formands Tale tolkede deres „levende og uskrømtede Glæde", idet han betegnede den nærmere Granskning af Konstitutionsforslaget som den sluttelige Formalitet at „trykke det sidste Segl" paa Foreningsakten. Mere koldt svarede Præsidenten alene: „Med stadigt Hensyn til Fædrelandets Vel og den skandinaviske Halvøs Held vil Norges Repræsentanter uafladelig gaa frem i at overveie og beslutte de Forandringer i Grund-

loven, som bliver nødvendige i Anledning af Norges og Sveriges Forening."

Den Kundgjørelse til Folket, som Storthinget derefter straks udsendte, hævdede i lige Grad Friheds- og Selvstændighedsfordringen som Foreningsbeslutningen. Det kjendtes alt før Repræsentantsamlingen, at Landets Tilstand i det hele var mislig, om en hæderlig Fred ikke kunde opnaas; men man mistvilede dog ikke om at have kunnet hævde Landets Frihed og Ære under den kaarede Konge, om han ikke havde valgt det store Offer at nedlægge Kronen. Efter omhyggelige Overveielser havde nu Storthinget fattet den Beslutning, der ordlydende meddeltes, og det ventede den med Sindighed modtagen; thi, erklæredes der: „Norges Frihed og Ære kan bestaa med Foreningen." Fastsættelsen af Foreningens Betingelser i Grundlovens Forandring vilde nu Storthinget gaa til, og at de kunde forventes modificerede fra det svenske Udkast, hed det, „derfor borger Konventionen til Moss."

Paa sin Side besvarede Karl Johan den indløbne Underretning om Foreningsbeslutningen ved at give Erklæringer om de fremmede Troppers Affigelse som unødvendige og foreslaa gjensidig Afvæbning yderligere i Norge. Underretningen af 23de Oktbr. fra de svenske Kommissærer om Tilbagedragning efterhaanden af de svenske Tropper forelaa i Statsraadet den 25de og foranledigede her Anmodning til Generalkommandoen om for første Division straks at foranstalte hjemforlovet 100 Mand for hver marscherende Bataljon af de i Demarkationslinjen staaende norske nationale Tropper; ligesaa skulde permitteres de af Roflotillens Mandskaber, der havde hjemme i Fredrikshalds Distrikt, som Svenskerne havde inde.

I Storthinget leverede imidlertid Treschow den forlangte skriftlige Redegjørelse fra Udvalgets Møder med de svenske Kommissærer, og Komiteen forelagde sine Indstillinger i de omstridte Spørgsmaal. De behandledes dog ikke straks den 24de, idet man begyndte med Spørgsmaalet om, hvor vidt dette overordentlige Storthing efter Kongens Abdikation var berettiget til udenfor Reglerne at gjøre Forandringer i den gjældende Grundlov, og hvorimod Forslag om fortsat Vaabenstilstand endog uden formel Foretagelse nu fra Storthingets Side af Kongeskifte var indleverede. Idet Berettigelsen til Forandringer uden at følge Grundlovens Regler om 3 Aars Udsættelse og $^2/_3$ Flertal blev antaget, bestemtes dog paa Forhaand med 69 Stemmer Storthingets Jagttagelse for sig selv af Konventionens Betingelse for de Svenskes Forslagsret, saa at „ingen anden Forandring i Grundloven ved dette Storthing maa tages under Overveielse og gjøres end de, som er nødvendige formedelst Norges og Sveriges Forening.“

I de fortsatte Forhandlinger den 25de hævede sig igjen flere Stemmer mod at binde sig til Kommissærforslagene paa nogen ufri Maade, og Trønderen Schultz især fremholdt, at Grundlovsændringerne fra Storthingets Side maatte gjøres med Frihed og ikke efter Sveriges Forskrift. „Vilde vi af Frygt eller Høflighed“, sagde han, „lade os foreskrive Betingelser, sikkerlig, da skulde vi have hver ægte Nordmand imod os, fordi det var vor Ære imod.“ Resultatet, der som foreløbig Afgjørelse i Svar til Kommissærerne vedtoges i de Par mest omtvistede Spørgsmaal om Naturalisationsrettens Uforandrethed og Krigsmagtens Kommando, blev da ogsaa meget afvigende fra Kommissærforslagene. Og det var

heller ikke Komiteens, men Motzfeldts Forslag, der i Militærordningen besluttedes lagt til Grund for de videre Forhandlinger, som det ikke uden med Storthingets Samtykke tillod Kongen at anvende mer end Halvparten af Militærstyrken gjensidig i Nabolandene, selv udtrykkelig under Forsvarskrig. Forandring i Naturalisationsretten afsloges med 69 Stemmer mod 9, fortæller fra Tilhørerpladsen Pavels og lægger til: „men i dette Punkt skal de svenske være ubøielige i deres Paastand; Wetterstedt var i Aften hos Motzfeldt, Wirsén hos Christie og Rosenstein hos Biskop Sørensen og klagede bitterlig."

Ogsaa Komiteen til at modtage Meddelelserne og gjøre Indstilling til Storthinget gik det under de omtvistede Enkeltparegrafers Behandling i den Grad imod, at Treschow og Bech den 26de, helt fornærmede, ønskede at træde tilbage fra dette sit Hverv. Hvad der nu fordredes, var ogsaa den selvstændige Gjennemgaaelse af Grundloven i Orden fra først til sidst i Komite og Storthing, hvilket vedtoges at skulle finde Sted med Forstærkning af den tidligere Meddelelseskomite til at levere Indstilling paa Grundlag af Grundloven selv og ikke det svenske Udkast. Paa Treschows Forslag medtoges først i Komiteen Christie, der, valgt ogsaa hertil tidligere, som Præsident var fritaget indtil nu; men desuden valgtes følgende 5 ny Komitemedlemmer: Motzfeldt, Sørensen, Dirichs, Wedel og Schultz. Og Komiteformand blev saa for den holdningsløse Lærde, Treschow, den faste Præsident Christie, ligesom Formand for det større Forhandlingsudvalg med Kommissærerne den anden Bergensrepræsentant Motzfeldt.

De svenske Kommissærer fandt en uventet sterk Modstand i Storthingets Selvstændighed i at foretage Foran-

dringerne i Grundloven, saa der efter Komiteens uafhængige Indstilling ikke engang blev Spørgsmaal om deres Udkasts Egenheder til at indskrænke Folkestyrelsen. Forgjæves brugte de baade Løfter og Trusler og mente, naar man ikke kunde blive enig, saa fik „Vaabnene descidere“ og afgjøre det. Ja, lige ovenpaa Afvæbningsmeddelelsen sendte de virkelig Budskab hjem om, at det var bedst at holde Tropperne færdig igjen. Eftervirkningerne af Ecks Optræden nordenfjelds ytrede sig endnu i en Forespørgsel 25de Okt. til Statsraadet om Sammenhængen med, hvad der var forebragt, at General Schmettow skulde være ankommet til Dovrefjeld med de trondhjemske Tropper. Statsraadet kunde kun Dagen efter forsikre, at Rygtet syntes dem utroligt, idet de søgte at berolige Kommissærernes ophidsede Stemning og Krigssprog. Men ikke heller var Kristian Fredrik reist af Landet eller løst fra sin Ed af Storthinget, medens der gik Ord om, at han vilde reise til Bergen istedetfor til Sjælland, som England skulde have Planer paa o. s. v. Saaledes skulde han have afslaat den engelske Befordring over, og han holdt sig paa det norske Skib til den 21de Okt., ogsaa efterat det danske var kommet for at hente ham, og Kommissærerne havde indberettet ham sandsynlig den 15de Oktober afseilet fra Norge.

Karl Johan gav Ordre til at stanse de svenske Troppers Hjemmarsch, som det skede 26de og 27de Okt., indtil Kristian Fredrik, der da dog var gaat over paa det danske Skib, ogsaa afseilede den 28de. Kronprinsen forberedte Hæren, men svarede Kommissærerne, at han, før alvorligere Skridt toges, ventede en af dem personlig til sig, hvad Platen beroligende efterkom. Yderst ubekvemt kom ham ellers Krigsudsigter paany, omend ikke saa meget

fordi han efter Storthingets betingede Foreningsbeslutning havde givet Afkald paa de fremmede Hjælpetropper; thi dem havde dog neppe Sverige havt Underholdning til efter hans egen Angivelse, ligesom efter Anvisningen for deres Brug han i Mangel af egne Transportskibe og Englands Nægtelse af at befordre Tropperne skulde have tvunget Danmark til at føre dem over Kattegat. Men Garantimagterne var ikke engang at stole paa for Taushed uden forstyrrende Indgriben, som de var forsamlede paa Wienerkongressen for efter „Befrielsen“ og den gamle Kongeætindsættelse at bringe Europa i sin fordums Skik med Forsoning af Fyrster og Folk. Hvor var Danmarks Konge ikke naadig nu modtaget af dem! medens Gustavianerne arbeidede for at faa anerkjendt Legitimiteten i Revolutionens Sted i Sverige ogsaa. „Norges Lykke og Frihed“ var fra først af Sveriges Forpligtelse overfor England for Understøttelsen af Foreningen, ligesom de fremmede Udsendinges mæglende Indrømmelser for Norge nylig havde været besværlig store, og Tilslutningen neppe var aftaget med Tidens senere Begivenheder. „I et Øieblik“, skrev da just ogsaa Karl Johan 22de Okt. til sin Statsminister, „da Udsigterne for vor Politik beror paa den større eller mindre Enighed, som kan forhindres mellem de store Magter, er det for os af væsentlig Vægt at vise, at Foreningen er kommet istand gjennem Nationens fri Vilje.“ Det var det samme Syn af Unionsvenlighed, som trods alle Skuffelser skulde opretholdes for Verden, som Stockholmsposten havde tilstræbt selv midt under Krigen.

I Forskriften 8de Okt. for Kommissærerne havde Karl Johan paa Forhaand anbefalet „at forlige, hvad der tilkommer Kongens Værdighed med Fordom og For-

dringsfuldhed hos de norske Folkerepræsentanter," for at der kunde tilveiebringes for en lykkelig Fremtid „en Forening til Nordmændenes Tilfredshed". Og han havde 11te Okt. i lige Maade indtrængende anbefalet den afældige Karl den Trettende, at gjøre alt til Foreningens hurtige Afslutning „for at komme i Ly for de Storme, som truer Evropa". Han forklarede: „det synes mig ikke klogt, at trodse Nationalfordommene for straks nu at faa de forøgede Rettigheder, som Fremtiden ikke kan undgaa at give." Fjernt fra de foregaaende Allianceberegninger havde han henstillet til Kommissærernes Skjøn, om der kunde regnes paa 40,000 Mand og 6 Millioner længere engang til et Vinterfelttogs Forsøg paa at undertvinge Norge som erobret Land, hvad alligevel den forsigtige Kronprins saa Fremtidens Farer i. Men blandt de spurgte selv havde nu Statssekretæren Wirsén forklaret Kronprinsen, at med November vilde „alle Resourcer være forbi," og Sverige var lidet for yderligere Opofrelser.

Hvordan vilde ogsaa en fornyet Krig tage sig ud efter al den forsikrede Foreningsvenlighed i Norge? Det var bedst forsigtig at tage, hvad blot kunde faas for Øieblikket, hvor lidet end den løse Forening svarede til Forventningerne før. Den nærmere Sammenslutning kunde da senere skabes til, hvad Karl Johan kaldte la fusion definitive des deux nations, den endelige Sammenføining af de to Nationer. Altsaa fik Kommissærerne give efter for Fordringsfuldheden i Konventionens bogstavelige Opfyldelse i det mindste, ligesom de svenske Troppers Hjemsendelse gjenoptoges efter de Par Oktoberdages Stans. Ogsaa gjenopdukkende Bevægelser af forskjelligartet Misnøie i den norske Hær under Mangel og Sygdom, ja ved Fredriksværn Afskedsbegjæring fra flere af Officererne og Matro-

ſerne ovenpaa Exkongens Afreiſe, ſtanſedes da uden Vanſkelighed og Vold i de følgende Dage.

Selvſtændig efter den forſtærkede Komites Indſtilling fortſatte Storthinget 27de Okt. Gjennemgaaelſen efterhaanden af hele Grundloven fra førſt til ſidſt; og man tog endog, udenat Svar var kommet fra Kommisſærerne, igjen fat i Militærkommandoens foreløbig afgjorte Beſtemmelſer, ſaa nu ogſaa for Flaaden vedtoges Indſkrænkningen til Halvparten af Styrkens Brug udenrigs uden Storthingets Samtykke. Der blev i det hele ikke meget tilbage af de ſvenſke Ændringers Tilſøielſer udenfor Ordningen af Statsraadsafdelingerne ſkiftevis i begge Rigers Hovedſtæder hos Kongen iſtedetfor Kongeraadet af „Rigets Mænd“ i det norſke Ændringsudkaſt; men her tilſøiedes dog, at i Almindelighed maatte ingen norſk Sag afgjøres uden den i Norge værende Regjerings Betænkning. Spørgsmaalet om en Rigsſtatholder, endog muligens af ſvenſk Nationalitet, iſtedetfor eller ved Siden af en Vicekonge vakte dog ikke ſaa ſtore Betænkeligheder under Henvisning til Statholdervirkſomheden i national Retning af Prinſerne under Foreningen med Danmark. Alligevel vilde i Tale og Forſlag Dahl, Brun, Koren og Hegermann m. fl. af Henſyn til Foreningens Indflydelſe til at ſvække Nationalviljens Efterſølgelſe endog begrænſe Unionskongens Valg af Statsraader i Norge i Tilſlutning til Kriſtian Fredriks Udkaſt væſentlig til Valg iblandt tre af Storthinget indſtillede. Da dette med 61 mod 16 Stemmer forkaſtedes, var det Dagen efter kun en Statholder, naar ingen Prins fandtes til Vicekonge, Hegermann vilde have Loven forandret for, hvad der imidlertid ikke ſaadan attet ønſkedes omgjort, efterat Beſlutningerne alt var ſendte Kommisſærerne. Pavels antyder, at Forventningen var Karl Johan

til Vicekonge og da ingen Statholder, hvad der ikke opfyldtes og saa foranledigede videre Skridt fra Storthinget.

Den hele Gjennemgaaelse af Grundloven, der imidlertid ikke var forudsat at skulle fastslaa Bestemmelserne uforanderlige for Indvendinger fra Kommissærerne, fuldendtes alt 31te Okt., og den 1ste Nov. føiedes nogle ny Bestemmelser til som nødvendige under Foreningen. Deri toges Forbehold for eget Pengevæsen og Ansvarlighed for egen Nationalgjæld alene, ligesom Ret til eget Handelsflag, medens Orlogsflaget skulde blive unionelt. Et Forslag fra Konow udtrykkelig om egne Konsuler i Overensstemmelse med de egne Sø- og Handelslove fik derimod ikke Flertal for sig.

Umiddelbart derpaa fornyedes Behandlingen af de Afgjørelser, Kommissærerne havde gjort Indvendinger med uden dog at optage det svenske Udkasts udeladte store Ændringer, som før er nævnt. Foreslaat var igjen dog dens tidligere Fordring, at Storthinget skulde aflægge Ed foruden til Konstitutionen udtrykkelig til Kongen og paa Nationens Vegne, hvad heller ikke nu billigedes som Grundlovsbestemmelse anderledes end før som en Edsaflæggelse til Konstitutionen paa deres Vegne, der gjorde Eden. Væsentligere var Indvendingerne mod de stærke Indskrænkninger, Storthinget havde gjort i Hærens Anvendelse ogsaa under Forsvarskrig udenfor Landet, saa kun Halvparten uden Storthingets indhentede Samtykke kunde bringe Sverige Hjælp. Og i det bevægede Eftermiddagsmøde nu blev Kommissærernes mæglende Forslag tilnærmelsesvis antaget i Stedet herfor med 52 mod 26 Stemmer, hvortil Kommissærerne sluttede sig. Karl Johans Forklaringer for sine Forhandlere med Bebreidelse for, at de ikke først havde sendt ham til Billigelse de gjorte Mod-

forestillinger og Forslag til Storthinget, var nu heller ikke for videre Eftergivenhed i dette Tillæg af Indskrænkning for Kongen fra Eidsvoldsforfatningen. I Tronfølgespørgsmaalet tiltraadtes væsentlig de svenske Bestemmelser, medens mindre Uoverensstemmelser ellers faldt forskjellig. Det mæglende Forslag i Naturalisationsspørgsmaalet om Nødvendighed af Sanktion, indtil ny Lovordning afgjorde det, blev staaende med lige Stemmer for og imod; men ved den endelige Afgjørelse efter Reglementets to Dages Betænkningstid sattes med 43 Stemmer mod 34 og efter 3 Timers Debat Storthingets Eneret heri uforandret igjennem. Det var det sidste Tvistepunkt, før Kommissærerne, uden at ønske Opsættelse til Foretagelse paany, omend de beklagede Uefterglvenheden, paa Kongen af Sveriges Vegne antog Betingelserne saaledes i Grundloven som Forudsætning for Karl den Trettendes Valg til norsk Konge efter Konstitutionen. „Kommissærerne“, siger Komiteprotokollen, „ventede saaledes, at Proklamationen af Hs. Maj.s Udnævnelse til Konge ei længer vilde blive udsat, men endnu idag vorde fremmet, da de i dette Tilfælde erklærer Konstitutionen saaledes, som den nu af Storthinget er besluttet og med dem konfereret, at være fra Hs. Maj.s Side antaget og vedkjendt.“ Den foreløbige Overensstemmelse for det vordende Valg var saaledes sikret, og Hovedhandlingen kunde følge.

Valget besluttedes da straks foretaget om Eftermiddagen den 4de Nov., idet nu først Storthinget løste Kristian Fredrik fra hans Kongeed uden at tilføie, som før af enkelte foreslaat, nogen Takadresse eller endog Beslutning om et eller andet monumentalt Erindringstegn. Ved Votering til Protokollen med forskjellige Tilføielser blev derpaa enstemmig Karl den Trettende valgt til Norges

konstitutionelle Konge, idet selv Bergenserne ikke længere fastholdt sin Vægring mod saadan at forenes med Sverige. Ved den øieblikkelige Anmeldelse heraf Kl. 7 i Statsraadet, sendte dette straks Kurerer saavel til Karl Johan i Fredrikshald om Valgets Udfald som til Kristian Fredrik i Danmark om Abdikationens Modtagelse.

Storthinget selv besluttede imidlertid ogsaa ved en Deputation at underrette Karl Johan i Fredrikshald om den saaledes lykkelig tilveiebragte Forening mellem den skandinaviske Halvøs tvende Riger, og det sendte Ønsket om personligt Nærvær i Nationalforsamlingen af den virksomste Befordrer af Foreningen gjennem sin fornemste Unionsven, Wedel, i Ordførerstillingen. Videregaaende fuldendte Storthinget de næste Par Dage ved en den 3die Nov. valgt Komite Redaktionen af den omarbeidede Eidsvoldsforfatning og besluttede 7de Nov. den udfærdiget saaledes som gjældende Grundlov for Norge, idet dog dens Forevisning for Kommissærerne for Formens Skyld forud betingedes. Redaktionskomiteen anmeldte dette udført den 11te, og den 13de fulgte gjennem Forhandlingskomiteen Kommissærernes siden med Grundloven trykte Paategning for Kongen. Den var dateret tilbage til 4de Nov. i Overensstemmelse med Antagelsen da endog forudfor Valget af den Betingelse for at blive norsk Konge, som med Edsaflæggelsen ellers først efterpaa pleiede fordres. Den 14de besluttede Storthinget i Stedet for Trykningen af denne „Kommissærernes Ratifikation" at lade Redaktionskomiteen for Grundloven „forfatte Forslag til dens Intimation og til Hs. Maj. Kongens Sanktion," som, om muligt, Kommissærernes ikke alene Antagelse, men ogsaa Bekræftelsesfordring kunde tilfredsstilles ved. Da Enighed dog udeblev, besluttede Storthinget 19de Nov. Udgivelsen

af Grundloven i Repræsentanternes Navn og ikke i Kongens, da Grundloven „efter sin Natur ikke kan henhøre iblandt de Love, der udfordrer Kongens Sanktion." Og da Henstillingen til Kronprinsen for Kongen om at gjøre en anden Paategnelse end Kommissærernes paa Grundloven for Trykningen endnu 24de Nov. ikke var taget tilfølge, besluttedes Trykningen uden videre med Kommissærpaategnelsen foretagen og udførtes. Storthingets Eneberettigelse til Grundlovens Udstedelse ligesom til Forandringernes selvstændige Foretagelse fastholdtes afgjørende uden engang Antydning af noget Hensyn heri til den udøvende Magts Repræsentant, det forsterkede Statsraad, under Grundlovens Ændring.

14. 4de Nov. til 31te Dec. 1814.

For Karl Johan i Fredrikshald holdt Wedel den 7de Nov. sin Hilsningstale, der ikke var Storthingets i Ord og Aand. „Denne lykkelige Forening var allerede for Aarhundreder siden Gjenstanden for oplyste Nordmænds og Svenskers Ønsker," sagde han; „men det var Hs. Maj. Kong Karl den Trettende og hans værdige Søn forbeholdt at fuldføre dette herlige Verk." Kronprinsen svarede fra sin Side: „Ugjerne bar de Svenske Vaaben imod Nordmænd. Krigen var uden Øiemed i det Øieblik, da eders Anfører tilbød at ville tilbagelevere den udøvende Magt i Nationens Hænder. Kongen har ikke villet gjøre sine Rettigheder gjældende: standhaftig paa den Vei, han havde valgt, ansaa han sig lykkeligere ved at regjere

over en fri Nation end over et ved Vaaben undertrykt Folk." Kronprinsen mente at kjende den Aand, der havde hersket i Storthinget, som, trods enkelt Feiltagelse i Grundsætning, dog i Forsæt glædelig Redelighed, og det vilde være ham en Fornøielse næste Dag at begive sig til Kristiania og indfinde sig i Storthinget.

Ved Indtoget den 9de Nov. om Aftenen ved Fakkelskin ad Ekebergbakkerne og Oslo var der vistnok illumineret; men blot et enkelt Hus i Hovedstaden udmerkede sig ved noget særligt Arrangement, hvori da indgik servile Vers, som flere fremhæver det. Huset tilhørte en under Øgenavnet „Smørhagen" vel kjendt Kjøbmand Mathiesen, der ogsaa først ved et Selskab for Kommissærerne havde, som Bjørnstjerna skrev, „brudt Isen" i den kolde Modtagelse af de Svenske; men just hin Borger havde ogsaa vist en offentlig paatalt Forsømmelighed mod den hos ham indkvarterede Storthingsmand. Den, der hyldedes nu og i de følgende Dage, var Storthingspræsidenten Christie, den faste Leder af Selvstændighedspolitiken uden Frygt for forsøgte Skremsler, „Nationens første Mand", som Digte, Storthingsadresse og Guldpokal belønnede. At „De i Spidsen for Norges Sønner hævdede dets Hæder og Selvstændighed," udtalte Adressen, og Prosten Schmidts indgraverede Digt paa Pokalen udtrykte Hæderen saaledes i Takken fra Medrepræsentanterne:

„Hvad ene Hjertet tilfredsstille kan,
det varme Hjertes frie Hyldning,
mer værd end Hoffets Flitter og Forgyldning,
det ofres dig, Nationens ædle Mand.
Som trofast Nordmand, kraftfuld, ædel, klog,
du værgede for Norges Held og Hæder,
som Thingets vise og retskafne Leder
dit lyse Blik hver Taagedunst forjog."

Ved Middagstid 10de Nov. drog i stort Følge Karl Johan fra Palæet til Storthingssalen i den gamle Kathedralskolegaard. Paa Fransk fremførte han Hilsningstalen, som Sønnen Oskar gjentog paa Svensk, staaende hver paa sin Side af den tomme Kongestol, hvorefter Rosenkrands overrakte Storthinget Talen paa Norsk. „Den dobbelte Ære", hed det, „var Kongen forbeholdt, at se tvende fri Folk utvungne og enstemmig at tilbyde ham Kronen. Hos de Svenske gjorde han ikke sin Arveret gjældende, og hos eder foretrak han de Fordringer, som havde en større Værdi for hans Hjerte, de nemlig, som hentedes fra eders Kjærlighed, fremfor de Rettigheder, som høitidelige Forbund havde erhvervet ham." Han havde da altid ønsket Nordmændene lige Rettigheder med Svenskerne, og fælles med Kongen havde Repræsentanterne antaget Grundloven „til Bevis for Evropa" paa hans Agtelse for Rettighederne, ligesom „for Verdens Øine" Karl Johan lovede, at fremmed Vold aldrig skulde besmitte Landet. Kongen antog Grundloven og forbeholdt sig for de svenske Stænder at foreslaa de nødvendige „Lempninger i den svenske Grundlov". Kommende fra Evropas Befrielseskamp paa Germaniens Marker havde Karl Johan personlig altid set hen til denne Stund som sin høieste Belønning, hed det; thi Fredens rakte Palme fra et frit Folk var ham mer end alle Krigens Laurbær. Af Norges nuværende mangelfulde Kaar og en Finantsforvirring, som Folket ikke burde blive uoplyst om, haabede han dog snart Fremtidens Forbedring under den Foreningens fredelige Politik, han med disse Ord bebudede: „Vi skal altid blive to forenede og uafhængige Folk! Tilfredse med de Grænser, Naturen har anvist os, og overbeviste om den store Sandhed, at udover disse Grænser

gives ei for os noget virkeligt Gode, skal vor Statslære blive aldrig at begynde en Krig, men bevare den gode Forstaaelse, som nu finder Sted med alle Magter."

Kongens skriftlige Ed efter Kommissærantagelsen forud af Endringerne til at regjere Norge „i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love" overraktes Storthingets Præsident, som svarede med i Tilslutning af de øvrige Repræsentanter at aflægge Eden til Konstitutionen og Kongen. „Naar Tvillingrigets fælles Konge," ytrede han videre, „med Visdom vælger og med Opmærksomhed hører sit Raad, aldrig adskiller det enes Interesse fra det andets og aldrig glemmer, at begge er Søskende, der har lige Krav paa hans Faderomhu; naar begges Sønner paa Land og Hav kan mødes som kjærlige Brødre; naar Norske og Svenske aldrig taber afsigte, at det ene Riges Hæder er det andets, og at ikkun fælles Bestræbelser og Opofrelser giver fælles Fordel og Sikkerhed, da vil Foreningen staa til sildigste Slægter." Efter Forsamlingens Udraab: „Gud bevare Kongen og hans Riger!" drog Kronprinsen og hans Følge tilbage til Palæet, hvor han modtog og med sit franske Galanteri talte enkeltvis med omtrent alle Repræsentanterne.

I Statsraadsmødet den 11te Nov. om Eftermiddagen „paa Hs. kongl. Høihed Kronprinsens naadigste Befaling" forelagde Karl Johan Kongens Fuldmagt til at ordne Regjeringssagerne i Norge, og han begyndte med foreløbig at bekræfte saavel de extraordinære som ordinære Statsraader i deres Poster. Men derhos tilforordnedes endnu Raadet, før Storthingets Behandling næste Dag af Hegermanns Forslag om Statholder- og Visekongespørgsmaalet, den Dagen forud efter Datoen udnævnte Statholder

Grev Essen, der forlængst jo var kaldt „Generalgouvernør til at tage Norge i Besiddelse.“ Ved Festmiddagen den 12te i Stiftamtmandsgaarden sad han og Storthingspræsidenten ved Kronprinsens Side, og omend det var Christie, der holdt Talen for Kongen, blev Overraskelsen aabenbar. Den 13de noterer Pavels Udnævnelsen: „Essen er virkelig bleven Statholder! Vicekongedømmet ryger saaledes formodentlig i Lyset.“

Kirkebøn for det ny Kongehus var alt i Hovedstaden gjennem Biskoppen paabudt; men nu anordnedes ogsaa en Takkegudstjeneste, og en Proklamation til det norske Folk udstedtes, hvori atter betonedes Foreningens Betydning for Freden fremtidig „indenfor den nordiske Halvøs Grænser“. Allerede den 13de Nov. holdtes Takketjenesten i Kristiania Frelsers Kirke med Præken af Bech om, „hvad vi skylder Gud for Freden, og hvad vi skylder Kongen,“ som Prost Schmidt skriver, og med Thaarups Hymne, affunget i Storthingets og Prinsernes Nærvær, hvorimod Ordren til Høitideligheden udover Landet ikke paaskyndtes og først 24de Nov. sendtes Bergens Stift.

Modstanden og Misfornøielsen taug dog alt mer og mer, og Biskop Brun skrev til Hertzberg, at han skulde blive Foreningen „saa tro som trods nogen Svenske“. Den grundtvigianske Hersleb i Spidsen for, som Pavels siger, „det stridbare theologiske Fakultet“ drev ikke heller længer sin Opposition saa vidt i Intelligentssedlerne, medens Modartikler af Hagerup og Morgenstjerne ogsaa der forberedte den Vending til Gunst for Foreningen, som alt fra Oktobers Slutning blev almindeligere. Endog Digte til Wedel og Ytringer af svensk Smigreri bar snart Pressen frem, omend det ikke skede uden bitter Paatale fra den anden Side igjen. Foreningen modtoges for det meste stille med Pris for Freden i dens Følge og med Ønske

om dens Bevarelse i Oprigtighed, som den var stiftet, om just ikke saa gjerne, saa dog efter fri Overenskomst.

Af de ældre Statsraader blev ved den endelige Ordning Rosenkrands, Sommerhjelm og Collet fremdeles i sine Poster, hvortil kom efter Statsraadsprotokollation den 18de Nov. og senere Bekjendtgjørelse som Statsminister i Stockholm Anker paa Bogstad og som Leder af det hele og Samler af Raadet Grev Wedel tilligemed Storthingsmændene Treschow, Hegermann, Diricks, Motzfeldt og Professor Krogh. Den efter Haxthausen konst. Holst blev Statssekretær, hvilken Post von Holten alt en Maaned før Storthingets Sammentræden var fjernet fra. Det hele var væsentlig et Centrumsvalg i forsonlig Retning, ja tydede paa Hensyn til den foreslaade Afgjørelse ved Storthinget af „Rigets Mænd", og at bl. a. Christie ikke var med, skulde skyldes hans egen Uvillighed dertil. Alle Embedsmænds Udnævnelser paabødes ellers nu straks indsendte til Bestallingernes Fornyelse, som Rigets Skik havde været tidligere ved Kongeskifte for at knytte Baandene mere personlig. Men allerede forlod et Par Danske pludseligen Posterne, de indehavde, og at det ikke skyldtes Regjeringens Forfølgelse, men fri Tilfølgetagelse af dens Raad, søgtes da vist af Auktoriteterne for at berolige Stemningen.

Som Storthinget den 12te fandt Statholderembedet allerede besat, blev det, efter Udsættelse af Sagen, en Ansøgning til Kongen om at udnævne desuden Kronprinsen til Vicekonge i Norge, som 21de Nov. vedtoges, idet der paaberaabtes den fjerne Styrelses Virkning før fra Danmark af. Til hurtigst at fremme, hvad der endnu var nødvendigt at foretage af gjenstaaende Sager, blev fra Komiteen dertil den 15de Nov. leveret en Indstilling, der bl. a. foranledigede en Deputation til Kronprinsen for at

forespørge om Udsigterne for Landets Rømning af det svenske Militær. Da Svaret 18de Nov. trak Tiden ud til paa Sommeren for 1100 Mand i Fæstningerne til at føre hjem igjen Krigsmateriellet, forespurgte Storthinget paany, om Tidsfristen ikke kunde sættes til Febr., det ordentlige Storthings før forudsatte Samlingstid, som alt 27de Okt. var foreslaat udsat til Juli. Uden helt at kunne give Løftet henviste Kronprinsen Forespørgslen til Kongen ved den til Stockholm alligevel bestemte Deputation; men han gav forøvrigt underhaanden Forsikring om efter tidligere Forslag, at ingen Udkommandering af Aldersklasserne over 25 Aar skulde foretages inden det ny Storthings til Udsættelse foreslaade Samling.

Et Regjeringsforslag til Omordning af de nedsatte parlamentariske Komiteer havde Rosenkrands 15de Nov. bragt Storthinget som det forønskede under den ny Styrelses Virksomhed. Efter dette skulde en Komite konstitueres paa 12 Medlemmer i 3 Afdelinger, en for Finantserne, en for det militære og en for den indvortes Økonomi, for at forelægge næste Storthing særlige Forslag og imidlertid under et raadgive i Mynt- og Seddelvæsenets Bestyrelse. Men Storthinget henholdt sig 18de Nov. til de før nedsatte og tildels i Virksomhed traadte Komiteer og tilforordnede kun Værnepligtskomiteen 2 Militære og valgte 4 Medlemmer i en ny Komite for den indvortes Økonomi ved Siden af de uforandrede Finants- og Lovkomiteer. Samtlige skulde iøvrigt danne det raadgivende Tilsyn som ønsket ved Finantsbestyrelsen. Dermed blev det da ogsaa uden videre Indvendinger under de ny Statsraader fra Storthinget.

Budgetbehandlingen den 23de Nov. fulgte Regjeringsforslaget for Tidsperioden indtil 1ste Juli næste Aar, hvori

Ballansen dreiede sig om 5 Millioner Rbd. R. V. Idet Forslaget om at optage et Laan paa 2 Millioner ogsaa indvilgedes, bestemte dog Storthinget, at ingen yderligere Seddelfabrikation udover Eidsvoldsbestemmelsen om de 14 Millioner, der alt nu var udnyttede, maatte foregaa i Budgetterminen; ja, tvertimod blev det henstillet til Departementet at søge Inddragning af udstedte Sedler, om muligt, allerede begyndt i denne Periode. Det første ordentlige Storthing besluttedes at skulle træde sammen første Hverdag i Juli næste Aar istedetfor i Februar, idet ogsaa Værnepligtskomiteen og Finantskomiteen til den Tid havde ment at kunne blive færdige med sine Arbeider, medens Lovkomiteen hentydede til det derpaa følgende Storthing som Termin for dets Indstilling.

Fra Storthingets Komite til at undersøge Statsraadets Protokoller og det før saa brændende Spørgsmaal om Undersøgelsen af de tidligere Krigsbegivenheder foranledigede Indstillingens Behandling af Odelsthinget 22de November Tiltale for Krigsret mod forhenværende Statsraad Haxthausen. Anklagen reistes i Særdeleshed for hans Forhold ved Vaabenstilstandens Afslutning paa „af ham selv derefter tildels erkjendte urigtige Beretninger". Videre Undersøgelse af Kommissariatkommissionens Forhold m. m. fra Felttoget henstillede Odelsthinget foreløbig til den exekutive Magt fremdeles at foretage. De fortsatte Overveielser herom i Lagthinget 23de og 24de og i Storthinget 25de November førte dog ikke til noget videre under Rettens ufuldstændige Organisation og Betænkeligheder ved at lade Lagthinget fra det extraordinære Storthings Valg tjenestgjøre i Rigsret allerede. Idet Storthinget da vedtog ikke denne Gang at ønske flere Afgjø-

relser forinden sin Opløsning, bestemtes denne til næste Dag, 26de November.

Den franske Tale, som Kronprinsen ved Storthingets Slutning holdt, gjengaves af hans Søn paa Norsk og fremhævede derved ogsaa i det ydre „den nationale Frihed“, som ellers i Budskabet betonedes at være Norge sikret under Foreningen. Præsident Christies Svar fremholdt den Varsomhed, hvormed Norge havde maattet slutte sig til den stedfundne Forening, som det nu med glad Forhaabning ærlig vilde arbeide paa at befæste til fælles Lykke. „Ledede af Fædrelandskjærlighed“, sagde han, vendt til sine Medrepræsentanter, „har vi besluttet Norges og Sveriges Forening; med urokkelig Standhaftighed vil vi som Fædrelandets Venner søge at bidrage til dens Varighed. Vi vil tolke vore Medborgere Regjeringens redelige Hensigter, og vi vil ikke undlade at gjøre dem opmærksomme paa, at de ved Kongens Side har en Talsmand, der vil vaage over, og en Helt, der vil forsvare deres Selvstændighed og Frihed“.

Som øverste Embedsmand i Hovedstaden var det Statholderen Grev Essen, der gav Afskedsmiddagen i Stiftamtmandsboligen for Storthingets Medlemmer i Prinsernes Nærvær Opløsningsdagen, hvorved Kommissærsekretær Valerius' Sange for Konge, Kronprins og Søn og den af 24de November for Foreningen figurerede, sluttende med i Optagelse af Selvstændighedsedens Ord:

Lugn i Norden! Sanning ljus och rett!
Lif och blod för fosterjorden! Tro åt Carlars ätt!

Søndagen den 27de ved Storthingsmændenes Underskriven af Protokollerne opdagedes først, at Paregraf 27 om militær Magts Anvendelse ved Oprør var udeglemt i de

ny Grundlovsexemplarer; men den tilføiedes nu i Aftale med Kommissærerne Paregraf 89, og de trykte Exemplarer maatte delvis omgjøres. Mandagen den 28de holdtes Statsraadsmøde, hvori bl. a. Udnævnelsen af Løvenskjold til Statsraad og til sammen med Vogt at forestaa Gjældsopgjøret med Danmark foregik. Den 29de November reiste Prinserne og deres Følge tilbage til Sverige, standsende til Fest hos Statholderens Vert, Mathiesen, paa Landstedet Linderud i en Foreningsjubel, som Wulfsberg i „Tiden" videre var Tolk for, førend han ved Aarsskiftet drog til Stockholm, tagen i Karl Johans Tjeneste. 1ste December passerede Kronprinsen „den forrige Rigsgrænse", som de svenske Aviser skrev, og Storthingets Deputation til Kongen drog samme Dag efter fra Kristiania.

Deputationen med Christie til Formand blev 14de December høitidelig modtaget paa Stockholms Slot og overgav Storthingets Hilsen af 26de November, som i Tilslutning til Kronprinsens tidligere Ord endog stillede i Udsigt for de forenede Riger „en evig Fred for Fremtiden", ligesom der var sluttet „en stedsevarende Forening". Christie overrakte Grundloven og Valgakten med Tilføielse af en Hilsen fra det norske Folk til Kongen, hvori Arvtagerne, Kronprinsen og Arveprinsen, kaldtes „Rigernes Haab", efter hvad selve Erfaringen om dem havde ført til at stole paa. Han bragte endelig Norges Hilsen til de hæderværdige svenske Medborgere, hvis rakte Broderhaand var modtaget for ikke mere at slippes. „Give Gud", sluttede han, „at den Enigheds og Broderskabs Aand, som allerede nu oplives og ved nærmere Bekjendtskab end mere vil blive herskende hos

det svenske og norske Folk, maa stedse vedblive, da vil Foreningen uryggelig bestaa indtil de sildigste Slægter".

Kongens Svar, som Statsminister Engestrøm oplæste, istemte Haabet for Foreningen og pegede paa Karl Johan som „næst Almagten Stifter af Broderforbundet". Ansøgningen fra Storthinget om Karl Johan til norsk Vicekonge kom heller ikke længe til at vente paa sin Opfyldelse; og ved Overleverelsen 17de December af Begjæringen om de svenske Troppers snarest mulige Tilbagekaldelse fra Norge, fik Deputationen Tilsagn om, at det vilde ske efter Storthingets udtalte Ønske inden Februar Maaneds Slutning.

De nævnte før Kronprinsens Afreise fra Kristiania foregaade Statsraadsudnævnelser offentliggjordes gjennem Statssekreteriatet først Dagen efter den og kom endelig i „Tiden" for 3die December. De fulgtes af Statholder Essens Udnævnelse til Feltmarskalk som den norske Hærs Overanfører foruden forskjellige Ombytninger for Resten i Embedskredsene. Samtidig offentliggjordes Kundgjørelsen af 30te November angaaende Regjeringsanliggendernes Fordeling imellem Rigets Statholder og Statsraadets øvrige Medlemmer; den gav Treschow Kirkedepartementet, Sommerhjelm Justitsdepartementet, Diriks Departementet for Politisager, Collet Indredepartementet, Wedel Finantsdepartementet og Hegermann Departementet for Krigsvæsenet. Statsraaderne Motzfeldt og Krogh skulde gaa til Statsraadsafdelingen i Stockholm hos Statsminister Anker, medens Løvenskjold endnu ikke nævntes i Raadet. Til samme Tid gjorde Regjeringen vitterlig Storthingets Deklaration om næste Samling, hvortil allerede Valgene ordinært inden dette Aars Udgang skulde foretages. Den omarbeidede Grundlov udbredtes fra Forlæggeren i en halvt

officiel Udgave, idet der var føiet et Par Blade af kongelig Bekræftelse under Dato 10de November fra Edsafgivelsen i Storthinget ved Kronprinsen til det alt af Storthinget udfærdigede og ved Storthingskomiteen trykte, udenat nogen Hjemmel for Bekræftelsen regjeringsmæssig fandtes.

„Jeg var maaske en Smule Bærsærker i norsk Sag", skrev Brun nu, undskyldende, og redegjorde i Intelligentssedlerne for sin Modstand før, saa fjernt fra Begivenhedernes Skueplads under officielle Modsigelser og Rygter; men dette var Forklaringen for ham før og nu: „Det var mig altid hellig Pligt at stemme til Lydighed mod den høistbydende". Forsonlig tog han Bededagens Afholdelse, som, protokollerer han, „første Søndag mulig, jeg haaber paa de fleste Steder 4de Advents, tillyses, og jeg mener passende til anden Juledag berammes". Dertil føiede han: „At sand Taknemmeligheds Aand maatte besjæle denne Fest, vilde det være ønskeligt, at Præsten forklarede, hvilken Lykke Gud gav vore Storthingsmænd til at faa bevirket Norges hæderlige Selvstændighed i Foreningen med Sverige under svensk Konge, og hvorledes Høistsamme hæderlig og alle Svensker broderlig indbyder os til Fred og ubrydelig Forening".

Til Kristiania Stifts Præster sendte Biskop Bech 15de December en Rundskrivelse, hvori han betonede, at „Religionslærerne har en saa velgjørende Magt over sine Menigheders Tanker og Forestillingsmaade", og at de nu burde virke til Tilfredshed med Foreningen. „Frivillig blev Foreningen med Sverige indgaat", skrev han, „og norsk forbliver hver med alle et frit Folks Rettigheder. Vor egen Grundlov beholder vi, og den er hellig sank-

tioneret. Vor Forening med Nabofolket berøver os ingen Fordel", sluttede Bispen, „ligesom Grundstenen til Norges fremtidige Held er lagt paa den Maade, at Bygningen af dets virkelige Lykke nu kan med Fornuft og Enighed opføres derpaa". Over Forventning forekommer i Stefansons Aarsoversigt ham Foreningens Afslutning til Gunst for Norge. „Nationen opnaade saa mange fordelagtige Vilkaar, som den aldrig trode, skulde lykkedes Storthinget under Konjunkturernes Omstændighed at tilveiebringe", siger han og forklarer det: „Det var ligesom Storthingets Majoritet havde taget den bestemte Grundsætning at spende Buen saa høit som muligt for paa den Maade at naa de bedst mulige Vilkaar".

Nytaarsaften 1814 skriver Pavels i Dagbogen: „Ved Aarets Begyndelse var vi Kongen af Danmarks Undersaatter, og hos 96 af 100 Nordmænd var det sikkerlig fast Beslutning at blive det til den sidste Stund. Januar Maaned var endnu ikke tilende, da Budskabet lød: Kongen har uden Sværdslag overgivet Norge den svenske Regjering til Arv og Eiendom. Nu Prins Kristians Reise, den enthusiastiske Modtagelse, han fandt overalt, og hans kjække Beslutning at stille sig i Spidsen for Nationen og erklære den for selvstændig — det var Landsforræderi at tvile om vore Anliggenders heldige Udfald! Rigsforsamlingen aabnedes den 10de April, Sagen gik sin jevne, rolige Gang, kraftesløse faldt Modstandernes Pile uden at ramme, og allerede i Mai var Kristian Fredrik Norges Konge. Den svenske Nation og Regjering, især Pontecorvo, var yderst forhadte, tildels ogsaa foragtede. Man haabede Englands Bistand og de øvrige allierede Magters Samtykke til det, som var sket. Adieu, Karl Johan! var det almindelige Løsen. Af det fremmede Gesandtskab spaade

man sig alt godt. Kongen reiste til Moss og sagde ved sin Afsked: Jeg haaber at komme tilbage med Vaabenstilstand eller Fred. Nu ja, det første skede ogsaa virkelig: Efter 14 Dages Kamp med de Svenske alene sluttedes en Vaabenstilstand, hvis første Punkt var det, at Kristian Fredrik forpligtede sig til at nedlægge Regjeringen og forlade Landet. Et Storthing sammenkaldtes. Skrækkelige Spaadomme hørtes; man ventede Oprør og Borgerkrig. Men Trønderne, Bergenhuserne og Gudbrandsdølerne indfandt sig rolige, og saadan fandt de Situationen, at 13 Dage efter deres Ankomst alle Repræsentanter stemte for Norges Forening med Sverige med Undtagelse af 5. Og 4 af disse sidste stemte endog mod deres Overbevisning, bundne af Fuldmagt. Den 4de November valgtes Karl den Trettende enstemmig til Norges Konge. Den 9de November holdt Karl Johan sit Indtog i Kristiania, mødte den følgende Dag i Storthinget og modtog i Kongens Navn Nordmændenes Troskabsed. Uden afgjørende Feltslag, uden blodige og voldsomme Revolutioner tror jeg ikke nogen Nations Historie kan fremvise Magen til et saadant Aar".

Vil man have et Udtryk af Aarsskiftets Festdigtning, saa er der „Tidens" Nytaarshilsen „Nordens Forening", saaledes af Storm Munchs Digtsamling da just under Pressen:

„Afkast, o Harpe, nu dit Sørgeflor,
ak, natomslørt du tiet har saa længe!
Nu hæve freidig du din Røst i Nord,
med festlig Klang lad bæve dine Strænge:
hvor Blodet fløb, nu Fredens Palme gror,
hvor Sværdet fnøs, nu Jubel frem sig trænge,
ei Avind mer tør Tvedragts Fakkel svinge;
thi Harpe, lad din høie Stemme klinge!

Af Sorgens Mulm frembrød den store Stund,
den signede, som Nordens Kraft foryngér,
der tvende Folk paa fælles Moderbund
i fælles Favn som Brødre sammenslynger.
Ja, fryd dig, gamle Nor, af Hjertets Grund!
ei Aaget mer paa bøiet Nakke tynger:
I Dvale laa du skranten, lænkebunden,
dit Fængsel brast, du Lys og Liv har vunden!"

Der var dog mer end et Øre, hvori Jubelen skurrede. Den stolte Uafhængighed havde været saa kort, og Fremtiden nu havde mange Farer. Der var mer end en, der tænkte som Præsten Taulow, naar han i Dagbogen satte til Overskrift over 1814: „Norges glædelige Opreisning og sørgelige Fald". Hvor var ikke Forbitrelsen levende, da Foreningen indledede ved Kongens Tilbagetræden! Disse Udbrud af Harme i Urolighederne og disse Vidnesbyrd af stille Sorg i Trætheden af Livet hos de gamle! Det havde ikke været Ord blot, Eden om at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreland, og det kjæreste havde ikke mere Værd, naar Fædrelandets Sag svigtedes. Følelsen gik gjennem alle Klasser og har efterladt sig nok af Træk i Vidnesbyrd, levende bevarede. Konen paa Domaas pleiede fortælle fra 1814, „da Lars laa ude i Krigen", at heller end, at Norge skulde komme under Svenskerne, havde hun ønsket sin hjemvendende Mand efter Edsordet blandt de faldne — „og nu hvor godt har vi ikke havt det siden?" pleiede hun lægge til. Hos andre sad Forbitrelsen længer i, og en nylig afdød Veteran Grosmo fra Matrand, som der sparede en ung Kusk, føiede tidt til Fortællingen: „Jeg angrede ofte paa, at jeg ikke havde skudt den Gutten!" Det varede længe, før Harmen afløstes af Forstaaelse og Forsoning, og Foreningen fik en dybere Grund i Folket end Festtalemaadernes Galanteri. Men jo mer Friheden og Selv-

stændigheden saas sikrede under Foreningen, des fastere voksede Følelsen for den paa alle Hold.

Man tro dog ikke, at det ikke var uden Opofrelser og Anstrengelser, Norges Folk vandt frem til sin ny historiske Stilling i Frihed og Selvstændighed! Over alle Klasser i Folket gik først de store Krisers Følger og omskabte Samfundet og sænkede og hævede hurtig Lagene. Dobbelt rask gaar det altid saa i de bevægede Tider, og f. Ex. Kaperiets Forretninger i det søndenfjeldske forandrede Filler til Fløil og Armod til Overflod for alle paatageligt. Det er i det hele karakteristisk, hvad Pavels i 1821 skriver fra Hovedstaden: „Vi talte om de store Cirkler, som for 7—8 Aar siden udgjorde Kristiania Fif. Hvilken Forandring! Hvem, der kunde forudsagt dette i 1813, da Prins Kristian kjørte Grassat og legede Jul med dem! Nu er det altsammen forbi. Af de store brilliante Kredse er Embedsmændene de eneste, der saa nogenlunde har soutineret". Og dog havde Omskiftningen af dansk Statsoverhøihed været just i de høiere Embedsklasser meget indgribende, om end ikke i den Grad som Forretningsforvirringen for de gamle Kapitalister; men Statsfalliten havde alt i det store efter Aalls Opgivende skiftet Handelsballancen mellem Danmark og Norge til at blive ufordelagtig her, og i det enkelte virkede Usikkerheden og Omskiftelserne i Norge til fra Roden af at oprykke og omplante den Smule Aristokrati her før fandtes. En ny Demokratisme dannede sig i Eftervirkningerne overalt af den haarde Kamp for Nationens Tilværelse, som saa seigt var ført.

Med berettiget Stolthed ser Folket tilbage paa Fædrenes Bedrifter i 1814, der fornyde Norges gamle Ære. Efter Aar af Prøvelser og Afstaaelsen tilslut skabte Folket selv sig sin fri Forfatning i Tidens Medfør og hævdede

den, anden Gang opgivet af sin Konge. Til det yderste fastholdtes Friheden og Selvstændigheden, for hvilke alt andet sattes paa Spil. Det lykkelige Udfald skyldtes først og fremst det dristige Selvstændighedsparti, til hvilket Foreningsvennernes besindige Mægling sluttede sig i Understøttelse af en fordomsfri fremmed Fyrste som Fuldbyrderen af den geografisk naturlige Skandinavisme. Men det var nødvendigt for Selvstændigheden, som det var gjort, at vove alt for at vinde, og for, som Karl Johan skrev til Alexander, at forene Norge med Sverige istedetfor, at Sverige vilde være den, der forenede Norge med sig, det vil sige faa bestemme Foreningskaarene. Under den materielle Underlegenhed var den aandelige Ledelse i Fremtidens Retning nødvendig for Norge for at hævde sin Stilling i Frihed og Selvstændighed.

(De forvildende Trykfeil 1805 for 1807 og Tvillingerne for „Tvillingrigerne" nede paa Side 30 ligesom 21de Februar for 11te Februar øverst paa Side 75 rettes).

